

ICC FİKRİ MÜLKİYET YOL HARİTASI

İşletmelerin ve karar
alıcıların önündeki mevcut
ve gelişen sorunlar

14 ÜNCÜ BASKI 2020

ICC FİKRİ MÜLKİYET YOL HARİTASI

İşletmelerin ve karar
alıcıların önündeki mevcut
ve gelişen sorunlar

Telif Hakkı © 2020

Milletlerarası Ticaret Odası (ICC)

ICC, bu ortak çalışmada tüm telif haklarını ve diğer fikri mülkiyet haklarını elinde tutmaktadır ve aşağıdaki koşullara tabi olarak çoğaltılmasını ve yayımını destekler:

- ICC, belgenin mülkiyetini ifade eden kaynak ve telif hakkı sahibi olarak © Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) ve yayın yılı şeklinde gösterilmelidir.
- Herhangi bir ticari kullanım ve başka bir kuruluşun veya kişinin işin kaynağı olduğu veya işle ilişkili olduğu anlamına gelen herhangi bir konu için düzenleme, uyarılama veya tercüme için açık yazılı izin alınmalıdır.
- Eser, ilgili ICC web sayfasına (belgenin kendisine değil) bir link verilmesi dışında, web sitelerinde çoğaltılamaz veya sunulamaz.

İzin, ICC'den ipmanagement@iccwbo.org üzerinden talep edilebilir.

ICC Fikri Mülkiyet Yol Haritası Sponsorları

**DANNEMANN
SIEMSEN**

C/M/S/

Law.Tax

大成 DENTONS

HAN KUN

汉坤律师事务所

Han Kun Law Offices

VENTURINI IP

W Weitnauer

ICC, ICC Türkiye Milli Komitesi'ne bu yayının Türkçe'ye tercüme edilmesinde verdiği katkılardan dolayı teşekkür eder.

İçindekiler

Önsöz	3
Teşekkürler	5
Fikri mülkiyetin temelleri	9
A. Fikri mülkiyetten değer yaratma	19
I. Fikri mülkiyet varlıklarını yönetme	19
II. Lisanslama	21
1. Genel konular	21
2. Özel durumlar	26
2.1. Toplu yönetim ve telif haklarının lisanslanması.....	26
2.2. Patentler ve standartlar	27
III. Fikri mülkiyet varlıklarının değerlendirilmesi ve alım-satımı	30
B. Fikri mülkiyet varlıklarının edinilmesi	35
I. Patentler	35
1. Patent ofisleri arasındaki işbirliği ve maddi patent kanunu uyumlaştırması.....	35
2. Patent niteliği	37
3. Avrupa'daki patent sistemi üzerine yapılan çalışmalar.	38
4. Dil ile ilgili konular	41
5. Yapay Zeka ile ilgili buluşların patentlenebilirliği	42
6. Yeni kullanımların patentlenebilirliği.....	43
II. Tasarımlar	44
III. Telif hakkı.....	49
1. Dijital aracı ve platform sorumluluğu	51
2. Web sitesi engelleme	53
3. Yapay zeka	54
4. Manevi haklar	55
5. Görsel-işitsel icracı sanatçıların korunması.....	56
6. Görme engelliler, görme bozukluğu olanlar veya matbuat engelliler için yazılmış eserlere erişim.....	56

7.	Sözlü eserler	57
IV.	Ticaret markaları	58
1.	Ticari marka kural ve usullerinin uyumlaştırılması ve düzene sokulması	58
2.	Ünlü / tanınmış markalar	59
3.	Aramalar	60
4.	Ticari markalarının ambalajda kullanımıyla ilgili kısıtlamalar	61
5.	Geleneksel olmayan markalar	62
V.	Alan adları	64
1.	Alan adı ortamının gelişimi	64
2.	Yeni gTLD sicil büroları ve marka sahipleri için zorluklar	68
VI.	Coğrafi işaretler	70
VII.	Bitki ıslahçı hakları	73
VIII.	Ticari sırlar / gizli iş bilgileri	74
IX.	Fikri mülkiyetin gelişen formları	77
1.	Bilgi ürünleri ve veriler	77
2.	Yerli / toplumsal / geleneksel haklar	81
C.	Fikri mülkiyet haklarının uygulanması	85
I.	Fikri mülkiyet haklarının dava edilmesi	85
II.	Tahkim veya arabuluculuk yoluyla fikri mülkiyet ihtilaflarının çözülmesi	87
1.	Tahkim	87
2.	Arabuluculuk	90
3.	Diğer ADR Mekanizmaları	92
III.	Sahtecilik ve korsanlık	92
D.	Fikri mülkiyet ile diğer politika alanları arasındaki etkileşim	99
I.	Sürdürülebilir ekonomik kalkınma	99
II.	Çevre koruma	102
1.	Biyolojik çeşitlilik	102
2.	İklim değişikliği	103
III.	Rekabet	107
	ICC Fikri Mülkiyet Komisyonu	111

Önsöz

Fikri mülkiyet (IP), özellikle hızlı gelişen bir hukuk alanı olma itibarını kazanmıştır. ICC Fikri Mülkiyet Yol Haritasının 2017 baskısından bu yana geçen üç yıl, IP'nin teknolojik ilerleme ve bilgi toplumu ile olan yakın bağlantısı nedeniyle bu itibarı güçlendirmiştir.

Fikri mülkiyet varlıklarının işletmeler için önemi giderek daha fazla kabul görürken, iş dünyası ile hükümet arasındaki bu düzenlemeye ilişkin etkileşim çözülmemiş bir soru olmaya devam etmektedir. Fikri mülkiyet düzenlemesinin karmaşıklığı ve ekonomik faaliyetin tüm alanlarında çok yaygın şekilde var olması, çoğu zaman birincil politika hedeflerini gizleyebilir: inovasyon ve yaratıcılık. İş dünyası, hükümetlerin bu ilişkinin doğasını anlamalarına yardımcı olmak ve toplum için olumlu yayılma etkilerini bütünüyle vurgulamak açısından önemli bir role sahiptir. İnovasyon ve yaratıcılık fikri mülkiyet ile hedeflenir, ancak bunlar IP'yi hukuki ve bilimsel topluluğun ötesinde daha geniş bir kitle için çok önemli bir tartışma haline getiren, daha geniş toplumsal sonuçları olan meselelerdir.

İnovasyon ve yaratıcılık, sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki tüm politikaların merkezinde yer almaktadır. Birleşmiş Milletler'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nde beş yıl ve 2016 Paris Anlaşması'ndan dört yıl sonra yayınlanan bu baskı, küresel fikri haklar çerçevesinin sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmak için önemli bir araç olarak tanınması çağrısında bulunmaktadır. Benzer şekilde, bu baskı Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesinin uygulanmasındaki fikri mülkiyet konularını ele almaktadır. Çünkü IP çerçevesi, etkili teknoloji transferi ve iklim değişikliğiyle ilgili 13. Numaralı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi (SDG) ile de tutarlı olan inovasyonu teşvik etmek açısından kritik öneme sahiptir.

Bu sayının yayınlandığı tarihte, Covid-19 salgını neredeyse her politika tartışmasını yeniden şekillendirmekte ve küresel olarak hayatları ve geçim kaynaklarını ciddi şekilde etkilemektedir. Bu yol haritasının içeriğinin büyük kısmı, bu kriz bağlamında yeni bir önem kazanmıştır. Özellikle KOBİ'lerin sahip olduğu fikri mülkiyet varlıklarının yönetimi ve değerlemesi, pandeminin neticelerinden etkilenecektir. Mevcut kriz, sağlık hizmetlerinde inovasyon, teknoloji transferi, korsanlık ve sahteciliğe karşı mücadele hakkında çok paydaşlı görüşmeleri teşvik etmektedir. Dahası, dijital teknolojilerin artan kullanımına bağlı toplumsal dönüşümler dijital dünyadaki fikri mülkiyet haklarıyla ilgili mevcut tartışmalara yeni bir soluk getirerek büyük ölçüde hızlanmıştır. Fikri mülkiyet, şüphesiz Covid-19 iyileşmesinde itici bir güç olacak ve hem iş dünyası hem de politikacılar bu iyileşmeye rehberlik edecek önlemleri geliştirmek için işbirliği yapacaklardır.

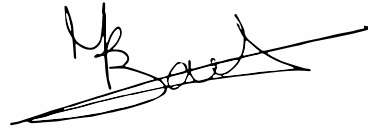
ICC Fikri Mülkiyet Yol Haritasının 2020 baskısı, bunlara ve diğer birçok fikri mülkiyet politikası sorununa genel bir bakış sağlamaktadır. Patentler, telif hakları, ticari markalar, ticari sırlar ve biyolojik çeşitlilik ile ilgili bölümlerde büyük değişiklikler yapılmıştır. Yapay zekanın kesişen sorunu, patentlerde, telif haklarında ve bilgi ürünleri ve verilerinde ilgili bölümlere dahil edilmiştir. Ayrıca, işletmelerin mevcut fikri mülkiyet hakları çerçevesini kullanmasını etkileyen gelişmelere yanıt olarak alan adları, sahtecilik ve korsanlıkla ilgili bölümlerde de önemli güncellemeler yapılmıştır.

Bu yeni baskının geliştirilmesine de katkıda bulunan tüm Çalışma Grubu üyelerine ve özellikle Baş Koordinatör Mathias Karlhuber'e teşekkür ederiz.

ICC Fikri Mülkiyet Yol Haritasının, fikri mülkiyet politikasında çalışan veya onu anlama ihtiyacı duyan herkes için yararlı bir referans aracı olmaya devam edeceğini umuyor ve bu yayının sonraki versiyonlarını iyileştirmeye devam edebilmemiz için okuyucuların görüşlerini memnuniyetle bekliyoruz.

John W.H. Denton AO
Genel Sekreter
ICC

Ingrid Baele
Başkan
ICC Fikri Mülkiyet Komisyonu

Bu eser, ICC'nin Fikri Mülkiyet Komisyonu tarafından üretilen ve ilk olarak 2000 yılında çıkarılan "ICC Fikri Mülkiyet Yol Haritası: İşletmelerin ve Karar Vericilerin Önündeki Mevcut ve Gelişen Sorunlar" ın on dördüncü baskısıdır. ICC Fikri mülkiyet Yol Haritası, ICC'nin mevcut pozisyonlarını ifade etmekte olup yeni ICC politikası oluşturmaya yönelik değildir. Eserin İngilizcesi ve diğer dillerdeki versiyonları ile atıfta bulunulan ICC politika dokümanlarına iccwbo.org/iproadmap adresinden erişilebilir.

Teşekkürler

Fikri Mülkiyet Yol Haritası Başkanlığı

- Mathias Karlhuber, Cohausz & Florack, Almanya

Bölüm koordinatörleri

- Dominika Boehm, Siemens, Birleşik Arap Emirlikleri
- Axel Braun, F. Hoffman-La Roche LTD, İsviçre
- Szonja Csörgő, Euroseeds, Belçika
- Ana de Sampaio, J.E. Dias Costa, LDA, Portekiz
- Manisha Desai, UCB Pharma, Belçika
- Stefan Dittmer, Dentons, Almanya
- Bruce Foucart, Müdür Vekili, ICC BASCAP, Amerika Birleşik Devletleri
- Michael Jewess, Fikri mülkiyet hukuku, bilim ve teknoloji alanlarında araştırma, Birleşik Krallık bilim ve teknoloji, Birleşik Krallık
- Philippe Lanet, Orange, Fransa
- Sandra Leis, Dannemann Siemsen, Brezilya
- Elisabeth Logeais, UGGC Avocats, Fransa
- Paul Lugard, Baker Botts LLP, Belçika
- Dominic Muyldermans, CropLife, Belçika
- Flip Petillion, Petillion Law,, Belçika
- Richard Pfohl, Music Canada,, Kanada
- James Pooley, Professional Law Corporation, Amerika Birleşik Devletleri
- Peter Thomsen, Novartis International, İsviçre
- Annet van Hooft, van Hooft Legal, Fransa

Katkılar

- Flavia Alves, Facebook, Amerika Birleşik Devletleri
- Armando Bode, Boga & Associates, Arnavutluk
- Nick Campbell, Arkema Group, Fransa
- Jorge Chávarro, Cavalier Abogados, Kolombiya
- Kherk Ying Chew, Wong ve Ortaklar, Malezya
- Carlos Davila-Peniche, Baker McKenzie, Meksika
- José Roberto de Almeida Genç, Mattos Filho, Brezilya
- Tanguy de Haan, NautaDutilh Brüksel, Belçika
- Valentin de le Court, Daldewolf, Belçika
- Isabela de Sena Passau Alves, Mattos Filho, Brezilya
- Elio De Tullio, De Tullio & Partners, İtalya
- José Mauro Decoussau Machado, Pinheiro Neto Advogados, Brezilya
- Sergio Ellmann, Marval, O'Farrell ve Mairal, Arjantin
- Leah Evert-Burks, Michigan Eyalet Üniversitesi, Amerika Birleşik Devletleri
- Cecilia Falconi Pérez, Falconi Puig Abogados, Ekvador
- Li Fan, CCPIT Patent ve Ticari Marka Hukuk Bürosu, Çin

- Peter Glynn, Avustralya Ticaret ve Sanayi Odası, Avustralya
- Natalia Gulyaeva, Hogan Lovells CIS, Rusya
- Hakim Haouideg, Fieldfisher Brüksel, Belçika
- Lisandro Herrera, Galiçya Abogados, Meksika
- Andries Hofkens, Veemarkt 70, Belçika
- Adrian Howes, Nokia, Birleşik Krallık
- Urho Ilmonen, FACT Hukuk grubu, Finlandiya
- Sameer Jain, Pamasis Hukuku, Hindistan
- Dimitris Kouzelis, Intel-Lex, Yunanistan
- Renata Leka, Boga & Associates, Arnavutluk
- Michael LeMieux, Politika Danışmanı, ICC BASCAP, Amerika Birleşik Devletleri
- Ji Li, ZTE Corporation, Çin
- Louis Lozouet, Venturini IP, Brezilya
- Vincent Mazauric, Schneider Electric, Fransa
- Margie Milam, Facebook, Amerika Birleşik Devletleri
- Claire Morel de Westgaver, Bryan Cave Leighton Paisner, Birleşik Krallık
- Karina Müller, Müller Mazzonetto, Brezilya
- Ganapathy Narayanan, Tata Danışmanlık Hizmetleri, Hindistan
- Philipp Neels, Ampersand, Almanya
- Lidia Neves, Miranda Hukuk Bürosu, Portekiz
- Tilman Niedermaier, CMS Hasche Sigle, Almanya
- Paola Nunziata, CMS Adonnino Ascoli & Cavasola Scamoni, İtalya
- Maria Ostashenko, ALRUD Hukuk Bürosu, Rusya
- Michael Pachinger, Saxinger, Chalupsky & Partner, Avusturya
- Antonia Patriota, Mercado Livre, Brezilya
- Daniel Peña, PM Abogados, Kolombiya
- Raymundo Pérez Arellano, Von Wobeser ve Sierra, Meksika
- Justin Perrettson, Novozymes, Danimarka
- Sudhir Ravindran, Altacit Global, Hindistan
- José Antonio Romero, Ava Firma, Meksika
- Dan Rosen, Avustralya Kayıt Endüstrisi Derneği, Avustralya
- Alejandra Salazar, Clarke Modet, Kolombiya
- Rogier Schellaars, Van Doorne, Hollanda
- Sven Schilf, Weitnauer Rechtsanwälte, Almanya
- Camilla Schrappe, Mercado Livre, Brezilya
- Flavio Soares, Soares ve Vacite Abogados, ispanya
- Carlos Stasburg, Pinheiro Neto Advogados, Brezilya
- Foong Lam Tai, Gan Ortaklığı, Malezya
- Tuuli Timonen, Nokia Technologies Oy, Finlandiya
- Xin Tong, ZTE Corporation, Çin
- Ruth Urs, Bosch, Almanya
- Bart Van den Brande, Sirius Legal, Belçika
- Agustín Vargas, Vargas Yasaya Uyma Grup, Meksika
- Jyothi Vishwanathan, Tata Danışmanlık Hizmetleri, Hindistan
- Matthew Wahlrab, Innovative Foundations, Amerika Birleşik Devletleri
- Jun Wang, Pekin TA Hukuk Bürosu, Çin
- Hongyang Wang, CCPIT Patent ve Ticari Marka Hukuk Bürosu, Çin
- Wei Wang, Fuxi Enstitüsü, Çin
- Lili Wu, Han Kun Hukuk Büroları, Çin

ICC Genel Merkezi Koordinatörleri

- Majda Dabaghi, Direktör, ICC Kapsayıcı ve Yeşil Büyüme
- Sandra Hanni, Bilgi Yöneticisi, ICC Kapsayıcı ve Yeşil Büyüme
- Sophie Peresson, Direktör, ICC Herkes için İnovasyon
- Hélène van Lith, ICC Tahkim ve ADR Komisyonu

Editör ekibi — ICC

- Angèle Beauvois
- Danny Grajales Pérez-y-Soto
- Sophie Peresson

ICC Fikri Mülkiyet Komisyonu Başkanı Ingrid Baele ve yetkililer Elisabeth Logeais ve Axel Braun'a, bu yayının incelemesine aktif katılımlarından dolayı ayrıca ICC Sekreterliğindeki meslektaşlarımız, Daphne Yong-d'Hervé, Charly Gordon ve Timea Suto'ya teşekkür ediyoruz. Bu yol haritasının hazırlanmasındaki katkıları ve yardımları için ICC Ulusal Komitelerine de çok teşekkür ederiz.

Fikri mülkiyetin temelleri

Fikri mülkiyet nedir?

Fikri mülkiyet, özel ya da kamu sektöründeki bir şahsa ya da kuruluşa ait fikrin yaratılmasının; bunun özgürce paylaşımının ya da kullanımının belirli şekillerde kontrol etmesi arasında seçim yapılabilmesini düzenleyen haktır. Fikri mülkiyet neredeyse her yerde bulunur — kitaplar, filmler, kayıtlar, müzik, sanat ve yazılım gibi yaratıcı eserlerde ve arabalar, bilgisayarlar, ilaçlar ve bitki çeşitleri gibi günlük objelerde- ve tamamı bilim ve teknolojiye ilerlemeler sayesinde geliştirilmiştir. Markalar ve tasarımlar gibi satın aldığımız ürünleri seçmemize yardımcı olan ayırtıcı özellikler de Fikri mülkiyet kapsamında olabilir.

Şampanya ve Gorgonzolada olduğu gibi, bir ürünün menşe yeri bile buna bağlı haklara sahip olabilir. İnternette gördüğümüz ve kullandığımız şeylerin çoğu, bir web sayfası veya bir alan adı olmasına karşın, bir takım Fikri mülkiyet türlerini de içerir veya onları temsil eder.

Fikri mülkiyet neden korunur ve kimler faydalanır?

Bir Fikri mülkiyet sistemi aracılığıyla, yalnızca bir yenilik ya da buluşun yaratıcısı, kaşifi ya da üreticisine bağlanmasını sağlamak değil, aynı zamanda onun sahipliğinin ve sonuç olarak da faydasının güvence altına alınması mümkün olur. Toplum, Fikri mülkiyeti koruyarak, katkıda bulunduğu faydaları kabul eder ve insanlara, yenilikçiliği teşvik etmek ve bilgiyi artırmak üzere zaman ve kaynak sağlamak için teşvikte bulunur. Bu faydalar sadece bilgiye dayalı ekonomimizin tüm katılımcılarını değil, bir bütün olarak toplumu kapsar.

Fikri mülkiyet sistemi, hem yaratıcının hem kullanıcının ihtiyaçlarının karşılandığını garanti eden hassas bir denge oluşturarak, toplumunun bütününün faydası için tasarlanmıştır. Fikri mülkiyet genellikle, hak sahibinin, eseri veya buluşu üzerindeki hakları belirli bir süre kullanılıp kullanılmadığını araştırmasına izin verir. Bu tür hakların verilmesi karşılığında, Fikri mülkiyet sistemi topluma çeşitli şekillerde katkıda bulunur, örneğin:

- Toplumsal bilgi ve kültür havuzunu zenginleştirilmesi;
- Adil rekabetin sürdürülmesi ve geniş bir yelpazede kaliteli mal ve hizmet üretiminin teşvik edilmesi;
- Ekonomik büyümenin ve istihdamın temelden desteklenmesi;
- Yenilikçilik ve yaratıcılığın sürdürülmesi;
- Teknolojik ve kültürel ilerlemenin ve ifadesinin teşvik edilmesi.

Fikri mülkiyet haklarının yeterli veya uygun bulunmadığı veya uygulanmalarının zor olduğu yerlerde, yenilikçiler ve yenilikçi girişimler, gizleme, akdi anlaşmalar veya kopyalamayı önleme yönelik teknik araçlar gibi kendilerini haksız rekabetten koruyan diğer araçlara daha fazla güvenmek zorunda kalabilirler. Bu tür yollar, yukarıda belirtilen amaçların desteklenmesinde daha az etkili olabilir.

Fikri mülkiyet nasıl korunmaktadır?

Fikri mülkiyet hakları, her ülkenin veya bölgenin ulusal kanunları uyarınca verilmektedir. Buna ek olarak, Fikri mülkiyeti ile ilgili çeşitli uluslararası anlaşmalar, yasaları ve prosedürleri uyumlu hale getirmekte veya Fikri mülkiyet haklarının çeşitli ülkelerde aynı anda teciline imkan sağlamaktadır. Farklı fikri mülkiyet türleri — birkaç isim vermek gerekirse; edebiyat ve sanat eserleri, buluşlar, marka adları ve tasarımlar — çeşitli şekillerde korunmaktadır:

- ▶ Kitaplar, tablolar, filmler, müzik kompozisyonları ve görüntü kayıtları ve yazılım gibi edebiyat alanındaki eserler genellikle telif hakları veya bağlantılı haklar yoluyla korunmaktadır.
- ▶ Teknolojik buluşlar genellikle *patentlerle* korunmaktadır.
- ▶ Bir ürünü veya hizmeti başka bir ürün veya hizmetten ayıran farklı özellikler — kelimeler, semboller, kokular, sesler, renkler ve şekiller ve benzeri — *marka* haklarıyla korunabilir.
- ▶ Mobilya, otomobil gövde parçaları, sofa takımları veya mücevherat gibi nesnelere verilen özel dış görünüşleri *tasarımın* korunması yoluyla korunabilir.
- ▶ *Coğrafi işaretler* ve *Ticari Sırlar* da Fikri mülkiyet türü olarak kabul edilir ve çoğu ülke bunlar için bir takım yasal korumalar sağlamaktadır.
- ▶ Ticaret dünyasında *haksız rekabeti* önleme kuralları, aynı zamanda Ticari Sırların ve diğer Fikri mülkiyet türlerinin korunmasına da yardımcı olur.
- ▶ Bitki çeşitleri, başta *bitki çeşitliliği* hakları denilen belirli bir fikri mülkiyetin koruma rejimi ile korunmaktadır; bunun yanında ayrıca patentler veya her iki sistemin bir kombinasyonu ile de korunmaları mümkündür.
- ▶ Bazı ülkelerde entegre devreler ve veri tabanları için belirli yasal korumalar sağlanmaktadır.

Aynı ürün, aynı zamanda farklı ülkelerde birden fazla fikri mülkiyet türü ile eş zamanlı olarak korunabilir. Bazı inovasyon türleri ve kreasyonlar fikri mülkiyetle korunmamaktadır. Bu, yasa koyucuların kasıtlı olarak seçilmesinin veya çok yeni olması veya mevcut yasal çerçeveye dahil edilecek kadar iyi anlaşılmamış bir inovasyon türü olmasının bir sonucu olabilir.

Telif hakkı

Telif hakkı, kitaplar ve tablolardan filmlere, kayıtlara ve yazılımlara kadar özgün sanat, edebiyat ve müzikal eserlerin üretimini teşvik etmek için vardır. Telif hakkı sistemi, yaratıcının eserlerinden ticari olarak yararlanmasına izin vererek sanatsal ifadeyi ödüllendirir. Telif hakları, ekonomik haklar tanımının yanı sıra, eser sahibinin telif hakkı iddiasında bulunmasına olanak veren ve itibarını zedeleyecek şekilde eserinin zarar görmesini veya değiştirilmesinin önleyen “manevi haklar” sağlar.

Telif hakkı korumasını sağlamak için, eserin, özgün bir kreasyon olması ve belirli bir biçimde ifade edilmesi gerekir. Telif hakkı, eser oluşturulduktan sonra otomatik olarak eser sahibi tarafından kazanılmış olur ancak, bazı ülkelerde ek avantajlar sağlayan gönüllü kayıt sistemleri bulunmaktadır. Eser daha sonra, genellikle bir yayıncıya veya bir üreticiye lisanslanabilir veya temlik edilebilir. Telif hakkı koruması, eser sahibinin, belirli bir süre için genellikle bir eserin oluşturulmasından başlayarak ölümünden 50 ila 70 yıla kadar veya ses kayıtları için, genellikle yayımından sonra 70 yıl veya daha fazla süre için münhasır haklar vermektedir.

Telif hakkı kanunları, telif hakkı sahibinin eserlerinin belirli kullanımlarını denetleme izni verir. Yazarın yetki verebileceği veya yasaklayabileceği bu kullanımlar, genel olarak çoğaltılmasını, dağıtılmasını, kullanıldığını, kiralınmasını, kaydedilmesini, halka iletilmesini, yayınlanmasını ve tercüme edilmesini veya uyarlanmasını içermektedir. Bazı

ülkelerde, eser sahibi eserlerinin belirli kullanımlarını engelleme hakkına sahip olmamakla birlikte bu kullanımlar için ücret alma hakkına sahiptir. Her ülkede, eserlerin ödeme yapılmadan veya yazarın iznini alınmadan kamu tarafından belirli kullanımlarına imkan sağlayan istisnalar bulunmaktadır. Açıklama veya öğretim için sınırlı alıntılarının kullanımı, buna örnek olabilir. Telif hakkı sahibine, telif hakkı kanunu kapsamında verilen korumalar ve bunun yanı sıra sağlanan sınırlamalar ve istisnalar, telif hakkı çerçevesinin önemli bir parçasıdır. Doğru dengenin kurulması, sanatsal eserlerin yaratılmasının yanı sıra sanatsal eserlerinin dağıtımının yapılması ve onlardan yararlanmayı kolaylaştırmaktadır.

Çoğu ülke, plak yapımcıları, icracı sanatçılar ve yayıncılar için benzer korumalar sağlamaktadır. Bazı ülkelerde telif hakkı ile korunan eserlerin icracıları, yapımcıları ve yayıncıları da yazarlar gibi telif hakkı ile korunmaktadır. Diğer bazı ülkelerde bunun yerine eserler, komşu hakları veya bağlantılı haklarla korunmaktadır. Telif hakkı, çevrimiçi dağıtılan içeriklerin Fikri mülkiyet korumasının önemli bir biçimin oluşturduğu ve zor uygulama konularıyla yüz yüze olan dijital teknoloji ve internetin geliştirilmesiyle giderek daha da önem kazanmaktadır.

Telif hakkı koruması ve ilgili haklar konusunda çeşitli uluslararası anlaşmalar bulunmaktadır. Bunlar, Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi (1886), İcracı Sanatçının Korunmasına İlişkin Roma Sözleşmesi, Plakların ve Yayın Kuruluşlarının Üreticileri (1961), Plak Üreticilerinin Plakların Yetkisiz Çoğaltılmalarına Karşı Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi (1971), WIPO¹ Telif Hakları Anlaşması (1996) ve WIPO İcrai Sanatçılar ve Phonogram Antlaşması (1996)-Yazarların ve müzik üreticilerinin ve dijital dünyadaki sanatçı haklarının korunmasını ele almaktadırlar — daha yakın zamanda Görme Özürlüler için Pekin Sözleşmesi (2012) ve Görme Engelliler İçin Yayımlanan Eserlere Erişimin Kolaylaştırılmasına İlişkin Görsel İşitsel Gösterimler hakkında Marakeş Anlaşması (2013). Fikri mülkiyetin Ticaretle Bağlantılı Yönlerine İlişkin Anlaşma (TRIPS) (1994), ticaretle ilgili ilk çok taraflı Fikri mülkiyet anlaşmasıdır. Bu anlaşma, çoğu Fikri mülkiyet türlerini kapsamakta ve telif hakları ve ilgili hakları içermektedir.

Patentler

Patent, buluşun sahibine, izini almaksızın belirli bir süre boyunca buluşunun başkaları tarafından kullanımını, üretimini, satmasını, satılmasını veya ithalata sunulmasını önleme hakkını veren yetkidir. Bu hak, kullanımı bakımından olumlu bir hak değil, yasaklayıcı bir haktır. Bunun karşılığında, buluşun sahibi, buluşunun detaylarını kamuya açık hale getiren bir patent belgesiyle kamuya açıklamalıdır. Özünde, patentler toplumun tamamı ile buluşçular arasındaki toplumsal bir sözleşmeyi temsil eder.

Buluş sahibinin gizli tutmayı tercih ettiği bir yenilik, know-how veya Ticari Sırlar olarak bilinir ve farklı yasalar kapsamında korunur.

Çoğu ülkede, patent koruması, dosyalama tarihinden itibaren 20 yıl süre sürer ve buluş sahibinin başvuru yapması gereken ulusal veya bölgesel patent ofisleri tarafından verilir.

Patentin verilmesi için, buluşun üç şartı yerine getirmesi gerekir:

- ▶ Buluş, yeni olmalıdır — daha önce hiç kamuoyuna açık hale getirilmemiş olmalıdır.
- ▶ “Belirgin olmaması” veya “özgün bir adım içermesi” gerekir — ilgili teknoloji alanında kalifiye bir kişinin kolayca aklına gelebilecek bir buluş olmamalıdır.
- ▶ Buluş sanayiye uygulanabilir olmalıdır — endüstriyel olarak üretilebilecek veya kullanılabilir bir şey olmalıdır.

Yıllar geçtikçe patent sistemleri birçok ülke tarafından benimsenmiştir; çünkü:

¹ Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü.

- ▶ Patentler, kamunun teknik ve bilimsel bilgiye erişimini arttırarak, bilginin kamuya açıklanmasını teşvik ederler. Patent güvencesi olmadan, bireysel veya kurumsal bir buluş sahibi buluşunun ayrıntılarını gizli tutmayı tercih edebilir.
- ▶ Patentler, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) ile gelecek buluşlar için inovasyon ve yatırıma bir teşvik ve ödül sağlar.
- ▶ Patentin sınırlı süresi, buluşların hızlı bir şekilde ticarileştirilmesini teşvik eder; böylece toplum, buluş somut bir yararından daha erken istifade eder.
- ▶ Buluşların detaylarının yayınlanmasını teşvik ederek patentler, araştırmaların taklit edilmesini önlemeye ve daha fazla araştırmayı, yenilikçiliği ve rekabeti teşvik etmeye yardımcı olur.
- ▶ Patentler, çoğu ülkede titiz bir incelemenin ardından verildiklerinden, sağlam bir Fikri mülkiyet türü olarak algılanmaktadır.

Patent sistemi, varlığı boyunca sürekli gelişmekte ve zaman içinde gücüne güç katmaktadır. Ülkelerin patent sistemlerini koordine etmek ve ülke çapında ve bölgesel patentlerin elde edilmesinde maddi ve manevi konuları ele almak üzere, patent koruması ile ilgili birçok uluslararası anlaşmalar yapılmıştır. Temel konularda en önemlileri, Sınai Hakların Korunması için Paris Sözleşmesi (1883) ve Fikri mülkiyetin Ticaretle Bağlantılı Yönlerine İlişkin Anlaşma (TRIPS) (1994)'dir, diğer yandan prosedür konularındaki ana patent anlaşmaları ise Patent İşbirliği Antlaşması (1970) ve Patent Kanunu Anlaşması (2000)'dir. Avrupa Patenti Sözleşmesi (1973), Lusaka sözleşmesi (1976), Bangui Sözleşmesi (1977) ve Avrasya Patenti Sözleşmesi (1994) gibi bazı diğer bölgesel antlaşmalar da bulunmaktadır. Avrupa Patenti Sözleşmesi, sözleşmenin taraf ülkelerinde patent alınma kurallarını belirlemekte olup, verildikten sonra belirlenen ülkelerdeki ulusal patentlere dönüştürmektedir. Sözleşmenin revize edilmiş hali (EPC 2000) ve Uygulama Yönetmeliği 2007'de yürürlüğe girmiştir.

Tasarımlar

Tasarım hakları, bir ürünün veya ambalajının görsel görünümünü, biçimini ve işlevini birleştirerek korur. Fikri mülkiyet hakları yoluyla korunma için asgari gereklilikler, kriterleri sırasıyla patent yasasından (yenilik) ve telif hakkı yasasından (orijinallik) alınan (i) yenilik ve (ii) özgünlük veya bireysel nitelikler.

Bir tasarımın korunmaya hak kazanabilmesi için estetik özelliklere sahip olması, sadece bir teknik işleve tabi tutulmaması ve bilinen bir tasarımla özdeş veya benzer olmaması gerekir. Tasarımlar, iki boyutlu (çizim) veya üç boyutlu (model) formatlarda ifade edilebilirler. Tasarımlar, ticari değer kattıkları malların pazarlanabilirliğine önemli katkıda bulunurlar ve tekstil, moda, mücevher, mobil tüketici cihazları, otomobiller, ev eşyaları, mobilya ve dekorasyon gibi pek çok sektörde çok önemli varlıklardır.

Tasarımın koruması rejimi bir ülkeden diğerine farklılık göstermektedir. Çoğu yargı bölgelerinde, tasarımın koruması, çoğu kez en az inceleme ile tescile tabi tutulmaktadır.

Tasarım koruması, uygulanabilir somut yasalarla ile beraber, başvuru bakımından da önemli uluslararası düzeyindeki uyumdan yararlanan bir alandır. WIPO Cenevre Anlaşması (1999) tarafından tadil edilen uluslararası endüstriyel tasarımların tesciline ilişkin Lahey Anlaşması (1925), şu anda Anlaşmaya taraf olan 65 ülkede tasarımın koruması için merkezileştirilmiş başvuru yapılmasına imkan vermektedir. Kore'nin, Birleşik Devletlerin (ABD) bağlılığı ve bağlı kalmayı planlayan ülkelerin sayısı, dünyada tasarımın korumasının genişlediğini göstermektedir. Prosedür konularında, malların sınıflandırılmasına ilişkin Locarno Anlaşması (1968) tarafından yönetilmektedir ve arama çalışmalarını geliştirmek ve ürün göstergelerini güncellemek için projeler devam etmektedir.

Avrupa Birliği'nde (AB), korunma başvurusunda bulunmanın en çok bilinen yolu, tüm AB üye ülkelerinde geçerli olan ve tescilli tüm Topluluk tasarım sistemini yürüten Alicante'deki Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi (EUIPO) aracılığıyla olmaktadır. Asli hukuka gelince, AB çapında uyum, 6/2002 Sayılı Tüzük ile sağlanmıştır. Bu tüzük, tescilli tasarımlar için 25 yıla kadar ve tescilsiz tasarımlar için daha kısa bir süre olan üç yıl koruma sağlayan tüm AB Üye Devletlerinde geçerli bir Topluluk tasarım hakkını sunmaktadır.

Bir tasarım hakkı, sahibine, tasarımın üçüncü kişiler tarafından yetkisiz kopyalanmasını önleme ve tasarımda yer alan veya bunları uygulayan ürünlerin yapımını, satımını, ithalatını veya ihracatını yasaklama hakkı tanımaktadır. Ükelere bağlı olmak üzere tasarım sahibi, aynı anda telif hakkı korumasından, ticari marka ve patent kanunlarından da yararlanabilir. Modern ekonomide gittikçe büyüyen ekonomik önemleri nedeniyle tasarımlar, gittikçe çok daha fazla ilgi çekmektedir. Tasarımlar ve tasarımcılar, günümüzde genellikle bir ürünün veya hizmetin konsept aşamasına ortaya çıkmaktadır ve tasarımla ilgili teknolojik ve imalat tekniklerindeki gelişmelerle, yeni ürünlerin ve hizmetlerin geliştirilmesini mümkün kılmaktadır.

Bununla birlikte, tasarım yasalarının çeşitliliği göz önüne alındığında, tasarımların korunması kapsamında ve uygulanmasında daha kapsamlı bir uyum ve rehberlik yapılması, tasarımların tam anlamıyla bir fikri mülkiyet olarak gelişmesi için gereklidir.

Ticari Markalar

Ticari markalar, tüketicilerin ve işletmelerin, farklı kaynaklardan gelen mallar ve hizmetler arasında ayırım yapmalarını ve itibarlarını güvendikleri üreticilerini seçmelerine olanak sağlar.

Ticari markalar, iyi bir marka imajı oluşturmak için zaman, emek ve para harcayan üreticiler veya hizmet sağlayıcılar için, başkalarının adlarından haksız yere yararlanmalarını önlemenin bir yoludur. Ticari markalar, pazarda adil rekabeti sağlar ve işletmeleri, ürünlerinin veya hizmetlerinin kalite ve itibarlarına yatırım yapmaya teşvik eder.

Ticari marka koruması, markalar, isimler, işaretler, semboller ve hatta renkler, kokular, sesler ve şekillere uygulanabilir. Bu durum, Ticari markalarının bir ürünle veya hizmetle irtibatlı hemen hemen her türlü ayırt edici özelliği koruduğu anlamına gelir.

Ülkelerin çoğunda, ticari markanın ulusal veya bölgesel marka ofisine tescilli, belirli malların veya hizmetlerin korunması içindir. Bir ticari marka sahibi, halk nezdinde karıştırılma ihtimali kuvvetle muhtemelse, kendi markasının veya benzerinin aynı veya benzer mal ve hizmetler için başkaları tarafından kullanılmasını önleyebilir. Pek çok ülkede, meşhur veya tanınmış Ticari markalar, bu tür markalar tarafından itibarlarının haksız yere kötüye kullanılmasına, zayıflatılmasına veya haksız avantaj sağlanmasına karşı korumadan yararlanmaktadır.

Büyük veya küçük ölçekte hemen hemen tüm işletmeler, ticari markalarına güvenmektedir. Ticari marka korunması hem gelişmekte olan ülkelerde hem de gelişmiş ekonomilerde diğer Fikri mülkiyet türlerinden daha fazla kullanılmaktadır. Ticari markalar, yerel tüketicilere ürün menşeinin garanti edilmesine hizmet eder ve kolayca aranabilir ticari marka kayıtları, işletmelerin mevcut markalarla karıştırılabilecek yeni işaretlerin seçiminin önlenmesine imkan verir.

Ticari marka korunmasıyla ilgili birkaç uluslararası anlaşma vardır. En çok sayıda ülke tarafından kabul edilen başlıca anlaşmalar, Sınai Mülkiyetin Korunmasına ilişkin Paris Sözleşmesi (1883) ve TRIPS sözleşmesi (1994)'dir. Marka Kanunu Anlaşması (1994) ve Marka Kanunları ile ilgili Singapur Anlaşması (2006) nispeten daha sınırlı sayıda tarafa sahiptir.

Prosedür konularındaki ana antlaşmalar, Fransızca, İngilizce ve İspanyolca'yı resmi dil olarak kullanan Markaların Uluslararası Tescili ile ilgili Madrid Anlaşması (1891) ve Protokolü (1989) ve Markaların Tescili Amacı için Uluslararası Mal ve Hizmet Sınıflaması ile ilgili Nice Anlaşması (1957)'dir.

Tek bir ticari marka tescili ile birden fazla ülkede koruma sağlayan çeşitli bölgesel düzenlemeler de bulunmaktadır. Bunlar arasında şunlar bulunur: Bir marka sahibinin Avrupa Birliği'nin tüm üye ülkelerini kapsayan tek bir ticari marka tescilini yapmasına izin veren, daha önce Topluluk Ticari Markası (CTM) olarak bilinen Avrupa Birliği Ticari markası (EUTM); Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'u kapsayan Benelux Fikri Mülkiyet Ofisindeki (BOIP) tescilleri; Esasen Afrika'daki Fransızca konuşan ülkeleri kapsayan Afrika Fikri Mülkiyet Örgütü (OAPI) aracılığıyla tescil edilen ticari markalar; ve şu anda 10 Afrika üye ülkesini kapsayan Markalar hakkındaki Banjul Protokolü olan ARIPO Protokolleri.

Coğrafi işaretler

TRIPS anlaşması, Coğrafi işaretleri, malın belli bir niteliğinin, itibarının veya diğer özelliklerinin esasen coğrafi kökene dayandırıldığı bir ülkenin, bölgenin veya yerin topraklarında yetişen bir ürünü tanımlayan göstergeler olarak tanımlar.

Sınai Hakların Korunmasına ilişkin Paris Sözleşmesi, Eşyalar Üzerindeki Sahte veya Aldatıcı Mahreç İşaretlerinin Engellenmesi için Madrid Anlaşması (1891) ve 2015 yılında Cenevre Anlaşması ile yapılan değişiklikle beraber Menşe İşaretlerinin Korunmasına ilişkin Lizbon Anlaşması ve Uluslararası Tecil (1958), aynı zamanda Coğrafi işaretlerin korunmasını garanti altına alan genel kuralları da belirlemiştir.

Bazı yargı bölgeleri her tür korumayı kabul etmeseler de, temel olarak, bir ürünün coğrafi konumu ve kalitesi arasındaki bağlantıya göre sınıflandırılması için üç yasal yol vardır:

- Bir ürünün veya hizmetin bir ülke, bölge veya belirli bir yerden kaynaklandığını gösteren menşe işaretleri, örn. Fransa'da üretilmiştir; Çin'de üretilmiştir; ABD Ürünü gibi.
- Bir malın belirli bir niteliğinin, itibarının veya diğer özelliklerinin asıl olarak coğrafi kökeninden kaynaklandığı durumlarda, bu malın bir ülkeden veya bir bölgeden veya yerden geldiğini gösteren coğrafi işaretler; örneğin Kolombiya kahvesi; Murano camı; Toledo çeliği gibi.
- Bir ürünün belirli bir bölgede olduğu ve ancak ürün özelliklerinin o bölgenin coğrafi ortamından kaynaklandığı durumlarla (doğal ve beşeri faktörler dahil) sınırlı olduğunu gösteren menşe unvanları; örneğin Şampanya, Roquefort, Tekila gibi.

Menşe adları basitçe ürünün orijinini gösterirken, menşenin hem coğrafi işaretleri hem de unvanları, mallar ile menşei arasındaki bağlantıyı belirtir. Birini diğerinden ayıran şey, Menşe adları altında korunan malların özellikleri esasen veya münhasıran doğal ve beşeri faktörleri de içeren coğrafi kökenden kaynaklanmaktadır ve bu ürünler, korunan alanda üreticilere uygulanan daha sıkı kalite kontrol kuralları nedeniyle genelde yüksek kalite ve genellikle daha yüksek bir fiyat ima etmektedir.

Terminoloji, prosedürler ve kurallar önemli ölçüde değişiklik gösterse de, çoğu ülke mevzuatında coğrafi işaretlerin tescili öngörülmüştür.

Bitki İslahçı hakları

Bir bitki ıslahçısının hakkı (aynı zamanda bitki çeşit hakkı (PVR), üreticisine bitki çeşitlerinden en az 20 yıl (asmalar ve ağaçlar için 25 yıl) boyunca istifa etme hakkını veren kendine özgü bir Fikri mülkiyet koruma sistemidir.

Bir bitki çeşidi için koruma aşağıdakiler koşullarda mümkündür:

- ▶ Yeni — başvuru tarihinden itibaren koruma sağlanan bölgede bir yılı aşkın bir süre veya başka bir bölgede dört (veya altı) yıl önce kullanılmamış olmalıdır.
- ▶ Farklı — Başvurunun yapıldığı tarihte varlığı ortak bilgi konusu olan herhangi bir çeşitten açıkça ayırt edilebilir olmalıdır.
- ▶ Tekdüzelik — ilgili özellikleri bakımından yeterince tekdüze olmalıdır.
- ▶ Sabitlik — ilgili özellikleri bakımından tekrarlanan üretim sonrasında değişmeden kalmalıdır.
- ▶ Uygun bir isim ile adlandırılmalıdır.

Bitki çeşit hakkı, bir buluşun patentle korunması şeklinde çeşidi korumaz, yalnızca bazı uygulamalarını korur. Bu, hak sahibinin münhasır hakkı kapsamında olan üretim aracıdır, böylece üretim, çoğaltım, satış, ithalat ve ihracat ve ilgili faaliyetler kontrol edilebilir. Bazı ülkelerde, korunan türden hasat edilen maddenin yanı sıra hasat edilmiş maddeden doğrudan elde edilen ürünler de bu haklar kapsamında korunabilir.

Bitki çeşit hakkı sistemindeki benzersiz bir özellik ve en önemli istisnalarından biri, üreticilerin yeni çeşitler geliştirmek ve sonradan faydalanmak üzere korunan türleri kullanmalarına izin veren “üretici muafiyeti”dir. Üretici muafiyeti, mevcut materyal kullanılmadan yeni bir çeşidin geliştirilememesi durumunda, çeşitlerin geliştirilmesini teşvik etmektedir.

Bitki Çeşit Hakları konusunda tek uluslararası anlaşma, Birleşmiş Milletler Yeni Bitki Türleri Koruma Birliği (UPOV) tarafından yönetilen Yeni Bitki Çeşitlerini Koruma Uluslararası Sözleşmesidir (1961; 1972, 1978 ve 1991’de revize edilmiştir). Günümüzde, UPOV üyesi ülkelerde 95.000’den fazla bitki çeşit hakkı mülkiyeti bulunmaktadır.

TRIPS Anlaşmasının 27 (3) (b) Maddesi bitki çeşitlerini ifade eder; Dünya Ticaret Örgütü üyelerini patentlerle, geçerli kendine özgü bir sistemle veya bunların herhangi bir kombinasyonu ile bitki çeşitlerinin korunmasını sağlamakla yükümlü kılmaktadır.

Çapraz konular: Yapay zeka, gizlilik ve veriler.

Bu yayında tartışılan konulardan bazıları, doğası gereği disiplinler arasıdır ve her tür fikri mülkiyet hakkı ile farklı şekilde etkileşim halindedir.

Yapay zeka bu konulardan biridir. Yapay zeka, genellikle spesifik bir teknolojiye çok kendi disiplini şeklinde ele alınır. Hızla gelişen bir teknoloji alanı olarak, yapay zekanın tanımı hala bir tartışma konusudur. Bu yayının amaçları doğrultusunda, yapay zeka bireysel görevleri yerine getirmek için programlanmış teknikler ve uygulamaları içeren “dar Yapay zeka” olarak tanımlanmaktadır². Bu Fikri Mülkiyet Yol Haritası, B.I. Patentler, B.III. Telif hakkı ve B.IX. Ortaya çıkan fikri mülkiyet biçimleri bölümlerinde belirtilmektedir.

Gizlilik yasasından ve verilerden de birkaç bölümde bahsedilmektedir. Bu konular, fikri mülkiyet haklarının uygulanması, veri tabanlarının korunması ve alan adları ve internet düzenlemesiyle ilgili tüm tartışmalarla son derece ilgilidir. Hem verilerin hem de fikri mülkiyet varlıklarının gayri maddi yapısı ve bunların gizlilik yasasıyla olan etkileşimleri, bu yayında yinelenen bir mevzudur.

² WIPO, Fikri Mülkiyet Politikası ve Yapay Zeka Üzerine Taslak Konular Bildirisi, WIPO / IP / AI / 2 / GE / 20/1, 21 Mayıs 2020.

Fikri mülkiyetten değer yaratma

A. Fikri mülkiyetten değer yaratma

I. FİKRİ MÜLKİYET VARLIKLARINI YÖNETME

ARKA PLAN

Fikri mülkiyet varlıklarının yönetimi, işletmeler için önemlidir. Yaratıcı faaliyetlere yaptıkları yatırımlardan (araştırmadan ambalaj tasarımına ve reklamcılığa kadar) iyi bir getiri elde etmek için işletmelerin stratejik bir yolla: (i) fikri mülkiyet edinmesi, (ii) rakiplerin fikri mülkiyetini izlemesi (Yeni ürünler veya hizmetler piyasaya sürüldüğünde dava edilme riskini veya lisanslar için ödeme yapma ihtiyacını azaltmak için) ve (iii) tedarikçiler, müşteriler ve işbirlikçilerle ilişki kurarken fikri mülkiyet çıkarlarını güvence altına alması gerekir. Bir işletme, bazı durumlarda fikri mülkiyetin lisanslanmasından önemli bir gelir elde edebilir. Bir işletmenin fikri mülkiyeti, yatırımcılara değeri işaret edebilir ve üçüncü şahıslardan, özellikle yeni başlayanlar için başlangıç finansmanı biçiminde önemli yatırımları çekebilir.

Gelişmiş ekonomilerdeki büyük şirketler, fikri mülkiyet stratejilerine tarih boyunca büyük çaba sarf etmişlerdir. Ne yazık ki, bazı küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) — ve aslında bazı ülkelerde fikri mülkiyet konusunda daha az deneyime sahip daha büyük işletmeler — fikri mülkiyetin stratejik yönetiminin bir ön koşulu olan fikri mülkiyet hukukunun temel anlayışına sahip olmayabilir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Fikri mülkiyet hukuku, tüm ticari yasalar gibi, her bir işletmenin stratejik ticari hedefleriyle bağlantılı olmalıdır. Bu, genellikle hukukun karmaşık bir alanıdır; “Fikri mülkiyet” teriminin kendisi aldatıcıdır, çünkü bu kavramın içerdiği çeşitli haklar arasında bir tekdüzelik bulunmamaktadır. Patent, ticari marka, telif hakkı, gizli bilgilere ilişkin yasalar (Ticari sırlar, know-how) ve diğer Fikri mülkiyet yasaları farklı kamu politikası gerekçelerine ve çok çeşitli özelliklere sahiptir. Buna göre, sadece fikri yaratım için bu koruma biçimlerinden sadece biriyle ilgili olmadıkça, hiçbir işletmenin tek tip fikri mülkiyet stratejisi olamaz.

En üst seviyede, işletmelerin (yukarıdaki hususları kabul ettikleri takdirde) aşağıdaki konularda karar vermeleri gerekebilir:

- ▶ *Patentleme.* Burada yöneticilerin anlaması için kilit konu, (i) patent başvurusunun pahalı olması ve (ii) Patent hukukundaki yenilik gerekliliklerinden dolayı, “öncelikli” patent başvurusunun, teknik araştırma yapıldıktan sonra mümkün olan en kısa sürede ve bazı endüstri sektörleri için ticari başarı beklentilerinden çok daha önce yapılması gerektiğinden öncelikle başvuruda bulunup bulunmayacağına dair bir kararın doğru bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini anlamalıdır. Ayrıca, uğraşılacak tüm ülkeler hakkında kapsamlı bir karar, genel olarak, öncelikli dosyalama tarihinden sonraki 30 ay içinde³, ayrıca genellikle ticari başarı olasılıkları doğru bir şekilde değerlendirilmeden önce verilmelidir. Bu, istatistiksel bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği ve bu nedenle patent almaya harcanan paranın bir kısmının boşa gideceği ve ticari olarak başarılı olduğu kanıtlanan ürünler aracılığıyla geri kazanılması gerektiği anlamına gelir.
- ▶ *Marka Kanununa göre ve başka şekilde markalama ve ilgili marka koruması.* Tek bir marka seçimi — açıklayıcı isimler veya kodlarla takviye edilmiş tek bir kurumsal marka — ile öncelikle tek tek ürünlerin markalaştırılması arasında seçim kilit bir tercihtir. Örneğin, Virgin ve BMW, Virgin Mobile vb., ve BMW 530i vb. ile ilk yaklaşımı

³ Bu zaman çizelgesi, karar vermek içindir. Resmi süreler genellikle öncelik tarihinden itibaren 30 ila 31 ay arasındadır.

benimserken; Çoğu alkollü içki ve şekerleme üreticileri Smirnoff (Diageo) vb. ve KitKat vb. (Nestlé) ile ikinci yaklaşımı benimsemektedir. Patent almada olduğu gibi, ülke başına maliyet patentlerden daha düşük olsa da, markanın korunacağı ülkelerin seçimi dikkatli bir şekilde ele alınmalıdır.

- **Bilgi Güvenliği.** Yasadışı aktörlerin teknik ve ticari bilgilere erişimi, bir işletmeye ciddi zararlar verebilir. Bu artık geçmişte olduğundan daha olasıdır, çünkü çoğu bilgi kağıttan ziyade üzerinde değil elektronik biçimde kaydedilir. Uzman bilgisayar korsanlarının saldırıları engellenecekse yüksek düzeyde BT uzmanlığı gereklidir. Daha temel önlemler de önemlidir: bilgilerin sınıflandırılması ve işlenmesine ilişkin kurallar değerlidir, örneğin çalışanlara, hassas olarak sınıflandırılmış şifrelenmemiş bilgileri halka açık internet üzerinden göndermemeleri talimatı verilebilir; ve çalışanların yanlış davranışlarına karşı, sunucuların kullanıcılarını ayırma ve USB bağlantı noktalarını engelleme gibi önlemlerle korunulabilir.
- **Teknoloji, sanat eseri, yazılım veya verilerin herhangi bir taraftan diğerine aktarılması gerektiğinde tedarikçiler, müşteriler ve ortak çalışanlarla işbirliği.** İlgili Fikri Mülkiyete, bir işbirliği başlamadan önce bir tarafça sahip olabilir ("arkaplan fikri mülkiyeti") veya sözleşme sırasında taraf tarafından oluşturulabilir ("önplan fikri mülkiyeti"). Tarafların her biri, kendi arka plan ve ön plan fikri mülkiyet hakları kapsamında başkalarına hangi lisansları verebileceğini ve diğerlerinden hangi lisansları alması gerektiğini dikkatlice değerlendirmeli ve buna göre bir sözleşme müzakere etmelidir. Çalışanlar, söz konusu proje için gerekli olmayan bilgileri başkalarına aktarmamaya dikkat etmelidir. Aktarılan bilgiler, kaynağını gösterecek ve alıcılara kullanımıyla ilgili sözleşme kısıtlamalarını hatırlatacak şekilde işaretlenmelidir. Arka plan teknolojinin açıklanmadan önce patentlenmesi genellikle çok etkilidir. İyi bilinen en iyi uygulamalar aşağıdakileri de içerir: (i) bir işletmenin fikri mülkiyet oluşturmak için bir başkasını aldığı düşük bedelli- özellikle keşif amaçlı — sözleşmelerde bile fikri mülkiyet şartlarına dikkat edilmelidir, çünkü eğer iş başarılı olursa, arka plan ve ön plan fikri mülkiyeti, temel öneme sahip olabilir; ve (ii) "açık inovasyon" çağrılarının, kontrolsüz teknik veri akışı ve buluşların patentlenmemesi anlamına gelmez.
- **Bazı iş sektörlerinde / ülkelerde, patent onay kuruluşlarına ("PAE", aynı zamanda uygulamacı olmayan kuruluşlar veya "NPE'ler" ve "patent trolleri" olarak da bilinir) verilen yanıt sorunlu olabilir.**
- **(i) Fikri mülkiyetin lisanslamasının, ürün ve hizmetleri üretme ve satma ana faaliyetine zarar vermeden ekstra gelir üretebilmesi ve (ii) patentlerin çapraz lisanslandırılmasının, çalışma özgürlüğünün sağlanması için bir araç olması boyutu.** Tipik olarak, (i), tıbbi ürünler sektöründe nispeten önemsiz olacaktır; ve pahalı veya taşınması zor ürünlerin imalatında nispeten önemlidir ve (ii) bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründe özellikle standartlarla ilgili olarak nispeten önemlidir. (Bölüm A.II.2.2'ye bakınız).

Stratejik hedeflerini gerçekleştirmeleri için işletmelerin karar vericilerinin aşağıdakileri yapmaları gerekir:

- Fikri mülkiyet hukukunun temellerini anlamak.
- Özel iş modelleriyle iştigal edebilecek ve ilgili yasal seçenekleri açıklayabilecek yüksek kalitede profesyonel hukuk müşavirleri istihdam etmek veya onlara danışmak.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Şu anda ekonomik değer zincirinde yükselen ülkelerdeki işletmeler, fikri mülkiyet yasasını anlamaya ve fikri mülkiyetin yönetilmesine giderek daha fazla ihtiyaç duyacaktır.

Pek çok ülkedeki hükümetler fikri mülkiyetin rolü konusunda farkındalık yaratmaya çalışmaktadır, ancak çoğu zaman bu çabalar aşırı bir şekilde hakların tesciline odaklanmıştır ve fikri mülkiyet ile iş stratejisini yeterince ilişkilendirmemiştir.

Fikri mülkiyet ticareti ve değerlemesi, işletmelerin farkında olması gereken büyüyen faaliyet alanlarıdır (bkz. Bölüm A.III Fikri mülkiyet varlıklarının değerlendirilmesi ve gelir elde edilmesi).

ICC'NİN KATKILARI

ICC'nin inovasyon ve Fikri mülkiyet araştırma serisi, Fikri mülkiyet ve Fikri mülkiyetin yönetiminin inovasyon sürecindeki rolünü tartışmaktadır: KOBİ'ler için, açık inovasyon çerçevesinde, teknoloji transferi işlemleri bağlamında Ticari Sırlar ve artan inovasyonla ilgili olarak.⁴

ICC, fikri mülkiyeti bir iş aracı olarak aktif bir şekilde teşvik etmektedir. Yayınlar, etkinlikler ve politika savunuculuğu, işletmelerin büyüme ve bir bütün olarak toplumun refahı için fikri mülkiyet sistemini daha iyi kullanmalarına yardımcı olmak için ICC'nin işbirliğinin bir parçasını oluşturur.⁵

II. LİSANSLAMA

1. Genel konular

ARKA PLAN

Fikri mülkiyet, tüm dünyada bir işletmenin varlıklarının bir parçası olarak büyümeye devam ettikçe — lisans veren olsun veya lisans sahibi için olsun- bu tür haklara ilişkin ticari anlaşmalar da giderek yaygınlaşmaktadır. Lisanslar, eğlence ve medya gibi bazı sektörlerde, işletme faaliyetlerinin ve ticaretin özüdür. Lisanslar, aynı zamanda teknoloji ve teknik bilginin aktarımı ve yaratıcı çalışmaların yaygınlaştırılması için kilit bir kanaldır.

Bununla birlikte, büyümesine rağmen, Fikri mülkiyet lisanslaması, özellikle lisans anlaşmalarının çoklu yargı bölgelerinde veya farklı ülkelerdeki Fikri mülkiyetin farklı içeriği olan işler için açık olmayabilecek tehlikelerle doludur. Farklı yargı sistemlerinin her bir lisans için dikkate alınması gereken farklı yasaları vardır ve farklı Fikri mülkiyet türleri, Fikri mülkiyet kapsamındaki herhangi bir lisansın şartlarını da etkileyen farklı yasalar içerir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Genel bir husus olmak üzere, sözleşme hukuku ilkeleri, imzacı ülkelerdeki işletmeler arasındaki Fikri mülkiyet lisansları için uluslararası yasalar — Birleşmiş Milletler Uluslararası Mal Satış Sözleşmeleri Sözleşmesi (CISG) gibi — ve ülkeye özel yasalar — Birleşik Devletler kanunları altında yönetilen Fikri mülkiyet için Tek tip Ticaret Kanunu gibi — da dahil olmak üzere lisans sözleşmelerine uygulanmalıdır. Buna ek olarak, WIPO, Paris Sözleşmesi, NAFTA, GATT, TRIPS tarafından yayımlanan kurallar gibi veya AB Ticari markalar Direktifi (2015/2436) ve yeni AB Ticari marka Tüzüğü (2015/2424) gibi bölgesel yasalar tarafından yürürlüğe koyulan kurallar, çoğu Fikri mülkiyete özgü uluslararası kanunlar, kurallar ve düzenlemeler, dolaylı olarak ya da ulusal uygulama yoluyla uygulanabilir. Bununla birlikte, bu yasalar, kurallar ve yönetmeliklerin uygulanma şekli, lisans sözleşmesinin kamu hukuku alanında veya özel hukuk alanında uygulanacak olmasına bağlı olabilecek ve bir yargı bölgesinden diğer yargı bölgesine göre değişebilecektir. Bireysel yasaların nasıl uygulandığına bakılmaksızın, bir Fikri mülkiyet lisansının tarafı olan herhangi bir kişinin nihai bir lisans sözleşmesine girmeden önce dikkatle değerlendirebileceği bazı hususlar vardır.

⁴ Bakınız iccwbo.org/global-issues-trends/innovation-ip/innovation/ .

⁵ Bakınız <https://iccwbo.org/global-issues-trends/innovation-ip/intellectual-property/> .

a) Genel hususlar

- ▶ **Tarafların tanımlanması:** Herhangi bir Fikri mülkiyet lisansı için en açık fakat en önemi olan husus, özellikle de taraflardan birinin daha karmaşık bir kurumsal yapıya sahip olduğu bir şirket olması durumunda, anlaşmanın taraflarının belirlenmesidir. Gerekli özenin gösterilmesi, ilgili Fikri mülkiyete kimin sahip olacağı, hangi kişilerin hakları kullanacağı, hangi tarafların ilgili Fikri mülkiyeti tescil ettirdiği ve üçüncü tarafların-bağlı olsun ya da olmasın- lisans koşullarını etkileyebilecek herhangi bir hakka sahip olup olmadığı gibi konuları çözmek için kritikler önem taşır. Bu gibi sorunların çözülmesi, tarafların Fikri mülkiyeti önyargısız ve müdahalesiz elde etmesini ve istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasına imkan tanınmamasını sağlar.
- ▶ **Yürürlükteki kanunlar:** Çoğu yargı bölgesi, bir Fikri mülkiyet lisansı taraflarının, sözleşmenin ve tarafların sözleşmedeki yükümlülüklerinin yürütülmesinde hangi yargı bölgesinin kanunlarına uyması gerektiğini seçmelerine izin veren açık kapılar bırakmaktadır. Bununla birlikte, taraflar yine de uygulanan yargı bölgesinin, yerel tüketici koruma, antitröst ve haksız rekabet yasaları yanı sıra vergi politikaları gibi uyulması zorunlu olan, sözleşmeyle feragat edilemeyen veya kaçınılmayan yasalarından haberdar olmalıdır. Ayrıca, taraflar, amaçlanan Fikri mülkiyetin ilgili yargı bölgesi içerisinde gerçekten korunabilir olduğunu teyit etmeli ve tescil için gerekli kuralları öğrenmelidir.
- ▶ **Hakların Kapsamı:** Herhangi bir Fikri mülkiyet lisansının başlıca ticari koşullarından biri, lisans sahibinin lisanslı Fikri mülkiyeti ne ölçüde kullanabileceğidir. Taraflar, bir lisans sahibinin buluşun tam alanını veya bir ticari markanın bulunduğu malların ve hizmetlerin tüm kategorisini veya yalnızca bu hakların bir alt kümesini kullanma hakkına sahip olunması konusunu belirlemelidir. Herhangi bir bölgesel sınırlama veya alt lisans için haklar var mıdır? Lisans veren, Fikri mülkiyetin lisanslı hale getirilmesi konusunda bazı sınırlar koymayı planladığı durumlarda, lisans sözleşmesinin dikkatli bir şekilde hazırlanması özel önem taşır, çünkü özellikle birçok kısıtlama, birçok yargı bölgesindeki antitröst ve diğer rekabeti bozucu endişeleri artırmaktadır. Rekabet eden taraflar arasındaki Fikri mülkiyet lisans sözleşmeleri genellikle rakip olmayanlar taraflar arasındakilerden daha yoğun bir şekilde incelenmektedir, böylece tarafların çalışma ve uzmanlık alanlarının dikkatli bir şekilde tanımlanması, herhangi bir lisans sözleşmesinin bu incelemeye dayanmasına yardımcı olabilir.
- ▶ **Beyanlar ve garantiler:** Bir Fikri mülkiyet lisans sözleşmesinin şartları, lisanslı Fikri mülkiyete (örneğin sahiplik, tam haklar kapsamı vb.) yönelik özellikli beyanlar ve garantiler de dahil olmak üzere özel beyan ve garantileri içermelidir, ancak sözleşme şartları yerine getirilmeden önceki bu tür koşullar, kapsamlı bir incelemenin yerini tutmaz. Bu tür beyanlara ilişkin olarak taraflar, tazminat hükümleri ve sorumluluk sınırlamaları ile birlikte, Fikri mülkiyeti yürürlüğe koymak ve korumak için görev ve yükümlülükler ve herhangi bir hükümet düzenlemesine veya kayıt şartlarına uymak üzere pazarlık yapmalıdır. Akılda tutulması gereken temel hedef, bir anlaşmazlığın ortaya çıkmasını beklemek yerine başta risk dağılımını yapmaktır.
- ▶ **Lisans sözleşmesinin tescili:** Farklı yargı bölgelerinde, bir Fikri mülkiyet lisans sözleşmesinin kendisinin — gerçek Fikri mülkiyet hakkından ayrı olarak — tescilinin gerekip gerekmediğine ilişkin farklı kurallar bulunmaktadır ve bu kurallar genellikle konu Fikri mülkiyet türüne bağlıdır. Bazı yargı bölgeleri, uyumluluk için lisansın bazı koşullarını gözden geçirebilir. Tescil yaptırmanın belirli faydaları da olabilir. Örneğin, lisans anlaşmaları, yasal bir zorunluluk olmasa bile, üçüncü şahıslara karşı geçerli olmak üzere Patent ve Ticari Marka Bürosuna tescili gerektirebilir, telif ücretlerinin yurtdışına gönderilmesine izin verebilir veya telif hakkı olarak ödenen tutarların vergi mahsubuna izin verebilir. Bu nedenle taraflar, lisans sözleşmesinin tescil edilip edilmeyeceğini ve bu tescil işlemini kimin üstleneceğini dikkate almalıdırlar.
- ▶ **Süre ve fesih:** Taraflar, bir Fikri mülkiyet lisans sözleşmesinin süresine ve sözleşmenin fesih hükümlerine azami dikkat göstermelidir. Sözleşmenin sona ermesi, sözleşmenin süresine veya tanımlanmış şartlara göre değilse karmaşık olabilir. Taraflar, istem üzerine feshe ya da yalnızca gerekçeli feshe izin vermek isterler mi? Gizli bilgilerin saklanması ve herhangi bir indirimli satış süresi de dahil olmak üzere, fesih sonrası yükümlülükleri

ne olacaktır? Yerel yasalar ayrıca belirli bildirim süreleri de gerektirebilir veya sözleşme süresinin hiçbir zaman fikri mülkiyet varlığının tescil süresini geçmemesini gerektirebilir. Bu hakların ve yükümlülüklerin önceden görüşülmesi, bir lisans sözleşmesinin feshi üzerine sıklıkla ortaya çıkan anlaşmazlıkları ortadan kaldıracaktır veya en azından azaltabilir.

b) *Patent ve know-how ile ilgili özel hususlar*

- ▶ *İmtiyazın Kapsamı:* Yukarıda bahsedilen kullanım alanı ve bölge kapsamı konularına ek olarak, bir patent lisans sözleşmesi tarafları, lisansın kapsamını, ilgili yargı bölgesindeki patent yasaları kapsamında verilen çeşitli haklara göre daha bölmek isteyebilir. Örneğin, diğer birçok ülkede olduğu gibi ABD patent yasaları patent sahiplerine patentli buluşu yapma, kullanma ve satma hakkını verir. Bir patent lisansı veren kişi, bir lisans sahibine, patentli buluşu yapmak veya üretmek için sadece münhasır hak vermek isteyebilirken, başka bir lisans sahibine, buluşu perakendecilere veya son kullanıcılara satmak gibi ticaretin akışına uygun dağıtım veya satım için münhasır haklar tanımak isteyebilir. Çoğu durumda patent lisans sözleşmeleri, patentli buluşun kapsamı dışındaki gizli teknik bilgileri de kapsar. Böyle bir know-how lisansı, lisans sahibinin bilgiye erişim ve bilgiyi kullanma yolunu bunun yanı sıra açıklama ve gizlilik yükümlülükleri ile lisans süresini tanımlamalıdır.
- ▶ *Çapraz lisanslama:* Bazı patentli buluşlarda, her bir tarafın diğer tarafa bir patent lisansı verdiği, her iki tarafın patentli teknoloji alanının tamamını kullanması için kaynaklarını bir araya getirmesine izin veren, buluşun daha geniş bir alanının çapraz lisanslandırılması imkânları bulunabilir. Çapraz lisanslama düzenlemeleri, aynı zamanda, birden çok patent sahibinin, belirli bir alanda birbirleriyle beraber ve katılmak isteyen diğer kişilerle ilgili patentlerini bir araya getirdikleri patent havuzlarının oluşturulmasıyla da ilgili olabilir. Ancak, taraflar çapraz lisansların münhasır olup olmadığına dikkat etmelidir. Özellikle çapraz lisanslar, hükümet makamlarından antitröst veya diğer rekabeti bozma konularında incelemeler yapma riski taşımakta ve hatta çapraz lisans anlaşması kapsamı dışındaki potansiyel diğer rakiplerden kaynaklanan zorlukları artırmaktadır. Nitekim, bazı ülkelerde, rekabet eden tarafların çapraz lisanslanması yasaklanmıştır.
- ▶ *Bağlama:* Patent sahipleri / lisans verenler, patentli bir buluşa ilişkin lisans imtiyazını, patent kapsamına girmemiş yüzeysel veya ilgili kalemlere bağlamaya çalışırlar. Lisans verenler, aynı zamanda, negatif yükümlülükleri, yani buluşla ilgili kalemleri yapmaktan veya satmaktan kaçınmak için şartları bağlamaya çalışabilirler. Patent havuzlarında olduğu gibi, bağlama mutlak olarak rekabete aykırı veya izin verilemez değildir, ancak bu tür düzenlemeler sıklıkla ek inceleme yapmaya yol açmakta ve büyük ölçüde tarafların nispi piyasa gücüne bağlı kalmaktadır. Bazı ülkelerde, piyasa gücüne bakılmaksızın, negatif bağlama doğrudan yasaklanmıştır.
- ▶ *Zorunlu lisanslar:* Bazı ülkelerde, bir patent sahibi ile potansiyel lisans veren, buluşun sahibinin iradesine karşın, kamu idaresinin zorunlu bir lisanslamasıyla karşı karşıya kalmaktadır. Genel bir husus olmak üzere, bu zorunlu lisanslar doğrudan rakiplere verilmez veya buna izin verilmez. Bununla birlikte, patentlerini uygulamayı düşünen bir patent sahibi, pazarlık yaparken veya dava açarken zorunlu bir lisans alma riskini göze alabilir; çünkü gönüllü bir lisans taraflara hala sürmekte olan bir ilişki üzerinde zorunlu bir lisansla daha fazla denetim hakkı verir.
- ▶ *Knowhow/Ticari Sırlar:* Yasal doktrinler, ticari sırların "Fikri Mülkiyet" olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğine göre farklılık gösterse de (bu konu için bu Yol Haritasının Ticari Sırlar bölümüne bakın), ticari sır lisans anlaşmaları, prensip olarak, fikri mülkiyet lisans sözleşmelerinin kurallarına uyar. Uygulamada, patent ve know-how lisans anlaşmaları genellikle birleştirilir, burada lisanslı konu kısmen patentlidir ve kısmen ticari bir sır olarak korunur. Ticari sırların benzersiz ve bariz bir özelliği, varoluşlarının, söz konusu bilgilerin gizliliğinin korunmasına bağlı olmasıdır. Bunun yasal bir yönü de vardır, genel olarak, ticari sırlara ilişkin yasal rejimler, yalnızca bilgilerin, TRIPS Anlaşmasının 39'uncu maddesinde belirtildiği üzere bilgileri yasal olarak kontrol eden kişi tarafından, bilgileri gizli tutmak için makul işlemlere tabi tutulması durumunda koruma sağlamaktadır.

Lisanslama bağlamında bu, lisans sözleşmesi kapsamında paylaşılacak bilgilerin niteliğine ve bilginin kasıtsız açıklanmasına ilişkin uygulama riskine bağlı olarak, lisans verenin, bilgilerin gizliliğini korumak için lisans alana özel önlemler almayı düşünmesi ve belki bir doğrulama hakkını saklı tutması gerektiği anlamına gelir. Koşullar altında ilgili olduğu durumlarda, lisans veren, tersine mühendisliğin çoğu yargı bölgesi bir ticari sır elde etmek için izin verilen bir yol olduğunu göz önünde tutarak lisans sahibinin örneğin lisans kapsamında sunulan bir makineye, aksi mutabık kalınmadıkça tersine mühendislik yapmasını açıkça yasaklamayı düşünebilir.

- *Sanayi/üniversite ortaklıklarından kaynaklanan devir veya lisans anlaşmaları:* İnovasyonu teşvik etmenin bir yolu, kamu araştırma kurumları ve iş dünyası arasındaki teknolojik işbirliğini güçlendirmektir, böylece devlet ve akademik araştırma, patentlerin ve ilgili bilgi birikiminin devri veya lisanslanması yoluyla pazara getirilebilir. Bu ortaklıklar, genellikle ilgili fikri mülkiyet korumasını ve ortaklık sırasında yararlanma, lisans verme veya devretme haklarını sağlayan yasal çerçevelerle teşvik edilir ve kolaylaştırılır.

c) Ticari markaya özgü hususlar

- *Yazılı olma zorunlulukları:* Farklı yargı bölgelerinin, bir ticari markaya ait lisans sözleşmesinin yazılı olması gerekip gerekmediğine ilişkin farklı zorunlulukları vardır. Örneğin, ABD yasaları herhangi bir yazılı anlaşma gerektirmezken, bazı Avrupa ülkeleri, tescilli markaları kapsayan lisans sözleşmelerinin, lisans veren tarafından (lisans sahibi için zorunlu değildir) yazılı olarak imzalanmasını gerekli görmektedir; bununla birlikte, tescilli olmayan ticari marka lisanslarının yazılı olması gerekmez.
- *Kalite kontrolü:* Birçok ülkede, bir ticari marka lisans sözleşmesinde kalite kontrol hükümleri ile ilgili açık bir zorunluluk olmasa da, diğer bazı ülkelerde (ABD gibi) lisansın geçerli olabilmesi için, lisans verene kalite kontrol haklarının verilmesi gerekir. Aksi takdirde, lisans veren, sadece "lisans sözleşmesinin ticari markanın haklarını değil, lisansın kendisini kaybetme riskini taşır. Böyle bir durumda hem lisans sahibi hem de lisans veren, ticari markanın yetkisiz kullanımını engelleme haklarını kaybedebilir. Kalite kontrol hükümleri, lisans verenin ticari markalarını kontrol etme konusundaki tek yetki ile lisans alanın, sahibi tarafından aşırı müdahaleci mikro yönetimini önleme arzusunu sık sık dengelemesini gerektirir. Dahası, taraflar, antitröst ve haksız rekabet yasaların yanı sıra, her iki tarafın kontrolü altındaki kusurlu ürünlerden doğan sorumluluk potansiyelini de göz önüne almalıdır.
- *Mülkiyet ve şerefiye:* Birçok ülkede, ticari marka, lisans sahibini değil, ticari marka sahibi tarafından geliştirilen ve korunan şerefiyeyi sembolize eder. Bununla birlikte, ticari marka lisansı tarafları, ticari markanın mülkiyetini kimin elinde tuttuğunu ve özellikle ticari markanın lisanslı kullanımının ticari markanın önceki kullanımı kapsamındaki malların veya hizmetlerin kullanım kapsamını açıkça genişletirse veya sözleşme şartları fikri mülkiyet varlıklarının alt lisanslamasına izin veriyorsa kimin lisanslı kullanımdan faydalanacağını belirtmelidir.
- *Denetleme ve uygulama:* Ticari marka sahibi (lisans veren) genellikle şerefiyeden ve mülkiyetten yararlandığı için, denetleme ve uygulama yükümlülükleri çoğu durumda lisans verene düşer. Bununla birlikte taraflar, özellikle de münhasır bir lisans söz konusu olduğunda, bu yükümlülüklerini ve masraflarını yeniden tahsis etmek isteyebilir. Her iki durumda da, karşı tarafın zorunlu yardım için müzakerede bulunması da önemlidir ve üçüncü kişilere karşı herhangi bir dava açılması veya diğer işlemler çoğu zaman gereklidir.
- *Kullanım kısıtlamaları:* Patent lisanslarının aksine, ticari marka lisansları, bir lisans sahibinin ticari markanın belirli mallar veya hizmetler için kullanımlarını kısıtlamasının, özellikle kalite kontrolünün zorunlu olduğu yargı bölgelerinde, haksız rekabet bakımından genellikle daha az incelenir. Aslında bir lisans sahibinin bir ticari markayı karışıklık yaratacak, lisanslı markanın etkisini azaltacak veya markayı korumasız hale getirecek şekilde kötüye kullanmasını veya genişletmesini engellemek için kısıtlamalar çoğu zaman gereklidir. Bu nedenle, bu kısıtlamalar kamusal çıkarlar içindedir ve bu nedenle rekabet açısından daha çok kabul görür.

- **Sonlandırma:** Ticari marka lisansı sözleşmelerinin sonlandırılması, diğer Fikri mülkiyet lisans sözleşmelerinden daha karmaşık olabilir. En dikkatli şekilde yazılmış sonlandırma hükümleri bile, özellikle de batıklık veya iflas bağlamlarında, mahkemeler yada resmi makamlar tarafından geçersiz kılınabilir ve böylece taraflardan birinin haklarının lisans kapsamına alınması engellenebilir. ABD dışındaki birçok ülkede, lisans alanların menfaatleri kanunla korunmamaktadır, bu yüzden lisans alanlar lisans kapsamındaki haklarını korumak için alternatif önlemler olarak sözleşme koşulları dahilinde bu riski öngörmeyi düşünmeli ve lisans verenin mali durumunu dikkate almalıdır.

d) *Telif hakkına özgü hususlar*

- **Yazılı olma zorunluluğu:** Patent ve ticari marka lisanslarında olduğu gibi telif hakkı lisanslarında da, lisans sözleşmesinin yazılı olmasının gerekip gerekmediğine ilişkin karmaşık ihtiyaçlar bulunmaktadır. Çoğu yargı bölgesi, genellikle lisans veren tarafından imzalanmış, yazılı münhasır telif hakkı lisansını gerekli kılar. Öte yandan, münhasır olmayan lisansların Fikri mülkiyet olarak yazılı olması gerekmez ve birçok yargı bölgesi, açık ve Yaratıcı Beraberlikler⁶ tarzı lisansları tanımaktadır. Varsa, az sayıdaki yargı bölgesi, ilgili telif hakkı lisansları için başvuru yapılmasını veya tescil edilmesini gerekli görür. Gerekli formaliteler, örneğin birçok Yaratıcı Beraberlikler lisansında olduğu gibi söz konusu lisansın ticari sözleşme mi yoksa tek taraflı bir sözleşme mi olduğuna bağlıdır.
- **Sahiplik:** Genel bir husus olarak, Fikri mülkiyet kapsamında korunan bir eserin yazarı veya sanatçısı, sahipliğini başka bir tarafa aktarmak için özel koşullar (örneğin, istihdam veya özel görevlendirme) mevcut olmadığı sürece, eserdeki haklarını koruyacaktır. Taraflar, farklı yargı bölgeleri farklı kuralları uyguladığından, bir lisans sahibi tarafından istihdam, ticarileştirme ve diğer türev çalışmaların yaratılması sırasında görevlendirilen veya yaratılan eserlerle ilgili yerel kanunlara ve lisans hükümlerine özel dikkat göstermelidir. Taraflar, lisans dilini dikkatlice düşünüp taslaklarını sunmaları şartıyla, varsayılan mülkiyet kurallarını değiştirebilirler; ABD hariç çoğu yargı bölgesi, yazarlara ve yaratıcılara belirli korumaları sağlayan ve feragat edilemeyecek “manevi haklar” tanımaktadır. Bununla birlikte, bir telif hakkıyla korunan bir eserin müşterek mülkiyetinin çıkarımları göz önünde bulundurulmalıdır, çünkü bazı yargı bölgeleri ortak telif hakkının tahsisi veya uygulanması için karların muhasebeleştirilmesini ve paylaşımını ve/veya diğer ortakların rızasını gerektirir.
- **Telif paylaşımı:** Bazı yargı bölgelerinde telif hakkı sahibi, katkıda bulunan yazarlara bakılmaksızın, telif hakkı lisansından veya telif haklı eserlerin satışından elde edilen her türlü ücretini almaya yetkilidir. Diğer yargı bölgesinde, -telif hakkının tek bir sahibi olsa bile- aksi belirtilmedikçe, telif ücretlerinin tüm yazarlar arasında paylaşılacağı varsayımı vardır. Benzer şekilde, birçok yargı bölgesi, telif haklı bir eserin bir fiziksel kopyasının (izinli kopya) satılmasının, söz konusu kopyanın dağıtımını veya daha sonraki satışlarını kontrol etme olanağı da ortadan kaldırmasından (hakların tükenmesi) hareketle “ilk satış doktrini” nin bir biçimini tanımaktadır.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Yukarıda belirtildiği gibi, işaret edilen konuların çoğu bir yargı bölgesinden diğer yargı bölgesine farklılıklar göstermektedir ve Fikri mülkiyet varlığının türüne, sektörüne ve ilgili işin türü veya diğer taraflarına bağlı olarak büyük ölçüde değişmektedir. Ulusal yargı bölgeleri, zaman zaman Fikri mülkiyete, tescil gereksinimlerine ve lisanslamayı etkileyebilecek sahiplik yükümlülüklerine ilişkin kendi uygulama kurallarında değişiklikler yapabilmektedir, örneğin yasadışı edinmeye, kullanıma ve açıklanmaya karşı Ticari Sırların Korunması hakkındaki (EU) 2016/943 sayılı AB Direktifi⁷ veya ABD’deki Amerika Yatırımları Yasasının(2012)⁸ uygulaması. Belki de daha da önemlisi, antitröst yasası

⁶ Bakınız creativecommons.org/.

⁷ Bakınız Ticari Sırlar / Gizli İşletme bilgileri üzerine Bölüm B.VIII..

⁸ Bakınız Patentler Üzerine Bölüm B.I..

ve diğer rekabet düzenlemeleri gibi diğer alanlarındaki yasal değişiklikler Fikri mülkiyet lisanslamasını önemli şekilde etkileyebilir. Bu nedenle, yerel yasalar hakkında bilgi sahibi olmak, uluslararası fikri mülkiyet lisans sözleşmeleri için kritik önem taşıyor ve daha önce kabul edilen fikri mülkiyet lisanslarının periyodik olarak incelenmesinin mevcut (ve gelecekteki) yasalara ve yönetmeliklere uyum sağlamak için kritik olabileceği görülebilir.

ICC'NİN KATKILARI

ICC, inovasyonda Fikri mülkiyetin rolü üzerine araştırma serisinin bir parçası olarak, lisans dahil olmak üzere, teknolojinin yayılması ve yaygınlaştırma kanalları üzerine bir araştırma raporu olan Küresel Teknoloji ve Bilgi Akışları Dinamikleri raporunu hazırlamıştır.⁹ ICC ayrıca, teknoloji transferi,¹⁰ ticari marka lisanslaması¹¹ ve isim hakkı kullanımı¹² da dahil olmak üzere Fikri mülkiyet lisanslaması ve lisansla ilgili birkaç model sözleşme hakkında bir bilgi kitapçığı geliştirmiştir. (EU) 2016/943 sayılı direktif ve ABD Ticari Sırları Koruma Yasasının normatif etkileri ve sınırlamaları 2019 ICC çalışmasında tartışılmaktadır.¹³

2. Özel durumlar

2.1. Toplu yönetim ve telif haklarının lisanslanması

ARKA PLAN

Telif hakkının toplu yönetimi, en düşük işlem maliyetiyle telif haklı eserlerin etkin bir şekilde lisanslanmasını kolaylaştırarak hak sahiplerine, kullanıcılara ve tüketicilere fayda sağlayabilir; böylece bu durum yeni iş modellerinin kullanılmasına olanak tanır ve telif haklı eserleri platformlarda yayabilir. Uygun durumlarda, telif haklarının bu tür toplu yönetiminin şeffaflık sağlaması, piyasada serbestçe müzakere edilebilecek oranlarda fiyatlandırmaya izin vermesi ve hak sahiplerine haklarının ne zaman ve nasıl toplu olarak lisanslanacağı konusunda kontrol yetkisi vermesi kaydıyla telif hakkıyla korunan eserleri toplu olarak lisanslaması hem hak sahipleri hem de kullanıcılar açısından avantajlıdır.

Telif hakkının ulusal niteliği, uluslararası işletmelerin ilgili her bölgede lisans almasını gerektirir. Uygun durumlarda, toplu yönetim her bölgede bu tür ruhsatlandırmayı kolaylaştırabilir ve karşılıklı anlaşmalar yoluyla ortaklar arasında işbirliği, uluslararası lisanslamayı daha da kolaylaştırabilir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Yeni medya ve teknoloji, hak sahiplerinin eserlerini özellikle çevrimiçi ve mobil hizmetler yoluyla dağıtımını ve kullanımı için yeni ve inovatif yollar oluşturmaya ve böylece yeni lisans fırsatları yaratmaya devam etmektedir. Hak sahipleri ve kullanıcılar, hak sahiplerinin, kullanıcıların ve tüketicilerin yararına olmak üzere, telif hakkıyla korunan eserleri tüketicilere sorunsuz ve uygun fiyatlarla teslim etmeyi sağlayan, farklı kullanımlar için etkili ve kapsamlı lisans sağlamaya çabalamaktadır.

⁹ Bakınız [iccwbo.org/global-issues-trends/innovation-ip/innovation/](https://www.iccwbo.org/global-issues-trends/innovation-ip/innovation/).

¹⁰ Bakınız [iccwbo.org/resources-for-business/model-contracts-clauses/technology-transfer/](https://www.iccwbo.org/resources-for-business/model-contracts-clauses/technology-transfer/).

¹¹ Bakınız [iccwbo.org/resources-for-business/model-contracts-clauses/trademark-licensing/](https://www.iccwbo.org/resources-for-business/model-contracts-clauses/trademark-licensing/).

¹² Bakınız [iccwbo.org/resources-for-business/model-contracts-clauses/franchising/](https://www.iccwbo.org/resources-for-business/model-contracts-clauses/franchising/).

¹³ Bakınız <https://www.iccwbo.org/publication/trade-secrets-report/>.

Ortak girişimler, bu gibi yeni iş modellerinde lisanslama yapmakta ve telif hakkıyla korunan eserlerin uluslar üstü lisanslamasını kolaylaştırmak için veri tabanlarını uyumlaştırmak ve karşılıklı düzenlemeleri geliştirmek için uluslararası işbirliği yapmaktadır.

Ayrıca hükümetler, telif hakkının bölgesel doğasını ve hak sahiplerinin ayrıcalıklarını, doğrudan veya toplu olarak münhasır haklardan istifade ettirilmesi için en uygun zamanı belirlerken, uluslararası düzeyde lisanslama ve şeffaflığı kolektif olarak teşvik etmek istemektedir. Örneğin, Nisan 2014'te yürürlüğe giren Toplu Haklar Yönetimi AB Direktifi (CRM), hak sahiplerinin haklarının yönetimini kontrol etmesini ve ortak yönetim organizasyonları tarafından, telif haklarının ve ilgili hakların yönetiminin düzgün bir şekilde çalışmasını sağlamak için AB çapında standartlar getirdiğini garanti etmektedir. Bu direktif, toplu hakların, ticaretteki hakların, yani istekli bir alıcı istekli satıcı temelinde ekonomik değer üzerinde lisanslanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Direktif, kullanıcıların, doğru ve zamanında kullanım raporları vermelerini gerekli kılmaktadır. Son olarak Direktif, aynı zamanda, çevrimiçi kullanım için müzik eserlerinde yazarların haklarını çok alanlı olarak lisanslamak için kurallar oluşturmaktadır.

CRM Direktifi önde gelen uluslararası bir emsal olmaya devam etse de, Avrupa Ekonomik Alanı Toplu yönetim organizasyonlarının (CMO) Birleşik Krallık hak sahiplerini temsil etmelerinin veya katalogları temsil etmelerinin veya Müzik haklarının çevrimiçi lisansı için Birleşik Krallık Toplu yönetim organizasyonlarının kataloglarını temsil etmelerinin AB Direktifi uyarınca gerekli olmadığı 1 Ocak 2021'den itibaren Brexit'in etkisi dikkate alınmalıdır.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Gelişen teknoloji ile mümkün hale gelen inovatif çevrimiçi ve mobil iş modelleri, uygun durumlarda kolektif temelde en verimli şekilde, telif hakkının lisanslamasına yeni imkanlar yaratmaya devam edecektir. Bu tür birçok iş modelinin uluslararası doğası, mümkün olduğunca, ortak girişimler ile çok alanlı lisanslama arasındaki ulus ötesi işbirliğinin önemini arttırmaya devam etmektedir. Özellikle çevrimiçi kullanıcılar (UGC) tarafından veya AI (yapay zeka) ile üretilen telif hakkına tabi çalışmalarda yasal çerçevenin uygun bir denetimi sağlanmalıdır.

2.2. Patentler ve standartlar

ARKA PLAN

Standartlar, resmi veya gayri resmi Standart Geliştirme Kuruluşlarında (SDO'lar) teknik şartnamelerin geliştirilmesi yoluyla teknolojilerin, ürünlerin ve hizmetlerin birlikte çalışabilirliğini sağlamaktadır. Günümüzde kullanılan en yaygın standartların bazıları, UMTS (3G), Uzun Vadeli Evrim (4G), 5G ve Wi-Fi standartlarını da içeren telekomünikasyon alanındadır. Hem işletmeler hem de tüketiciler günlük faaliyetlerinde bu standartlara güvenmeye başlamışlardır.

En yenilikçi ve verimli teknolojinin gelişmekte olan bir standarda dahil edilmesini sağlamak için, SDO'lerin üyeleri, SDO tarafından, bu standarda dahil edilmek üzere en iyi teknolojilerini katkıda bulunmaya teşvik edilir. Genel olarak, arzulanan hedefe ulaşmak için, katkıda bulunanların Ar-Ge yatırımlarında, başarısız projeler hesaba katılarak yatırım teşviklerine devam etmek için yeterli olan bir getiri elde edebilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bu durum, genellikle katkıda bulunan patentli teknolojinin kullanımının lisanslanması yoluyla sağlanır. Bununla birlikte, bu tür lisanslar, temel Fikri mülkiyetin (adil), makul ve ayrımcı olmayan ((F)RAND)) şart ve koşullar altında standardın geniş uygulanmasını kolaylaştırma ihtiyacı ile dengelenmelidir. Buna göre, SDO'lar genellikle tüm üyelerinin, patent sahiplerinin, ekipman üreticilerinin ve servis sağlayıcıların yanı sıra uygulayıcıların çıkarlarını dengelemek isteyen Fikri mülkiyet politikaları geliştirirler.

Standartlaştırılmış teknolojilerin geniş bir şekilde kullanılabilirliğini sağlamak için inovasyon teşvikleri sürdürülürken, çoğunlukla çeşitli yaklaşımlar izlenmektedir. Örneğin, çoğu standart kurumu, potansiyel açıdan temel patentlerin¹⁴ varlığının açıklanmasını ister ve patent sahiplerinin, (F)RAND şartları ve koşullarında lisans verme isteklerini beyan etmelerini talep eder. Patent sahipleri ve potansiyel lisans sahipleri, daha sonra her iki tarafın spesifik ihtiyaçlarını karşılamak üzere sıklıkla özelleştirilecek olan ayrıntılı lisans koşullarını müzakere etmekte özgürdür.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

ABD, Hindistan, Japonya ve Kore de dahil olmak üzere dünya çapında çeşitli hükümet ve rekabet makamları, SDO'ların faaliyetleri ve standart temel patentlerin (SEP'lerin) lisanslanması konusunda bazı işaretler verdiler veya bunu yapmaya devam etmektedirler.

Avrupa'da Avrupa Komisyonu (EC), 2011 Yılı Yatay İşbirliği Anlaşmaları Rehberinde SDO'lara, faaliyetlerinin AB rekabet kurallarıyla¹⁵ uyumlu olup olmadığı ve güvenli liman ilkeleri sağlanıp sağlanmadığı konusunda rehberlik yapmaktadır. Rekabet kanunu ayrıca, Avrupa Komisyonu tarafından, standartların belirlenmesi bağlamında, özellikle de Samsung ve Motorola'nın SEP'lerinin ihlal edildiği iddiasıyla tedbir alınmasına ilişkin olarak 2014'teki kararlarda, Fikri mülkiyetin kullanımı ile ilgili endişeleri ele alınması konusunda kullanılmıştır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), Huawei'ye karşı ZTE davasında,¹⁶ bir SEP sahibinin ihlalde bulunan kişiye karşı tedbir talebinde bulunmasının kötüye kullanım olabileceğini değerlendirdi. Mahkeme kararında, yargı öncesi müzakereler için güvenli bir liman çerçevesi getirmiştir. Hem SEP sahibinin hem de hak ihlalinde bulunduğu iddia edilen kişinin (potansiyel lisans sahibi) izlemesi için belirli adımlar attı. Hak ihlalinde bulunduğu iddia edilen kişinin karar kapsamındaki adımları takip etmemesi ve SEP sahibinin (F)RAND şartları uyarınca bir lisans sunmaya yönelik tüm adımlarını yerine getirmesi durumunda, patent sahibinin, bir ihtiyati tedbir kararı alarak AB rekabet hukukunu ihlal etmiş olarak düşünülmeceğini açıkladı. Daha yakın zamanlarda, Mayıs 2020'de, Almanya'nın en yüksek mahkemesi ABAD kararına¹⁷ uydu ve, SEP'ler üzerinde bir lisans müzakeresi yaparken her iki tarafın davranışına daha fazla netlik kazandırdı.

ABAD kararının ardından, Avrupa Komisyonu Kasım 2017'de¹⁸ bir Tebliğ yayınladı ve bu davanın paydaşlar için faydalı ek rehberlik sağladığını belirtti. EC tebliği, hem teknolojilerin geliştirilmesini ve standartlara dahil edilmesini teşvik etmek hem de standartlaştırılmış teknolojilerin geniş çapta yayılmasını sağlamak amacıyla, SEP'ler için dengeli, düzgün ve öngörülebilir bir çerçeve için ilkeler belirlemektedir. Bunu yapmak için, üç önemli hususu savundu: (i) SEP'ler için daha şeffaf bir ortam; (ii) ortak lisanslama ilkeleri; ve (iii) daha dengeli ve öngörülebilir bir uygulama ortamı. Bu tebliği takiben, Avrupa Komisyonu bu yönleri dikkate almak için bir uzman grubu kurdu.

AB dışında, bir dizi mahkeme kararı, ihtiyati tedbirler ve (standart temel patentlerin lisanslanması için (F)RAND şartları ve koşulları gibi konularla ilgilidir. ABD, Çin, Hindistan ve Japonya'daki mahkeme kararları, belirli standart temel patentler için neyin (F)RAND derecesini oluşturması gerektiğini belirlemiştir. Çin'de, artan sayıda dava nedeniyle, mahkemelerin SEP'leri içeren davalarda ihtiyati tedbir kararı verilip verilmeyeceğine karar vermesine yardımcı olmak için 2017'de Pekin Yüksek Halk Mahkemesi ve 2018'de Guangdong Eyaleti Yüksek Halk Mahkemesi tarafından rehber yayınlandı. Rehberler ayrıca FRAND telif ücretlerini belirlemek için dikkate alınacak parametreleri tanımlamaktadır.

¹⁴ Temel patentin, bir standardın kullanımıyla ihlal edilen bir patent olduğu kabul edilir.

¹⁵ Avrupa Birliğinin Yatay İşbirliği Anlaşmalarının İşlevine Dair Antlaşmanın 101. Maddesinin Uygulanabilirliği Hakkında Talimatlar.. Bakınız: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52011XC0114(04) .

¹⁶ 16 Temmuz 2015 tarihli karar, C-170-13.

¹⁷ *Sisvel v. Haier*, Alman Federal Adalet Divanı, 5 Mayıs 2020, KZR 36/17.

¹⁸ Komisyon'dan Avrupa Parlamentosu, Konsey ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesine Bildirim — Standart Temel Patentlere yönelik AB yaklaşımının belirlenmesi Bkz. <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/26583>.

2018'de Japonya Patent Ofisi, bir standardın hak sahipleri ve kullanıcıları arasındaki SEP müzakerelerini kolaylaştırmak için bir kılavuz yayınladı.¹⁹ Brezilya'da, SEP'leri içeren ilk iki davada (Vringo'ya karşı ZTE ve Ericsson'a karşı TCL), ancak sorun henüz çözülmedi.

2019'da ABD Patent ve Ticari Marka Ofisi (USPTO), Ulusal Standartlar ve Teknoloji Enstitüsü (NIST) ve ABD Adalet Bakanlığı, Antitröst Bölümü (DOJ), "İhtiyati tedbir ve uygun tazminatlar da dahil olmak üzere ulusal hukuk kapsamında mevcut tüm kanuni yolların, bir F/RAND taahhüdüne tabi olan standartlara ilişkin esas patentlerin ihlali için mevcut olması gerektiğini" belirttikleri gönüllü (F) RAND taahhütlerine²⁰ konu standart temel patentlerin ihlali için kanuni yollara ilişkin ortak bir politika bildirisi yayımladı. Bu bildiri, USPTO ve DOJ tarafından ortaklaşa yapılan önceki bir açıklamayı açıklığa kavuşturmayı amaçlamaktaydı.

Sektör katılımcıları, SEPlar için ihtiyati tedbir kararının mevcudiyetinin yanı sıra şeffaflık, patent açıklama yükümlülükleri ve bu politikalar altında (F)RAND'ın tanımlanması da dahil olmak üzere bazı SDO'ların patent politikaları ile ilgili çeşitli konuları birkaç yıl boyunca tartışmışlardır. Önleyici tedbir konusuna gelince, bu konular patent sahiplerinin ve standartlara uygun ürün ve hizmetlerin kullanıcılarının ticari konumlarını doğrudan etkilediğinden oldukça tartışmalıdır. Son yıllarda, ICC Uluslararası Tahkim Mahkemesinde de dahil olmak üzere, ilgili tarafların müzakereleri yoluyla üzerinde anlaşmaya varılamayan (F)RAND hüküm ve koşullarını belirlemek için tahkim kullanılmıştır. Bu tahkimler, her iki tarafın da uygun (F)RAND şartlarını kabul edemediği durumlarda, SEP sahibi ile standart kullanıcı arasındaki lisans anlaşmazlıklarını çözmek için pahalı ve uzun süren dünyaya çapındaki muhakeme olma eylemlerine olan ihtiyacı ortadan kaldıracaktır. SEP sahipleri genelde çok sayıda patente sahip oldukları için tahkim, küresel patent portföyünün tamamına ilişkin tespitlere imkan verme avantajına sahiptir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Nisan 2016'da Avrupa Komisyonu, Dijital Tek Pazar için Bilgi ve İletişim Teknolojisi (ICT) Standartlaştırma Öncelikleri üzerine bir İletişim Bildirisi yayımlamıştır. Belge, " E-sağlık, akıllı enerji, akıllı ulaşım sistemleri ve trenler, ileri üretim, akıllı evler ve şehirler ve akıllı tarım da dahil olmak üzere bağlı ve otomatikleştirilmiş araçlar gibi alanlarda, standartların önceliklendirilmesinden büyük fayda sağlayacaktır" diyerek, dijital ekonomide standartlaştırmanın önemine ve gelecekte tek bir dijital pazarın gelişimine vurgu yapmıştır.²¹ Avrupa Komisyonu ayrıca 2017'de AB'nin SEP'lere yaklaşımına ilişkin bir Tebliğ yayınladı. Bu tebliğde birkaç eylem ana hatlarıyla belirtilmiştir. Bunlardan biri, "uygun bir [esas] inceleme mekanizmasının başlatılmasını kolaylaştırmak amacıyla" bir pilot projeydi. Bu proje o zamandan beri tamamlanmıştır ve sonuçları Eylül 2020'de belli olacaktır. Komisyon ayrıca lisanslama uygulamalarını izlemek amacıyla 2018'de bir SEP uzman grubu kurmuş ve "açık kaynak" ile standartlar arasındaki ilişki üzerine bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışma, çeşitli tavsiyelerde bulunarak Kasım 2019'da yayımlandı.²² Bu eylemlere ek olarak, Avrupa Komisyonu, 2022'de revize edilecek olan rekabet yasası "Yatay İşbirliği Anlaşması" rehberini de gözden geçirmektedir. Mevcut rehber, standartların kullanımına adil erişim sağlamak için SDO yönetişimi ve ilgili fikri mülkiyet haklarının kullanılabilirliği hakkında rehberlik içeren "Standardizasyon Anlaşmalarını" kapsamaktadır. Bu süre zarfında rehber, herhangi bir değişikliğin gerekip gerekmediğini belirlemek için bir değerlendirme aşamasından geçecek ve bunu kanıta dayalı bir etki değerlendirme aşaması izleyecektir.

AB dışında, Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesinden standart bir kullanıcı mahkeme tarafından (F)RAND olarak belirlenen bir global portföy lisansını kabul etmezse Birleşik Krallık patentine binaen bir İngiliz mahkemesinin Birleşik Krallık çapında bir ihtiyati tedbir kararı verip veremeyeceğine dair bir karar beklenmektedir. Ayrıca, 5G'nin jeopolitik

¹⁹ Standart Temel Patentleri İçeren Lisans Müzakereleri Kılavuzu, JPO, 5 Haziran 2018. jpo.go.jp/e/support/general/sep_portal/ .

²⁰ Gönüllü F / RAND Taahhütlerine Tabi Standartlar-Temel Patentler için Çözümlere İlişkin Politika Beyanı. Bakınız <https://justice.gov/atr/page/file/1228016/download> .

²¹ Bakınız <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-ict-standardisation-priorities-digital-single-market>

²² JRC Science for Policy Report, "Açık kaynaklı yazılım ve standart belirleme arasındaki ilişki", 2019.

önemi ve ulusal endüstri politikaları için teknolojilerle ilgili diğer standartlar nedeniyle, ABD Adalet Bakanlığı ve Japonya Patent Ofisi gibi çeşitli ülkelerin düzenleyici kurumları, örneğin, SDO'ların yönetişimini ve/veya patentlerin hem çift taraflı hem de patent havuzları aracılığıyla lisanslanmasını izlemektedir.

III. FİKRİ MÜLKİYET VARLIKLARININ DEĞERLEMESİ VE ALIM-SATIMI

ARKA PLAN

Fikri mülkiyet (IP) genellikle değerli varlık olarak tanınmaktadır ve iş stratejisi ve genel kurumsal değer konularında sıklıkla önemli bir rol oynamaktadır. İşletmeler, Fikri mülkiyet varlıklarının değerini bilinçli yatırım ve pazarlama kararları almak, lisanslama, satış ve diğer ticaret araçlarını kullanarak Fikri mülkiyetten yararlanmak için birçok amaçla –finansman sağlamak gibi — değerlendirmektedir, örneğin menkul kıymetler biçiminde sunmak ve şirketin raporlama gereklerini ve vergilendirmeyi yapmak gibi.

Fikri mülkiyet haklarını içeren işlemler giderek daha yaygın hale geldi. Bu aynı zamanda şirketlerin ve bir bütün olarak piyasanın genel değerlemesinde fikri mülkiyetin artan önemini yansıtmaktadır. Konuyla ilgili araştırmalara göre, maddi olmayan varlıklar (önemli bir kısmı fikri mülkiyetten oluşmaktadır) 1975 yılında S&P 500 şirketlerinin piyasa değerinin yalnızca %17'sini temsil ederken, 2015 itibarıyla bu rakam% 87'ye yükselmiştir.²³ Avrupa Patent Ofisi (EPO) ve Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi (EUIPO) tarafından yapılan 2019 analizine göre, fikri mülkiyet haklarını (IPR) yoğun kullanan sektörler, Avrupa Birliği'nde GSYİH'nın yaklaşık %45'ini (6,6 trilyon Euro) oluşturmaktadır.²⁴

GÜNCEL GÖRÜNÜM

İkili anlaşmalar kapsamında sektör uygulamalarının ve görüşmelerin yanı sıra, Fikri mülkiyeti değerlendirebilmek için farklı yöntemler uygulanmaktadır. Bunlar, diğerlerinin yanı sıra, eser korumasından feragat, iskonto edilmiş nakit akışı, tarihi veya değiştirme ya da çoğaltma maliyetleri, gerçek seçenekler ve Monte Carlo analizidir. Özellikle markaların ve patentlerin Fikri mülkiyet değerlemesinde uzmanlaşmış kişiler, çeşitli değerlendirme metodolojileri kullanmaktadır. Bazı sektörlerde, değerlendirme, örneğin eğlence ve medya endüstrilerinde genellikle varlık üretimini belirleyen ya da yakından bağlantılı olan lisans anlaşmalarına dayanabilir. Yeni uluslararası muhasebe standartları, markaların daha fazla ülkede bilançolarda, dolayısıyla Fikri mülkiyetin diğer finansal kullanımlarında tanınmasına öncülük edebilir. Satın almalarla ilişkin olarak, şerefiye gibi hususların uygulanabilir yerel muhasebe politikaları kapsamında nasıl görüldüğüne bağlı olarak edinme fiyatı ve tarihi maliyet esas alınarak farklı muhasebe işlemleri yapılabilir. Fikri mülkiyetin benzersiz niteliğinden dolayı, değerlendirme için en uygun yöntem, genel olarak Fikri mülkiyet varlığının ve endüstrisinin türüne bağlı olarak duruma göre seçilmesidir. Belirli bir Fikri mülkiyet varlığı için adil bir değer aralığını göstermek üzere bazen bir yöntemler kombinasyonu kullanılır. Dolayısıyla, Fikri mülkiyet varlıklarının üretme olasılığı olan ekonomik faydalarını tanımlamak ve ölçmek, yatırımın getirisini yansıtmak — örneğin risk, sermayenin veya başarısız projelerin maliyeti- ve nihai olarak bu ekonomik faydalardan kaynaklanan muhtemel değer yaratma oranını belirlemek için tek bir evrensel değerlendirme yöntemine güvenmeyen bir yaklaşım gerekir.

İstekli bir alıcı ile istekli bir satıcı arasında kararlaştırılan piyasa temelli değerlendirme piyasa ekonomilerinde lisanslamanın özüdür. Bazı sektörlerde geçerli olan piyasa temelli değerlendirme yaklaşımlarını benimseyen ülkeler arasında, ABD, Avrupa ve Japonya'da önerilen objektif derecelendirme modelleri, canlı çok katmanlı Fikri mülkiyet ihaleleri, hisse senedi endeksleri ve kurumsal değerine Fikri mülkiyet dayalı Borsa Yatırım Fonu sayılabilir. (NYSE: OTP ve NYSE:

²³ Ocean Tomo 300™ Patent Endeksine (2015 güncellemesi) bakın, <https://oceantomo.com/blog/2015/03-05-ocean-tomo-2015-intangible-asset-marketvalue/>.

²⁴ Bakınız Avrupa ekonomisine büyük ölçüde fayda sağlayan Fikri mülkiyet hakları, EPO-EUIPO çalışmasının bulguları <https://www.epo.org/news-events/news/2019/20190925.html>.

OTR). Bir dizi Fikri mülkiyetle ilişkili finansal ürün, yatırımcıların ve şirketlerin Fikri mülkiyeti sahiplenmesine olanak tanımaktadır.

Fikri mülkiyeti değerlendirirken değerlemenin kapsamını ve hedefini de göz önüne almak önemlidir. Tek bir patentin değerlemesi, belirli bir teknolojinin veya bir şirketin patent portföyünü tamamını kapsayan bir patent portföyünü değerlemesinden farklıdır. Teknoloji transferi söz konusu olduğunda — özellikle de erken dönem teknolojiler için — bir değerlemenin asıl amacı resmi değil, stratejiktir. Standart temelli patentlerin parasal bir değerlendirmeye tabi tutulması durumunda, değerlendirme modellemesinde adil, makul ve ayrımcı olmayan (FRAND) şartları dikkate alınacaktır. Know-how değerlemesi, özellikle sorun yaratabilir. Fikri mülkiyet varlıklarının değerinin artan oynaklığı, değerlemenin amacına bakılmaksızın zorluklar ortaya koymaktadır.

Fikri mülkiyet ile ilgili inceleme çalışmaları yürütürken işletmeler ve finansal topluluk, Fikri mülkiyet varlıklarının değerinin doğru yasal analiz olmadan saptanamayacağını farkına varmalıdır. Bu tür çalışmalar, Fikri mülkiyetin finansal değeri hakkında daha güvenilir bilgi sunmanın yanı sıra, ticarete yönlendirme ve strateji belirleme için kullanışlı bilgiler sağlar. Atıf analizi gibi diğer otomatik teknikler, en iyi ihtimalle, Fikri mülkiyet değerine ilişkin oldukça kapsamlı bir rehberlik sağlar ve oldukça yanıltıcı olabilir.

Maliyetle ilgili muhasebe kuralları, dahili olarak geliştirilen varlıkların gerçek piyasa değerinden veya potansiyel yatırım getirisinden daha düşük görünmesine neden olabilir ve bu da şirketin piyasa değerini düşürür. Mevcut muhasebe standartları, ticari bir işlemde iş kalemlerini fiyatlarından kaydetme kuralını izler. Prensip olarak, bu kalemler bir bilançoya girilemez çünkü maddi olmayan varlıkların geliştirilmesinin maddi maliyetleri zaten muhasebeleştirilmiş olabileceğinden çifte muhasebe riski olabilir. Dünya Fikri mülkiyet Örgütü (WIPO), OECD ve Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) gibi hükümetler arası örgütler bu konuyla ilgili seminerler düzenlemekte ve kaynakları derlemektedir. Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL), Fikri mülkiyet Varlıklarını Güvenli İşleme İlgili Yasama Rehberinin²⁵ kapsamına almıştır. Bu kılavuz, düşük maliyetli finans ve kredilerin mevcudiyeti hakkında yasal kısıtlamaları ortadan kaldırmak üzere ülke kanunlarının uluslararası düzeyde nasıl uyumlu hale getirilebileceği konusunda tavsiyeler sunmaktadır.

Değerleme mekanizmalarını standartlaştırmak için çeşitli bölgesel ve uluslararası girişimler üstlenilmiştir. ABD Finansal Muhasebe Standartları (FASB), Uluslararası Değerleme Standartları Komitesi (IVSC), Alman Standardizasyon Enstitüsü (DIN), Uluslararası Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (IFASB), Uluslararası Standartlar Organizasyonu (ISO) ve OECD gibi değerlendirme standartlarını geliştirme girişiminde bulunan bir dizi kuruluş bulunmaktadır.

2013'te Avrupa Komisyonu'nun (EC) Fikri Mülkiyet Değerlemesi Uzman Grubunun Nihai Raporu yayımlandı.²⁶ Bu rapor, şirketlerin muhasebe koşullarında maddi olmayan varlıkları daha iyi değerlendirecekleri ve fikri mülkiyet varlıklarından daha iyi değer elde etmek için fırsatları arttıran ve kaldırıcı finansman sağlayan bir dizi kuralı temsil etmektedir. 2015 yılında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), maddi olmayan varlıklarla ilgili Temel Amortisman ve Kâr Varlığını Değiştirme (BEPS) Eylem Planı 8-10 nolu eylemler kapsamında transfer fiyatlandırması ile ilgili nihai raporunu yayımladı.²⁷ 2011 yılında Alman Standardizasyon Enstitüsü (DIN), Norm 77100 Patent değerlemesi — Parasal Patent Değerleme Genel Prensiplerini yayımladı.

²⁵ UNCITRAL Güvenli İşleme İlgili Yasama Rehberi– Fikri Mülkiyet Haklarının Güvenliği Hakkında Ek (2011), www.uncitral.org/pdf/english/texts/security-ig/e/10-57126_Ebook_Suppl_SR_IP.pdf.

²⁶ Fikri Mülkiyet Değerlemesi Uzman Grubunun Nihai Raporu (2013) için bakınız: ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/Expert_Group_Report_on_Intellectual_Property_Valuation_IP_web_2.pdf.

²⁷ Bakınız www.oecd.org/tax/beps/beps-actions.htm

2018’de OECD iki ek kılavuz yayınladı: “Değerlemesi Zor Maddi Olmayan Varlıklara Yaklaşımın Uygulanmasına İlişkin Vergi İdareleri için Rehber”²⁸ ve “İşlemsel Kar Bölüşüm Yönteminin Uygulanmasına İlişkin Revize Edilmiş Kılavuz”.²⁹ 2011 yılında, Alman Standardizasyon Enstitüsü (DIN), Norm 77100 Patent değerlendirme — Parasal Patent Değerlemesi için Genel İlkeleri yayımladı.³⁰ Çin Değerleme Derneği ayrıca “Varlıkların Değerlemesi için Standartlar — Maddi Olmayan Varlıklar” ve fikri mülkiyetin değerlendirilmesi ile ilgili diğer yönergeleri yayınladı.³¹ Ayrıca, Uluslararası Standardizasyon Örgütü, parasal marka değerlendirme prosedürleri için gerekli olan ISO 10668’i yayınladı. Daha yakın zamanda, 2019 yılında, özellikle marka gücünün, marka performansının ve finansal sonuçların ölçülmesi için pazarlama ve tüketici perspektifinden marka değerlendirmesini ele alan ISO 20671 yayımlandı. Bu standart, ISO standardı 10668’i takip eder ancak onun yerini almaz ve maddi olmayan duran varlık markasının değerlendirilmesi için Avusturya standardı ONR 16800 Yönteminden esinlenmiştir.³²

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Patentin alımı ve satımı gelişmeye devam etmektedir ve Avrupa Komisyonu tarafından, özellikle de KOBİ’lerin sabit Fikri mülkiyet varlıkları iye ilgili olduğundan teşvik edilmektedir. Öte yandan, patent haklarını edinen, lisanslayan ve uygulayan patent onay teşkilatlarının yanı sıra, patent haklarını alan ve üyelerine lisanslayan patent toplama teşkilatlarının faaliyetlerinde de bir artış bulunmaktadır. Alımı ve satıma konu olan patentlere ve fikri mülkiyet haklarına artan ilgi ve bunların değerleri, davalarda da görülmektedir. Çin’de Fikri Mülkiyet davası 2018’den 2019’a% 44,16 arttı.³³ Fikri mülkiyet hakları / patent davalarındaki artış eğilimi, parasal değerlendirme faaliyetlerindeki potansiyel artışın bir işaretidir.

Gittikçe daha çok sayıda hükümet, işletmelerini kendi Fikri mülkiyetini kullanmaya teşvik etmek için programlar oluşturmakta ve şirketlerin bu varlıklara dayalı fonlar yaratmalarına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, Fikri mülkiyetinin değerlendirilmesi işletmeler için önem arz etmektedir. Faaliyetteki şirketlerinin alım ve satım faaliyetleri artmaktadır. Bunun nedeni, atıl Fikri mülkiyet varlıklarından elde edilecek değer algısı arttığı için, bu değer azaldığına dair damgalanma azalmakta ve çapraz lisanslama ve karşı dava iddiaları için portföy boşluklarını doldurmak için fikri mülkiyet haklarını edinme ihtiyacının büyümesi gerçeğidir. Patent pazarındaki son faaliyet, belli bir patentin değerinin, altında yatan teknolojik değerinden, patentin belirli bir sektördeki mevcut şirket portföyüne eklediği değere kadar değişen çeşitli bağlamsal faktörlerden etkilenebileceğini göstermiştir.

ICC’NİN KATKILARI

ICC, 2019 yılında, fikri mülkiyet değerlemesindeki ana hususlara pratik bir genel bakış sağlayan ve değerlendirme sürecindeki farklı taraflar için ortak bir bilgi tabanı görevi gören “ICC Fikri Mülkiyet Varlıklarının Değerlemesi El Kitabını”³⁴ yayınladı.

²⁸ Bakınız <https://oecd.org/tax/transfer-pricing/guidance-for-tax-administrations-on-the-application-of-the-approach-to-hard-to-value-intangibles-BEPS-action-8.pdf> .

²⁹ Bakınız <https://oecd.org/tax/transfer-pricing/revised-guidance-on-the-application-of-the-transactional-profit-split-method-beps-action-10.htm> . [https://www.beuth.de/de/adresinden/bakiniz/Patent Değerlemesi — Parasal patent değerlemesinin ilkeleri \(2011\)](https://www.beuth.de/de/adresinden/bakiniz/Patent%20Değerlemesi%20—%20Parasal%20patent%20değerlemesinin%20ilkeleri%20(2011))

³⁰ Çin Değerleme Derneği (2019) Değerleme Standartları, <http://www.cas.org.cn/pgbz/pgzc/index.htm> adresinde mevcut

³¹ Bakınız <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:20671:ed-1:v1:en> .

³² Çin Halk Cumhuriyeti Yüksek Halk Mahkemesi (2020) 2019’da Çin Mahkemeleri tarafından Fikri Mülkiyetin Korunması, Şu adresten ulaşılabilir: <https://www.chinacourt.org/article/detail/2020/04/id/5049570.shtml> [Erişim: 10 Haziran 2020].

³³ Bakınız <https://iccwbo.org/publication/icc-handbook-valuation-intellectual-property-assets/> .

Fikri mülkiyet varlıklarının edinilmesi

B. Fikri mülkiyet varlıklarının edinilmesi

I. PATENTLER

1. Patent ofisleri arasındaki işbirliği ve maddi patent kanunu uyumlaştırması

ARKA PLAN

İş dünyasının, ticaretin ve teknolojinin etkisi gittikçe globalleştiği için, patent gibi fikri mülkiyet varlıklarının değeri konusunda farkındalık da artmıştır. Bu durum, 2009 yılından beri peş peşe yıldan yıla artış olmak üzere 1990'ların ortalarından bu yana dünya çapında açılan patent başvurularının sayısındaki istikrarlı bir artışa neden olmuştur. Tüm ilgili taraflar için artan etkililik ihtiyacı, patent ofisleri arasında iş paylaşımının kolaylaştırılması gerektiğinin altını çizmektedir. Bu bağlamda iş paylaşımı, patent ofislerinin aynı buluşla ilgili başvurular için araştırma stratejileri, araştırma ve inceleme sonuçları hakkında bilgi paylaşması ve bu bilgileri bu tür başvurularda yapılan araştırma ve inceleme çalışmaları ile bağlantılı olarak kullanması anlamına gelir. Böyle bir iş paylaşımına katılan patent ofisleri, bir patent verilip verilmeyeceğine kendileri karar vermenin nihai sorumluluğunu sürdürecektir.

1970 yılına dayanan bir Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) anlaşması olan Patent İşbirliği Anlaşması (PCT), ofislerin verimliliği ile başvuruların kasıtlı olarak karar verilmesi arasında gelişmiş bir denge sağlamak için tasarlandı. PCT sistemi, Temmuz 2020 itibarıyla 153 sözleşme ülkesi ile büyük bir başarı elde etti. Tek bir başvuru ile tüm PCT üye devletlerinde patent koruması için başvuruda bulunulabilir. PCT, uluslararası aşamada tek bir yüksek kaliteli araştırma ve inceleme sağlar ve çok uluslu patent korumaları aramaya ilgili büyük maliyetleri erteler ve patent başvuru sahiplerine, başvuruyu istenen ülke veya bölgelerde doğrulayıp doğrulamayacaklarına karar vermeleri için daha fazla zaman tanır. WIPO PCT Çalışma Grubu, PCT sistemini geliştirme görevine sahiptir.

Hepsi beraber IP5 olarak bilinen, dünyadaki beş büyük patent ofisi,³⁵ CNIPA (Çin), Avrupa Patent Ofisi, JPO (Japonya), KIPO (Kore) ve USPTO (ABD), 2008 yılından beri patent araştırma ve inceleme bağlamında iş paylaşımı amacıyla çeşitli alanlarda işbirliği yapmaktadırlar.

Patent ofisleri arasındaki işbirliği konusundaki bir diğer gelişme, Patent Kovuşturma Yolları (PPHs) olarak bilinmektedir. Bu işbirliği düzenlemeleri ofislere, daha önce diğer katılımcı ofisler tarafından yapılan inceleme ve araştırma çalışmalarını kullanmalarını ve böylece inceleme süreci için gerekli zamanın azalmasını sağlar. İlk PPH 2006'da USPTO ve JPO arasında bir pilot program olarak başlatılmıştı ve o zamandan beri PPH uygulama ofislerinin sayısı bugün 54'e kadar yükseldi.³⁶

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Patentler gibi fikri sermayenin değeri konusunda artan farkındalık, dosyalanmış patent başvurularının tescil düzeyine katkıda bulunmuştur. 2018 yılında, dünya çapında yapılan buluş patenti başvurularının toplam, 2017'ye göre %5.2 artışla 3.3 milyona ulaşmıştır.³⁷ Bu büyümeye katkıda bulunan başlıca ülkeler Çin, Amerika ve Japonya'dı ve Çin

³⁵ Dünya çapındaki patent başvurularının yaklaşık % 80'ini ve PCT kapsamında yapılan başvuruların yaklaşık % 95'ini toplu olarak ele alır (Bakınız <https://www.fiveipooffices.org/about>).

³⁶ Bu anlaşmalara genel bir bakış için bakınız: https://wipo.int/pct/en/filing/pct_pph.html.

³⁷ Bakınız. www.wipo.int/pressroom/en/articles/2019/article_0012.html.

patent bürosu 2018'de küresel toplamın %46,4'üne tekabül eden 1,54 milyon patent başvurusu aldı. Bu gelişme, birikmiş kayıtları ilgili olarak patent ofislerine baskı oluşturmaya başlamıştır.

Buna paralel olarak patent niteliği konusu, IP5 dahil ulusal ve uluslararası düzeyde giderek daha fazla tartışılmaktadır.

IP5 ofislerinde ortak olan yeni bir patent sınıflandırma sisteminin geliştirilmesi, IP5'in ana projelerinden biri ve patent yasasının uyumlaştırılmasıdır. Global Dossier adı altında, IP5 Ofisleri, IP5 Office'in web sitelerinden herhangi birinden tüm IP5 dosya sarıcı belgelerinin görüntülenmesine olanak tanıyan standartlaştırılmış bir formatta dosya kapak verilerini sağlar. 1 Temmuz 2018'den 1 Temmuz 2020'ye kadar IP5 Ofisleri, PCT kapsamında uluslararası aramalara yönelik bir başvuru sahibi odaklı yaklaşım, dengeli bir iş yükü dağıtımı ve kalite ve operasyonel standartlar ortak setini içeren işbirlikçi bir yaklaşımı test etmek için İşbirlikçi Arama ve İnceleme (CS&E) adlı bir pilot proje gerçekleştirdi. CS&E'ye ek olarak, PCT çerçevesi altında, USPTO ile JPO arasında ve CNIPA ile KIPO arasında olduğu gibi iki taraflı CS&E pilotları da yürütülmüştür. 2020'nin başlarında IP5, NET'lerin ve yapay zekanın yasal, teknik ve politik yönlerini, bunların patent sistemi ve IP5 ofislerindeki operasyonlar üzerindeki etkilerini görmek için Yeni Gelişen Teknolojiler (NET) ve Yapay Zeka (AI) kurulumu üzerine ortak Görev Gücü açılış toplantısını gerçekleştirdi.

WIPO'da ele alınan önemli konular hakkında ilerlemeyi teşvik etmek ve kolaylaştırmak ve özellikle patent hukuku uyumluluğunu iletirmek için, Grup B+³⁸ 2005'te kurulmuştur. 2014'ten beri, bir Grup B+ alt grubu, Tegernsee Grubunun Mayıs 2014 raporuna dayalı olarak, ön yargısız açıklamalar/ödemesiz kullanım süresi, çakışan uygulamalar ve önceki kullanıcı hakları üzerine çalışmaktadır.³⁹ Ayrıca, Haziran 2015'te, maddi patent yasasının uyumlaştırılmasına rehberlik eden amaç ve ilkeleri belirleyen bir yazı yayınlamıştır.⁴⁰

Patent Kovuşturma Yolları (PPH) ağı genişlemeye devam etmektedir. Ocak 2020 itibarıyla, neredeyse bin PPH düzenlemesiyle sonuçlanan PCT sisteminin PPH anlaşmalarına 54 patent ofisi katılmıştır.⁴¹ İlk başvuru bürosunda patent talepleri kabul edilebilir veya patent verilebilir olduğu tespit edilen bir patent başvurusu sahibi, bir PPH anlaşması uyarınca, belirli koşulların sağlanması şartıyla başka bir ofiste açılan ilgili başvurunun ikinci bir ofisteki hızlı patent incelemesine tabi olmasını isteyebilir. İkinci başvuru ofisi daha sonra ilk başvuru ofisinin araştırma ve inceleme sonuçlarını kullanabilir ve sonuç olarak başvuran, ikinci büroda açılan ilgili bir başvurunun daha hızlı işlenmesinden yararlanabilir. Bu durum, PPH'lere katılan ofisler tarafından patent başvurularının işlenmesini kolaylaştırmakta hem ilgili ofisler hem de başvuranlar için tasarruf sağlamaktadır.

PCT ve PPH sistemindeki gelişmeler ve IP5 ofislerinin çalışmalarındaki iyileştirmeleri de içeren tüm bu projeler, hem çok taraflı hem de ikili seviyelerde işbirliği koşullarını iyileştirmek için patent başvurularını araştıran ve inceleyen patent ofisleri arasında çok teşvik edici ve güçlü bir uyum sinyali vermektedir.

³⁸ Avustralya, Kanada, Japonya, Yeni Zelanda, Güney Kore, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği üye ülkeleri, Avrupa Komisyonu, EPO üye ülkeleri ve EPO'dan oluşmaktadır.

³⁹ Danimarka, Fransa, Almanya, Japonya, Birleşik Krallık, ABD ve EPO patent ofislerinden ofis başkanları ve uzmanlardan oluşur ve 2011'den beri çalışmaktadır.

⁴⁰ Bakınız. www.ic.gc.ca/eic/site/cipointernet-internetopic.nsf/eng/wr04008.html.

⁴¹ Bakınız jpo.go.jp/e/toppage/pph-portal/network.html.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Gözle görülür bir ilerleme kaydedilmiş olsa da, büyük patent ofislerindeki birikmiş işlerle ilgili sorunun devam etmesi beklenmektedir. Patent kalitesini korurken olası çözümlere odaklanmak, patent ofisleri ve patent başvuru sahipleri için olduğu kadar üçüncü şahıslar ve genel olarak toplum için önemli bir konu olmaya devam edecektir.

PCT sisteminin önemli bir kullanıcısı olan iş dünyası, sistemi desteklemekte ve WIPO'daki çabaların artırılmasını teşvik etmektedir. İş dünyası özellikle, PCT sisteminin iyileştirilmesine yönelik çabaları takip etmeye ve desteklemeye devam edecek ve böylece patent araştırmaları ve incelemelerinde iş paylaşımı için PCT sistemi etkin bir araç haline gelecektir. Patent Kovuşturma Yolları, olumlu gelişmeler olması yanında, hem kendi başarılarına hem de PCT sisteminin iyileştirilmesine yönelik araçlar olarak bu tür iş paylaşım sistemleri bağlamında yüksek kaliteli patent araştırmaları ve incelemeleri temelinde önemlidir. İş dünyası, diğer şeylerin yanında, etkinliklerini, sürdürülebilirliği ve PCT sistemi ile tutarlılığı sağlamak için PPH'lerin gelişimini takip etmeye ve desteklemeye devam edecektir. Dahası, IP5 ofislerinin kuruluş projeleri üzerindeki çalışmaları önemli ve olumlu bir gelişmedir ve iş dünyası tarafından yakından izlenmelidir.

WIPO SCP'deki kapsamlı patent yasası uyum tartışmalarındaki blokaj devam etmekle birlikte, WIPO PCT Çalışma Grubunun yanı sıra Patent Daimi Komitesinde (SCP) yapılan işler ve çalışmalar aktif olarak takip edilmeyi hak etmektedir. İş dünyası, patent sistemi dengesine ilişkin genel tartışmada aktif bir rol oynamalı ve inovasyon ve ekonomik kalkınmayı desteklemedeki olumlu rolünü açıklamalıdır.

Hükümetler, PCT sistemini güçlendirmek için adımlar atmalı, sistemdeki ulusal ofisler tarafından yapılan işin kalitesini artırmalı ve başvuru sahipleri tarafından kullanımını teşvik etmelidir. İş dünyası aynı zamanda, PPH'ler tarafından temsil edilenler gibi PCT sistemi ile tutarlı çalışma paylaşımı çabalarının yanı sıra, maddi patent hukuku uyumlulaştırması için ilerleme sağlamaya yönelik diğer girişimleri de teşvik etmektedir.

ICC'NİN KATKILARI

ICC, SCP oturumlarına katılmakta ve vekil-müvekkil ayrıcalıkları, istisnalar ve patent haklarının kısıtlılıkları, teknoloji transferi ve standartları ve patent konularında beyanlar ve/veya belgeler sunmaktadır. ICC, PCT'nin kullanımının ve güçlenmesini desteklemeye devam edecek ve IP5 ofislerinin iş paylaşımı üzerindeki çalışmalarını da izleyecektir. Ayrıca, ICC, birçok patent ofisi arasında yer alan Patent Kovuşturma Yolları (PPHs) da dahil olmak üzere diğer iş paylaşımı girişimlerinin gelişimini takip etmeye devam edecektir.

2. Patent niteliği

ARKA PLAN

Son yıllarda dünya çapında yapılan patent başvurularının artan sayısı, inceleme ve karar bekleyen başvuruların çokça birikmesine neden olmuştur. Buna paralel olarak, verilen patentlerin niteliğinin düştüğü ve bunun bir taraftan hak sahiplerinin menfaatleri ile diğer tarafta kamu menfaatleri arasında dengenin bozulmuş olabileceği kaygıları ortaya çıkmış ve patent sisteminin düzgün işleyişine riske girmiştir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Sonuç olarak, patent niteliği meselesi incelenmekte ve farklı seviyelerde eylemler gerçekleştirilmektedir. Patent ofisi düzeyinde, patent niteliği, hem ulusal bağlamda hem de IP5 patent ofisleri arasındaki işbirliği bağlamında, birçok

ülkede önemli bir temadır.⁴² IP5'in çalışmasında, patent niteliği, sözde vakıf projelerinden biridir. Teknik kademedeki bu çalışmalar, patent inceleme işlemleri, patent ofisleri ile kalite kontrol sistemleri arasındaki iş paylaşımı gibi unsurlara odaklanmaktadır. WIPO Patent Yasası Daimi Komitesi (SCP)'nin ana çalışma konularından biri, patent niteliği konusudur.

Patent niteliği başka açılardan da incelenmektedir. Örneğin, düşük kalitedeki patentlerin, inovasyona ve teknolojik gelişime yönelik teşvik edici patentlerin rolü üzerindeki etkileri ekonomik açıdan incelenebilirken, hukuki konularda ise patentlerin geçersiz kılınması konusu incelenebilir. Ekonomik İşbirliği Kalkınma Örgütü (OECD), patent niteliğinin ölçülmesi üzerine çalışmaktadır ve konuyla ilgili bir araştırma yayınlamıştır.⁴³

Patent niteliği konusu, imzacı ülkelerin patent ofisleri arasındaki patent işbirliği ve çalışma paylaşımı hükümlerini ve hukuki ve cezai infaz prosedürlerini iyileştirme taahhüdünü içeren Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP) anlaşması⁴⁴ gibi uluslararası antlaşmalarda yer bulmaktadır.⁴⁵

Birçok ülke, patentin temel gereklere göre verilmediği gerekçesiyle herhangi bir kişi tarafından başlatılabilen itiraz veya kabul sonrası geçersiz kılma işlemleri gibi patentleri değerlendirme mekanizmaları sağlamaktadır. Kabul sonrası geçersiz kılma, kabul sonrası inceleme sistemiyle, ABD'de patent niteliğini yükseltmek için önemli bir araç haline gelmiştir. Avrupa'da, Birleşik Patent Mahkemesi, Birleşik Patent Mahkemesindeki hükümlerle bağlı olan Birleşik Patentler (UP'ler) ve diğer Avrupa Patentleri (EP'ler) üzerinde kabul sonrasında geçersiz kılınmaya ilişkin yetkiye sahip olacaktır. Çin mahkeme sistemi, başvuru sahiplerine önemli rehberlik sağlayan talep oluşturma ile ilgili kurallar düzenleyerek patent niteliğinin sağlanması için çaba harcamıştır.⁴⁶

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Verilen patentlerde yeterli seviyede kalitenin sağlanması tüm paydaşların çıkarıdır. İş dünyasının bu çalışmayı farklı bağlamlarda takip etmesi ve bunlara dahil olması önemlidir.

3. Avrupa'daki patent sistemi üzerine yapılan çalışmalar.

ARKA PLAN

Avrupa'da üniter yapıların olmaması ve patentle ilgili uyumsuzluklar için entegre, uzmanlaşmış ve birleşik bir yargının bulunmaması, Avrupa Komisyonu, AB Üye Devletleri ve paydaşlar arasında tartışma konusu olan ana mesele olmaya devam etmektedir. 2012 yılında bu iki konu için Birleşik Patent Mahkemesi (UPC Anlaşması) ve Birleşik Patent Üzerine AB yönergeleri ("Üniter Patent sistemi")⁴⁷ konusunda anlaşmaya varılmıştır. Birleşik etki, Birleştirilmiş Patentin Tek Taraflı Patent sistemine (UP Üye Devletleri) katılan tüm ülkelerde eşit koruma sağlaması ve aynı etkiye sahip olması anlamına gelir.

⁴² Çin, Japonya, Kore, ABD ve Avrupa Patent Ofisleri.

⁴³ Bakınız OECD Bilim, Teknoloji ve Sanayi Çalışma Belgeleri 2013/03 — 6 haziran 2013.

⁴⁴ Amerika Birleşik Devletleri'nin Trump yönetimi altında çekilmesinden sonra Trans-Pasifik Ortaklığı için Kapsamlı ve Aşamalı Anlaşma (CPTPP) olarak devam etmiştir.

⁴⁵ Bakınız TPP, Madde 18.14.

⁴⁶ Bakınız Patent İhlali Anlaşmazlığı Davalarında Kanunun Uygulanmasına İlişkin Birkaç Sorun (II) .

⁴⁷ Üniter patent korumasının oluşturulması alanında geliştirilmiş işbirliğini uygulayan 17 Aralık 2012 tarih ve 1257/2012 sayılı (AB) Tüzük ve üniter patentin oluşturulması alanında geliştirilmiş işbirliğini uygulayan 17 Aralık 2012 tarihli (AB) 1260/2012 sayılı Tüzük (AB) uygulanabilir çeviri düzenlemelerine ilişkin patent koruması.

Dil — politik açıdan hassas bir konu — sonunda kabul edilebilir bir çözümün bulunduğu kilit sorun olarak ortaya çıkmıştır. Çeviri düzenlemeleri konusunda tüm AB üye ülkeleri arasında bir anlaşmaya varılamadığından, AB Konseyi Mart 2011’de UP Tüzüğü ve Üniter Patent Tercümesi Düzenlemelerinin (UPTA Tüzüğü olarak da adlandırılır) sözde AB Antlaşmalarında sağlanan Gelişmiş İşbirliği prosedürü kapsamında ele alınması gerektiğine karar verdi. 27 Avrupa Birliği Üye Ülkesinden sadece İtalya ve İspanya bu Genişletilmiş İşbirliği’ne katılmadı ve bu işlemlere karşı Avrupa Birliği Adalet Divanı’nda (CJEU) bir dava açtı ve dava Nisan 2013’te nihai olarak reddedildi. İspanya, CJEU tarafından da reddedilen başkaca iki dava daha açtı. İtalya, bu arada UP Tüzüğü’nü kabul etti ve dolayısıyla birleşik patent sistemine katılmaya karar verdi.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Aralık 2012’de Avrupa Parlamentosu, AB Konseyinin iki taslak düzenleme (Birleştirilmiş Patent ve Dil Düzenlemeleri) için uzlaşma önerilerini kabul etti. Tüzük, 20 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girdi ancak, yalnızca UPC Anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulanacaktır.

Mevcut haliyle UPC Anlaşmasının yürürlüğe girmesi için en az 13 devlet tarafından onaylanması gerekmektedir. 2020’nin başında UPC Anlaşması, Federal Anayasa Mahkemesi önünde UPC Anlaşmasını onaylayan Alman yasasına karşı bir Anayasa Şikayeti beklemede olduğundan, Almanya dışında yeterli sayıda üye devlet tarafından onaylanmıştı. Mart 2020’de mahkeme, Alman parlamentosu (Bundestag) tarafından mahkemeye göre gereken üçte iki çoğunlukla onaylanmadığı için yasayı geçersiz ilan etti. Birleşik Krallık (Birleşik Krallık), şaşırtıcı bir şekilde Anlaşmayı 2019 Mayıs ayında Başbakan May döneminde resmen onaylamış olsa da, Temmuz 2020’de Başbakan Johnson yönetimindeki onayını resmen geri çekti. Bu nedenle, sistemin yürürlüğe girmesi hala belirsiz.

Yukarıdakilerin yanı sıra EPO, Kamboçya, Moldova, Fas ve Tunus ile EPC kapsamında verilen patent sahiplerine geçerliliklerini bu ülkelere daha da genişletme seçeneği sunan sözde doğrulama anlaşmaları imzalandı. Eylül 2020 itibarıyla henüz yürürlüğe girmeyen bir başka anlaşma Gürcistan ile 2019 yılında imzalandı.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Hükümet yetkililerine göre Alman hükümeti, 2021’in üçüncü çeyreğinde yapılacak genel seçimlerden önce onay sürecindeki resmi eksikliği gidermeye çalışıyor. İngiltere’nin UPC’ye katılmayacağı gerçeği, en azından bir UPC’nin bölümlerinden birine ev sahipliği yapması beklenen Londra’nın yerini alacak en yeni bir müzakere turu anlamına gelmektedir. Bazı paydaşlar, UPC’nin diğer iki bölümün (Paris ve Münih) geçici olarak bu bölümün görevlerini devralmasıyla başlayabileceği görüşündeyken, bu yayın tarihine kadar henüz bir çözüm bulunamamıştır.

UP Yönetmeliği uygulanabilir olduğunda, Üniter Patent için ayrı bir patent verme prosedürü olmayacaktır. Bunun yerine, bir UP, EPC’ye göre EPO tarafından bir Avrupa Patentinin verilmesinden sonra bir doğrulama prosedüründe sağlanabilir. Bu doğrulama, EPC üye devletlerinde verilmiş Avrupa Patentlerinin mevcut bireysel doğrulamalarına benzer olacak ve çeviri gerekmesizin tüm UP üye devletlerinde otomatik olarak geçerli olacaktır. Avrupa Patentinin geleneksel bireysel doğrulaması, özellikle UP’ye katılmayan EPC üye devletleri için hala mevcut olacaktır. Ancak, bir UP’nin doğrulanması seçildiğinde, bir UP Üye Devletinde geleneksel bireysel doğrulama dikkate alınmayacaktır ve bunun tersi de geçerlidir. UP sadece tüm UP üye devletleri için sınırlandırılabilir, devredilebilir, iptal edilebilir veya sona erdirilebilir. Bir UP lisansı, UP üye devletlerinin topraklarının tamamı veya bir kısmı için geçerli olacak şekilde verilebilir.

Yenileme ücretleri EPO'ya ödenecek ve düzenlenmeleri sırasında doğrulama için en sık seçilen dört ülkede ödenmesi gereken birleşik yenileme ücretleri düzeyinde belirlenecektir.⁴⁸

Uygulama tarihinden itibaren en fazla 12 yıl geçince sona erecek olan UPTA Tüzüğü, geçiş döneminde Birleştirilmiş Patent'in geçerliliğinin sağlanması üzerine ilave çeviriler yapılmasını sağlamaktadır. Avrupa Patent'i işlem dilinin Fransızca veya Almanca olduğu durumlarda, tarifnamenin İngilizceye tam bir çevirisi sunulmalıdır; buna karşın, İngilizcenin dava dilinde olması şartıyla, şartnamenin birinin resmi diline tam bir tercümesi UP Üye Devletleri sağlanmak zorundadır. Bu çeviriler sadece bilgi amaçlı olacak ve yasal bir geçerliliği olmayacaktır.

UPC Anlaşması yürürlüğe girdikten sonra, Avrupa Patentlerinin ve Birleştirilmiş Patentlerin ulusal olarak onaylanmış ulusal bölümlerinin ihlali ve geçerliliği ile ilgili özel yargı yetkisine sahip uzmanlaşmış bir patent mahkemesini öngörmektedir. Bununla birlikte, Anlaşmanın yürürlüğe girdiği andan itibaren en az yedi yıllık bir geçiş dönemi için Avrupa Patentleri ve bekleyen Avrupa Patent başvuruları, bu bildiriden ilgili bir bildirimde bulunarak (sözde vazgeçme) muaf tutulabilir.

UPC büyük oranda merkeziyetçi olmayan bir İlk Derece Mahkemesi, Temyiz Mahkemesi ve bir Sicilden oluşacaktır. İlk Derece Mahkemesi, Münih'te ve daha sonra Londra'nın yerini alacak bir şehirdeki iki bölüm ile Paris'te bulunan merkezi bir bölümden ve UP Üye Ülkelerindeki birkaç yerel ve bölgesel bölümlerden oluşacaktır. Temyiz Mahkemesi Lüksemburg'da bulunacaktır. İlk Derece Mahkemesinin merkezi bölümü, geçersizliğe ilişkin hak talepleri için özel forum olacaktır. Bununla birlikte, geçersizlik, yerel veya bölgesel bölünmeden önce, ihlal davalarındaki karşı davalarda da gündeme getirilebilir. İtiraz ve ilgili temyiz davaları EPO'da hala beklemedeyse, UPC davaları durdurulacaktır.

İşlemlerin yerel ve bölgesel bölümden önceki dili, bölüm safhasındaki resmi dil olacaktır. Ancak belli koşullar altında diğer dil seçenekleri de sağlanacaktır. Merkezi bölmeden önceki dil, Avrupa Patentinin işlemlerinin dili olacaktır. İtirazlar, ilk etapta kullanılan dilde, normal olarak duyurulacaktır. Tüm bölümler, UPC'nin ayrılmaz bir parçası olacak ve tek biçimli işlemlerle şekillenecektir; Bölümler uzmanlaşmış ve farklı organlar olacak, ancak CJEU ile bağlantılı olacaklardır ve AB yasalarının ve geçiş anlaşmalarının yorumlanması ve uygulanmasıyla görevlendirilecektir.

EPO, diğer ülkelerle doğrulama anlaşmaları yapmaya çalışacaktır.

Paydaşlar, geçmişte olduğu gibi, UP sistemi ve EPO'nun doğrulama anlaşmaları konusunda AB'de devam eden çalışmaları memnuniyetle karşılamaya ve takip etmeye devam edeceklerdir.

ICC'NİN KATKILARI

ICC, UPC konusundaki çalışmaları takip etmeye ve olası sorunları ifade etmeye devam edecektir. Öncekilerde olduğu gibi, ICC bu konularda da etkili örneklerle öneri sunmayı sürdürecektir.

⁴⁸

2015: Almanya, Fransa, Birleşik Krallık ve Hollanda.

4. Dil ile ilgili konular

ARKA PLAN

Dil genellikle hassas bir sorundur. Sadece ekonomik açıdan bakıldığında, patent işlemleri için tek bir dilin yararı, yalnızca Fikri mülkiyetin sahibi değil, üçüncü kişilerin Fikri mülkiyeti ihlal etmeden dış pazarlara girmek isteyen işletmeler için de açıktır. Bununla birlikte, dil seçimi, ulusal kimlik, kültür ve egemenlik açısından da önemli etkilere sahiptir. Bu konunun siyasi hassasiyeti, Avrupa Komisyonunun AB'deki tek patent rejimi önerisiyle ilgili uzun yıllardır devam eden tartışmalarla ortaya konmaktadır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Günümüzde pek çok ülke, başvuru ofisinin resmi dilinden başka bir dilde belge kullanılarak patent başvurularının yapılmasına izin vermektedir. Resmi dilin genel olarak belirli bir süre içerisinde tercümesi sağlansa da, bu seçenek başvuru sahiplerinin başvurularını yapmalarını kolaylaştırmıştır.

Avrupa'da Fikri mülkiyet sahipleri için daha ileri bir gelişme, 2008 yılında yürürlüğe giren Avrupa Patentlerinin Verilmesi Hakkındaki 65. Maddenin (Londra Anlaşması) Uygulanmasına İlişkin Anlaşmadır. Bu anlaşma, verilen Avrupa Patentleri için Avrupa Patent Sözleşmesinin Üye Ülkelerindeki geçerlilik şartları gereğince çeviri gereksinimlerini azaltmıştır. Fransa, Almanya ve Birleşik Krallık da dahil olmak üzere Avrupa Patent Ofisi'nin resmi bir dili olan bir dil ile sözleşmeyi imzalayan devletler, artık doğrulama için çeviri gerekliliklerinden tamamen feragat etmiş olsa da, diğer sözleşmeciler Devletler taleplerin resmi dile çevrilmesini ve şartnamelerin EPO'nun başka bir resmi diline tercümesini gerekli görmektedir (çoğu durumda İngilizce). Bununla birlikte, Londra Anlaşması, sözleşmeciler devletlerin tam tarifnamelerinin patent davası kapsamında çevrilmesini talep etme hakkını saklı tutmaktadır. Bu Sözleşme, Avrupa Patentleri için geçerli doğrulama maliyetlerini önemli ölçüde azaltmada kilometre taşı olarak değerlendirilebilir.

Diğerleri ile beraber, Avrupa Patent Ofisi (EPO), Japonya (JPO), Kore (KIPO) ve Çin (CNIPA) ve ayrıca WIPO tarafından sağlanan makine çevirisi araçlarının geliştirilmesindeki ilerleme, çeşitli avantajlar getirmiştir. Makine çevirisi, ya önceki teknik değerlendirmesi ya da üçüncü taraf patentlerin önleyici ihlal değerlendirmesi için, - ki sonuncusu patent başvurusu güçlü olan ülkelerde pazara giriş için önemli bir konudur- yabancı dil patent dokümanlarının hızlı ve nispeten düşük maliyetli ilk görüş analizini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca makine çevirisi, patent ofisleri arasındaki iş paylaşımını teşvik etmekte ve inceleme kalitesinin artmasına yardımcı olmaktadır.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Daha güçlü makine çevirisi araçlarının geliştirilmesi, ileride dil meselesinin önemini kademeli olarak düşürebilecek kapsamlı patent bilgilerine kolay ve düşük maliyetli erişimi teşvik edecektir. Dünyanın en büyük beş Fikri mülkiyet ofisi (IP5) gibi patent ofisleri bu işlemi aktif bir şekilde sürdürecektir, çünkü bu patent ofislerinde mevcut iki veya hatta çok dilli tam cümle çevirilerin olması — örneğin öncelikli belgelerin çevirilerinden başlayarak — daha fazla ilerleme sağlamak için oldukça değerli bir temel oluşturmaktadır.

ICC'NİN KATKILARI

ICC, ilgili paydaşlar için yasal kesinliği koruyarak, patent süreçlerinde ve yürütülmesinde çeviri maliyetlerini azaltmaya yönelik girişimleri cesaretlendirmeye devam edecektir. Ayrıca, geçmişte olduğu gibi (ICC'nin Haziran 2009'daki

Londra Anlaşmasına Ek Katılım İhtiyacı raporuna bakınız) ICC, Londra Anlaşmasına henüz katılmamış hükümetlerin mümkün olan en kısa sürede katılmalarını teşvik edecektir.

5. Yapay Zeka ile ilgili buluşların patentlenebilirliği

ARKA PLAN

Yapay zeka (AI), otonom araçlardan tıbbi teşhislere ve gelişmiş üretime kadar teknoloji ve iş dünyasındaki önemli gelişmeleri giderek daha fazla yönlendirmektedir. Yapay zeka, 5G'nin hızlı gelişimi, büyük veri analizi, Nesnelerin İnterneti (IoT) vb. ile ve tamamen teorik araştırmadan ticari uygulamalara geçişle daha da önemli hale geldi. Buna göre, yapay zeka ile ilgili icatların patentlenebilirliği, hükümetler ve sektörler için önemli bir sorun haline geldi. Fikri Mülkiyet Temelleri bölümünde bahsedildiği gibi, bu yayının amaçları doğrultusunda, yapay zeka genellikle bireysel görevleri yerine getirmek için programlanmış teknikler ve uygulamaları içeren “dar yapay zeka “ olarak tanımlanmaktadır⁴⁹.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

WIPO tarafından 2019'da yayınlanan bir yapay zeka raporuna göre, yapay zeka 1950'lerde ortaya çıktığından beri, yenilikçiler ve araştırmacılar yaklaşık 340.000 yapay zeka ile ilgili icat için başvuruda bulundular ve tespit edilen icatların yarısından fazlası 2013'ten beri yayınlanmaktadır.⁵⁰ Yapay zeka ile ilgili buluşlar çoğunlukla verilerin analizinde ve hem patent hukukuna hem de uygulamasına meydan okuyan ve patent uygunluğu, yaratıcılığın değerlendirilmesi, ifşanın yeterliliği ve buluşçuluk gibi birçok konuyu ortaya çıkaran kararları veya tahminleri veren algoritmaları kullanmaktadır.

2019'da IP5 Ofisleri, yeni gelişen teknolojiler (YGT) ve yapay zeka alanlarında işbirliğini ilerletmeye karar verdi ve yasal kesinliği teşvik etmenin yollarını araştırmak, açık bir rehberlik oluşturmak ve YGT/yapay zeka ile ilgili küresel yeniliklerini korumada kullanıcıları desteklemek için bir IP5 görev gücü tesis etmeye karar verdi.⁵¹ WIPO ayrıca, politika yapımcıların sorması gereken soruları toplu olarak formüle etmek amacıyla yapay zekanın fikri mülkiyet üzerindeki etkisini tartışmak için üye devletleri ve diğer paydaşları bir araya getiren bir “Fikri mülkiyet ve yapay zeka Konusunda Görüşme”ye liderlik ediyor. İlk oturum Eylül 2019'da yapıldı ve ikinci ve üçüncü oturumlar 2020 yılı için planlandı.⁵²

Büyük ulusal veya bölgesel patent ofislerinden bazıları, yapay zeka ile ilgili buluşları incelerken açık kurallar belirlemiştir. Örneğin, EPO ve CNIPA'nın her biri, sırasıyla 2018'de⁵³ ve 2019'da⁵⁴ yapay zeka buluşlarının patent uygunluğuna ve patentlenebilirliğine nasıl karar verileceğine ilişkin İnceleme Kılavuzlarına yeni bir bölüm ekledi. USPTO, Ocak 2019'da bilgisayarda uygulanan buluşların patent uygunluğuna ilişkin testini geliştirdi ve bu, yapay zeka ile ilgili buluşların patentlenebilir konuları için daha net bir rehberlik sağladı. JPO, Mart 2019'da “Patent ve Faydalı Model için İnceleme El Kitabı” na yapay zeka ile ilgili buluşlarla ilgili 10 vaka örneği ekleyerek, yapay zeka ile ilgili buluşları açıklamaya ve halkın yaratıcı adım gereksinimlerini daha net bir şekilde anlamasına yardımcı oldu.⁵⁵

Yapay zeka ile ilgili buluşlar için patentlenebilirlik gerekliliklerine ek olarak, yapay zeka ile yaratılan icatların mucidi ile ilgili tartışmalar da büyük ilgi görüyor. Bir örnek, DABUS olayıdır. DABUS adı verilen bir yapay zeka tarafından

⁴⁹ WIPO, Fikri Mülkiyet Politikası ve Yapay Zeka Üzerine Taslak Sorunlar Belgesi, WIPO / IP / AI / 2 / GE / 20/1, 21 Mayıs 2020.

⁵⁰ Bakınız Sayfa 13, “WIPO Teknoloji Trendleri 2019- Yapay Zeka”, https://www.wipo.int/about-ip/en/artificial_intelligence .

⁵¹ Bakınız <https://www.fiveipooffices.org/news/20200117> .

⁵² Bakınız https://www.wipo.int/about-ip/en/artificial_intelligence/policy.html .

⁵³ Bakınız https://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/guidelines/e/g_i_3_3_1.htm .

⁵⁴ Bakınız https://english.cnipa.gov.cn/art/2013/7/17/art_1349_81675.html .

⁵⁵ Bakınız <https://www.jpo.go.jp/e/system/patent/gaiyo/ai/index.html> .

oluşturulan buluşlar için iki patent başvurusu 2018'den 2019'a kadar EPO, UKIPO ve USPTO'ya yapılmış, ancak Aralık 2019 itibarıyla reddedilmiştir. Bu patent ofisleri tarafından reddedilmesinin nedeni, mevcut patent kanununun makinelerin buluş sahibi olarak adlandırılmasına izin vermemesi ve sadece gerçek kişilerin mucit olarak adlandırılabilmesidir. DABUS davası, mevcut patent hukuku sistemine meydan okumakta ve patent hukuku sisteminin gelecekteki teknolojilerin geliştirilmesi için nasıl uyarlanacağına dair dikkatle düşünmeyi teşvik etmektedir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Yapay zeka, önümüzdeki yıllarda gündemdeki konular arasında yer almaya devam edecektir. Patent inceleme tarafında, patent ofisleri tarafından yayınlanan daha spesifik kurallar ve örneklerle, yapay zeka ile ilgili buluşların patentlenebilirlik standartları net ve öngörülebilir hale gelecektir. Patent uygulama tarafında, ihlal karşılaştırmaları ve ihlalin kanıtlanması için kanıtlar kritik olacaktır. Mevcut patent hukuku sistemi, mucitliğin yeniden tanımlanması gibi yapay zeka teknolojisinin ilerlemesiyle ilgili zorluklarla da yüzleşmek zorunda kalacaktır.

6. Yeni kullanımların patentlenebilirliği

ARKA PLAN

Bilinen ve patentli bir buluşun yeni bir kullanımı, yeni uygulamanın buluşçusu için sadece ticari açıdan değil, aynı zamanda toplumsal açıdan önemli olabilir. Dolayısıyla, bu tür ikinci kullanım buluşlara uygun koruma sağlamak için güçlü argümanlar bulunmaktadır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

İzin verilen talep biçimleri değişiklik gösterse de birçok ülke, ikinci kullanım patentleri sağlamaktadır. Bir dizi ikili serbest ticaret anlaşması tüm buluşların patent verilebilirliğini gerektirmekte iken, yakın tarihli Trans-Pasifik Ortaklığı⁵⁶ anlaşması, imza sahiplerinin, bilinen bir ürünün yeni kullanımları, bilinen bir ürünün kullanılmasına ilişkin yeni yöntemler veya bilinen bir ürünün kullanımının yeni süreçleri için patent sağlamasını zorunlu kılmıştır.

And Topluluğu ülkelerinde, bilinen veya yeni olmasına bakılmaksızın kullanımlar, patentlenmeyebilmektedir ki Arjantin de bu ölçütleri uygulamaktadır. Andean Adalet Divanı (ACJ), Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaretle İlgili Yönlerine İlişkin Anlaşmanın (TRIPS) 27. Maddesini üyelerinin münhasıran ürünler, bileşikler veya süreçlerle ilgili icatlar için koruma sağlamasını gerektirdiği şeklinde yorumladı. ACJ ayrıca, kullanımların TRIPS kapsamındaki konulardan farklı yeni bir kategori olduğu görüşünü benimsemektedir. Dolayısıyla bu tür kullanımlar için TRIPS kapsamında koruma verilmesi gerekmez. ACJ ayrıca, bu kullanımların sanayiye uygulanabilirlikten yoksun olduğunu belirtmiştir.

Hint Patent Yasasının üçüncü kısmında, patent verilmeyen buluşlar arasında, bilinen bir işleme, makineye veya cihaza ait sadece basit bir kullanımın yanı sıra, bilinen bir madde için herhangi bir yeni sahiplik veya yeni kullanımının keşfedilmesi de listelenir.⁵⁷ Sadece belirli bir talep formatını hariç tutmakla birlikte, Avrupa Patent Ofisi Genişletilmiş Temyiz Kurulu — 2010'da yayınlanan G 2/08 kararıyla, bu ikinci kullanımlara Avrupa Patenti Sözleşmesinin mevcut versiyonu uyarınca patent verilebilmesi konusunda çok kapsamlı bir yaklaşımını açıkça teyit etmiştir. İkinci tıbbi kullanım taleplerinin önemi ayrıca, Almanya, Hollanda ve Birleşik Krallık'taki birçok yeni vakayla vurgulanmıştır.

⁵⁶

Bakınız TPP, Madde 18.37.

⁵⁷

"Bilinen bu işlem yeni bir ürünle sonuçlanmazsa veya en az bir yeni tepken kullanmazsa" (Kısım 3d).

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

İşletmelerin, hükümetler, Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve WIPO gibi yetkili makamları, ikinci bir kullanımın yalnızca bir keşiften fazlası olduğuna ve patentlenebilirlik, yenilik ve yaratıcı adım için diğer yasal kriterleri karşılaması koşuluyla tam korumayı hak eden endüstriyel uygulanabilirliği olan yeniliği temsil ettiğine ve bu nedenle TRIPS Anlaşmasının 27. Maddesinin gereklilikleri ile uyumlu olduğuna ikna etmesi gerekir.

II. TASARIMLAR

ARKA PLAN

Tasarım kanunları, bir ürünün spesifik dış görünüşünü ifade eder. Tasarımlar, 1883 Paris Sözleşmesi'nde kabul edildiği gibi, korunan bir Fikri mülkiyettir. En son 1999 Cenevre Yasası ile güncellenen 1925 Lahey Sistemi, sözleşme tarafları (Haziran 2020 itibarıyla 91 ülke) için Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) aracılığıyla merkezi bir dosyalama sistemi kurmuştur; Lahey Sistemi, özellikle 2014'ten bu yana, Kamboçya, Japonya, Kuzey Kore, Güney Kore, ABD, İsrail, Birleşik Krallık, Kanada ve Meksika'nın katılımıyla birlikte büyümektedir. Katılması beklenen bir sonraki ülkeler arasında Çin bulunmaktadır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Uluslararası düzeyde tasarım rejimlerinde hala önemli bir farklılık bulunmaktadır — Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaretle İlgili Yönleri Anlaşması (TRIPS), yeni veya orijinal tasarımlar için en az 10 yıl koruma için endüstriyel tasarımların korunmasına minimum standart belirleyen 25 ve 26. maddelerden sadece iki maddeyi ayırmaktadır. 2021'de geçerli olan Locarno sınıflandırmasının 13. baskısı, sınıflandırılmış ürünlerin 5.000'den fazla gösterimini kapsayan, kayıt ve aramaları kolaylaştıran 32 sınıf ve 237 alt sınıf içermektedir.

Tasarım korumasının çekiciliği, 2019'da dosyalanan toplam tasarımların %8'den fazla artmasında yansıtıldığı gibi ve birçok ulusal tasarım yasasının modernizasyonu ile önemli ölçüde artmıştır. Yine de ulusal tasarım kanunları, aşağıdakiler gibi birçok açıdan ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir:

- ▶ Tescil aşamasında yenilik / özgünlük kriterlerinin incelenmiş olması veya olmaması. Bir ürünün tamamına veya bir kısmına koruma sağlanmıştır.
- ▶ 10 yıldan 15 ila 25 yıla kadar değişen koruma süresi. Örneğin, AB ve Meksika'da süre 5 kez yenilenebilir olup 5 yıldır. Japonya'da süre 1 Nisan 2020'den itibaren 25 yıla çıkarılırken, tasarım patentlerinin süresi son zamanlarda ABD'de olduğu gibi 15 yıla çıkarılmıştır. Muhtemelen 2020'de Çin'de de durum böyle olacaktır.
- ▶ Tescilli ve tescilsiz tasarımlar dahil olmak üzere farklı tasarım rejimlerinin bir arada bulunması — tasarım patentleri (Çin, ABD), endüstriyel tasarımlar ve tasarımlar.
- ▶ Tasarım koruması ile telif hakkı, ticari markalar, patentler ve faydalı modeller ve ticari takdim şekli gibi diğer koruma biçimleri arasındaki etkileşim.
- ▶ Yenilik ve bireysel karakter, işlevsellik ve form çeşitliliği, görünürlük gereksinimi, genel izlenim, referans kişinin bakış açısı (AB'de sözde bilgilili kullanıcı), estetiğin etkisi gibi geçerlilik ve ihlalin değerlendirilmesi için kriterler yorumlanması ülkeden ülkeye farklılık gösteren zorlu kavramlar olan özellikler ve dekorasyon etkisi.

Ayrıca, tasarımların korunmasıyla ilgili endişeler ve riskler, ilgili iş sektörünün özelliklerine oldukça bağlıdır. Örneğin, mobil cihaz endüstrisi, cep telefonları ve dijital tabletler için minimum geometrik şekiller için tasarım korumasıyla mücadeleye girerken, otomobil endüstrisi yedek parçalara tasarım koruması için teknik işlev engelleri ve antitröst

itirazlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. 3D baskının sektörler arasında yayılması, dijital tasarımların patlaması ve yapay zekanın kullanılması, sınır ötesi koruma ihtiyacının altını çizmektedir.

WIPO tarafından hazırlanan taslak Tasarım Kanunu Antlaşması, tasarımların tescille ilgili formalitelerini basitleştirmeyi ve standartlaştırmayı amaçlamaktadır. Tasarım sisteminde önerilen temel değişiklikler, bir tasarımın yöntemleri ve beyanlarının sayısı, tek bir başvurudaki tasarımların sayısı, kamuya açıklamadan itibaren 6-12 aylık bir ödemesiz dönem, dosyalandıktan sonraki gizlilik süresi ve uluslararası bir tasarım başvurusunda sunulacak bilgilerin standardizasyonu ile ilgilidir.

Antlaşma taslağının WIPO'daki tüm delegasyonların genel desteğine rağmen, onu kabul etmek için bir diplomatik konferansın toplanması, tasarım uygulamalarında, endüstriyel tasarımda kullanılan veya kullanılan geleneksel kültürel ifadelerin, geleneksel bilginin veya biyolojik / genetik kaynakların kökeni veya kaynağının açıklanması gerekliliğini sunma iddiasında olan Afrika grubu tarafından 2014 yılında ortaya atılan önemli bir sorunla ilgili karar için 2020 yılında halen beklemektedir.

Avrupa Topluluğu Tasarım rejimi, tasarım hukukunda en uyumlu yasal çerçevelerden biridir. 1998 Tasarım Direktifi, AB üye devletlerinin ulusal tasarım yasalarını büyük ölçüde uyumlu hale getirirken, 2001 Tasarım Yönetmeliği, Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi (EUIPO) tarafından yönetilen 25 yıla kadar süren bir Topluluk tescilli tasarım hakkı oluşturmuştur. Aynı Tüzük ayrıca, AB'de açıklamayı takiben 3 yıl süren bir Topluluk tescilsiz tasarım hakkı oluşturmuştur.

Bu nedenle, bir tasarım sahibi, EUIPO'ya en fazla 25 yıl süreyle yeni ve ayrı bir karaktere sahip bir tasarımı tescil ettirerek AB düzeyinde tasarım koruması isteyebilir veya koşulların yerine getirilmesi halinde 3 yıl süreyle tescilsiz tasarımının kopyalanmasına karşı sınırlı bir korumadan yararlanabilir. 2010 yılından bu yana, Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), söz konusu ürün, tasarımcının özgürlük derecesi, bilgili kullanıcı, genel izlenim gibi çeşitli tasarım kavramlarının anlamını açıklığa kavuşturmuştur.

AB Tasarım Yönetmeliği şu anda elden geçirilmektedir. 2019'da büyük bir halkla istişare sona erdi ve revize edilmiş Tüzük taslağı aşağıdaki gibi çeşitli konuları ele almalıdır: (i) "tasarım" tanımı ve görünmeyen özelliklerin işlenmesi; (ii) "Teknik işlev ile dikte edilen tasarımlar" gibi kavramların açıklığa kavuşturulması; (iii) tasarım tescili ve araştırmaları için usul kurallarının modernizasyonu.

Örneğin, birçok ülke son iki yılda ulusal tasarım yasalarını da elden geçirmiştir. Kanada, Meksika, İsrail, Türkiye, Çin, Singapur, Kore, Japonya ve Avustralya, 2020'de Tasarım Gözden Geçirme Projesini başlattı. Dikkat çekici bir şekilde birkaç Asya ülkesi, ekonominin dijitalleşmesinden kaynaklanan dijital tasarımların ve soruların ele alınmasına dikkat çekmektedir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

WIPO Ticari Markalar, Endüstriyel Tasarımlar ve Coğrafi İşaretler Hukuku Daimi Komitesi (SCT), 2015 yılından bu yana Grafik Kullanıcı Arayüzlerine (GUI), ikonlara ve yazı tipi tasarımlarına sağlanan koruma rejimini gözden geçirmektedir. 2016'da dağıtılan bir WIPO anketini ve 2018'de ICC Fikri Mülkiyet Komisyonu tarafından Grafik Kullanıcı Arayüzlerinin tasarım korumasına ilişkin bir yayının ardından,⁵⁸ SCT tarafından 3 ana konuda ek bir anket gönderildi (i) bir Grafik Kullanıcı Arayüzü ve bir eşya veya ürün arasında bir bağlantı ihtiyacı; (ii) Ofisler tarafından benimsenen temsil yöntemleri, (iii) hariç tutma, inceleme, ihlal ve öncelik ile ilgili sorular. Bu aşamada, yanıt verenlerin çoğunluğu (40 üye

⁵⁸ Bakınız iccwbo.org/publication/design-protection-graphical-user-interfaces-guis/.

devlet ve 2 Fikri Mülkiyet Ofisi) tarafından verilen cevaplar, bir Grafik Kullanıcı Arayüzü / simge tasarımı ile bir eşya arasında bir bağlantıya gerek olmadığını gösterdi.⁵⁹

Bir diğer önemli soru, tasarımların ve diğer fikri mülkiyet haklarının biriktirilmesidir. Çoğu ülke, her bir Fikri Mülkiyet rejimi için belirli gereksinimleri karşılayan ürünler için kümülatif bir fikri mülkiyet korumasına izin verir, ancak bir ürünün tamamen işlevsel özellikleri genellikle tasarım, telif hakkı veya ticari marka korumasının yararını değerlendirirken hariç tutulur. Bir tasarım nesnesi için fikri mülkiyet haklarının kümülatif korunması, fikri mülkiyet korumasının süresini uzatmak için genel olarak kabul edilmiş bir fırsattır, ancak yaptırım ararken karmaşık bir analize yol açabilir.

Birkaç fikri mülkiyet hakkının bir arada bulunması, Avrupa'da Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından yakın zamanda para cezasıyla cezalandırıldı. Hem AB Direktifi hem de Tasarım Yönetmeliği tasarımın telif hakkı ile korunmasına izin verir. Son dönüm noktası olan "Cofemel" kararında,⁶⁰ Bir diğer önemli soru, tasarımların ve diğer fikri mülkiyet haklarının biriktirilmesidir. Çoğu ülke, her bir Fikri Mülkiyet rejimi için belirli gereksinimleri karşılayan ürünler için kümülatif bir fikri mülkiyet korumasına izin verir, ancak bir ürünün tamamen işlevsel özellikleri genellikle tasarım, telif hakkı veya ticari marka korumasının yararını değerlendirirken hariç tutulur. Bir tasarım nesnesi için fikri mülkiyet haklarının kümülatif korunması, fikri mülkiyet korumasının süresini uzatmak için genel olarak kabul edilmiş bir fırsattır, ancak yaptırım ararken karmaşık bir analize yol açabilir.

Birkaç fikri mülkiyet hakkının bir arada bulunması, Avrupa'da Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından yakın zamanda para cezasıyla cezalandırıldı. Hem AB Direktifi hem de Tasarım Yönetmeliği tasarımın telif hakkı ile korunmasına izin verir. Son dönüm noktası olan "Cofemel" kararında

ABAD, bir tasarıma ancak orijinal olması — yazarın kendi bireysel eseri olması halinde — ve onu yeterli hassasiyet ve nesnellikle tanımlanabilir kılacak şekilde ifade edilmesi halinde telif hakkı koruması verilebileceğine karar verdi. Başka bir deyişle, ABAD, AB'de telif hakkı ile korunan çalışmaların değerlendirilmesi için "orijinalliğin" anahtar uyumlaştırılmış kavram olduğunu onayladı.

ABAD, bu telif hakkı testini daha önce patentli bir katlanabilir bisiklet şeklini içeren bir 2020 olayında uyguladı. Mahkeme, orijinallik testini "en azından kısmen işlevsel bir sonuç elde etmek için gerekli olan [Brompton] bisikletinin şekline uyguladı," ancak "yazarın kişiliğini yansıtan" yaratıcı bir çalışma da olabilir, böylece bu konuda Birleşik Krallık sevk mahkemesinin değerlendirmek zorunda kalacağı "tamamen işlevsel olmayan özelliklerin" orijinallik derecesi konusunda bazı uyandıracağı endişeler değerlendirilmek zorunda olacaktır.⁶¹

ABD'de bir tasarım patenti, "bir üretim eşyası için yeni, orijinal ve dekoratif tasarımını" korumaktadır. ABD telif hakkı yasası, bir eşyanın faydacı özelliklerini korumadığından, Star Athletica, LLC ve Varsity Brands, Inc.'in dönüm noktası olan 2017 SCOTUS davasında yorumlandığı gibi, özellikle giyim eşyaları için telif hakkı ve tasarım patentinin kümülatif korunması zordur.

Birçok tasarım da tescilli ticari marka olarak korunmaktadır. Bu nedenle, bir tasarımın çeşitli fikri mülkiyet hakları ile korunması, tasarım, telif hakkı ve ticari marka haklarıyla korunabilen özelliklerin, zor bir uygulama olabilecek korumasız "tamamen işlevsel özelliklerden" ayırt edilmesini gerektirir.

⁵⁹ ABD ve Japonya, 23 Eylül 2019'da aşağıdakileri savunan bir öneri sundu: (i) yeni veya orijinal arayüz tasarımlarının tescilli, (ii) elektronik cihazın çalışma durumunu veya tasarımın görsel olarak kullanılabilir olması için süre miktarını, arayüzün ürüne nasıl yerleştirildiğini dikkate alınmadan veya sınırlandırılmadan ve (iii) tasarımı her ortamda kaydetmeye gerek kalmadan birden çok ekranlı ortamlarda kullanıma karşı koruma sağlar. Çin ayrıca 2020'de bir arayüz içeren bir ürün tasarımı için bir tasarım patentinin verilmesini kolaylaştırmak için patent kurallarını gevşetmiştir: bir donanım ürününe olan bağlantı, arayüzün (statik veya animasyonlu) ana kullanımının bir göstergesiyle kalır ve ürünün uygulandığı ve ekran gösterimi olması durumunda, ilgili tüm ürünlerin uzun bir listesinden bahsetmek mümkündür.

⁶⁰ ABAD — C-683/17, 17 Eylül 2019, Cofemel — G Star Raw CV.

⁶¹ ABAD — C-833/18, 11 Haziran 2020, Brompton Bicycle Ltd — Chedech/Get2Get.

Çoğu ülke, bir ürünün tamamen işlevsel özellikleri için tasarım ve/veya telif hakkı korumasını gerçekten reddetmektedir. Bu işlevsellik testi, yetki alanlarının uygulanmasını açıklığa kavuşturma çabalarına rağmen, oldukça zor olmaya devam etmektedir.

AB'de, ABAD, 2018'deki⁶² dönüm noktası niteliğindeki DOCERAM kararında, Tasarım Tüzüğü'nün "bir ürünün yalnızca teknik işlevi yönünden dikte edilen görünüm özelliklerini" AB tasarım korumasının dışında tutan Madde 8(1)'i inceledi. Mahkeme, çeşitli Avrupa mahkemeleri tarafından kabul edilen "formların çokluğu teorisini" birkaç tasarımın aynı işlevi yerine getirebildiği durumlarda, seçilen tasarım "yalnızca işlev tarafından dikte edilemez" olduğundan reddetmiştir. ABAD, teknik işlevin ilgili özelliği belirleyen tek faktör olup olmadığını bulmayı ve bu soruyu yanıtlamak için tüm ilgili nesnel koşullara atıfta bulunmayı (yalnızca tasarımcıya veya kullanıcının algısına atıfta bulunmak için değil) gerektiren yeni bir işlevsellik testi belirledi.

Prosedür açısından, bu alandaki sınırlar arasında prosedürel tutarlılığa ihtiyaç vardır. Tasarımların tescili yalnızca bazı ülkelerde (örneğin ABD, Meksika ve Japonya) kapsamlı incelemeye tabi tutulurken, çoğu ülkede böyle bir inceleme yapılmamaktadır. Farklı ulusal gereklilikler nedeniyle tasarım başvuruları Lahey sistemi aracılığıyla yurt dışına genişletildiğinde zorluklar sıklıkla ortaya çıkmaktadır. Özellikle, ödemesiz dönemlerden ve/veya öncelik hak taleplerinden yararlandığını iddia eden artan tasarım başvurularının ele alınması genellikle kesintiye uğramakta ve geciktirilmektedir. Genel uyumlaştırma çabasıyla, ID5 (endüstriyel tasarımlara odaklanan 5 Fikri Mülkiyet Ofisi grubu) ortak yaklaşımlar için işbirliği yapmaktadır.⁶³ EUIPO ayrıca, paydaşları ve Fikri Mülkiyet Ofislerini bir araya getiren ticari markalar ve tasarımlarla ilgili yakınsama programlarının pilot uygulamasını yapmaktadır.⁶⁴

Tasarım araştırmalarını daha da kolaylaştırmaya da ihtiyaç vardır. WIPO ve ulusal ve bölgesel ofisler tarafından geliştirilen araçlarda son zamanlarda yapılan iyileştirmelere rağmen, önceki tasarımları aramak genellikle bir tuzaktır. Yapay zeka teknolojisinin ilerlemesiyle WIPO, daha önce kayıtlı benzer markaları bulmak için bir görsel arama aracı geliştirdi.⁶⁵ Benzer bir arama aracının yakın gelecekte tasarımlar için de mevcut olması beklenmektedir. WIPO ayrıca 2020 yılında, belirli bir zamanda dijital bir dosyanın var olduğuna dair kurcalamaya karşı korumalı kanıt oluşturan ve ardışık tasarım dosyalarının izlenmesini sağlayacak WIPOPROOF hizmetini başlatmıştır.

Avrupa'da, ulusal Fikri Mülkiyet Ofislerince desteklenen EUIPO, Uyumlaştırılmış veri tabanında (HDBPI) uygun ürün göstergesini bulmaya yardımcı olan Tasarım sınıfı ve 72 Fikri Mülkiyet Ofisinden çok dilli tasarım arama aracı olan ve ticari markaların ve tasarımların mukayesesine imkan veren Tasarım izleme gibi çeşitli araçlar tasarladı. Diğer ofisler de 2019'da EPO, Şili, Singapur ve İspanya Fikri Mülkiyet Ofislerinin yenilikçi yaklaşımlarına özel bir ayırım yaparak modernizasyon programlarına başladı.⁶⁶

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

WIPO Tasarım Yasası Antlaşmasının kabul edilmesi öncelikli bir hedef olmaya devam etmektedir. Ulusal düzeyde, Kanada, İsrail, Japonya ve Malezya gibi ülkelerde ulusal tasarım yasaları yakın zamanda geliştirilmesine rağmen, uyum

⁶² ABAD — C-395/16 8 Mart 2018, Doceram GmbH — CeramTech GmbH.

⁶³ Özellikle, ID 5 grubu (EUIPO, JPO, KIPO, CNIPA, USPTO) yakın zamanda (i) ofislerin öncelik hakları uygulamalarını, (ii) internet bilgilerinin kabul edilebilir olması halinde tasarımların açıklanmasını ve (iii) 3D baskının tasarımlar üzerindeki etkisini gözden geçirdi. http://id-five.org/adresine_bakin.

⁶⁴ Özellikle 2014'ten bu yana, 3 yakınsama programı, tescil amaçlı tasarımların grafiksel gösterimi (CP6), uyumlaştırılmış ürün göstergelerinin bir veri tabanının oluşturulması (CP7) ve tasarımların internette açıklanmasını değerlendirme kriterleri (CP 10), EUIPO'nun web sitesinde bulunan tüm iş ürünleri için kılavuzlar çıkarttı.

⁶⁵ Bakınız https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2019/article_0005.html.

⁶⁶ Bakınız <https://worldtrademarkreview.com/governmentpolicy/eu-chile-singapore-and-spain-ip-offices-named-most-innovative-world>

düzeyi hala düşüktür. Dahası, Brexit'in somutlaştırılması, Birleşik Krallık'taki AB tasarım kayıtlarının genel ilk ve geçici çoğaltma planına rağmen, UE ve Büyük Britanya'daki paydaşların dosyalama stratejisini etkileyecektir.⁶⁷

Tasarımların ihlali ve ilgili hukuk yolu tam olgunluğa ulaşmamış, ancak bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. ABD Yüksek Mahkemesi, akıllı telefonlarda Apple ile Samsung arasındaki dönüm noktası niteliğindeki ABD patent davasında, federal yasanın eski bir maddesini yorumlayarak, bir imalat ürünü üzerindeki tasarım patentini ihlal eden kişinin toplam kârdan sorumlu olduğunu ve bir "üretim eşyası", ayrı satılsın ya da satılmasın, hem tüketiciye satılan bir ürünü hem de bu ürünün bir bileşenini kapsadığını ifade etti. Dava, tazminat miktarını hesaplamak için dört faktörlü bir protokol kabul eden Kaliforniya Kuzey Bölge Mahkemesine geri gönderildi.⁶⁸ Jüri, Samsung'un Apple'a birkaç yüz milyon dolar ödeyeceğine karar verdi ve dava nihayet çözüldü. Ancak, tazminatın, ürünün tamamının satışından mı yoksa sadece korumalı tasarım özelliklerini uygulayan ürün kısımlarından kaynaklanan kar kaybını mı hesaba katması gerektiği konusu kesin olarak çözülmemiştir. Çin'de, bir tasarım patentinin ihlaline yönelik yaptırımlar son yıllarda düzenli olarak artmıştır. Burada, (i) davacının fiili kaybını; (ii) ihlalde bulunan kişinin karını; (iii) çok sayıda (genellikle bir ile üç arasında) telif ücretini; (iv) değeri mahkemenin takdirine bağlı olan ancak genellikle 10.000 CNY ile 1 milyon CNY arasında değişen yasal zararları dikkate almaktadır.

Tasarım hakları sorunu ve tamir hükmü gelişmeye devam edecektir. Pek çok tasarım yönetmeliğinde bir tamir maddesi vardır ve kapsamı, özellikle yedek parçaların değiştirilmesiyle ilgili olarak otomotiv sektöründe düzenli olarak sorgulanmaktadır. Mahkemeler, genel olarak tamir maddesinin kapsamını dar bir şekilde yorumlamıştır. Örneğin, AB'de, 2017'de Audi ve Porsche tarafından İtalyan bir jant üreticisi olan Acacia aleyhine açılan davalarda ABAD'ın ortak kararları.⁶⁹ Mahkeme, (i) onarım maddesinin yalnızca yedek parça parçaları için geçerli olduğuna karar vermiştir. Orijinal parçalarla görsel olarak aynı olan karmaşık bir ürün ve (ii) yedek parça üreticileri ve satıcıları, yedek parçanın bir tasarım hakkı ile korunduğunu ve yalnızca kusurlu parçayı değiştirmek için kullanılabileceğini son kullanıcılara bildirmelidir. ABD'de yedek parça sorunu da oldukça tartışılıyor.⁷⁰ Onarım maddesi, kural koyucuların gündeminde hassas bir konu olmaya devam ediyor.

3D baskı teknolojinin yaygınlaşması, tasarımları iki düzeyde ilgilendirmektedir. Önümüzdeki yıllarda tasarımları etkileyecek en önemli uzun vadeli faktör, muhtemelen iki aşamalı tasarımları ilgilendiren 3D baskının yayılması olacaktır. İlk olarak, bir 3D yazıcı, bir 3D modelleme yazılımı ile veya 3D tarama ile oluşturulan söz konusu ürünün Bilgisayar Destekli Tasarım (CAD) dosyasını yürütmek üzere talimatları aldıktan sonra gerçek bir nesneyi basar. İkincisi, 3D yazıcı, CAD dosyasında yer alan orijinal 3D modelinin tam bir kopyası olması hedeflenen bir ürün elde etmek için katmanlı materyallerin biriktirilmesiyle ürünü üretir — Dolayısıyla "eklemeli imalat" terimi, artık tek 3D baskı tekniği değildir -. Bu nedenle tasarımlar, 3D yazdırma işleminin matris unsurudur ve nihai bir 3D baskılı ürünün şekillendirilmiş sonucudur. 3D baskı teknolojisi, başta havacılık, otomotiv, medikal, metal üretim sektörleri olmak üzere birçok imalat sanayinde kullanılmaktadır. Mücevherattan konut yapımına, mimariden el sanatlarına ve eğlenceye kadar tüm alanlardaki tasarım süreçlerini etkilemektedir. 3D baskının gündeme getirdiği tasarımla ilgili mevcut sorunlar şunları içerir:

⁶⁷ UKIPO, "Geçiş döneminin bitiminden sonra tescilli Topluluk tasarımlarına ve uluslararası ticari markalara ve tasarımlara sahip işletmeler için Kılavuz" yayınladı: <https://www.gov.uk/guidance/changes-to-eu-and-international-designs-and-trade-mark-protection> .

⁶⁸ (i) bakınız Apple Inc. — Samsung Elecs.Co. No11-CV-01846-LHK (N.D.Cal.Oct.22, 2017).

⁶⁹ 20 Aralık 2017 tarihli C-397/16 ve C435/16

⁷⁰ Auto. Body Parts Ass'n — Ford Glob. Techs., LLC, 930 F. 3d 1314 — Federal Gezici Temyiz Mahkemesi, 2019. Bu durumda, Federal Gezici Mahkeme, tamir hakkını şu şekilde tanımlamıştır: "Patentli ürünü onarma hakkını içeren bir yetkili satışla alıcıya devredilen kullanım hakkı". Mahkeme, "Ford'un kaputunun ve farının tasarımları farklı patentler kapsamında olduğu ve bu tasarımları Ford'un izni olmadan yapmak ve kullanmak ihlal anlamına geldiği" gerekçesiyle başvuruyu reddetmiştir.

- ▶ Yazılım, yapay zeka veya yazarlığın/sahipliğin hangi noktada talep edilebileceğini veya kaybedilebileceğini değerlendirmenin anahtarı olan önceki tasarımların bir kombinasyonu tarafından oluşturulan CAD/tarama dosyalarının durumu.
- ▶ Hizmet sağlayıcılar, 3D yazıcı üreticileri ve tasarım portföylerine sahip şirketler arasında ortaklıklar geliştikçe CAD dosyalarının lisanslarının izlenebilirliği ve uygulanması.
- ▶ Tüketici ürünlerinin genel lisanssız 3D baskısından kaynaklanan ihlal ölçeği.⁷¹

3D Baskının çoğu fikri mülkiyet hakkı türü için etkileri vardır, ancak şimdiye kadar pek fazla dava konusu olmamıştır. AB, Nisan 2020'de endüstriyel 3D baskının fikri mülkiyet etkilerine ilişkin bir çalışma yayınladı.⁷² Önemli bir ön değerlendirme, bir CAD dosyasının AB Tasarım yasası uyarınca koruma için tek başına uygun olmayacağı, ancak bir CAD dosyasıyla kapsanan bir tasarımın uygun olabileceğidir.

Yapay zeka (AI) ve tasarımlar, ilginç bir yeni evrim alanıdır. Yapay Zeka (AI) ile ilgili yenilikler birçok tartışmayı tetiklemiştir. WIPO şu anda, politika yapımcıların sorması gereken soruları formüle etme iddiasıyla üye devletleri ve diğer paydaşları bir araya getiren fikri mülkiyet ve yapay zeka üzerine bir görüşmeye öncülük etmektedir.⁷³ Bazı önemli patent ofisleri, yapay zeka ile ilgili buluşları⁷⁴ incelerken kurallar koymuş olsa da, şimdiye kadar yapay zeka ile ilgili tasarımların incelenmesinde özel bir standart oluşturulmamıştır. WIPO tarafından yayınlanan yayınlar belgesi, yapay zeka destekli tasarımların bilgisayar destekli tasarımın bir çeşidi olarak kabul edilebileceğini ve aynı şekilde, yani korunabilir tasarımlar olarak ele alınabileceğini varsaymaktadır. Yapay zeka ile üretilen tasarımlar söz konusu olduğunda, sorular ve düşünceler, yapay zeka ile üretilen icatlar veya yaratıcı çalışmalarla⁷⁵ ilgili olarak ortaya çıkanlara benzer ve daha karmaşıktır.

Tasarımlar artık önemli bir iş aracı ve fikri mülkiyet hakkı olarak algılanmaktadır. Tasarımların dünya çapında artan rolü ve odak noktası göz önüne alındığında, tasarımların tatmin edici bir şekilde korunması, yukarıda bahsedilen birçok yönün uyumlaştırılmasında ilerleme gerektirmektedir. Hızlı teknolojik gelişmeler ve döngüsel bir ekonomiyi teşvik etme endişeleri bağlamında, tasarım haklarının algılanması ve rolü yakın gelecekte gelişebilecektir.

III. TELİF HAKKI

ARKA PLAN

Telif hakkının ve bağlantılı hakların korunması, karmaşık yasal, ekonomik ve sosyal konuların çerçevesinde gerçekleşmektedir. İşlerin ve diğer konuların ucuz, neredeyse anında çoğaltılmasını, dağıtımını, gösterimini ve sergilenmesini kolaylaştırmanın yeni yolları hak sahipleri, distribütörler ve tüketiciler için büyük fırsatlar ve zorluklar yaratmıştır. Yeni teknoloji, ticari içerik sağlayıcılardan — örneğin, telif hakkıyla korunan materyallerin üreticileri ve yayıncıları- BT, telekomünikasyon sektörü ve tüketici elektroniği endüstrisine kadar bunların yanı sıra gerçek kişiler olmak üzere çok sayıda oyuncuya (yeni ve geleneksel) artan fırsatlar getirmiştir. Dijital ağların genel olarak gelişimi ve özellikle dijital ticaret ve iletişim, yaratıcı çalışmaların ve bilgilerin kullanılması ve deneyimlenmesinde yollarını

⁷¹ Tüketicilerin "kendin yap" ya da 3D Baskı kullanarak tamir hakkını teşvik eden hareketleri, özellikle COVID 19 sırasında tıbbi ekipman yapmak için 3D yazımın verimliliğine tanık olduktan sonra mevcut durumu etkileyebilir.

⁷² Bakınız <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e193a586-7f8c-11ea-aea8-01aa75ed71a1> .

⁷³ Bakınız https://wipo.int/about-ip/en/artificial_intelligence/policy.html .

⁷⁴ Bakınız epo.org/law-practice/legal-texts/html/guidelines/e/g_ii_3_3_1.htm; [cnipa.gov.cn/zfgg/1144989.htm](https://www.cnipa.gov.cn/zfgg/1144989.htm); ve <https://www.jpo.go.jp/e/system/patent/gaiyo/ai/index.html> .

⁷⁵ WIPO tarafından gözden geçirilmek üzere özetlenen ana sorular şunlardır: (i) yasa, tasarım korumasının bireysel karaktere sahip yeni bir yapay zeka ile oluşturulmuş tasarıma izin vermeli mi yoksa şart koşmalı mı? (ii) Yapay zeka ile üretilen tasarımların sahipliğini yönetmek için belirli yasal hükümlerin getirilmesi gerekiyor mu? (iii) Tescilli tasarımlarda bulunan verilerin makine öğrenimi için yetkilendirilmeden kullanılması tasarım hakkının ihlalini oluşturmalı mıdır? (iv) Yapay zeka ile oluşturulan tescilsiz tasarımlar, yapay zeka ile oluşturulan tescilli tasarımlara benzer şekilde değerlendirilmeli mi?

dönüştürmeye devam etmektedir. Bu durum, dijital dağıtım yöntemlerini geliştirerek ortaya çıkan yeni zorluklara ve fırsatlara yanıt vermek için telif haklarının ve ilgili hakların korunması ve bu hakların lisanslanması gereğini ortaya çıkarmaktadır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Dijital ortamda telif hakkı için ilk uluslararası çerçeve, 2002'de yürürlüğe giren ve 100'den fazla sözleşme tarafı olan 1996 Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Telif Hakkı (WCT) ve Performanslar ve Fonogramlar (WPPT) (toplu olarak WIPO İnternet Anlaşmaları) Anlaşmalarında oluşturulmuştur.

Hükümetler, WIPO İnternet Anlaşmalarında benimsenen yaklaşımı güncellemeye başladılar. Bu Antlaşmalar 1996'da müzakere edildiğinden bu yana, dijital dağıtım yöntemlerinin ve dijital ticaretin evrimi, dijital araçlar gibi kilit aktörlerin neredeyse çeyrek asırlık kavramlarını zorlayarak Avrupa Birliğine (AB) 2019 Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı Direktifi (DSM Direktifi) için ve ABD Telif Hakkı Bürosuna 1998 Dijital Milenyum Telif Hakkı Yasasında (DMCA) reform yapması için çağrısında bulunmuştur. Hükümetler ayrıca dijital telif hakkının benzersiz sınır ötesi zorluklarını ele almak için web sitesi engelleme gibi yenilikçi uygulama araçlarına da bakmışlardır.

WIPO İnternet Anlaşmalarına ek olarak, WIPO, telif hakkı ve ilgili haklar için korumanın güncellenmesinin tartışılması bunun yanı sıra istisnalar ve sınırlamalarla ilgili tartışmalar için bir forumdur. Haziran 2012'de, Dijital Ortam için görsel-ışitsel sanatçıların haklarını güncelleyen WIPO Pekin Görsel İşıtsel Uygulayıcılar Antlaşması (BTAP) başarıyla sonuçlandırıldı. Haziran 2013'te, görme engelliler, görme bozukluğu olanlar ve matbuat engelliler yararına bazı kısıtlamalar ve istisnalar üzerinde anlaşma sağlanan WIPO Marakeş Antlaşması başarıyla sonuçlandırıldı.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Telif hakkına bağımlı sektörlerin ekonomiye katkısı önemlidir ve çoğu durumda tamamen itibar edilmez. Ulusal karar vericilerin ve kanaat önderlerinin, telif hakkının ekonomik önemi ve korunmasına ve uygulanabilirlikleri için haklarının yeterli lisanslama imkanlarına bağlı olan geniş bir sektör kümesi hakkındaki farkındalıklarını artırmaları önemlidir. Sonuç olarak, WIPO, telif hakkına bağımlı sektörlerin kendi ulusal ekonomileri üzerindeki etkilerini analiz etmek için dünyanın her bölgesinden üye devletlerle çalışmaya devam etmektedir.

Telif hakkıyla ilgili temel haklara saygı gösterilerek dijital ortamın potansiyelini tüm tarafların yararına tam olarak gerçekleştirmek için; iş dünyası, telif hakkının korunmasını ve dijital ticarete korunan malların/işlerin hukuki teklifleri teşvik etme ortak çıkarına yönelik çalışmalarını yoğunlaştıracaktır.

İş dünyası, endişelerini, bilgi toplumundaki yaratıcılığı teşvik eden yasal bir çerçeve oluşturulması için yasa yapıcılara iletmek üzere mevcut olan tüm fırsatlardan yararlanmalıdır. En azından, ilgili endüstri sektörlerinde yaratıcılığı ve yatırımı teşvik ederken dahil olan tüm paydaşların meşru menfaatlerini dikkate alan — WIPO İnternet Anlaşmalarının uygulanması teşvik edilmeli ve bu belirtilen hedeflere ulaşmak için bir temel olarak izlenmelidir. İş dünyası, dijital telif haklarını korumayı amaçlayan yasaların, gelişen dijital dağıtım yöntemleri ve iş modellerini ele almak için güncellenmesinin önemini ayrıca kanun yapıcılara iletmelidir.

Hizmet sağlayıcıların uygun menfaatlerini dikkate alarak iş dünyası, hak sahiplerine verilen hakları uygulamak için mevcut telif hakkı mevzuatının yerinde uygulamalarını aramaya devam etmelidir. Aynı zamanda, iş dünyası, WIPO İnternet Antlaşmalarına ve AB Telif Hakkı, E-Ticaret ve DSM Direktifleri gibi gelişen dijital manzarayı gösteren daha sonraki çok taraflı anlaşmalara uygun olarak yasal teklifler için telif hakkı uygulamasının ve yasal tekliflere lisans vermenin yeni ihlal şekillerine rağmen nasıl daha verimli ve etkili ve daha az maliyetli hale getirilebileceği konusunda fikir birliğine varmalıdır. Telif hakkıyla ilgili faaliyetlerin ulusal ve küresel ekonomilere katkısını ve dijital telif hakkını

korumaya yönelik gelişen zorlukları ele alma yöntemlerini belirlemek için ulusal ve uluslararası düzeylerde devam eden araştırmalar memnuniyetle karşılanacaktır.

Hükümetler, WIPO İnternet Anlaşmalarını uygulayarak ve dijital ortamda sonraki değişiklikleri ele almak için ileriye dönük yasal çözümleri benimseyerek telif hakkı korumasını özü itibarıyla güncellemelidir. Dengeli uygulama mekanizmaları açısından, en azından Ticaretle İlgili Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması'nın (TRIPS) şartlarını uygulamalıdır. Amaç, uluslararası yükümlülüklerle saygı duyan, ihlalleri caydırmak ve bunlara yanıt vermek için sektörler arası işbirliğini arttırmak için teşvikler sağlayan, sorumlu iş uygulamalarını teşvik eden, araçlar üzerinde makul olmayan yükler yüklemeyen, bu tür teklifler için lisanslama yapılarını teşvik ederek yasal teklifleri teşvik eden ve mahkemeler için uygun rolü koruyan dengeli ve etkili bir hesap verebilirlik çerçevesi oluşturmak olmalıdır.

Telif hakkı ihlali sorumluluk kurallarının uygulanabilirliği ile ilgilenen herhangi bir mevzuat, telif hakkı koruma çerçevesinin genel etkinliğini sağlamanın bir parçası olarak, bu kuralların dijital ağ ortamında tüm paydaşlara nasıl uygulanacağını dikkatle incelemelidir.

Hizmet sağlayıcıların sorumluluğunu sınırlandıran herhangi bir çerçeve, tazminatlar ve diğer parasal telifler ile sınırlandırılmalıdır. Böyle bir telifi düzenleyen kanunlara tabi olarak, ihtiyati tedbir ve diğer adil telif biçimleri mevcut olmalıdır.

1. Dijital aracı ve platform sorumluluğu

ARKA PLAN

WIPO İnternet Anlaşmaları ve ABD DMCA gibi bunlara dayanan yasalar, İnternet Servis Sağlayıcıları (ISP'ler) gibi İnternet araçları için, araçların ağı üzerindeki tüm trafiği bilmesinin ve denetlemesinin beklenemeyeceği ortak bir taşıyıcı ilkesine dayalı olarak sorumluluk istisnaları yarattı. Çevrimiçi platformlar,⁷⁶ geçen çeyrek yüzyılda geliştiğinden, genellikle son kullanıcılar tarafından yayınlanan, barındırılan telif hakkıyla korunan içerikten para kazanmaya dayalı dijital platformlar gibi yeni iş modelleri ortaya çıkmıştır. DMCA, hak sahiplerine, ihlal edici içeriği kaldırmak için barındırma platformlarına ihtiyaç duymaları için bir mekanizma oluştururken ("bildirim ve yayından kaldırma"), bazı hak sahipleri, katlanarak artan ihlal materyalleri ölçeğini ve kaldırıldıktan sonra kolayca yeniden yayınlanabilen içeriğe ayak uydurmanın zorluğunu gerekçe göstererek bu kendi kendini denetleme yöntemlerini yetersiz buldu. Dijital platformlar ve araçlar, hem söz konusu içeriğin hacmi hem de telif hakkı yasasının karmaşıklığı göz önüne alındığında, bir son kullanıcı tarafından yayınlanan içeriğin hak ihlalinde bulunup bulunmadığını belirlemelerinin beklenemeyeceğini iddia etmektedir.

Bazı hak sahipleri, dijital platformların pasif taşıyıcı İSS ağlarından farklı olduğunu fark etmektedir, çünkü son kullanıcılar tarafından paylaşılan içeriği genellikle aktif olarak teşvik eder ve/veya bunlardan para kazanır ve bu nedenle bunların "güvenli liman" anlaşmaları kapsamında olmaması gerektiğini savunurlar.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Dünyanın dört bir yanındaki hükümetler ve politika yapıcılar, dijital araçların ve dijital platformların gerçeklerine değinmek için 1996 WIPO İnternet Anlaşmalarında benimsenen yaklaşımı güncellemek istemektedirler.

⁷⁶ Çevrimiçi platformlar, çevrimiçi pazar yerleri, sosyal medya, yaratıcı içerik satış noktaları, uygulama mağazaları, fiyat karşılaştırma web siteleri, işbirliğine dayalı ekonomi platformları ve arama motorları dahil olmak üzere çok çeşitli faaliyetleri kapsar. Bunlar, tüketici seçimini artırır, sektörün verimliliğini ve rekabet gücünü artırır ve topluma sivil katılımı artırabilir.

Mayıs 2020’de, Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakkı Bürosu, dünya genelinde ülkelerdeki yasaları uygulayan WIPO İnternet Anlaşması için model olarak hizmet eden ABD DMCA’nın güvenli liman hükümleri ve bildirim ve kaldırma sistemi hakkında dört buçuk yıllık umumi çalışmasını tamamladı. Telif Hakkı Bürosu, WIPO İnternet Anlaşmalarının kabulü sırasında şunu vurgulamıştır: “Artık bildiğimiz haliyle, kullanıcıların her gün yüz milyonlarca fotoğraf, video ve diğer öğeleri yüklediği ve servis sağlayıcılarının bir milyondan fazla ihlal iddiası bildirimini aldığı çevrimiçi dünyayı tahmin etmek zor olabilir. Yıllar içinde meydana gelen bu gelişmelerin yanı sıra teknolojik ve iş modeli değişiklikleri, internet ekosisteminde değişikliklere yol açmaktadır”.⁷⁷ Telif Hakkı Bürosu, “ABD güvenli liman sisteminin günümüzde hak sahiplerine karşı dengesiz olduğu” sonucuna vardı. Ofis, “yaratıcı sektörlerdeki çevrimiçi hizmet sağlayıcıların ve hak sahiplerinin hak ve sorumluluklarını daha iyi dengelemek için” sistemde değişiklikler yapılmasını tavsiye etti.

Tanımlanan bu zorluklara yanıt olarak mahkemeler ve kanun yapıcılar, hak sahiplerine tazminat veya ihtiyati tedbir sağlayan aracılık sorumluluğu veya hesap verebilirlik teorilerini geliştirmeye başladılar. Yasadışı içeriğe erişimi kolaylaştırabilen İnternet araçlarının genellikle çevrimiçi ihlali ele almak için önemli bir yol olduğu varsayımından yola çıkarak, 2001 AB Telif Hakkı Direktifi, telif hakkını ihlal etmek için üçüncü kişiler tarafından hizmetinden yararlanan araçlara karşı telif hakkı sahiplerinin ihtiyati tedbir kararı aldirmaları için bir temel sağlamıştır. İtalyan mahkemeleri, içeriği indeksleme, filtreleme, tanıtma veya içerikten para kazanma gibi faaliyetlerde bulunurlarsa, dijital platformların güvenli liman olarak uygun olamayacağını tespit etti ve hak ihlalinde bulunan içeriğin yeniden yüklenmemesini sağlamak için adımlar atmaları gerektiğini teyit etmişlerdir. İtalyan idare hukuku da bir “geri kalma” yükümlülüğü oluşturmak için değiştirildi. Mahkemeler, dijital platformları kullanıcı tarafından gönderilen ihlallerden doğrudan sorumlu bulmadıkları durumlarda, yine de bazı durumlarda yasal olarak korunan eserleri kaldırmak ve daha sonraki Alman “Störer” sorumluluğu ilkesi gibi ihlalleri önlemek için dijital platformlara ihtiyaç duymuşlardır.

7 Haziran 2019’da kabul edilen AB DSM Direktifi, “dijital çağa uygun” hale getirmek için “telif hakkı kurallarını modernize etmeyi” amaçlamaktadır.⁷⁸ Telif hakkıyla korunan eserlerin dağıtımıyla mücadele etmek için “etkili ve orantılı” önlemler almak aracı sorumluluğu tanıyan ve sosyal medya ağları veya video paylaşım siteleri gibi “çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcılarını” zorlayan bir Madde içermektedir.⁷⁹ Avrupa Komisyonu, yaratıcıların ve hak sahiplerinin, içeriklerinin kullanıcı tarafından yüklenen içerik platformları tarafından çevrimiçi kullanımı için müzakere ve ücretlendirme pozisyonlarını güçlendirerek hükümleri “yaratıcılar ile çevrimiçi platformlar arasındaki sözde ‘değer boşluğunu’ ele almayı amaçlayan” şekilde tanımlamaktadır. Platformlar, hak sahipleriyle lisans anlaşmalarını sonuçlandıramazsa, yetkisiz içeriğin bulunmamasını sağlamak için elinden gelen gayreti göstermek, kaldırmak için süratle hareket etmek ve gelecekteki yüklemeleri önlemek için elinden gelen gayreti göstermek dahil olmak üzere sorumluluktan kaçınmak için somut adımlar atmalıdırlar. Üye devletler bu hükümleri 7 Haziran 2021 tarihine kadar uygulamalıdır.

Çevrimiçi araçlar ve platformlar bu gelişmelere bir dizi önlemlerle mukabele etti. Özellikle, gelişmiş rapor işleme, iyileştirilmiş yanıt süreleri ve otomatik incelemelerin uygulanması konusunda önemli ölçüde gayret sarf edilmiştir. Yapay zeka, filtrelerin ve otomatik inceleme sistemlerinin doğruluğunun iyileştirilmesinde de bir role sahip olacaktır. Bu önlemlerin çevrimiçi araçlara yüklediği maliyetler, genellikle yalnızca bu pazardaki en büyük aktörler tarafından uygulanabilen maliyetler ve içerik izleme teknolojileri, ifade özgürlüğü ve araçlar için genel izleme yükümlülüğünün yasaklanması arasında gereken denge nedeniyle önemli politika soruları ortaya çıkacaktır. Bu Yol Haritasının yayınlandığı anda, bu konular Dijital Hizmetler Yasası bağlamında AB düzeyinde ve Amerika Birleşik Devletleri’nde yasama düzeyinde tartışılmaktadır.

⁷⁷ Bakınız <https://www.copyright.gov/policy/section512/>.

⁷⁸ Avrupa Komisyonu, AB müzakerecileri telif hakkı kurallarını modernize etmek için bir atılım gerçekleştirdi, “13 Şubat 2019, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-negotiators-reach-breakthrough-modernise-copyright-rules>.

⁷⁹ Madde 17 ve ilgili beyanlar.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Mahkemelerin, dolaylı veya sorumluluk payının olduğu ihlal veya temsil sorumluluk veya ikincil sorumlulukla ilgili genel hukuk veya medeni hukuk ilkelerine binaen dijital platformlardaki ihlalleri ele almak için sorumluluk veya adil telafi teorileri geliştirmeye devam edeceği muhtemel görünmektedir. Dünyanın dört bir yanındaki hükümetler, dijital dağıtım sistemlerindeki ve iş modellerindeki gelişmeleri ele almak için dijital telif hakkı yasalarını modernize etmeye çalışmaktadır. 27 AB üye ülkesi tarafından DSM Direktifinin uygulanması, dijital platform ve aracı hesap verebilirlik konularını dikkate alan hükümetler için tek bir yasal emsal kaynağı sağlamalıdır.

Bu tartışmalarda iş dünyasıyla ve özellikle çevrimiçi platformlar ve araçlarla ilişki kurmak çok önemli olacaktır. Sahtecilik ve korsanlık sorunları, politika tartışmalarına aktif katılımlarıyla ve bu zorluklara yasal ve teknolojik çözümler keşfedilerek daha iyi çözülebilir. Avrupa Komisyonu, sektördeki işbirliğinin çevrimiçi korsanlık ve sahtecilik sorunlarının ele alınmasında ilerleme sağlayabileceğini tespit etmiştir.⁸⁰ Bununla birlikte, sahtecilik ve korsanlığın artmaya devam ettiği gerçeği değişmemektedir. ICC, etkili çözümler bulmak için tüm ekonomik sektörlerle ilişki kurmaya ve iş dünyasının pozisyonlarını politika forumlarında temsil etmeye devam edecektir.

2. Web sitesi engelleme

ARKA PLAN

Dünyanın herhangi bir yerinde bulunan ve telif hakkı ihlaline neden olan materyallere İnternet aracılığıyla erişilebilirlik, telif hakkı endüstrileri için ülke dışını özel bir endişe haline getirmiştir. Bir ülkede kapatılan ihlal eden hizmetler, genellikle hak sahiplerinin erişiminden kaçmak amacıyla basitçe hosting konumlarını değiştirmektedirler. Sonuç olarak, web sitesi engellenmenin yasal uygulama mekanizması⁸¹ telif hakkı sektörleri için değerlidir; IPS'ler ise uygulama maliyetlerinin yanı sıra güvenli liman korumalarını da hesaba katan dengeli bir yaklaşım çağrısında bulunmuştur. İhlal hizmetlerinin hak sahiplerinin bölgesel erişiminin dışındaki kanıtlandığı yerlerde, ISS'lerin ihlalde bulunan sitelere erişimi engellemesini gerektiren web sitesi engelleme emirlerine gittikçe daha fazla yöneldiler.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Son on yılda, 40'tan fazla ülke, internet servis sağlayıcıların, AB genelinde (web sitesi engellemesi Telif Hakkı Direktifi Madde 8 (3) kapsamında mevcuttur) Birleşik Krallık, Avustralya, Hindistan ve Güney Kore de dahil olmak üzere telif hakkı ihlal eden sitelere erişimi devre dışı bırakmak için önlemler almasını sağlamak için önlemleri kabul etti ve uygulamaya koydu veya yasal olarak kabul etmekle ve uygulamakla yükümlü kılındı.

Bugüne kadar 30'dan fazla ülkedeki internet servis sağlayıcılarına, kullanıcıların ihlalde bulunan binlerce siteye erişimini engelleme emri verildi. Genel olarak, web sitesi engelleme emirleri koyan mahkemeler, internet servis sağlayıcılarına emirleri DNS ve IP engelleme biçiminde uygulama talimatı vermiştir. Arjantin, Belçika, Finlandiya, Hindistan, İrlanda, İtalya, Malezya ve Güney Kore dahil olmak üzere dünyanın dört bir yanındaki ülkelerdeki mobil şebeke operatörleri için de bloklama emri verildi. Hindistan, İtalya ve Singapur dahil olmak üzere bir dizi ülkedeki mahkemeler, alan adı atlamayla uğraşan veya engelleme kararlarından kaçınmak için ikiz siteler oluşturan korsan sitelerine yönelik dinamik web sitesi engelleme emirleri yayınladı.

⁸⁰ Bakınız https://ec.europa.eu/growth/content/new-commission-reports-show-industry-cooperation-has-led-progress-tackling-online_en
⁸¹ Yaptırım ve Anlaşmazlıkların Çözümü için bölüm C'ye bakın.

Arama motorlarına karşı indeksleme emirleri ve barındırma sağlayıcıları ve alan adı kayıt kuruluşları / kayıt otoriteleri aleyhindeki tedbirler dahil olmak üzere, AB ve Avustralya'daki hak sahipleri tarafından daha geniş ihtiyati tedbir biçimleri elde edilmiştir.

Web sitesi engelleme emirleri, yeni dijital ihlal yöntemlerini ele alacak şekilde gelişti. Örneğin, müzik sektörüne yönelik mevcut önde gelen korsan tehdidi "akış kopyalama"dır: çevrimiçi, isteğe bağlı akışları, kullanıcıların cihazlarında depolanabilecek indirilebilir dosyalara dönüştürme. Uygulama, hak sahipleri için büyük bir endişe kaynağıdır çünkü çevrimdışı oyun için abonelik gerektiren hizmetler pazarını baltalamaktadır. Avustralya, Danimarka, Hindistan, İtalya, Rusya ve İspanya da dahil olmak üzere, dünyanın dört bir yanındaki ülkelerdeki mahkemeler ve idari kurumlar, akış kopyalama sitelerine ilişkin web sitesi engelleme emirleri çıkarmaya başladı.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Telif hakkı ihlalinin küresel olmayan doğası göz önüne alındığında, web sitesi engelleme, telif hakkı sahipleri için önemli bir yaptırım aracı olmaya devam edecektir. Akış kopyalama gibi sürekli gelişen korsanlık yöntemlerine ve etki alanı atlama ve ikiz siteler gibi kaçınma taktiklerine nasıl daha iyi yanıt verilebileceği konusunda internet servis sağlayıcılarla birlikte çalışmak önemli olacaktır.

3. Yapay zeka

ARKA PLAN

Yapay zeka, telif hakkıyla korunan eserlerden bir şeyler öğrenmek, tavsiye etmek ve hatta yaratmak için teknoloji kullanım potansiyelini sunar. Makine öğrenimi algoritmaları, açık programlama talimatına ihtiyaç duymadan kalıpları algılar ve verileri ve deneyimleri işleyerek nasıl tahmin ve önerilerde bulunulacağını öğrenir. Bu algoritmalar, zaman içinde etkinliği iyileştirmek için yeni verilere ve deneyimlere yanıt olarak uyarlanarak da gelişebilir. Derin öğrenme, "nöronlar" olarak bilinen yazılım tabanlı hesap makinelerinin birbirine bağlı katmanları bir sinir ağı oluşturarak "öğrenmesine" izin verdiği için, daha geniş bir veri kaynağı yelpazesini işleyebilen daha kapsamlı bir makine öğrenimidir.

Yapay zeka, telif hakkı sorunlarını gündeme getirir çünkü yapay zeka süreçleri, sonuç olarak amaçlarını ve değerlerini ürettikleri korunan çalışmaların veya konunun "girdisine" bağlı olabilir. Yapay zeka ile oluşturulan yeni çalışmalar, mevcut uyarılma ve türev çalışmalar kavramlarını zorlayabilir. Gelecekte yapay zeka, bir gün doğrudan insan müdahalesi olmaksızın yeni eserler yaratabilir, böylece geleneksel yazarlık anlayışlarına meydan okuyabilir, ancak bu tartışma şu anda teorik olarak kalmaktadır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

WIPO, AB ve USPTO ve ABD Telif Hakkı Bürosu gibi kuruluşlar, mevcut telif hakkı çerçevelerinin yapay zeka tarafından ortaya çıkarılan zorlukları ele almak için değiştirilip değiştirilmeyeceğini ve eğer değiştirilecekse nasıl yapılacağını belirlemek için çalışmalar yürütmektedir.

Telif hakkı alanında yapay zekanın yeni ortaya çıkan ve gelişen durumu göz önüne alındığında, yapay zeka uygulamalarının mevcut telif hakkı kavramlarına yol açabileceği kesin zorluklar görülecektir. Bu arada, telif hakkı, pazar çözümlerinin yapay zeka uygulamalarında mevcut telif hakkı alınmış eserlerin kullanımlarına uyacak şekilde uyarlanabileceği esnek bir çerçeve sağlar.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Yapay zekanın büyümesinin mevcut telif hakkı çerçevelerinde değişiklik gerektirip gerektirmediği ve eğer gerektiriyorsa nasıl gerekli olduğu hala olduğu gibi kalmaktadır. Kanun koyucular, işletmeler ve uzmanlar, hala gelişmekte olan bir teknolojinin düzenlemelerine nasıl yaklaştıkları konusunda temkinli davranmaktadırlar. Bu arada, mevcut telif hakkı yasaları yapay zeka uygulamalarında telif hakkı alınmış çalışmaların kullanımı için sağlam ve esnek bir lisanslama mekanizması sağlamaktadır. Hak sahibi sektörler, yeni çalışmalar yaratma sürecinde kullanılan telif hakkıyla korunan mevcut materyalin uygun şekilde hesaplanmasını ve lisanslanmasını sağlamaya çalışacak ve yeni kullanımları esnek ve verimli bir şekilde barındırmak için piyasanın sözleşme mekanizmalarına başvuracaktır.

4. Manevi haklar

ARKA PLAN

Bern Sözleşmesinde uluslararası düzeyde tesis edilen manevi haklar,⁸² yazarlara çalışmalarına atıfta bulunmadan veya eserlerini çarpıtmadan kullanımını önleme hakkı verir. Ekonomik haklardan bağımsızdırlar.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Yaratımcılar ve sahne sanatçıları, özellikle üçüncü kişiler tarafından manevi haklarına saygı duyulduğuna ve eserlerinin ve performanslarının dijital ağ ortamında gereğinden fazla manipüle edilmediğine dair güvence ister. Pekin Görsel-İşitsel Gösteriler Anlaşması (BTAP), imzacı ülkelerde görsel-işitsel sanatçıların manevi haklarını korumakla yükümlüdür.⁸³

ABD Telif Hakkı Bürosu, Nisan 2019'da manevi haklarla ilgili bir rapor yayınladı ve ABD manevi haklar çerçevesinin, telif hakkı yönetimi bilgilerinin kaldırılması veya değiştirilmesi için başvurunun genişletilmesi de dahil olmak üzere olası yasal iyileştirmeler önermesine rağmen önemli korumalar sağlamaya devam ettiği sonucuna vardı.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

İş dünyası, üreticilere, icracılara ve yazarlara nihai olarak fayda sağlayacak türev çalışmaların oluşturulması da dahil olmak üzere geleneksel iş uygulamalarına göre eserlerin etkin bir şekilde kullanılmasına izin veren pratik kurallar için çalışmaktadır.

Hükümetler, manevi haklar konusunda makul bir yaklaşımda bulunmalı, özellikle sektörün ekonomik temelini ve alışılmış uygulamalarını başarısızlığa uğratmamak kaydıyla, bazı sektörlerde ortaya çıkmış olan eserlerin uyarlamalarının yenilikçi lisanslanması için yeni fırsatlarla beraber üçüncü kişilerin eser ve performanslarının bozulmasını önleyecek bir yaklaşım benimsemelidir.

⁸² Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korumasına İlişkin Bern Sözleşmesi; mükerrer 6. Maddeye bakınız.
⁸³ 5. Maddeye bakınız.

5. Görsel-işitsel icracı sanatçıların korunması

ARKA PLAN

Görsel-işitsel sanatçılar, WIPO İnternet Antlaşmaları için müzakereler başladığından beri, uluslararası düzeyde haklarını güncellemek istemektedir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Görsel-işitsel eserlerde performanslarda bulunan aktörlere ve sanatçılara asgari ekonomik ve manevi haklara sağlayan Pekin Görsel İşitsel Gösteriler Anlaşması (BTAP), Haziran 2012'de sonuçlandı ve 90 ülke tarafından imzalandı. Antlaşma, 28 Nisan 2020 tarihinde sözleşme tarafları için yürürlüğe girmiştir ve şu anda 30'dan fazla ülkede yürürlüktedir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

BTAP, imzacılarının çoğu onaylamaya ve kabul etmeye devam ettikçe yürürlüğe girmeye devam edecektir. Onayın / üyeliğin artmasıyla BTAP, görsel-işitsel sanatçılar için var olan uluslararası yasal koruma çerçevesini sağlamlaştırmak üzere iyi konumlandırılmış durumdadır. İş dünyası, BTAP'ın sonuçlandırılmasına kadar görüşmelere aktif olarak iştirak etmiştir. Onaylama, görsel-işitsel üretimin, bu tür eserlerin yaratımı ve dağıtımı ile uğraşan tüm tarafların menfaat temin etmesine imkan verecektir. Hükümetler BTAP'ı onaylamalı ve uygulamalı ve film yapımının ve dağıtımının özel ihtiyaçlarını ve yapılan büyük yatırımları kabul etmelidir.

6. Görme engelliler, görme bozukluğu olanlar veya matbuat engelliler için yazılmış eserlere erişim

ARKA PLAN

Görme engelliler, görme bozukluğu olanlar veya matbuat engelliler için erişilebilir formatlarda yayınlanmış materyallerin kullanılabilirliğini artırmak amacıyla, WIPO üye devletleri katılımı ve üye ülkeler arasında etkin işbirliğini artırmak için, Haziran 2013'te görme engelliler, görme bozukluğu olanlar veya matbuat engellilere yönelik yayınlanmış eserlere erişimi kolaylaştırmak için Marakeş Antlaşmasını⁸⁴ kabul etti. Hedef, hak sahipleri üzerindeki etkiyi göz önüne alarak, uyumlu kanunları ve sınır ötesi korumalı eser alış verişini teşvik etmektir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Marakeş Antlaşması 30 Eylül 2016'da yürürlüğe girmiştir ve şu anda 60'tan fazla ülkede yürürlüktedir. Antlaşma, sözleşme taraflarının, yayınlanmış eserlerin erişilebilir formatlarda çoğaltılması, dağıtılması ve kullanılması için ulusal telif hakkı korumasına sınırlamalar ve istisnalar getirmesini gerektirmektedir. Antlaşma, görme engelliler, görme bozukluğu olanlar veya matbuat engellilere hizmet veren kuruluşların yayınlanmış çalışmalarını değiş tokuş etmelerine izin vermek için bu sınırlamaları ve istisnaları sınırlar arasında uyumlaştırmaktadır. Kötüye kullanımı önlemek için sınır

⁸⁴ Bakınız: www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=241683.

ötesi değişim, hak sahibi çıkarlarını olumsuz etkilemeyen veya yayınlanan eserlerin normal şekilde kullanılmasına müdahale etmeyen özel durumlarla sınırlıdır.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Birçok ülke, Marakeş Antlaşmasını ulusal düzeyde uygulamak için girişimlerde bulunmakta ve anlaşmaya onaylar ve katılımlar anlaşma yürürlüğe girdikten sonra da devam etmektedir.

7. Sözlü eserler

ARKA PLAN

“Sözlü eserler” kavramı; telif hakkıyla korunan bir eserin sahibinin, telif hakkı sahibinin iznini gerektirecek şekilde eseri kullanmak isteyen biri tarafından belirlenemediği ve yerinin bulunamadığı durumu açıklar. Bir eserin sahibinin belirlenememesi ve yerinin bulunamaması, telif hakkı yasasının bu tür bir kullanım için sahibinden izin almayı gerektirdiği durumlarda bu eseri kullanmayı engelleyebilir; çünkü potansiyel telif hakkı yükümlülüğü riski göz önüne alındığında, potansiyel kullanıcı, sahibinin izni olmadan kullanıma devam etmek istemeyebilir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Kanada, İngiltere ve AB de dahil olmak üzere bazı ülkeler, sözlü eserler konusunu incelemiş ve potansiyel kullanıcının ve kimliği belirsiz eser sahibinin çıkarları ile, sözlü kalma durumunu dengelemeye çalışan, eserin sözlü olma durumunun eserin kullanımına engel oluşturmayacağı belirli yasal çözümleri incelemektedir. ABD de bu konuyu incelemiş ancak yasa yürürlüğe girmemiştir. Kendi tarafından iş dünyası, hak sahipleri ile potansiyel kullanıcılar arasındaki işlemleri kolaylaştırmak için telif hakkı bilgi kayıtları ve hak sahibi veri tabanları geliştirmiştir.

Ülkeler, ya bu tür eserlerin ön iznini ve ruhsatlandırılmasını içeren bir yaklaşımı ya da bir hak sahibinin tanımlanması durumunda bazı telifleri sınırlandırmayı ele alan bir yaklaşımı seçen ülkelerle birlikte, tek bir yaklaşım ortaya koymamışlardır. Kanada ve Birleşik Krallık ilk yaklaşımını izleyerek, münhasır olmayan lisansların verilmesine dayanan çözümler sunarken, hak sahibi görünene kadar yetkili kuruluşa ödeme yapılması ve ödenen ücretin tutulmasını benimsemiştir. Yaklaşım ne olursa olsun, potansiyel kullanıcılar, eser sahibini belirlemek ve bulmak için “gayretli bir arama” yaptıklarını göstermek zorundadır.

ABD henüz bir kanun yapmamış olsa da, Haziran 2015’te ABD Telif Hakkı Bürosu, sözlü eserin kullanıcısı kullanımdan önce iyi niyetli ve gayretli bir araştırmayı gerçekleştirdiyse, ve fakat sözlü eserin sahibinin yerini ve kimliğini bulmada başarısız olmuşsa, eser sahibi ortaya çıktığında alacağı telifi sınırlayan bir yasal çerçeveyi desteklemiştir. Bu yaklaşım, telif hakkı ihlali iddiasında bir savunma olarak tasarlanmıştır ve bu nedenle her başvuru, belirli örneklerin fiili koşullarına bağlı olacaktır.

Ekim 2012’de AB, yalnızca belirli sözlü eser türleri için geçerli olan bir direktifi onayladı: (i) kitaplar, makaleler ve diğer yazılar; (ii) film mirası kurumlarının koleksiyonlarında yer alan bazı görsel-işitsel eserler; ve (iii) kamuya açık yayın organizasyonları tarafından 31 Aralık 2002’den önce üretilmiş sinematografik çalışmalar, bunların hepsi ilk önce bir üye devlette basılmalı veya yayınlanmalıdır. 2012/28 / AB sayılı direktif üye ülkelere, üye devletlerde bulunan ve kamu hizmetinde kullanılan kütüphaneler, eğitim kurumları veya müzeler, arşivler, film veya ses mirası kurumları ve kamu hizmeti yayın organları tarafından sözlü eserlerin kullanılmasına imkan sağlamaktadır. İstisna gayretli bir araştırmayı ve

kullanımlar Berne Anlaşması üç adımlı bir testine tabi olmayı ve ilgili tarafın kamu hizmeti misyonuyla tutarlı olmayı gerektirir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Ortak uluslararası girişimler de dahil olmak üzere yenilikçi veri tabanı girişimleri, hak sahiplerinin yerini daha fazla kolaylaştırmak suretiyle sözlü eserlerin ele alınmasına yardımcı olmalı ve meta veri gibi dijital tanımlayıcıların kullanılması yeni sözlü eserler yaratmayı en aza indirmelidir. Bazı ülkeler hak sahiplerinin tespit edilemediği sözlü eserlerin çözümüne yönelik arayışlarına devam etmektedir.

IV. TİCARET MARKALARI

Ticari markalarının internet üzerinde farklı amaçlar için daha yoğun kullanılması — e-ticaret, arama motorları ve sosyal ağlar gibi- iş dünyası için yeni zorluklar getirmiştir. Bu yeni platformlar ticari marka sahiplerine ticari markalarını tanıtmak ve tutundurmak için daha hızlı ve verimli araçlar sunarken bu kişiler yeni sorumluluklar üstlenmekte ve markalarını korumak ve haklarını uygulamak için yeni zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır.

İnternet, daha hızlı iletişim sağlar ve önceden bilinmeyen bir ticari markayı çok kısa bir zaman içerisinde ünlü yapabilirken, aynı zamanda birkaç saat içinde bir markanın veya bir işletmenin itibarını bozabilir.

Bu yeni senaryoda, ticari marka sahipleri pazarlama stratejilerini değiştirmeye, mevcut ve potansiyel tüketicilerle yeni iletişim yolları geliştirmeye, ticari marka ihlali izlemek için daha fazla para yatırmaya ve çaba göstermeye ve böyle bir durumda hak ihlaliinde bulunanı tespit etmeye zorlandı. Geleneksel çevrimdışı ticarete ticari marka ihlallerinin belirlenmesi her zaman zor olduysa, bunları çevrimiçi dünyada ve farklı İnternet platformlarında izlemek daha da zor hale geldi.

Ortaya çıkan bu zorluklar ve gelişmeler, hükümetler, yasa yapıcılar ve paydaşlar arasında yeni tartışma konuları ortaya çıkarmıştır. Bunlardan en önemlileri aşağıda belirtilmiştir.

1. Ticari marka kural ve usullerinin uyumlaştırılması ve düzene sokulması

ARKA PLAN

Kuşkusuz, kuralların ve işlemlerin uyumlu hale getirilmesi ticari markanın korumasını daha basit ve etkili hale getirir ve daha az masraflı ve daha kolay yönetilebilir kılar.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Küresel markaların korunması için çok önemli bir araç, birçok ülkede bir markanın korunması için, imzacı ülkelerin her birinde geçerli olan uluslararası bir tescil belgesi edinilmesine imkan tanıyan Madrid Anlaşması (1891, birkaç kez değiştirilmiş) ve özellikle Madrid Protokolüdür (1989). Madrid sisteminin en büyük avantajı, ayrı bir başvuru yapmak yerine ve koruma talep edilen her ülkede ulusal usule ilişkin kuralları izleyerek WIPO'ya tek bir ticari marka başvurusu yapmak imkanındır. Diğer avantajları arasında: tek bir dilde (İngilizce, Fransızca veya İspanyolca) başvuru; Bir kredi kartı veya WIPO hesabı kullanarak, uluslararası kayıtlar için yenileme ücretlerinin merkezi ödemesinde çevrimiçi bir tesis; Tüm belirlenmiş ülkelere iletebilecek bir unvan veya adres değişikliğini kaydetmek için tek bir başvuru; Ve tek bir yenileme tarihi ve talebi bulunmaktadır. Bu avantajlar ışığında, pek çok ülke — Eylül 2020'de Madrid Anlaşması üye

sayısı 55 ve Madrid Protokolü üye sayısı 106 — Madrid sistemine katıldı ve pek çok başka ülkenin de yakın gelecekte katılması beklenmektedir.

İşlemler alanında, Marka Kanunu Antlaşması (1994) üzerine kurulmuş Marka Kanunları Konusunda Singapur Antlaşmasının (2006) kapsamı genişletilmiştir. Temmuz 2020 itibarıyla, Marka Kanunu Antlaşmasının ve Singapur Antlaşmasının sırasıyla 54 ve 51 sözleşmecisi tarafı bulunmaktadır.

Ticari marka işlemlerinin uyumlaştırılması ve iyileştirilmesine yönelik bir diğer girişim, beş ana ticari marka ofisinden oluşan bir ağıdır: Avrupa Birliği Fikri mülkiyet Ofisi (EUIPO), JPO (Japonya), KIPO (Kore), CNIPA (Çin) ve USPTO (ABD). TM5, ofisler arasındaki işbirliğini teşvik etmeyi ve bilgi ve deneyim alışverişi yoluyla ticari marka sistemlerini iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Ticari marka kurallarının ve işlemlerinin uyumlaştırılmasına ilişkin başarılı bir örnek, 20 yılı geçtikten sonra dünya çapında işletmeler için hayati bir araç olmaya devam eden Avrupa Birliği Ticari marka sistemidir. Avrupa Birliği Ticari Markası birkaç kez önemli ölçüde değiştirildi. Bu sistem yeniden düzenlendi ve 2015/2424 sayılı yeni bir Tüzük 23 Mart 2016 tarihinde yürürlüğe girdi. Bu yeni Tüzük, AB Ticari markalarını etkileyen ve daha modern ve akıcı bir sistem yaratan bir dizi değişiklik getirdi. (AB) 2017/1001 sayılı yönetmelik (1 Ekim 2017’de yürürlüğe girmiştir) ile kodlanmış ve (AB) 2018/625 sayılı Komisyonca Yetkilendirilmiş Yönetmeliği ve 2018/626 sayılı Komisyon Uygulama Yönetmeliği ile tamamlanmıştır. Bu yönetmeliklerdeki ana değişiklikler, AB sertifikasyon ticari markalarının getirilmesi (örneğin CE işareti), Avrupa Birliği Ticari Markaları için grafik temsil gerekliliğinin ortadan kaldırılması ve diğer prosedür değişiklikleri olmuştur.

Reformun bir parçası olarak, yeni bir Ticari marka Direktifi (2015/2436 sayılı Direktif) de yürürlüğe girdi. Yeni Direktifin ulusal düzeyde uygulanması, 2019 yılına kadar üç yıl içinde gerçekleşmek zorundaydı (diğer bazı özel değişiklikler için yedi yıl içinde, 2023’e kadar). Reformun amacı, maliyetleri ve karmaşıklığı azaltarak ve hızı, öngörülebilirliği ve yasal güvenliği artırarak tüm AB’deki ticari marka tescil sistemlerini işletmeler için daha erişilebilir ve verimli hale getirerek yeniliği ve ekonomik büyümeyi teşvik etmektir. Bu düzenlemeler, AB’nin ve üye devletlerin ticari marka sistemleri arasında bir arada varoluşu ve tamamlayıcılığı sağlama çabalarıyla örtüşmektedir.

2. Ünlü / tanınmış markalar

ARKA PLAN

İyi bilinen markalar özellikle istismara açık olduğundan, bu tür markalar için özel koruma gerekliliği Paris Sözleşmesinde kabul edilmiş ve TRIPS’te tekrar teyit edilmiştir. Bununla birlikte, yalnızca ticari marka ihlallerinden daha geniş kapsamlı kavramlar aracılığıyla örneğin; haksız rekabet, sulandırma veya ilişkilendirme kurallarıyla daha fazla korunmaya ihtiyaç duyulabilir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

ABD 2006’da, ünlü bir markanın sahibinin, muhtemel karışıklığa veya ekonomik yaralanma durumuna bakılmaksızın, ünlü markanın sulandırılması veya lekelenmesiyle kirlenmeye neden olan ve devam eden veya öngörülen kullanımı yasaklayan bir karar için ilgili mahkemeye başvurabilmesini öngören Ticari marka Sulandırma Revizyon Yasasını yürürlüğe koydu.

Arjantin, Brezilya ve Paraguay gibi ülkeler, marka sahiplerine, özellikle de tanınmış markalara, markalarını korsanlıkla mücadele için gümrük makamları tarafından kullanılan özel, bazen gayri resmi bir veri tabanına kaydolma imkanı sağlamaktadır.

Japonya gibi diğer ülkeler, iyi bilinen markanın benzersiz mal veya hizmetleri için koruma amaçlı bir kayıt yapmalarına izin vermektedir.

Çin'de ticari marka sahipleri, Çin Ulusal Fikri Mülkiyet İdaresi (CNIPA) veya adliye mahkemeleri, pasif koruma, gereklilik kontrolü ve vaka-kaynaklı tanıma ilkeleri kapsamında tanınmış bir markayı tanımalarını isteyebilir. Tescilli, iyi bilinen ticari markalara, sınıflar arası koruma verilebilir. "İyi bilinen marka" terimi, eşya, ambalaj veya konteyner mallarında, reklam, sergi veya diğer iş faaliyetlerinde kullanılmamalıdır.

Eylül 1999'da kabul edilen İyi Bilinen Markaların Korunması Hükümleri Hakkında Ortak Öneri, hem marka sahiplerine hem de yetkili makamlara, neyin iyi bilinen bir markayı oluşturduğunu belirleme kriterleri hakkında rehber sunmaktadır. Bunlar, Paris Sözleşmesi ve TRIPS'in uygulanması için bağlayıcı olmayan yönergeler olarak faaliyet gösterir. Ortak Öneri, özel uygulama önlemleri hakkında rehberlik sağlamadığı için, öneriyi uygulamak için ulusal tedbirler ve bunların yasal etkileri ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir ve resmi makamların kurulmasından ulusal makamlar tarafından sağlanan resmi olmayan listelere (bazen sadece yerli markalara açık) kadar değişiklik gösterebilir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

İyi bilinen markaları, yeterli mevzuat yoluyla ve her şeyden önce asalak davranış ve sahtecilikle mücadele ederek korumak için sürekli çaba gösterilmelidir. WIPO Ortak Önerisi, tanınmış ticari markalardaki hakların kaydedilmesi ve tanınması için uluslararası bir sistem oluşturulması konusunda gelecek tartışmalarda yararlı bir araç olabilir.

3. Aramalar

ARKA PLAN

Çevrimiçi araçlarla tüm ticari markalar için kapsamlı ve dünya çapında aramalar yapacak araçların olmaması, bu markaların başka kuruluşlar tarafından zaten kayıtlı olup olmadığının doğrulayamaması, markalarını kaydetmek isteyen şirketler için belirsizlik yaratmaktadır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Geçtiğimiz yıllarda, Nice Anlaşması'nda yer alan sınıflandırmayla ilgili çevrimiçi bir sözlükte bulunan Avrupa Birliği Fikri mülkiyet Ofisi (EUIPO) tarafından derlenen bir liste oluşturuldu ve işbirliği yapılan Fikri mülkiyet ofislerinin sayısı arttı. Bu küresel sınıflandırma aracı, -TMclass — EUIPO, OAPI ve WIPO da dahil olmak üzere düzinelerce ulusal ve bölgesel Fikri mülkiyet ofislerinin erişimini kapsamaktadır. TMclass, kullanıcıların marka yazarken mal ve hizmetleri doğru bir şekilde sınıflandırmasına yardımcı olan Mal ve Hizmet Sınıflandırma sistemini temel alan ücretsiz bir çevrimiçi araçtır. Kullanıcıların mevcut 40 dilden herhangi birinde terim araması yapılmasına olanak tanır. TMclass, şartların listesini doğrulamak ve katılan Fikri mülkiyet ofislerinde kabul edilip edilmediğini kontrol etmek için de kullanılabilir. TMclass ayrıca, mal ve hizmetlerin eşdeğer şartlarını tüm mevcut dillere çevirmektedir.

AB üyesi ülkelerdeki sınıflandırma uyumlaştırılmış olmakla birlikte, başvuranın kabul koşullarını karşılaştırabilmesi için diğer Fikri mülkiyet ofislerinin sınıflandırması TMclass sitesinden aranabilir. ASEAN ülkelerinin Fikri mülkiyet ofisleri, EUIPO ile işbirliği içinde ücretsiz benzer çevrimiçi sınıflandırma aracı olan ASEAN TMclass'ı oluşturmuşlardır.

Daha önceki Ticari markalarını aramak için, EUIPO tarafından geliştirilen TMview, Temmuz 2020 itibarıyla 71 yerel ve bölgesel Fikri mülkiyet ofisini (ARIPO, WIPO ve EUIPO dahil) kapsayan önemli bir platformdur. WIPO, Global Marka Veri tabanı olarak bilinen kendi iddialı ve erişilebilir global marka arama projesini başlatmıştır. Global Marka Veri tabanı, ticari markalar, menşe adları, amblemler, Madrid sistemindeki uluslararası kayıtları ve anlaşma yapan tarafların ticari marka veri tabanlarına olan bağlantıları içermektedir.

Bununla birlikte, uyumlaştırılmış sınıflandırma, netlik ve kesinlik olmaması hala aramalarda güvenilir sonuçlara yol açmakla kalmayabilir, aynı zamanda göreceli gerekçelerle marka bulunabilirliğinin incelenmesinde de hatalara yol açabilir. Ek olarak, birçok ulusal fikri mülkiyet ofisi yeterli teknik araçlara sahip olmadığından, söz konusu olmayan ticari markalar için ticari marka aramaları gelişmemiştir, bu da ilgili taraflara başka bir zorluk çıkarmaktadır.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Ticari marka veri tabanlarının arama amacıyla entegre edilmesi, yeni teknolojiler ve dünya çapında Fikri mülkiyet ofislerinin kademeli modernizasyonu (maalesef genellikle yavaş) ile kolaylaştırılması için artan bir eğilim vardır. Bu veri tabanları, özellikle birden fazla ülkede operasyonları olan şirketler için yararlı ve uygun maliyetli araçlar olabileceğinden daha fazla ülkenin Global Marka Veri tabanına ve TMview'e katılımı memnuniyetle karşılanacaktır çünkü. Brexit'in ise 31 Aralık 2020'de sona eren geçiş döneminin sona ermesiyle birlikte ticari markaların düzenlemelerinde de değişiklik yapması beklenmektedir.

4. Ticari markalarının ambalajda kullanımıyla ilgili kısıtlamalar

ARKA PLAN

Ambalajlama ve etiketleme, markaların yanı sıra ürünlerin kaynağını veya kaynaklarını belirlemek ve özellikle satış noktasında, satış çevrimiçi gerçekleştiğinde de dahil olmak üzere tüketicilere önemli bilgileri sağlamak için önemli bir rol oynamaktadır. Etiketleme, ürün içeriği, kalitesi, miktarı vb. hakkında bilgi verirken, ürün ambalajında genel olarak markalar ve logoların yanı sıra üreticinin veya distribütörün kimliğine ilişkin bilgiler bulunur.

Yıllar geçtikçe çeşitli ülkelerin hükümet yetkilileri, bir dizi sektörde ve ülke genelinde etiketleme ve ambalajlama konusunda markaların kullanımını düzenlemeye yönelik eğilimlerini artırmışlardır. Bu önlemler, genelde belirli kamu politikası hedeflerine ulaşılmasını öngören, dünyanın çeşitli ülkelerinde giderek artan sayıda geniş bir ürün yelpazesine ve sektörlerle uygulanmaktadır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Etiketleme ve ambalajlama önlemleri, marka unsurlarının kullanımını doğrudan veya dolaylı olarak kısıtlayabilir veya ticari markalarının ve ticari adlandırmaların tamamen yasaklanmasını gerektirebilir. Belirli markanın özelliklerini özel olarak kısıtlayan tedbirler, logoların, markaların, tasarımların, renklerin, resimlerin veya kelimelerin kullanımı hakkındaki kısmi ila toptan yasaklamalar arasında değişebilir ve belirli renklerin veya yazı tipi boyutlarının kullanımını gerektirebilir. Ayrıca, diğer ürün türlerinde kullanılan belli ürün türleri ile ilişkili ticari markalarına veya diğer belirleyici işaretlere yasaklar konulabilir. Yelpazenin en uç noktasında bazı ülkeler, düz yazı tipinde kullanılan ticari marka haricinde tüm marka bilinci oluşturma unsurlarına tamamen yasak getirmiştir.

Diğer önlemler, markalaşma için görünürlüğü veya kullanılabilir alanı azaltan belirli bir boyut ve / veya stilde zorlayıcı unsurların eklenmesini gerektirerek marka özelliklerini kullanımını dolaylı olarak kısıtlayan veya engelleyen önlemlerdir. Örnekler, zorunlu metinlerin — belirli ve görsel olarak baskın tasarım özelliklerinin dahil edilmesi için -, marka adına göre orantısız derecede büyük veya baskın olması ve uyarı bildirimlerinin zorunlu olarak gösterilmesi için gerekli şartlardır; Marka adı ve/veya markalaşma için mevcut olan alanın tamamı ile orantısız derecede büyük veya görsel olarak egemen olan semboller veya resimlerdir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Etiketleme ve ambalajlama düzenlemeleri, tüketicilerin sağlık ve güvenliğini korumada önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, üreticilerin markalaştırma yoluyla ürünlerini ayırt etme ve diğer ürün bilgisini sunma kabiliyetlerini azaltmanın, ulusal düzenlemelerle yönetilen geniş bir politika yelpazesinde olduğu kadar, farklı uluslararası sözleşmelerden, standartlar, kodlar, ilkeler ve en iyi uygulamalardan oluşan geniş bir ağı bulunmaktadır. Gereksiz kısıtlayıcı tedbirler rekabeti büyük ölçüde bozmakta ve tüketicinin korunması, inovasyon, Fikri mülkiyet ve ticaret için olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle, farklı devlet daireleri arasındaki koordinasyon ve bütüncül bir yaklaşım, politika tutarlılığının sağlanması ve aynı ürün üzerinde farklı etiketleme ve paketleme önlemlerinin çokluğu nedeniyle potansiyel sorunlardan kaçınmak için çok önemlidir. Düzenleyici yaklaşımlar, rekabeti, ticareti ve yatırımı kolaylaştırıcı ilkelerle tutarlı olmalı ve meşru bir kamu politikası hedefi elde etmek için ticareti, Fikri mülkiyeti, rekabeti veya yatırımları gerekenden fazla kısıtlamamalıdır.

Hükümetler, etiketleme ve ambalajlama önlemlerini yerinde gördüğünden, ilgili uluslararası anlaşmalara ve standartlara uygunluğunu sağlamak için özen gösterilmelidir. Bunlar anlaşma ve standartlar, uluslararası ticarete çok taraflı anlaşmaları (örneğin, Ticarete Teknik Engeller ve Sıhhi ve Bitki Sağlığı Önlemlerinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşmalar da dahil olmak üzere Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Anlaşması), Fikri mülkiyet (örneğin WTO TRIPS, WIPO antlaşmaları), gıda Standartlar (örneğin DSÖ ve FAO GIDA STANDARTLARI) ve diğerleri unsurları kapsamaktadır.

ICC'NİN KATKILARI

Küresel yasama girişimleri hakkında bilgi sağlayan ve bunların Fikri mülkiyeti, pazarlama, tüketicinin korunması, rekabet, ticaret ve yenilik üzerindeki etkilerini analiz eden Marka Varlıklarına Etki Eden Etiketleme ve Ambalajlama Önlemleri Üzerine ICC Tartışma Dokümanı,⁸⁵ 2017'de yayınlandı.

5. Geleneksel olmayan markalar

ARKA PLAN

Geleneksel olmayan veya konvansiyonel olmayan markalar, farklı teşebbüslerden kaynaklanan ürün ve hizmetleri ayıran kelime, tasarım, logo, harf veya harf ve işaret kombinasyonlarından oluşan bir markanın olağan konseptinden farklı olanlardır.

Ticaretin gelişimi ve küreselleşmesi, işletmeler arasında rekabeti artırmıştır ve bu nedenle birçok kişi ürün veya hizmetlerini daha sofistike hale getirmeye, mesajlarını halka iletmenin yaratıcı yollarını aramaya, tüketicilerin dikkatini çekmeye ve tekliflerini rakiplerinkilerden ayırmaya çalışmaktadır. Bu olgu, marka görünümünde, ürünlerin şeklinde ve ambalajlanmasında ve hizmetlerin sunulma biçimlerinde değişikliklere yol açmıştır. Bu durum, örneğin, parfüm

⁸⁵ Bakınız <https://iccwbo.org/publication/icc-discussion-paper-labelling-packaging-measures-impacting-brand-assets/>.

şişelerinin estetiğindeki değişikliklerde ve gıda alıcılarının evrimini karşılaştırarak kolayca algılanır. Hizmetlerin yeni gerçeğe uyarlanması gerekiyordu ve iyi örnekler teslimat hizmetleri, eğlence hizmetleri ve elektronik ticaret olmuştur.

Koruma, isimlerin kaydedilmesinden koruma tasarımlarına ve hatta bazen bir ürünü tanımlayan ve geleneksel olarak tasarım, telif hakkı ve hatta patent korumasına konu olan ürün özelliklerine geçmektedir. Markalar kendilerini mobil cihazlar, web siteleri, uygulamalar, elektronik mesajlaşma ve elektronik kartlar gibi bilgi teknolojilerinin bir sonucu olan modern iletişim araçları olarak geliştirdiler. Başlangıçta bir etiket üzerinde bir isim olarak düşünülen markalar, onlarca yıllarda çarpıcı bir şekilde değiştiler ve artık form ve stil konusunda en çeşitli şekillerde sunulmaktadır: ses, koku, tat ve dokunsal işaretler; Üç boyutlu işaretler; hologramlar; hareket veya animasyonlu işaretler; likit ticari markalar; bilgisayar programlarının ve uygulamalarının görünümü ve hissi, grafik kullanıcı ara yüzleri (GUI'ler), multimedya işaretleri; desen işaretleri, renk işaretleri, konum işaretleri, jest işaretleri, dokular ve mimari işaretler, restoran dekoru ve hatta sanatsal çalışmalar.

Yeni geliyor olmalarına rağmen, geleneksel olmayan markalar yeni değildir. İlk kayıtlardan biri, Ulusal Yayın Şirketi'nin radyo programları yayınlamak için ABD'de çan seslerini kaydettiği 1950'li yıllara dayanmaktadır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Konvansiyonel olmayan markalar dünya çapında mevcuttur, ancak tüm ülkeler aşağıdaki tipik nedenlerle bunların tescil edilmesine izin vermemektedir: Bir markanın yasal tanımı ülkeden ülkeye değişmektedir ve çoğu durumda, tanım, geleneksel olmayan işaret veya bazı durumlarda bir ülke, kolayca karşılanamayan bir grafik / görsel sunum ve yayın şartı koyar.

Ulusal ofislere aşırı yük binmeden ve genel olarak halkın bunları tanımlamasına izin vermeden geleneksel olmayan markaları temsil etmek ve listeye almak için yeterli yollar bulma gereği, geleneksel olmayan işaretlerin tescilini engelleyebilecek önemli bir konudur.

TRIPS'in 15. Maddesi, "üyelerin, tescilin bir koşulu olarak, işaretlerin görsel olarak algılanabilir olmasını talep edebileceğini" belirtir, bu nedenle üye ülkeler, ulusal kanunlarındaki tescil zorunluğu olarak bir işaretin görsel algısını dahil etme seçeneğine –fakat yükümlülük değil- sahiptir. Bu bağlamda, TRIPS'in 15. Maddesinde, işaretlerin doğası gereği ilgili mal veya hizmetleri ayırt edemediği durumlarda, üyelerin tescil edilebilirliği kullanım yoluyla edinilen ayırt ediciliğe bağlı hale getirebileceği de belirtilmiştir. Singapur Ticari Markalar Antlaşması (WIPO) hologramlar, koku işaretleri, ses işaretleri, hareket işaretleri ve üç boyutlu ("3D") işaretler gibi geleneksel olmayan markaların tesciline (dayatmasa bile) izin verir.

Kanunun, bir işaretin bir marka olarak tescil edilebilmesi için görsel olarak algılanabilir olmasını gerektirmediği ülkelerde, geleneksel olmayan markalar genellikle kabul edilir. Kanunun yalnızca grafik olarak temsil edilebilen işaretlerin kaydını kabul ettiği yargı bölgelerinde, koku işaretleri gibi geleneksel olmayan bazı işaretlerin kayıt altına alınması ciddi zorluklara neden olabilir. Tescil olasılığı bulunmadığında, geleneksel olmayan markaları içeren anlaşmazlıklar genellikle haksız rekabet kuralları ile çözülebilir.

Geleneksel olmayan markalarla ilgili asıl sorun, koruma ve temsil için yaygın standartların ve tek tip ölçütlerin olmaması, bu markaları kaydetme ve depolamaya yönelik teknolojik araçların bulunmaması ve bu markalar ile üretilen ürün arasındaki çatışmaların analiz edilmesinde ve çözülmesindeki ve bazı durumlarda kullanım kanıtı üretimindeki zorluktur.

Mart 2016'da yürürlüğe giren yeni Avrupa Birliği Ticaret Markası Tüzüğü (EUTM) ile Avrupa markaları için grafiksel temsil edilebilirlik yetkisinin devri yararlı bir gelişme olmuştur. EUTM, bir işaretin genel olarak açık ve kesin, kendi

kendine yeten, kolayca erişilebilir, anlaşılır, dayanıklı ve objektif olduğu süreç, genel olarak mevcut teknolojiyi kullanarak uygun bir biçimde temsil edilmesine ve dolayısıyla grafiksel araçlar olmadan da kullanılmasına izin vermektedir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Yukarıda belirtilen zorluklara rağmen, geleneksel olmayan markalar için kayıt sayısı artmakta ve dünyanın pek çok yerinde daha da büyümesi beklenmektedir. Bu durum, markalar ve halk arasında daha güçlü bir etkileşimi teşvik eden yeni pazarlama stratejilerinin ve daha geniş bir ticaret markası kavramı benimseyerek mevcut kavramların daha kapsamlı bir şekilde yorumlanarak bu benzersiz işaret türlerini somutlaştıran yasa değişikliklerinin ve içtihat hukukunun bir sonucudur.

V. ALAN ADLARI

1. Alan adı ortamının gelişimi

ARKA PLAN

İnternet bir ağ değil, bir ağlar ağıdır. İnternet'e bağlanmak için, her aygıt veya nesne benzersiz bir tanımlayıcı gerektirir. Bunlar iki biçimde bulunur — bir sayı, yani İnternet Protokol adresi (IP adresi) ve daha kolay kullanılabilmesi için bir alan adı. Her bir IP adresi, bir dizi karakterden veya harften oluşan bir alan adına karşılık gelir. Alan adı, web sitelerinin veya e-posta adreslerinin İnternet adresleridir. Alanı Adı Sistemi (DNS), kullanıcıların bir IP adresi yerine bir etki alanı adı girmelerine izin vererek İnternet'in daha erişilebilir hale gelmesine yardımcı olur, örneğin; '193.191.245.244' yerine 'www.belgium.be'.

Her alan adı, bir üst düzey alan adı (TLD), yani noktayı takip eden iki veya daha fazla harf içerir. Uzantılar olarak da adlandırılan TLD'ler iki kategoriye ayrılır: genel üst düzey etki alanı (gTLD'ler) (.com ve .info gibi 23 eski gTLD dahil toplamda 1276) ve ayrıca iki harfli ülke kodu üst düzey etki alanları .us, .ca, .uk ve .eu gibi (ccTLD'ler), bir ülke veya bölgeyi (toplamda 238) tanımlar.

Bir tescil operatörü, TLD'yi yönetir ve burada kayıtlı alan adları dahil olmak üzere tescil veri tabanını idame ettirir. 367 milyondan fazla kayıtlı alan adı vardır; bunların %43'ü ccTLD'lerde, %49'u eski gTLD'lerde (bunların %43,5'i .com ve .net'te) ve yalnızca %8'i yeni gTLD'lerde kayıtlıdır.⁸⁶

TLD'yi bir tahsis operatörü yönetir ve burada tahsis edilmiş alan adları da dahil olmak üzere kayıt veri tabanı tutar. 1998'de Kaliforniya'da kurulan kar amacı gütmeyen bir kamu-yararına şirket olan Atanmış İsimler ve Numaralar İnternet Kurumu (ICANN) DNS'yi yönetmektedir. ICANN'ın temel misyonu, İnternet'in benzersiz tanımlayıcılarını tüm dünyada en üst düzeyde koordine etmek ve özellikle İnternet'in DNS olan benzersiz tanımlayıcı sisteminin istikrarlı ve güvenli bir şekilde çalışmasını sağlamaktır.

ICANN'dan önce, DNS'yi yönetmek için teknik olarak benzersiz tanımlayıcıları koordine eden İnternet Atanmış Numaralar Otoritesi'nin (IANA) işlevleri, bir Birleşik Devletler (ABD) hükümet kuruluşu tarafından idare edilmiştir. DNS'nin özelleştirme süreci, ABD hükümetinin IANA işlevlerinin tarihi sorumluluk rolünü, ABD merkezli ICANN

⁸⁶ Alan Adı Sektör Özeti (Verisign): www.verisign.com/en_US/domain-names/dnib/index.xhtml; New gTLD Overview (nTLDStats): ntldstats.com/tld.

tarafından temsil edildiği küresel olarak ofisleri olan küresel çok paydaşlı topluluğa aktardığı 1 Ekim 2016'da sonuçlandırıldı.

Bir taraf, bir gTLD'ye bir alan adı kaydetmek istediğinde, akredite edilmiş bir alan adı sicil memuru veya yetkili satıcısı ile bir sicil sözleşmesi yapmaya başlar. ccTLD'ler için sicil operatörü sicil defteri aracılığıyla doğrudan kayıtlara izin verebilir. Bir alan adının ilgili sicil defteriyle uygunluğunu kontrol etmek ve ardından sicil işlemini kayıt operatörüyle yürütmek sicil görevlisinin işidir. Sicil işlemi son birkaç on yıl içinde pek değişmemiştir.

2013 yılında ICANN, WHOIS kayıtlarının doğruluğunu artırmak ve gizlilik ve proxy hizmetlerinin kullanımını düzenlemek için kayıt memurları için daha katı kurallar içeren yeni bir Kayıt Kurulu Akreditasyon Anlaşmasını da kabul etti. Yeni gTLD operatörlerinin, yalnızca bu en son sözleşmenin hüküm ve koşullarına uyan kayıt şirketleri (veya satıcıları) aracılığıyla alan adlarını lisanslamasına izin verilmektedir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Şu anda dikkat edilmesi gereken iki önemli konu vardır: WHOIS ve Gizlilik çıkarımları ve DNS Kötüye Kullanımı.

WHOIS ve Gizlilik — 1990'ların sonunda oluşturulan WHOIS sistemi, alan adlarının sahiplerini belirlemek, böylece diğerleri alan adlarıyla ilgili teknik sorunları çözmek, alan adlarıyla ilgili IP anlaşmazlıklarını çözmek, ve İnternet üzerinden dolandırıcılığı ve kötüye kullanımı azaltmak için siber güvenlik araştırmaları yürütmek için tasarlanmış küresel bir genel dizindir, WHOIS sisteminin kullanışlılığı Mayıs 2018'de, ICANN'ın Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Yönetmeliği'ne (GDPR) uymak için çalışmasının ardından WHOIS politikasını "Geçici Şartname" veya "Geçici Spesifikasyon" olarak bilinen yeni bir geçici politikayla güncelledikten sonra önemli ölçüde bozuldu. Bu spesifikasyon, WHOIS'i GDPR ile uyumlu hale getirmeyi amaçlasa da gerçekte WHOIS'e erişimi GDPR uyumluluğu için gerekenden önemli ölçüde daha fazla kısıtlamış olabilir. Özellikle GDPR'nin üçüncü şahısların meşru çıkarlarının gizliliğin korunmasıyla dengelenmesi çağrısı yaptığı düşünüldüğünde, durum böyle görünüyor. ICANN'ın politika geliştirmesi için GDPR uygulamasına ölçülü bir yaklaşıma sahip olmak için çağrılar yapıldı.

Örneğin, Geçici Spesifikasyon tüzel kişilere ait bilgileri (gerçek kişilerin verilerinin yanı sıra) düzenledi, WHOIS'i Avrupa Birliği'nin yetki alanı dışında uyguladı ve hem WHOIS'e erişim amaçlarını hem de erişim isteyebilecek varlıkları önemli ölçüde kısıtladı. Bu, daha önce kritik İnternet altyapısı ihtiyaçları, e-suç araştırmaları ve tehdit istihbaratı için mevcut olan her türlü otomatik veya yüksek hacimli WHOIS kullanımını etkili bir şekilde durdurdu.

Düzenlenmiş verilere erişim sağlamak için talepte bulunanların, geçerli GDPR kurallarına atıfta bulunarak ve erişimi haklı gösteren ticari markalar veya diğer haklara ilişkin kanıtlar sunarak tam olarak belgelenmiş talep göndermesi gerekir. Bu manuel işlem, WHOIS'in siber güvenlik tehditlerini ve diğer alan adı kötüye kullanım türlerini hızlı bir şekilde araştırma ve bunlara yanıt verme yararını etkili bir şekilde azaltan bir yanıt için haftalar alır. Bazı sicil ofisleri ve tescil idareleri, GDPR ile uyumlu meşru amaçlara dayalı olarak tam olarak belgelenmiş erişim isteklerini rutin olarak reddetmekte veya yok saymaktadır. Avrupa Birliği yargı bölgesindeki veri koruma idareleri (DPA'lar) bile — GDPR'nin nasıl uygulandığına dair hakemler — WHOIS taleplerini reddetmiştir. Bu, WHOIS verilerine güvenenler için önemli bir gelişmedir. Maalesef, Geçici Spesifikasyonun 2018'de benimsenmesinden bu yana, ICANN meşru talep sahiplerinin zamanında yanıt almasını sağlamak için çok az rehber yayımladı veya çok az etkili yaptırım önlemleri aldı.

ICANN, politika geliştirme süreçlerini (PDP'ler) kullanarak bağlayıcı politika oluşturmaktadır. WHOIS erişimi için uzun vadeli bir çözüm geliştirmek için ICANN, Geçici Spesifikasyonu değiştirmek ve yeni bir WHOIS sistemi oluşturmak için hızlandırılmış bir politika geliştirme süreci (veya EPDP — etkili bir şekilde, PDP'nin zaman sınırlı bir sürümü) devreye soktu. EPDP aracılığıyla, ICANN topluluğu, GDPR ile uyumlu bir fikir birliğine dayalı WHOIS erişim çözümüne ulaşmak için işbirliği yapmak amacındadır. EPDP, çalışmalarını iki aşamada gerçekleştirdi. 1. Aşama, ICANN politikasını GDPR

ile uyumlu hale getirmeye odaklanırken, 2. aşama, WHOIS verilerine erişim ve ifşa için standartlaştırılmış bir sistemin (SSAD) ana hatlarını yönetmektedir. ICANN Kurulu, Mayıs 2019'da EPDP 1. aşama Nihai Rapor tavsiyelerinin çoğunu kabul etti.⁸⁷ 10 Ağustos 2020'de, WHOIS verilerinin işlenmesine ilişkin politika önerilerinde bulunarak EPDP 2. aşama Nihai Raporu yayımlandı. Bu tavsiyeler GNSO Konseyi tarafından alınacaktır. ICANN yönetim kurulu tarafından onaylandıktan sonra, bir politika sözleşmeli taraflar için bağlayıcı hale gelir ve uygulama aşaması tamamlandıktan sonra buna uyulması gerekmektedir.

DNS Kötüye Kullanımı — İnternetin alan adı sisteminin (DNS) kötüye kullanımı çok çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir. Genel olarak, "kötüye kullanım" DNS'nin yasa dışı veya meşru olmayan nedenlerle kullanılmasını ifade eder. DNS Kötüye Kullanımı, DNS ile kesişikleri ölçüde beş geniş zararlı etkinlik kategorisinden oluşur: kötü amaçlı yazılım, botnet, kimlik avı, pharming (site trafiği yönlendirme), ve spam (diğer DNS Kötüye Kullanım biçimleri için bir dağıtım mekanizması olarak hizmet ettiğinde). Sicil görevlileri ve sicil ofisleri, bu DNS Kötüye Kullanım kategorilerine göre hareket etmelidir. ICANN ile yaptıkları anlaşmalar uyarınca, kötüye kullanım şikayetlerini almak ve DNS Kötüye Kullanım iddialarını iyi niyetle derhal araştırmak için kötüye kullanımla ilgili irtibatları (ve tercihen bir web formu) sürdürmeleri gerekir.

Buna ek olarak, Adres Kötüye Kullanımı Çerçevesini imzalayan yaklaşık 48 sicil bürosu ve sicil yetkilisi arasında gönüllü bir çaba olmuştur.⁸⁸ Kayıtlarında belirlendiklerinde DNS Kötüye Kullanımını engellemeyi taahhüt etmişlerdir ve başkalarını da aynısını yapmaya teşvik etmektedirler. Sicil büroları ve sicil yetkilileri, bir alan adının veya o alandaki belirli bir sayfanın "kötüye kullanılan kısımlarını" hedefleyemezken, sınırlı durumlarda bir alan adını devre dışı bırakabilirler. Bu nedenle, bir alan adının devre dışı bırakılması özellikle DNS Kötüye Kullanımı daha geniş bir platformda, forumda, pazarda veya geniş kitleler tarafından paylaşılan başka bir alanda gerçekleştiğinde kesin olmayarak güçlüdür.

DNS'nin kötüye kullanımı konusu, ICANN'ın ortaya çıkışından beri ICANN tartışmalarının içinde ve dışında olmuştur. Ancak son zamanlarda, özellikle kötüye kullanımı hızlı ve bütünsel olarak ele alma yeteneğini kısıtlayan veya durduran tescil ettiren verilerine erişim üzerindeki kısıtlamalar (GDPR tarafından zorlanan) ışığında, kötüye kullanım oranlarının artması ve bunların irdelenme ihtiyacı nedeniyle kötüye kullanım daha acil bir konu olarak gündeme gelmiştir.

Son veriler, DNS kötüye kullanımının önemli ve büyüyen bir sorun olduğunu vurgulamaktadır:

- ▶ McAfee ortaklığındaki Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezine göre, siber suçların küresel maliyeti artıyor ve 2018'de tahmini 600 milyar dolara ulaştı.
- ▶ İşletme E-posta Uzlaşması planı, FBI Ekim 2013'te izlemeye başladığından beri küresel zarar riskinde 20 milyar doları aştı. Her geçen yıl, kabaca önceki yılların toplamına eşit bir zarara maruz kaldı.
- ▶ Bu plan aynı zamanda, kimlik avı e-postaları göndermek için kullanılan benzer etki alanlarının etki alanı adı kaydını sıklıkla kullanmaktadır.
- ▶ Haziran 2016 ile Temmuz 2019 arasında, etkilenen tarafların küresel dolar riski: 26.201.775.589 \$.
- ▶ APWG tarafından 2019'un üçüncü çeyreğinde tespit edilen ve genellikle markayla ilgili alan adları altında işlenen toplam kimlik avı sitesi sayısı 266.387 idi. Bu, ikinci çeyrekte görülen 182.465'in yüzde 46 üzerindedir ve 2018'in 4. çeyreğinde görülen 138.328'in neredeyse iki katıdır.
- ▶ Küresel sigorta devi AIG, kimlik avı saldırılarının artık en sık görülen dolandırıcılık örnekleri olarak fidye yazılımlarını geride bıraktığını bildirdi.

⁸⁷ Bakınız <https://gnso.icann.org/sites/default/files/file/field-file-attach/epdp-phase-2-temp-spec-gtld-registration-data-31jul20-en.pdf>.
⁸⁸ Bakınız <http://dnsabuseframework.org/>.

- ▶ WebRoot'a göre, URL'lerin yalnızca% 65'i "güvenilir" olarak sınıflandırılabilir. Kalan 9,45 milyar, düşük risk ile yüksek risk arasında sınıflandırılmıştır.
- ▶ AVTest'e göre her saniye dört yeni kötü amaçlı yazılım modeli oluşturulur.

Kötüye kullanım sorunu, COVID-19 krizi bağlamında bariz bir şekilde gösterilmektedir. Alan adı sektöründe, güvenlik araştırmacıları, hastalığın yayılmasıyla bağlantılı olarak artan bu kayıtlardan kaynaklanan saldırılarla birlikte, koronavirüs ile ilgili alan adlarının⁸⁹ — sadece Mart 2020'de 100.000'den fazla kayıt- sayısında bir artış olduğunu belgelediler. Tahminen yarısı, kötü amaçlı yazılımların veya diğer zararların kaynağı olarak tanımlandı.⁹⁰ Koronavirüsle ilgili kötüye kullanımdaki bu artış, New York başsavcılığına çevrimiçi kamuoyunu siber suçlulardan korumak için ne yaptıklarını sormaya yöneltmiştir.⁹¹

Bu eğilimleri kabul eden ICANN, son konferanslarında (2019-2020) bir dizi paydaş tartışması topladı. Birkaç yıl boyunca, ICANN'deki paydaş gruplarının çoğu (hatta dünya hükümetlerinin çoğu), ICANN Yönetim Kurulu, personeli ve topluluğundan, en azından, WHOIS uyum çabalarını artırmak ve mevcut DNS kötüye kullanımıyla ilgili sözleşme gereksinimlerini uygulamasını istedi.

Bazı kayıt görevlilerinin COVID ile ilgili alan adlarına⁹² yönelik son zamanlarda gönüllü olarak gösterdikleri çaba olumlu bir adım olsa da, kötü aktörleri barındıran aşırı yüksek DNS kötüye kullanım oranlarına sahip kayıt görevlilerinin veya kayıt ofislerinin bunlara katılma olasılığı düşük olduğundan, gönüllü çabaların çözümün yalnızca bir parçası olduğu açıktır. Sonuç olarak, fikri mülkiyet paydaşları, mevcut sözleşmelerin daha fazla uygulanmasını savunuyor ve bununla birlikte sözleşmeye dayalı taahhütlerin artırılması, böylece ICANN tüm kayıt görevlilerinin ve kayıt ofislerinin DNS kötüye kullanım azaltma faaliyetlerine katılmasını sağlayabilecektir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

ICANN'ın GNSO Konseyi, 2012 yeni gTLD Programının deneyimlerini değerlendirmiş ve gelecekteki GNSO politika geliştirme için alanlar belirlemiştir. Ocak 2016'da,

GNSO Konseyi, yeni gTLD programına götürecek mevcut tavsiyeler için varsa hangi değişikliklerin yapılması gerekebileceğini belirlemek üzere topluluğun 2012 dönemindeki kolektif deneyimlerine başvurmak için bir Politika Geliştirme Prosedürleri Çalışma Grubu (PDP ÇG) kurmuştur. PDP ÇG, çalışmalarına Şubat 2016'da başladı ve beş ayrı İş kulvarı kullanarak görüşmeler gerçekleştirdi: İş Kulvarı 1 — Genel Süreç / Destek / Sosyal Yardım, İş kulvarı 2 — Yasal / Düzenleyici, İş kulvarı 3 — Dizgi İtirazları / İtirazlar ve Anlaşmazlıklar, İş Kulvarı 4 — Uluslararasılaştırılmış Alan Adları / Teknik ve İşlemler ve İş kulvarı 5: En Üst Düzeydeki Coğrafi Adlar.

2020 Yazında, yıllarca süren inceleme ve analizlerin ardından, PDP ÇG, taslak nihai önerileri konu bazında incelemeye odaklandı. 2020 Sonbaharında, Çalışma Grubu, taslak Nihai Rapor üzerine bir kamuoyu görüşünün açılmasıyla süreci tamamladı. Çalışma Grubu bunun üzerine nihai tavsiyelerini GNSO Konseyi'nin onayına sunacaktır. Konsey onayının ardından, yeni bir gTLD turuna izin vermek ve esasen daha fazla gTLD'ye izin vermek amacıyla önerileri onaylamak ICANN Kuruluna kalacaktır.

⁸⁹ Bakınız <https://unit42.paloaltonetworks.com/covid19-cyber-threats/>.

⁹⁰ Bakınız <https://blog.checkpoint.com/2020/03/05/update-coronavirus-themed-domains-50-more-likely-to-be-malicious-than-other-domains/>.

⁹¹ Bakınız https://ag.ny.gov/sites/default/files/3.19.20_letter_concerning_godaddy_and_coronavirus.pdf.

⁹² Bakınız <https://rrsg.org/wp-content/uploads/2020/03/Registrar-approaches-to-the-COVID-19-Crisis.pdf>.

ICC'NİN KATKILARI

ICC, alan adı sistemi ve yeni gTLD programı hakkında bir bilgi kitapçığı geliştirmiştir.⁹³ ICC, ICANN içindeki bir topluluk olan Genel Adları Destekleme Kurulu'sunun İş Yapısının bir üyesidir.

ICC üyeliği, ICANN topluluklarının çeşitliliği ISS'lerden, fikri mülkiyet hak sahiplerinden, geniş ticari menfaatlerin yanı sıra kayıt şirketlerinden yayılmaktadır, bu nedenle ana kurumsal girdisi ICANN'in yönetişimine ve İnternet yönetişimi konularının daha geniş bağlamında nerede yer aldığına odaklanır.

2. Yeni gTLD sicil büroları ve marka sahipleri için zorluklar

ARKA PLAN

Kötü niyetli alan adı kayıtları ve gizlilik hizmetleri, proxy servisler ve sahte kimlikler kullanılarak İnternet üzerinde korunabilen gizli bilgiler, ticari marka sahipleri ile alan adı sahipleri arasındaki uyuşmazlıkların giderilmesi için geleneksel mekanizmalar oluşturmaktadır. 1999 yılında ICANN, Ticari markalarının küresel düzeyde gTLD'lerde etki alanı adı olarak markaların kayıt ve kullanımı ile ilgili uyuşmazlıkların önüne geçmek ve etkili bir şekilde çözmek için tasarlanan Dünya Fikri mülkiyet Örgütü (WIPO) tarafından önerilen Tekdüzen Alan Adı Uyuşmazlık Çözümleme Politikasını (UDRP) kabul etmiştir. UDRP'nin kabulünden bu yana, ccTLD'lerin ve sponsorlu TLD'lerin birçok kayıt bürosu UDRP'ye benzer politikaları benimsemiş ve ek hak koruma mekanizmaları uygulamıştır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Siber uyuşmazlıklar, mevcut ticari marka mevzuatı veya spesifik siber saldırılar karşıtı yasaları, örneğin; 1999 tarihli Amerikan Siber Saldırı Karşıtı Tüketiciyi Koruma Yasası baz alınarak mahkemeye taşınmaktadır. Bununla birlikte, alan adı uyuşmazlıklarının büyük çoğunluğu, ccTLD'ler veya belirli gTLD'ler için UDRP veya UDRP'den esinlenen politikalara uygun olarak, alternatif uyuşmazlık çözümü (ADR) yoluyla ele alınmaktadır.

ADR'lerde hak sahipleri, alan adı sicil detayları doğru olmasa bile, alan adının transferini elde edebilir. ADR'siz anlaşmazlıklar için, alan adı sicil detaylarının erişilebilirliği ve doğruluğu, hak sahipleri için önemli kaygılar olmaya devam etmektedir. Hak sahipleri geçerli tahsis iletişim bilgilerini içeren bir veri tabanı olan WHOIS kayıtlarıyla sağlanan bilgilere güvenebilir. ICANN ile sicil defteri ve sicil memurları arasındaki anlaşmalar arasında, kayıt verilerinin ve bu verilerin erişilebilirliğinin gerekliliklerine ilişkin hükümler de bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu durum, birçok WHOIS veri tabanının yanlış veriyi içermesini veya İnternet üzerindeki yasadışı faaliyetten korunmak için genellikle kullanılan proxy ve gizlilik hizmetlerinin kullanmasını engellemez.

Kısa süre önce tanıtılan TLD'ler, uygunluk gereksinimleri gibi ek haklar, koruma mekanizmalarını (örneğin .post) veya ticari marka sahiplerinin alan adı kayıtlarının genel kullanılabilirliğinden önce alan adlarının ön kayıt veya bloke edebildiği gün doğuşu evreleri benimsemiştir.

2012'de Yeni gTLD Programının kabulüyle ICANN, ticari marka topluluğuyla yakın istişarelerde bulunarak, yeni gTLD'leri tüm sicil operatörleri tarafından asgari düzeyde uygulanması gereken zorunlu hak koruma mekanizmalarını sundu. ICANN'ın UDRP'sinin tüm yeni gTLD operatörleri tarafından gözlemlenmesi gerekir. Buna ek olarak, ICANN, Ticari marka Takas Merkezi'ni (TMCH), Tekdüzen Hızlı Süspansiyon sistemini (URS) ve Yetkilendirme Sonrası

⁹³ Etki alanı adları ve yeni genel üst düzey etki alanları için bakınız <https://2go.iccwbo.org/domain-names-and-new-generic-top-level-domains.html>

Uyuşmazlıkların Çözümü Prosedürünü (PDDRP) takip eden bir Ticari Markasını da tanıtmıştır. Bu koruma mekanizmaları aşağıdaki gibi çalışmaktadır:

- ▶ *Ticari marka Takas Merkezi (TMCH)*: Ticari marka sahipleri, ticari markalarını, geçerliliği onaylanmış ticari marka bilgisinin bir veri tabanı olan Ticari marka Takas Merkezi'ne kaydedebilir. Her gTLD'nin lansmanı öncesinde, TMCH veri tabanında kayıtlı bir ticari marka sahibinin kendi ticari markasıyla aynı olan bir alan adı kaydı yapabileceği bir gün doğuşu evreleri olmalıdır. Ticari marka Takas Merkezi ayrıca, ticari markasına özdeş etki alanı adı için başvuran üçüncü bir taraf için ticari marka sahibine bildirimler gönderir. Aynı şekilde, başvuru sahibi, sahibinin haklarına ilişkin potansiyel çatışmayı kendisine bildiren bir bildirim alır.
- ▶ *Tekdüzen Hızlı Süspansiyon sistemi (URS)*: URS, UDRP'yi tamamlar ve ihlal vakalarını net bir şekilde çözmek için daha hızlı ve daha ucuz bir süreç sunar, ancak mevcut tek çare, kötüye kullanılan bir alan adının geçici olarak askıya alınmasıdır.
- ▶ *Yetkilendirme Sonrası Uyuşmazlıkların Çözümü Prosedürünü (PDDRP)*: Hak sahibi, hak ihlali oluşturan veya bunlara tepki veren bir sicil operatörünün davranışıyla kendisine zarar verdiği inaniyorsa PDDRP'ye şikayet edebilir.

Birçok marka sahibi bu RPM'lerin verimliliği konusunda hayal kırıklığına uğramıştır. Gerçekten, Ticari marka Takas Merkezi'nde kayıtlı olan, Takas Merkezi sistemini kötüye kullanan markalar için bir prim ödeyen kötü operatör, buna bir örnek oluşturur.

Ticari marka sahipleri TMCH'ye 40.000'den fazla ticari marka tescili yapmasına rağmen, kötü niyetli kayıtlara karşı yalnızca sınırlı bir koruma sunmaktadır. Birincisi, TMCH yalnızca kayıtlı ticari markayla aynı olan alan adı uygulamalarını kapsar. Bununla birlikte, kötüye kullanım vakalarının çoğunun kafa karıştırıcı şekilde benzer ancak aynı olmayan veya markayı genel bir terimle birleştiren alan adlarıyla ilgilidir. Bu durum, çoğu zaman TMCH korumasını sonuçsuz kılar. Ek olarak, TMCH yalnızca bildirimler gönderir ancak kötüye kullanım kaydını engellemez.⁹⁴

URS, açıkça ihlal edilen marka ihlalleri davaları için UDRP'nin tamamlayıcı bir mekanizması olarak düşünülmüştür. URS, öncelikle Ulusal Tahkim Forumu (FORUM), Asya Alan Adı Uyuşmazlık Çözüm Merkezi (ADNDRC) ve MFSD Srl tarafından yönetilir. Bu hızlı ve oldukça ucuz bir prosedürdür. UDR dosyalama ücretleri yaklaşık 1,350 dolardan başlarken, URS dosyalama ücretleri 375 ABD doları kadar düşük bir orandan başlayabilir; UDRP prosedürünün sonuçlandırılması birkaç ay alırken, URS yalnızca 21 gün veya daha kısa sürer. Bununla birlikte, tek çözüm, kötüye kullanılan alan adının geçici olarak askıya alınması olduğundan, URS yalnızca ticari marka sahipleri için sınırlı bir kullanıma sahiptir.

Ağustos 2020'ye yaklaşık 1.150 URS kararı yayınlandı. Kararların % 893'ü şikayetçilerin lehine verilmiş karar iken, geri kalan % 17'lik bir kesimde tescil ettiren, alanın kontrolünü elinde tutacaktır. 21 Aralık 2016 tarihli önemli bir davada, Ulusal Tahkim Forumu (NAF) paneli uzmanı, Ticari markalarını ihlal ettiği tespit edilen 474 alan adının askıya alınmasına karar verdi.⁹⁵ Şimdilik, herhangi bir Yetkilendirme Sonrası Uyuşmazlık Çözüm Prosedürü (PDDRP) davası henüz başlatılmamıştır.

Yeni gTLD'lerin piyasaya sürülmesiyle, Tekdüzen Alan Adı Uyuşmazlık Çözüm Politikası (UDRP) prosedürlerinin sayısı, 1999'dan bu yana yalnızca WIPO tarafından yönetilen 45.000'in üzerinde vakaya yükselmiştir. Ancak, yeni gTLD'leri içeren vakaların yüzdesi hala oldukça düşüktür, (mesela 2019'daki tüm WIPO UDRP vakalarının %11.5'i).

⁹⁴ TMCH, 2018'de yeni bir engelleme hizmeti ekledi, ancak bu hizmet 43 belirli TLD altında kayıtlı alan adları ile sınırlıdır.
⁹⁵ Ashley Mobilya Endüstrisi v Fahri Hadikusuma, www.adrforum.com/domaindecisions/1703352D.htm.

Ayrıca, Coğrafi İşaretlerin ('GI'ler) mülkiyet sahipleri, şimdiye kadar bir coğrafi işaret başlığının UDRP'den önce bir hak talebinde bulunmak için geçerli bir mülkiyet olarak kabul edilmediğinden endişe duymaktadır. Örneğin, Çekçe ccTLD .cz⁹⁶ için ADR prosedürü kapsamında coğrafi işaret başlıklarının kabulü gibi bazı ilerlemeler kaydedilmiştir, ancak Champagne ile Vickers⁹⁷ arasındaki veya Rioja ile Hostmaster⁹⁸ arasındaki gibi durumlar, belki mevcut hak talepleri için geçerli bir mülkiyet olarak coğrafi işaretleri geniş kapsamda kabul ederek alan adlarındaki coğrafi işaretleri koruma konusunda uzun bir yol olduğunu göstermektedir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

ICANN, ek politika geliştirme veya uygulama iyileştirmelerinin yararlı olabileceği alanları belirlemeyi amaçlayan bir Hak Koruma Mekanizmaları (RPM) İncelemesi başlattı. RPM İncelemesi, verilerin değerlendirilmesinin yanı sıra Ticari Marka Takas Merkezi, Tekdüzen Hızlı Askıya Alma sistemi ve Yetki Devri Sonrası Anlaşmazlık Çözüm Prosedürleri gibi temel koruma mekanizmaları hakkındaki girdileri içermektedir.

1. Aşama İlk Raporu Mart 2020'de yayımlandı.⁹⁹ Bu İlk Raporda alınan kamuoyu yorumlarının analizini takiben, Çalışma Grubu nihai tavsiyelerini gözden geçirme ve onay için GNSO Konseyine gönderilecek bir Nihai Raporda geliştirecektir. 2. Aşama bir sonraki aşamada olacak ve UDRP'nin gözden geçirilmesine odaklanacaktır.

VI. COĞRAFI İŞARETLER

ARKA PLAN

Değerli bir pazarlama aracı olarak coğrafi işaretlerin (GI) stratejik önemi, belli bir bölgeden gelen kaliteli ve tipik ürünlere olan talebin artması ile daha da belirgin hale gelmiştir.

Bazı ülkeler, coğrafi işaretleri korumak için etkin mevzuat geliştirmiş olmakla birlikte, hala bir uyum eksikliği bulunmaktadır. Tek bir terim, ülkeye bağlı ortak bir marka, bir sertifika işareti, menşe ismi (AO), bir kaynak göstergesi veya genel olarak coğrafi işaretler olarak farklı şekillerde korunabilir. Bazı ülkelerde, coğrafi işaretleri için geçerli olan sistem ve kurallar, korunacak ürünün türüne göre değişir.

Avrupa Birliği'nde, örneğin farklı Yönetmelikler, gıda maddeleri, şaraplar ve alkollü içkilerle ilgilidir, ancak tarım dışı coğrafi işaret ürünleriyle ilgili olarak uyumlu bir koruma sistemi yoktur. Bazı AB üye devletlerin, tarım dışı coğrafi işaret ürünlerine ilişkin ulusal bir mevzuatı vardır, ancak çoğu üye devletin bu tür coğrafi işaret ürünlerini ticari marka sistemi veya rekabet yasası yoluyla koruduğu görülmektedir. Ayrıca, tarım dışı coğrafi işaretler, AB'yi sözleşme tarafları arasında sayan "Menşe İsimlerinin Korunmasına İlişkin Lizbon Anlaşması ve Uluslararası Tescil Anlaşması" (Lizbon Anlaşması) ile kaydedilebilir. EUIPO'nun AB üye devletlerinde Tarım Ürünleri için Coğrafi İşaretlerin Korunması ve Kontrolü hakkındaki Çalışması,¹⁰⁰ AB üye devletlerinde uygulanan Coğrafi İşaretler için kontrol ve koruma sistemlerine genel bir bakış sağlar. Çalışma, tüm üye devletlerin bir kontrol sistemi sağladığının düşünüldüğünü ancak bu sistemin etkinliğinin üye ülkeler arasında farklı olduğunu göstermiştir. Ürünler piyasaya sürülmeden önce kontrolleriyle ilgili olarak, genellikle özel ve/veya kamu Kontrol Organları görevlendirilmektedir. Pazardaki gözetim genel organizasyonu

⁹⁶ Bakınız https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_is_geo_ge_19/sct_is_geo_ge_19_p3.pdf.

⁹⁷ Bakınız https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_is_geo_ge_19/sct_is_geo_ge_19_p3.pdf.

⁹⁸ Bakınız <https://www.wipo.int/amc/en/domains/search/text.jsp?case=D2018-0168>.

⁹⁹ Bakınız <https://gnso.icann.org/sites/default/files/file/field-file-attach/rpm-phase-1-initial-18mar20-en.pdf>.

¹⁰⁰ Bakınız https://euipo.europa.eu/tunnelweb/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/Enforcement_of_GIs/EUIPO_Geographical_Indications_full_report_en.pdf.

ile ilgili olarak, genellikle kontrollerden sorumlu bir merkezi idare vardır, ancak bazı üye devletlerde, ürün sektörlerine bağlı olarak farklı idareler sorumludur.

Çin’de, ürünler, el sanatları ve geleneksel Çin ilaçları için bir kendine özgü sistemi, bir ticari marka sistemi ve tarımsal ürünler için kendine özgü sistemi ile birlikte bulunur.

Bazı ülkelerde, ürünlerin coğrafi kökenini belirten terimleri korumak için hem ticari markalar hem de coğrafi işaretler kullanılabilir. Bununla birlikte, üreticiler genellikle iki hak türünün avantaj ve özelliklerinden haberdar değildir.

Ticari marka koruması genellikle daha kolay ve daha uygun maliyetli kayıt prosedürleri anlamına gelmekle birlikte, coğrafi işaretleri sistemi üreticilere, özellikle coğrafi ad ile ürün arasındaki bağlantının tüketicilerin mevcut tarımsal mutfak bilgisine ve kültürel geleneklere dayandığı genişlikte korunmanın açık avantajlarını sunmaktadır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

2020 yılına dünya çapında bir salgın ve ardından kilitlenme damga vurdu. Bu, coğrafi işaret korumalı ürünlere olan talebin azalması, kapalı restoran ve barlar nedeniyle israfa veya malların taşınmasının imkansızlığına ve en kötü senaryoda, yeniden üretmenin imkansızlığına neden olarak coğrafi işaretleri zaten ciddi şekilde etkiledi.

Pandemi ile bağlantılı olarak, Coğrafi İşaretlerin hammaddelerini zamanında hasat etmek için mücadele edildiğini veya genel olarak her bir coğrafi işaret Yönetmeliği kapsamındaki ürün şartnamelerine uyulabildiğini gördük, öyle ki Fransa ve İtalya’daki bazı coğrafi işaretler zaten ürün özelliklerinde geçici değişiklikler yaptı.

Ancak, 2001 yılından bu yana Doha gündemi altında şarap ve alkollü içkiler için çok taraflı bir sicil tartışmalarının devam ettiği kabul edilemez; ancak WTO üyeleri müzakerelerin kapsamı ve özü konusunda bölünmüş olarak kaldığı için ilk taslak 2011’de üretildiğinden beri çok az ilerleme kaydedilmiştir. Bu sorunun ayrı ayrı veya diğer iki konu ile birlikte ele alınması gerekip gerekmediğine dair farklı tutumlar da vardır; diğer bir deyişle şu anda TRIPS Madde 23’te sağlanan şaraplar ve alkollü içkiler için yüksek coğrafi işaretler koruması seviyesinin diğer ürünlere genişletilmesi olasılığı ile TRIPS Anlaşması ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS) arasındaki ilişki üzerine tartışmalar sürmektedir.

Aralık 2015’te yayınlanan TRIPS Konseyinin en son raporu, durumun iyileşmediğini, reformların benimsenmeye devam ettiğini ve çok taraflı kayıt ile ilgili tartışmaların WTO üyeleri için bu konudaki öncelik olarak görünmediğini göstermektedir.

Diğer tarafta, coğrafi işaret sahipleri taklit ürünler ve sahte ürünler — coğrafi işaret sahipleri, coğrafi işaretlerin daha iyi bir şekilde uygulanması ve korunmasını istiyor — ve alan adları alanında coğrafi işaretlerin eksikliği veya zayıf korunması, özellikle de yeni genel üst seviye alanları (gTLD’ler) gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaya devam etmektedir.

Coğrafi işaretleri korumak için herhangi bir özel kriter ya da kendine özgü itiraz prosedürü sağlanmamasına rağmen, ICANN, yeni genel üst düzey alan adı programının bir parçası olarak, hak sahiplerine, gTLD dizelerine karşı meydan okuma fırsatı tanıyan yeni gTLD dizelerinin tanıtılması veya kaydedilmesi gibi çeşitli anlaşmazlık çözüm prosedürlerini eklemiştir. Bir sertifika işareti, toplu marka veya başka bir şekilde ticari marka veya hizmet markası olarak tescil edilen coğrafi işaretler, Ticari Marka Takas Merkezi Yönergelerine göre benzer şekilde uygundur.

Tekdüzen Uyuşmazlık Çözüm Politikası ve Ticari marka Takas Merkezi Yönergeleriyle sağlanan prosedürler genel olarak şikayet sahibinin ticari marka haklarının kanıtını sağlamasını gerektirir. Bununla birlikte, alan adları uyuşmazlıklarında yer alan panel katılımcıları, coğrafi işaretlerin kendileri tarafından gDTD kötü amaçlı kayıtlara karşı koruma talebinde bulunmak için geçerli bir yasal başlık olmadığını itiraf ettikleri halde görüş birliği, bazı coğrafi şartların

UDRP kapsamında korunabileceği yönündedir. Bunun olması için, şikayetçinin bu terim üzerinde haklarının olduğunu ve terimin, terimin coğrafi anlamıyla tanımlanan veya bunlarla ilişkili olanlardan farklı olan mallar veya hizmetler için ayrı bir işaret olarak kullanıldığını göstermesi gerekir (ikincil anlam). Bununla birlikte, ilgili marka tescili almayan coğrafi işaret sahiplerinin ikincil anlam temelinde kendi coğrafi koşullarına göre tescilli olmayan ticari marka haklarını göstermesi zor olmuştur.

Öte yandan, ilk olarak 1958'de kabul edilen ve özellikle menşe isimleriyle ilgili olan ve 30 sözleşme tarafını kapsayan Lizbon Anlaşması ile ilgili bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. 1967 ve 1979'da revize edildikten sonra, Anlaşma her türden hukuk sistemine sahip ülkeler için cazip hale getirmek için yeniden revize edildi ve Mayıs 2015'te kabul edilen Cenevre Yasası çıktı. Cenevre Yasası 25 Şubat 2020'de yürürlüğe girdi.

Cenevre Yasası ile getirilen en önemli yenilikler şunlardır: uluslararası koruma ve tescilin, yalnızca Menşe İsimlerini (AO'lar) değil, aynı zamanda coğrafi işaretleri de içerecek şekilde genişletilmesi; uluslararası kuruluşlara Lizbon sistemine erişim için verilen izin; Yararlanıcıların coğrafi işaretlerini ve Menşe İsimlerini yalnızca ulusal makamlar aracılığıyla değil, doğrudan dosyalama seçeneği; önceki ticari markalar ve kişisel isimler, bitki çeşitleri ve hayvan ırkları için koruma tedbirleri; coğrafi işaret veya Menşe İsimlerinin jenerik hale gelmesine ve bir sözleşme tarafının uluslararası bir tescilin inceleme maliyetlerini karşılamak için bireysel bir ücret talep etmesine karşı koruma sağlar.

Ayrıca, son üç yılda, Avrupa Birliği (AB) ile İzlanda, AB ve Singapur, AB ve Japonya, AB ve Ermenistan, AB ve Kanada ile AB ve Çin arasında coğrafi işaretlere ilişkin bazı ikili/çok taraflı anlaşmalar imzalanmıştır. Bu anlaşmaların tümü, uygulama açısından farklı bir statüdedir. Meksika ve AB'nin, yeni ticaret anlaşmalarıyla ilgili müzakerelerini tamamladıklarını ve bundan, coğrafi işaretler için geniş korumanın altını çizmeye değer olduğunu belirtmek yerinde olacaktır, çünkü bu, çeviriler ve "delokalizatörler" "Stil", "tip" vb. Gibi ürünün gerçek kökenini açıklamak için kullanılır.

Bu anlaşmalardan en iddialı olanlarından biri 28 Haziran 2019'da imzalanan AB-Mercosur Ticaret Anlaşmasıdır. Coğrafi işaretler de dahil olmak üzere fikri mülkiyet haklarıyla ilgili bir bölüm ayırmaktadır.¹⁰¹ Brezilya, Uruguay ve Paraguay gibi bazı imzacı ülkeler, Sözleşme hükümlerine uymak için hazırlık tedbirleri almaktadır.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, malların ve hizmetlerin (şarap ve alkollü içki hariç) malın ve hizmetlerin değerini artırmanın bir aracı olarak gördüğü coğrafi işaretlerin korumasını artırma ihtiyacı, ekonomik ve toplumsal yararlar sağladıkları için, giderek artmaktadır. Buna paralel olarak, internet ve dolayısıyla alan adları her geçen gün önem kazanmaya başladıkça, daha net kurallar coğrafi işaret sahiplerinin haklarını daha kolay ve etkin bir şekilde korunmalarına ve uygulanmalarına yardımcı olacaktır.

ICC'NİN KATKILARI

ICC, WTO'nun coğrafi işaretlerle ilgili müzakereleri bağlamında geçmiş ifadelerini yayınlamıştır ve WIPO Ticari markalar, Endüstriyel Tasarımlar ve Coğrafi İşaretler Yasası Daimi Komitesinin işlemlerine katılmaya devam etmektedir.

¹⁰¹ Bakınız <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2048> .

VII. BİTKİ ISLAHÇI HAKLARI

ARKA PLAN

TRIPS Anlaşması'nın 27 (3) (b) maddesine göre, tüm WTO üyeleri, bitki çeşitlerinin patent, ya da etkili bir kendine özgü sistem ya da bunların herhangi bir kombinasyonu ile korunmasını sağlayacaktır. Dünyanın dört bir yanındaki Fikri mülkiyet sistemleri farklı çözümler tercih etmişlerdir. Fikri mülkiyet korumasının bitki çeşitleri için mevcut olduğu ülkelerde çoğunlukla kendine özgü sistemler takip edilmiştir. Bununla birlikte, bitki çeşitliliği patentlerinin ve kendine özgünlüğün Fikri mülkiyetinin bir birleşimi ile korunabileceği bazı ülkeler de bulunmaktadır.¹⁰² Bugüne kadar, bitki çeşitleri için mevcut en yaygın kendine özgü Fikri mülkiyet koruması, Yeni Bitki Çeşitlerini Koruma Uluslararası Sözleşmesi (UPOV Sözleşmesi) ile sunulmuştur. Bu kendine özgü Fikri mülkiyet koruma, yeni, belirgin, tek tip ve istikrarlı bitki çeşitlerine verilmektedir (sözde DUS kriterleri).

UPOV Sözleşmesinin ilk metni 1961 yılında kabul edildi ve sözleşme 1972, 1978 ve 1991 yıllarında üç kez revize edildi. Bugün, neredeyse tüm UPOV üyeleri ya Sözleşmenin 1978 ya da 1991 versiyonuna bağlıdır.¹⁰³ İkisi arasındaki en büyük fark, önceki versiyon hak sahiplerine daha düşük bir koruma düzeyi sağlamasıdır:

- ▶ 1978 Sözleşmesi, ülkeleri bütün tür ve türleri koruma sağlamaya zorlamamaktadır; bu durum, bazı türlerin yetiştiricileri için herhangi bir korumanın bulunmadığı anlamına gelmektedir.
- ▶ 1978 Sözleşmesi tarafından sunulan koruma, yalnızca ticari pazarlama, satma teklifi ve korunan çeşitteki çoğaltım materyalinin pazarlanması amacıyla üretime yönelik iken; 1991 sözleşmesi ile koruma kapsamı, üretim veya üreme, yayma amacı ile şartlandırma, satın alma, satış veya diğer pazarlama, ihracat, ithalat ve yayma malzemelerinin stoklanması konularını kapsamaktadır. Buna ek olarak, 1978 Sözleşmesi uyarınca koruma, hasat edilen malzemeye veya doğrudan hasat edilen malzemeden yapılan ürünlere kadar uzanmaz.¹⁰⁴
- ▶ 1978 Yasasının, hasat edilen malzemenin çiftçiler tarafından daha fazla çoğaltılması için sınırsız kullanımına izin verdiği anlaşılmaktadır — sözde “ çiftçinin tuttuğu tohum muafiyeti” veya “çiftçi imtiyazı” — buna karşın 1991 Yasası çiftçinin ayrıcalığını açık iç mevzuata bağlı kılmaktadır, ancak bu makul sınırlar içinde olmalı ve çiftçinin meşru çıkarlarını korumalıdır.¹⁰⁵
- ▶ 1978 Yasasına göre, koruma kapsamı “esasen türetilmiş çeşitleri” (EDV'ler) kapsamaz, oysa 1991 Yasası uyarınca, korunan çeşit üzerindeki koruma kapsamı bu tür EDV'leri de kapsar.
- ▶ 1978 Sözleşmesinde öngörülen asgari koruma süresi ağaçlar ve asmalar için 18 yıl ve diğer çeşitler için 15 yıldır; 1991 Sözleşmesinde ağaçlar ve asmalar 25 yıl boyunca korunur ve diğer çeşitler 20 yıl korunur. Korumanın süresi, koruma sağlandığı anda başlar.

UPOV 1991 Sözleşmesinden daha düşük bir standarda sahip olan bitki çeşit koruma (BÇK) yasaları, daha zayıf koruma sağlar ve bu nedenle, işletmelerin pazara girmesi için genellikle caydırıcı bir rol oynar. Ek olarak, birçok ülkede, fikri mülkiyet haklarının uygulanmasını düzenleyen yasalar, genellikle bitki ıslahçıların haklarına açıkça uygulanmaz, yani, bir bitki çeşidi koruma hakkı verilse bile, bu hak gerektiği gibi uygulanamazsa, değeri sınırlı olacaktır.

UPOV'un şu anki üye sayısı 76'dır ve 1991 Yasası'na daha fazla üye katıldıkça kademeli olarak genişlemektedir.¹⁰⁶ Çok taraflı veya iki taraflı serbest ticaret anlaşmaları da, genellikle imzacıların UPOV 1991 üyesi olmalarını veya üye

¹⁰² Örneğin ABD'de.

¹⁰³ 76 UPOV üyesinden 59'u 1991 Sözleşmesi, 17'si 1978 Sözleşmesi ile bağlıdır.

¹⁰⁴ 1991 Yasasında koruma, belirli koşullar altında hasat edilen materyalle yapılan işlemlere de uzanır ve ayrıca UPOV üyelerin hasat edilen materyalden doğrudan elde edilen ürünler üzerinde koruma sağlamasına da olanak tanır.

¹⁰⁵ Çiftçinin tuttuğu tohum muafiyetinin, ulusal kanuna tabi olan UPOV 1991 kapsamında isteğe bağlı bir muafiyet olduğu belirtilmelidir.

¹⁰⁶ Bakınız. www.upov.int/export/sites/upov/members/en/pdf/pub423.pdf.

olmalarını şart koşarak bu eğilimi teşvik eder. Yakın tarihli bir örnek olarak, 1 Temmuz 2020'de yürürlüğe giren Amerika Birleşik Devletleri, Meksika ve Kanada (USMCA) arasında imzalanan serbest ticaret anlaşması, bitki çeşitlerine ilişkin düzenlemelerin yapılmasını ve tarafların UPOV 1991'i onaylamasını gerektiriyor.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

UPOV Konseyi, UPOV üyeleri tarafından ulusal düzeyde uygulamayı kolaylaştırmak amacıyla UPOV Sözleşmesinin çeşitli hükümlerine ilişkin Açıklayıcı Notları düzenli olarak tartışmakta ve kabul ederken, aynı zamanda farklı UPOV üyeleri arasındaki temel kavramların heterojen bir yorumundan kaçınılmaktadır. Bu Açıklayıcı Notlar ayrıca ıslahçılar tarafından koruma kapsamının daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunan bir bilgi kaynağı görevi görür. Ayrıca, bu Açıklayıcı Notlar, bitki ıslahçı haklarının yönleriyle ilgili anlaşmazlıkları içeren mahkeme işlemlerinde başvurulabilir.

Şu anda, ıslahçılar tarafından gündeme getirilen bir konu olan EDV'ler hakkında Açıklayıcı Notun revizyonu üzerine UPOV düzeyinde devam eden bir tartışma bulunmaktadır. 2016 yılında kabul edilen şu anda uygulanabilir Açıklayıcı Not, gen düzenleme teknikleriyle geliştirilen çeşitler gibi üreme alanındaki en son gelişmelere uymayan oldukça dar bir yorum sağlar. Bu nedenle bir revizyon gereklidir.

İş dünyası, yukarıda vurgulanan tartışmalara katılmaktadır. Dahası, iş dünyası PVR yasalarındaki eksiklikleri vurgulamaya, UPOV üyelerini Sözleşme'nin 1991 Yasasına uymaya teşvik etmeye ve ülkeleri UPOV'a katılmaya teşvik etmeye devam etmektedir. İş dünyası ayrıca hükümetleri bitki inovasyonları için fikri mülkiyet korumasının özel ihtiyaçları ve özellikleri hakkında eğitim çabalarını artırmaya devam ediyor. UPOV üyesi ülkelerin hükümetleri, henüz üye olmayan ülkeleri katılmaya teşvik etmeye devam etmelidir. Bu hükümetler aynı zamanda UPOV üye ülkeleri kendi yasalarını UPOV 1991 standartlarına güncelleştirmeye ve bitki ıslahçı haklarının uygun şekilde uygulanmasına önayak olmaya teşvik etmelidir.

VIII. TİCARİ SIRLAR / GİZLİ İŞ BİLGİLERİ

ARKA PLAN VE GİRİŞ

Bilgi ekonomisi, veriyle ve onun çıkarılan şekliyle, bilgiyle yönlendirilir. Patent alma, belirli buluşları teşvik etmenin ve uygun hale getirmenin bir yolu olarak geniş kullanımda kalırken, şirketler, iş stratejileri ve finansal ve pazarlama verilerinden gizli süreçlere, formüllere ve diğer teknolojilere kadar rekabet avantajını destekleyen çok çeşitli bilgileri korumak için giderek daha fazla gizliliğe yönelmektedir. Ticari sırlar daha yaygın ve daha değerli hale geldikçe, aynı zamanda giderek daha savunmasız hale gelmektedirler. Bunun nedeni kısmen, bireysel kullanıcıların elindeki yüzlerce veya binlerce cihazla dijital ağlarda depolanması ve iletilmesi; ve kısmen küreselleşmenin hassas verilerin geliştirme ortaklarıyla ve uzak tedarik zincirlerinde paylaşılmasını gerektirmesidir.

Ticari sırlar ve gizli ticari bilgiler için yasal korumanın kapsamı genellikle oldukça geniştir. 1995 TRIPS Anlaşmasının 39. Maddesi, DTÖ üye devletlerinin, bir kişi veya işletmenin "ifşa edilmemiş bilgilerine" karşı, genel olarak bilinmediği veya kolayca erişilebilir olmayacak, gizliliğinden "ticari değer" elde etmeyecek şekilde ve bunu bir sır olarak saklamak için "koşullar altında makul adımlara" tabi tutmasını istemektedir. Ancak uygulamada, münferit ülkelerde gerçek koruma ve yaptırım kapsamı önemli ölçüde değişiklik göstermiştir. Bu varyasyon, 2014 yılında kapsamlı bir OECD çalışmasının konusuydu.¹⁰⁷ Buna bağlı olarak, Avrupa Komisyonu konuyu değerlendirdi ve üye devletler arasında yasaları

¹⁰⁷

Bakınız https://www.oecd-ilibrary.org/trade/uncovering-trade-secrets-an-empirical-assessment-of-economic-implications-of-protection-for-undisclosed-data_5jxzl5w3j3s6-en.

uyumlaştırmayı ve güçlendirmeyi amaçlayan AB Ticari Sırlar Direktifinin 2016 yılında kabul edilmesiyle sonuçlandı.¹⁰⁸ Ek olarak, AB Birliği hukukunun ihlal edildiğini bildiren kişilerin korunmasına ilişkin Direktif, bu tür ihlalleri bildiren kişileri korumaktadır.¹⁰⁹

Bu nedenle, belirli koşullar karşılandığında, ticari sırların açıklanmasına Birlik hukuku tarafından izin verildiği kabul edilmelidir. Gerçek kişilere ait verilerden oluşan ticari sırlar, ilke olarak veri korumasına da tabi olabilir ve bu nedenle, gerçek kişilerin kişisel verilerin işlenmesine ve serbest dolaşımına (GDPR) ilişkin olarak gerçek kişilerin korunmasına ilişkin (AB) 2016/679 sayılı Tüzüğü'nün kapsamına girer.¹¹⁰ AB Ticari Sırlar Direktifinin kabul edilmesiyle eşzamanlı olarak ABD, kötüye kullanım için ilk kez federal bir sivil hukuk yolu sağlayan Ticari Sırları Koruma Yasasını¹¹¹ yürürlüğe koydu.

Açıkçası, sektör, ticari sır rejimlerinin iyileştirilmesini ve uyumlaştırılmasını teşvik etmek için son çabalarda başarılı olmuştur. AB ve ABD'nin yanı sıra, anakara Çin, Çin Taipei, Japonya ve Güney Kore'nin ticari sır yasalarında dikkate değer değişiklikler oldu. Bununla birlikte, ticari sırların kötüye kullanılması için pratik çözümlerin kapsamı, yerel kanunların ve uygulamanın konusu olmaya devam etmektedir ve yaptırımı zor olabilir. Dahası, gizlilik kaybını veya kuruluş dışından gelen istenmeyen bilgilerle bulaşmayı önlemek, yönetimin dikkatli bir şekilde ilgilenmesini ve daha özel olarak, riske maruz kalma durumlarıyla eşleşecek güvenlik politikaları ve eğitim standartlarının şirketler tarafından benimsenmesini gerektirir.

Bazı ülkeler hala belirli bir koruyucu mevzuat eksikliği ve idari ve adli makamların bilinçsizliği ile karşı karşıyadır. Bu gibi durumlarda, ticari sır sahiplerinin gizli bilgileri ve ticari sırları korumak için birden fazla kurala ve tüzüğe dayanması gerekir (örneğin: haksız rekabet ve cezai hükümler; güven iddialarının ihlali; iş kanunları).

DİĞER FİKRİ MÜLKİYET HAKLARIYLA KARŞILAŞTIRMA

Tescil edilebilir sınai mülkiyet haklarının (patentler, faydalı modeller, ticari markalar ve tasarımlar) aksine ticari sırlar tipik olarak herhangi bir prosedürel formalite olmaksızın korunmaktadır. Zaman damgası hizmetleri, kullanıcıların belirli bir zamanda verilerin varlığına dair kanıt niteliğinde bir kanıt oluşturmalarına izin verir,¹¹² ancak kendi başlarına ticari sır yönetimi ile ilgili tüm zorlukları ele almamaktadır.

Bir ticari sır olarak koruma için, patent tipi yenilik, endüstriyel uygulanabilirlik veya kullanılabilirlik veya yaratıcı adım gerekli değildir. Ticari sırların, telif hakkı için geçerli olan gibi herhangi bir orijinallik gerekliliğini yerine getirmesi gerekmez. Ve ticari sırlar, ilgili halk tarafından "bilinmeyen veya kolaylıkla tespit edilemeyen" şekillerde birleştirildiğinde, rekabet avantajı sağlayabilen ve bilgiyi değerli ve özel kılan kamusal alandaki bileşenlerden bile oluşabilir.

Tanıtım zorunluyken veya ticari markalar ve patentler veya telif hakları için büyük fayda sağlasa da, kamuya açıklama kaçınılmaz olarak ticari sır korumasının kaybına yol açar. Öte yandan, ticari sırlar, gizlilikleri korunduğu sürece, yani sınırsız bir süre korunabilirken, tescilli haklar (periyodik ve süresiz olarak yenilenebilen ancak gerçek kullanım şartına tabi olan ticari markalar hariç) ve telif hakkı alınmış eserler yalnızca sınırlı bir süre için korunmaktadır.

¹⁰⁸ Açıklanmayan know-how ve ticari bilgilerin (ticari sırlar) yasadışı edinilmesine, kullanılmasına ve ifşa edilmesine karşı korunmasına ilişkin 8 Haziran 2016 tarihli (AB) 2016/943 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi. (https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/intellectual-property/trade-secrets_en)

¹⁰⁹ Birlik hukukunun ihlal edildiğini bildiren kişilerin korunmasına ilişkin 23 Ekim 2019 tarihli (AB) 2019/1937 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1937&from=EN>).

¹¹⁰ Kişisel verilerin işlenmesi ve bu tür verilerin serbest dolaşımı ile ilgili gerçek kişilerin korunması ve 95/46 / EC sayılı Direktifin yürürlükten kaldırılmasına ilişkin 27 Nisan 2016 tarihli 2016/679 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=en>).

¹¹¹ Bakınız <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1836>.

¹¹² WIPO'nun teklifleri için bakınız: <https://www.wipo.int/wipoproof/en/>.

Ticari sır koruması, tersine mühendisliği zor olan veya patentlenebilir olmayan ancak işletmelere rekabet avantajı sağlayan veya patent korumasının elde edilmesinin yavaş olduğu veya çok maliyetli görüldüğü ürünler ve süreçler için genellikle tercih edilen bir alternatiftir. Bir ticari sır oluşturan bilgilerin gizliliğini tanımlama, yönetme ve muhafaza etme süreçleri de pahalı ve zaman alıcı olabilir. Yine de, küçük ve orta ölçekli işletmeler, patent almaktan çok gizliliğe güvenme eğilimindedir.

Ticari sır koruması, aynı bilgilerin başka bir kişi tarafından bağımsız olarak keşfedilmesini engellemez ve bu nedenle, tescilli fikri mülkiyet hakları veya telif hakkının aksine, ticari sır sahibine münhasır mülkiyet hakkı veremez. Bu nedenle, yasal doktrinler ticari sırların fikri mülkiyet hakları olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği konusunda farklılık gösterse de, bu tartışmanın pratik önemi, ticari sır uygulama rejimlerinin (tedbirler, usuller ve çareler) genellikle diğer fikri mülkiyet haklarına uygulananlarla aynı veya bunlarla oldukça benzer olması nedeniyle sınırlıdır.

TİCARET SIRLARININ YÖNETİMİ

Ticari sır hakları hükümetin emri ile verilmediği için, bunlar büyük ölçüde, bütünlüklerini korumak için bireysel teşebbüsün özel çabalarına bağlıdır. Gizliliğin bu yönü, bir bireye veya başka bir tüzel kişiye emanet edildiğinde bilgilerin onu yaratan veya keşfeden kuruluşun kontrolünün ötesine geçebildiği uygulama gerçeğinin yanı sıra TRIPS Anlaşmasının “makul adımlar” gerekliliğinde yansıtılmaktadır. Dijital depolama ve iletişim sistemlerinin temelde güvensiz doğası ve bunları kullanan insanların doğasında olan yanılabilirlik göz önüne alındığında, bu veri varlıklarının kontrol altında kalmasını sağlamak için sürekli tetikte olmak gerekir. Ancak çoğu kuruluş, her bir hassas bilgi parçasına maksimum koruma sağlamayı göze alamadığı için, mantıklı yönetim, ayırt etme ve öncelikler belirlemeyi gerektirir.

Gerçekte, “koşullar altında makul adımlar”, bir şirketin kontrolü altındaki değerli bilgi kategorilerinin en azından yüksek düzeyde bir değerlendirmesini yapmasını ve daha sonra bilgi güvenliğine olan mevcut tehditleri tanımladığı ve bu tehditleri azaltmak için önlemlerin maliyet etkinliğini değerlendirdiği bir tür risk analizi yapmasını gerektirir. Uygulamada mahkemeler, kuruluşların gizliliğin önemini iletmek, sözleşmeye dayalı korumaları uygun şekilde kullanmak, bilmesi gerekenlere erişimi sınırlamak, gerekli siber güvenlik önlemlerini almak ve güncellemek ve çabalarını varlıklarının değişen doğasına ve karşılaştıkları tehditlere sürekli olarak uyarlamak üzere tasarlanmış politika ve prosedürler oluşturmalarını bekler. Bilgisayar korsanlığı ile ilgili manşetlere rağmen, bu tehditler, büyük ölçüde yanlış anlaşılma veya dikkatsiz davranışların bir sonucu olarak, öncelikle kuruluşun içinden gelir. Bu nedenle, çalışanların işe alınmasına, eğitilmesine ve ayrılmasına ve hassas bilgilerin paylaşılması gereken üçüncü taraf ilişkilerinin dikkatli bir şekilde yönetilmesine özellikle dikkat edilmelidir.

TİCARİ SIRLARIN UYGULANMASI

Dünya genelinde ticari sırların tanımı (örneğin TRIPS 389. Madde ile teşvik edilen), koruma istisnaları ve kötüye kullanma iddiasına karşı savunmalar (örneğin tersine mühendislik; bağımsız gelişim; çalışan hareketliliği; diğer çelişen anayasal haklar) ve ticari sırların uygulamada ele alınması ve yönetilmesi (gizliliğin korunması için makul önlemler) açısından makul düzeyde bir tutarlılık vardır. Hukuki ve usule ilişkin sistemlerin çeşitliliğine bakılmaksızın, çareler (durdurma, el koyma, tazminat) bile benzerdir. Ancak bu şekilde uygulama, yani ticari sırların herhangi bir yasadışı edinimi, kullanılması veya ifşa edilmesine karşı yasal işlem, temelde ülkeden ülkeye değişen bireysel adli ve usul özellikleri ile belirlenir. Genel olarak uygulama, (sözde) ticari sır sahibinin hak ihlalinde bulunan kişiye karşı yasal işlem başlatmasını, ticari sırrın varlığını ve haklarını, ticari sırrın kötüye kullanıldığını tespit etmesini ve bazı çareler talep etmesini gerektirir.

Delillerin tipik olarak davalının elinde olduğu durumlarda, delillere erişim ve delilleri bir araya getirmek uygulama sürecindeki en zor adımlardır. Yine, bu, kuralların ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği bir konudur ve bu kurallar,

davacının dikkatli incelemesini gerektirir. İlk etapta mevcut olduğunda -ve bunlar her yerde mevcut değildir — bu kurallar, davacının kendi değerli bilgilerinin gizliliğini korumak için kanıtlara erişim elde etme menfaati ile hak ihlali bulundugu iddia edilen kişinin meşru menfaatleri arasında bir denge kurmayı amaçlamaktadır.

Usul kuralları ayrıca uzmanların rolüne ve daha genel olarak uzman kanıtlarının kabul edilebilirliğine ve kullanımına göre farklılık göstermektedir.

Bazı usul rejimleri, yasal işlemler sırasında ticari sırların gizliliğini korumak için etkili tedbirler sunarken (örneğin, kısmen gizli veya benzer yargılamalar), diğerleri ticari sır, hamilinin tam da sahibinin uygulamaya çalıştığı anda riske atan daha zayıf veya etkisiz standartlar sağlamaktadır. Bu ve diğer olası karmaşalar, etkili bir önleme çağrısı olmalıdır. İş ortakları arasındaki ticari sırların korunmasına ilişkin anlaşmalar, çeşitli önlemlerden sadece biridir. Bu tür anlaşmaların içeriği “ifşa edilmemeden” daha geniş olabilir (ve olmalıdır) ve uygulamayı kolaylaştıran araçlar içerebilir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Dünyadaki birçok ülkede ticari sırların korunmasını sağlayan yasal araçların makul iyileştirmelerinin ötesinde, işletmeler, varlıklarının önemi ve ticari sırlarının korunması için atmaları gereken makul adımlar konusunda eğitime devam etmelidir.

ICC'NİN KATKILARI

2019'da ICC, AB Ticari Sırlar Direktifi ve ABD Ticari Sırları Koruma Yasasının normatif etkilerini ve sınırlamalarını tartışan ve işletmelerin ticari sır olarak korumak istedikleri bilgileri tanımlaması ve yönetmesi, kötüye kullanım için kanıtlara erişimi ve ticari sır haklarının uygulanması konusunda genel rehberlik sunan bir çalışma yayınladı.¹¹³

IX. FİKRİ MÜLKİYETİN GELİŞEN FORMLARI

1. Bilgi ürünleri ve veriler

ARKA PLAN

Bilgi toplumu, gerçek veya olası bilgileri ileten verilerin tüketimi, yaratılması, dolaşımı ve dönüşümü ile büyür. Veriler, fikri mülkiyet sisteminin veriye dayalı inovasyonu idare etme kapasitesine meydan okuyan, giderek daha değerli bir ekonomik kaynak haline geldi. Aslında, TRIPS Anlaşması madde 39-1'deki verilerin korunmasını sadece bazı kişisel verilerle sınırlı bir haksız rekabet perspektifinden ve ilaç ve tarım sektörlerindeki test verileriyle gördü.

Politika yapımcıların ilk önemli girişimlerinden biri, AB'deki veri tabanları için belirli bir koruma çerçevesinin oluşturulmasıydı.¹¹⁴ Daha yakın zamanlarda, büyük miktarda veriyi depolamak ve analiz etmek için yüksek performanslı bilgi işlemin kullanılabilirliği ve ayrıca uzaktan hemen hemen her yerden sensörlerle donatılmış cihazları ve makineleri bağlamak (Nesnelerin İnterneti, IoT), Big Data and Industry 4.0 dünyasında fikri mülkiyet korumasına ilişkin soruları da gündeme getirdi. Yine bir başka yön, yapay zeka (AI) gibi genellikle büyük eğitim verilerine dayanan ancak aynı zamanda değerli yenilikçi içgörüler sağlayan yeni kalitede veriler üretebilen yeni gelişen teknolojilerdir. Yapay zeka teknolojisinin kendisi telif hakkı (yazılım), patentler veya ticari sırlarla (ilgili bölümlere bakın) fikri mülkiyet korumasının

¹¹³ Bakınız <https://iccwbo.org/publication/trade-secrets-report/>.
¹¹⁴ 11 Mart 1996 tarihli 96/9 / EC sayılı AB Direktifi

konusu olabilse de, bu yapay zeka teknolojilerindeki giriş ve çıkış verilerine erişim ve koruma ile ilgili politika soruları ortaya çıkmaktadır.

Gerçekte, veri tabanlarının ekonomik önemi, yazılım ürünlerinin temel yoldaşları olarak statülerinin kendi başlarına stratejik ekonomik varlıklara dönüştüğü 1990'ların ortalarında ortaya çıktı. Bern veya Paris Sözleşmeleri gibi önceki anlaşmalar, telif hakkı kapsamında genel korumanın ötesinde ve haksız rekabete karşı derlemeler¹¹⁵ için özel bir koruma sağlamıştır.¹¹⁶ Bununla birlikte, 1990'larda — özellikle Avrupa'da — içerikleri lisanslanmış, transfer edilmiş ve aktarılmış ve Ar-Ge ve iş amaçlı kullanılmış işletmeler tarafından geliştirilen veri tabanı üreticilerinin yatırımlarının korunmasının nasıl ele alınacağına dair endişeler ortaya çıktı.

Ardından gelen önemli bir eğilim, kişisel verilerin kullanımının sunduğu ekonomik potansiyele odaklanmaktır. Gizlilik hukuku, kişisel verilerin kötüye kullanılmasına karşı uzun süredir ana kalkan olmuştur. Bununla birlikte, kişisel veriler, genellikle ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi için önemli bir materyal oluşturan oldukça değerli bilgiler haline gelmiştir. AB, kişisel verilerin işlenmesi ve yurtdışına aktarılması için kapsamlı bir AB çerçevesi olan, Mayıs 2018'de yürürlüğe giren Genel Veri Koruma Yönetmeliğini (GDPR) kabul etti. Kişisel verilere ilişkin mevzuat dünya çapında bir sorundur ve Çin de dahil olmak üzere birçok ülke bu konuda bir Siber Güvenlik Yasası ile yasa çıkarmıştır¹¹⁷. Halihazırda, gizlilik yasası, veri korumanın rolü ve kişisel veriler üzerindeki mülkiyet haklarının olasılığı hakkında sorularla ilgili önemli tartışmalar bulunmaktadır. Bu tartışmalar, kişisel veriler (veri gizliliği kurallarının geçerli olduğu durumlarda) ile kişisel olmayan veriler mesela endüstriyel veriler (veri gizliliği kurallarının ilk bakışta geçerli olmadığı durumlarda) arasında net bir ayrım yapmanın zor olabileceği gerçeğiyle daha da karmaşık hale gelmektedir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Günümüzde veri tabanları, dizinler, kütüphaneler, web siteleri, web platformları, her türden çeşitli listeler, imaj bankaları, tıbbi dosyalar vb. gibi geniş bir ürün yelpazesini kapsamaktadır. Çoğu ülke, haksız rekabet, sözleşmenin ihlal edilmesi, yasalara aykırı iş müdahalesi, kötüye kullanma ve çeşitli yasal gerekçelerle veri tabanı üreticilerini korumak için, birkaç yargı bölgesi, özellikle 1996 Veri tabanı Yönergesi ile AB, orijinal olmayan veri tabanlarının korunmasını sağlamaktadır. Çoğu ülkede, veri tabanları da dahil olmak üzere çeşitli derleme biçimleri Bern sözleşmesinde kullanılan "toplama" kavramı altında eserler kapsamında tutulabilir.¹¹⁸

TRIPS'in 10. Maddesi, üye ülkelerin, "içeriğin seçimi veya düzenlenmesi nedeniyle fikri yaratımlar oluşturan, makine tarafından okunabilir veya başka bir biçimde verilerin veya diğer materyallerin derlemelerini" koruma yükümlülüğünü getirmekte iken AB Direktifinin 1. maddesi, bir veri tabanını "sistematiğe ya da metodik bir tarzda düzenlenmiş ve elektronik ya da diğer yollarla bireysel olarak erişilebilen bağımsız eserler, veri ya da diğer materyallerin koleksiyonu" olarak tanımlamaktadır.

Telif hakkı koruması ile ilgili olarak, Direktif, veri tabanına dahil edilen münferit unsurlarda bulunan telif hakkı gibi hakların etkilenmeden kalmasını sağlamaktadır. Direktif aynı zamanda, veri tabanının yazarının, seçim veya düzenlemeler nedeniyle "yazarın kendi fikri yaratımı" olarak nitelendirilebilecek kadar orijinal olması koşuluyla, veri tabanının eser telif hakkı korumasından yararlanmasını sağlamaktadır.

Bu nedenle, veri tabanı üreticisi veri tabanının içeriğinin elde edilmesi, doğrulanması veya sunulmasında nitelik ve/veya nicelik bakımından önemli bir yatırım gösterebilirse, kendine özgü hak verilmektedir.¹¹⁹ Veri tabanı doğru korumasını

¹¹⁵ TRIPS madde 10(2)

¹¹⁶ Paris Anlaşması mükerrer 10. Maddeye bakın.

¹¹⁷ Pernot-Leplay, Emmanuel. "Çin'in Veri Gizliliği Yasasına Yaklaşımı: ABD ile AB Arasında Üçüncü Bir Yol mu?." Penn State Hukuk ve Uluslararası İlişkiler Dergisi 8.1 (2020).

¹¹⁸ Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi Madde 2 (28 Eylül 1979'da değiştirildiği şekliyle).

¹¹⁹ Bkz. CJEU kararı Football Dataco Ltd ve Diğerleri v Yahoo! UK Ltd ve Diğerleri, dava C-604/10.

sağlamak için, temel verilerin oluşturulmasına yapılan yatırımlar sayılmaz. Mevcut verilerin elde edilmesi veya toplanması Veri tabanı Direktifi kapsamında bir yatırım olarak nitelendirilebilecek olsa da, özellikle toplama işlemi standart donanım veya yazılım veya İnternet araçları kullanılarak otomatik hale getirilmişse, kesinlikle uygulanan “önemli yatırım” kriterlerini yerine getirmek zor olabilir.

Kendine özgü hakkın süresi, veri tabanının ilk kez kamuya açık hale getirildiği tarihten itibaren 15 yıldır. Veri tabanı üreticisine, özel kullanım ve ticari olmayan bilimsel araştırmalar için istisnalar veya sınırlamalar getirerek, veri tabanı içeriğinin tamamı veya nitel ve nicel bölümlerinin çıkarımını ve/veya yeniden kullanılmasını önlemeye yetkili kılmaktadır. CJEU, çıkarım ve yeniden kullanım¹²⁰ alanlarının temel kavramlarının yanı sıra, ihlalin yeri ve uluslararası yargı bölgesinde de faydalı rehber bilgiler vermiştir.¹²¹ CJEU, 2015 yılındaki bir web sitesinden uçuş verilerinin yetkisiz olarak alınmasına ilişkin önemli olay olan Ryanair v PR Aviation’da¹²² olayında, bir veri tabanı ne eser olarak ne de Direktifin altında kendine özgü hak olarak korunmasa dahi, sahibinin geçerli ulusal yasaya halel getirmeksizin üçüncü taraflarca kullanılması konusunda sözleşmeye dayalı sınırlamalar getirmesinin engellenmemesi gerektiğine karar vermiştir.¹²³

Big Data Big’deki gelişmeler, belirli veri tabanı “sahiplik” yaklaşımına meydan okumaktadır. Örneğin, veri kümeleri, verileri kullanmak için bir veri tabanı yapısı oluşturmadan ve/veya verilerin organizasyonuna önemli bir yatırım gerektirmeden var olabilir.

2019’da Japonya, Haksız Rekabeti Önleme Yasasına özel hükümler ekleyerek büyük veriler için yeni yasal korumayı yürürlüğe koydu. Yeni hükümler, büyük olasılıkla dünyadaki büyük verilerin ilk yasal koruması olarak kabul edilebilir.¹²⁴ Yeni yasa, bir yandan ticari sır olarak korunabilecek tamamen gizli bilgiler ile telif hakkı yasasıyla korunabilecek yayınlanmış bilgiler arasındaki koruma açığını kapatmaktadır.

Yeni “Korunan Veriler” kategorisi, elektronik veya manyetik yollarla (ör. Şifre korumasıyla sınırlı erişim) toplanan ve yönetilen ve ticari nedenlerle sınırlı bir çevreye dağıtılan bilgiler olarak elektronik veya manyetik yollarla önemli ölçüde biriktirilen ancak yine de tamamen gizlilik altında tutulmayan teknik veya ticari bilgiler anlamına gelir. Bu tür bir korumanın, işletmeleri başkalarıyla güvenli bir ortamda paylaşmaya teşvik etmek için yararlı olması beklenmektedir. Hava durumu verileriyle birlikte gemi hareketlerinden toplanan veriler, gemilerin bakımını yapan bir dizi kullanıcıya ve limanlardaki hizmet sağlayıcılara şifre/hesap koruması altında sağlanmaktadır. “Korunan verilerin” kontrolörleri veya sağlayıcıları, “korunan verileri” yasa dışı olarak elde eden, bunları kullanan (örneğin analiz ederek veya Ar-Ge faaliyetleri için) veya verileri yetkisiz yollarla daha sonra başka bir belgede ifşa eden herhangi bir kişiye karşı ihtiyati tedbir ve tazminat almak için yasal işlem başlatabilir. Bir hak ihlalinde bulunan kişiden bu tür “korunan verileri” almış olan kişilerin bile haksız rekabetten sorumlu tutulmaktan kaçınmak için iyi niyet davranışı göstermesi gerekir.¹²⁵

AB veri tabanı çerçevesi dünya çapında benimsenmemiş olsa da, çoğu ülke veri tabanlarını ve değerli verilerini haksız rekabet gibi sözleşme ve haksız fiil yasaları yoluyla korumaktadır.

Büyük miktarda veriyi depolamak ve analiz etmek için yüksek performanslı bilgi işlemin mevcudiyeti ve sensörlerle donatılmış cihazları ve makineleri neredeyse her yerden (Nesnelerin İnterneti, IoT) uzaktan bağlama imkanı, Industry 4.0 döneminde fikri mülkiyet korumasıyla ilgili soruları doğurmuştur. Aynı zamanda, diğer güncel konular, değerli verilerin stratejik olarak yerleştirilmesini, Wannacry tipi veri hackleme sonucunda verilerin güvenliğini ve kamu

¹²⁰ Davalar C-545/07 and C-202/12.

¹²¹ Dava C-173/11.

¹²² Dava C-30/14.

¹²³ AB veri tabanı hakkının bir incelemesi ve potansiyel değişim için değerlendirmeler M. Leistner, “Büyük Veri ve 96/9 / EC sayılı AB Veri tabanı Direktifi: Mevcut Yasa ve Reform Potansiyeli”; Elektronik kopya: <https://ssrn.com/abstract=3245937> .

¹²⁴ Genel bir bakış için bakınız e https://www.meti.go.jp/english/policy/economy/chizai/chiteki/pdf/english_2018rev.pdf, son ziyaret: 12.08.2020 .

¹²⁵ Bakınız METI tarafından basılan kılavuz: https://www.meti.go.jp/english/policy/economy/chizai/chiteki/pdf/guidelines_on_protected_data.pdf .

hizmetlerinin dijitalleştirilmesini içerir. Bu nedenle, genellikle veri sahipliği konusundaki tartışmaların, yeniliği desteklemek için paylaşım ve işbirliği etrafındaki tartışmalarla elbirliği içinde gitmesi tavsiye edilir.

Devrim niteliğindeki yeni bir araç, genellikle büyük eğitim verilerine dayanan ancak aynı zamanda değerli ve yenilikçi içgörüler sağlayan yeni nitelikte veriler de üretebilen yapay zekadır (AI). Yapay zeka teknolojisi koruması, telif hakkı, patentler ve ticari sırlar yasasında kendi başına devam eden bir tartışmadır (ilgili bölümlere bakın). Bu yapay zeka teknolojilerindeki girdi ve çıktı verilerine erişim ve koruma konusunda da politika soruları ortaya çıkmaktadır.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Veri ve veri tabanları için yasal korumanın kapsamı — ister AB’de kendine özgü hak kapsamında ister başka gerekçelerle— bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir, çünkü özellikle veri toplamak ve kullanmak için yeni kullanımlar ve yeni araçlar sürekli olarak gelişmekte ve dijital ekonomiyi beslemektedir. Hızlanan birçok teknolojiye olduğu gibi, yeni zorluklar da ortaya çıkmıştır. Bunlar, belirli verileri kimin kontrol etmesi veya bunlara erişmesi gerektiği konusundaki olası anlaşmazlıkları içermektedir. Lufthansa Teknik ile Airbus ve Boeing arasındaki normal operasyonları sırasında uçaklar tarafından toplanan verilere erişimle ilgili anlaşmazlık açıklayıcı bir örnektir.¹²⁶ Rakip veya alt pazarlardan gelen verilerin ihtiyaçlarının verilere sahip olan şirketlerin meşru çıkarlarıyla nasıl dengeleneceği konusunda tartışmalar devam edecektir.

Nesnelerin İnterneti, Yapay Zeka ve yeni veri odaklı ürünler ve hizmetler ile hızlandırılarak dünya çapında toplanan ve işlenen verilerin sürekli genişlemesi, bağlı bir değer zincirinde etkileşime giren yeni veri formları ve veri tabanları ortaya çıkaracaktır. Daha yakın zamanlarda, olağanüstü bilgi işlem yeteneklerine sahip kuantum bilgisayarların geliştirilmesi ve yapay zekanın hızlı ilerlemesi, yeni nesil bilgi ürünleri ve hizmetleri duyuruyor.

IoT ve Industry 4.0, her tür cihaz ve makinenin birlikte çalışmasını ve birbiriyle iletişim kurmasını sağlayan bağlantı ve altyapı olarak tanımlanabilir.¹²⁷ Çoklu uygulama potansiyeli, üretkenlik kazanımları ve ürün imalatında veya hizmet sağlamada zaman ve kaynak tasarrufu nedeniyle IoT, artan ilgiyi çekmekte ve işletmelerin artan katılımını sağlamaktadır. Katmanlı bir teknolojik ekosisteme dayanan IoT, enerji kullanımı ve mahsul hasadından tansiyon gibi tıbbi verilere kadar her şey hakkında çok miktarda bilgi toplayabilir. Gizlilik ve siber güvenlik zorluklarına ek olarak, bu alan, telekom ve elektronik endüstrilerindeki standart temel patentlerde karşılaşılanlara bir dereceye kadar benzer olan fikri mülkiyet sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Nesnelerin İnternetinin ortaya çıkışı ve özellikleri, bağlı cihazların ağı tarafından üretilen verilere (kişisel veya kişisel olmayan) sahiplik ve erişim konularının yanı sıra teknolojiyi kullanan şirketlerdeki ölçeklenebilirlik ve güvenlik konularına daha fazla dikkat çekecektir.

Veriyle ilgili konularla ilgili tüm bu tartışmalar ortak bir özelliği ve zorluğu paylaşmaktadır; bu, potansiyel olarak değerli verilerin ve içeriğin, yapay zeka ile de olabileceği gibi, doğrudan insanlar tarafından değil, otomatikleştirilmiş aracı süreçler tarafından oluşturulabileceğidir. Bu, fikri mülkiyet yasalarının bu yeni gerçekliği nasıl entegre edebileceği ve mevcut fikri mülkiyet rejimlerinin uyarlanması gerekip gerekmediği veya bu tür gelişmelere uyum sağlamak için yeni fikri mülkiyet koruma biçimlerinin tasarlanması gerekip gerekmediği konusunda düşünmeye yol açabilir. WIPO düzeyinde, 2019 ve 2020 yıllarında Fikri Mülkiyet ve Yapay Zeka Konulu görüşmeleri, verilere erişim ve verilerin “sahipliği” gibi tartışılan konulardan birine dahil edildi.¹²⁸ Büyük veri kümelerine büyük ölçüde dayanan yeni teknolojiler için daha fazla teşviklere olan ilginin, belirli verilere (açık) erişime, yüksek düzeyde veri paylaşımına ve bu tür verilerin

¹²⁶ V. Bryan: “Lufthansa, havacılık verileri tartışmasında siyasi destek arıyor”, Flight Global, 5 Haziran 2019.

¹²⁷ Her Şeyin İnternetinin etkisini ve işletmeler ve kamu otoriteleri için politika sonuçlarını inceleyen bir ICC Dijital Ekonomi Komisyonu raporu olan Her Şeyin İnternetinde ICC Rehberine bakın; [iccwbo.org/publication/icc-policy-primer-on-the-internet-of-everything/](https://www.iccwbo.org/publication/icc-policy-primer-on-the-internet-of-everything/).

¹²⁸ Sayı no. 11, bakınız https://www.wipo.int/about-ip/en/artificial_intelligence/conversation_ip_ai/search.jsp?type_id=&territory_id=&issue_id=2454, erişim tarihi: 14.08.2020.

yönetiminde yeterli düzeyde şeffaflığa sahip olma çıkarlarıyla dengelenmesi gerekir. AB Komisyonu, 2018 yılında, “Genel olarak, işletmeler arası paylaşımda can alıcı sorunun mülkiyetle ilgili olmadığını, erişimin nasıl organize edileceğiyle ilgili olduğunu gösteren bir dizi girdiyle paydaşlar ayrıca yeni bir ‘veri sahipliği’ türü haktan yana değillerdir” diyerek birçok paydaşla yoğun bir istişarenin ardından, veriler için yeni fikri mülkiyet haklarının lehine veya aleyhine kesin bir sonuca varılmadan önce daha fazla kanıtın gerekli olduğu sonucuna varmıştır”.¹²⁹

ICC’NİN KATKILARI

ICC Dijital Ekonomi Komisyonu, ağların, nesnelerin ve veri hatlarının hızla yayılmakta olan etkileşimli kombinasyonunun etkilerini ve işletmeler ile tüketicilere yönelik fırsatlarının tümünü gözden geçiren, nesnelerin interneti üzerinde kapsamlı bir politika rehberi yayınlamıştır. Rapor, kamu kurumlarının göz önüne alması gereken kilit ticari uygulamaları ve politika önerilerini tanımlamaktadır.¹³⁰ Buna ek olarak, ICC, politika yapıcılara genel kısıtlamalardan veri akışlarına kadar büyümenin olumsuz sonuçlarının ele alınmasında yardımcı olması beklenen “Dijital ekonomide ticaret — küresel veri akışlarına ilişkin bir rehber” raporunu geliştirdi.¹³¹

2. Yerli / toplumsal / geleneksel haklar

ARKA PLAN

Yerli halklar, belirli bir toplulukta edinilmiş veya geliştirilmiş, deneyime dayalı ve yerel kültüre ve çevreye uyarlanmış benzersiz bilgi ve farklı ifade biçimlerine sahip olabilir. Pek çok ülkede (örneğin Güney Afrika’da) ulusal önlemlerin ve kendine özgü koruma sistemlerinin geliştirilmesine rağmen devam eden hoşnutsuzluk, bir veya daha fazla uluslararası belgenin oluşturulması için önerilere yol açmıştır. Bu araçlar, Geleneksel Bilginin (TK) örneğin tarım ve şifalı bitkilerle ilgili- ve geleneksel kültürel ifadelerin (TCE’ler) -örneğin el sanatları, danslar, şarkılar ve hikayeler- suistimalden korunmasına yöneliktir. Belirsiz, gereğinden fazla külfetli, aşırı geniş ve uygulanmasının zor olabileceğini düşünen potansiyel kullanıcılar, bu önerileri ihtiyatla değerlendirirler.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Genetik kaynaklar (GR) ile ilgili olarak, bunlar 1993 yılında yürürlüğe giren Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS) kapsamındadır ve Nagoya Protokolüne tabidir. Protokol 2014 yılında yürürlüğe girmiştir ve özellikle Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Genetik kaynakların kullanımından kaynaklanan faydaların adil paylaşımına ilişkin üçüncü hedefini düzenlemektedir.¹³² Nagoya Protokolü ayrıca, Genetik kaynaklarla ilişkili Geleneksel Bilginin kullanımına erişim ve bundan yararlanma hususunu da ele almaktadır (daha fazla ayrıntı için bakınız bölüm D.II.1. Biyolojik çeşitlilik).

WIPO Fikri Mülkiyet ve Genetik Kaynaklar, Geleneksel Bilgi ve Folklor Hükümetlerarası Komitesinde (IGC) 2000 yılından bu yana Geleneksel Bilginin ve geleneksel kültürel ifadelerin korunmasına yönelik uluslararası bir araç üzerinde müzakereler devam etmektedir. 2015 yılında WIPO’nun müzakere kapsamındaki konularla ilgili iki seminer düzenlediği müzakereler durduruldu, ancak 2016’da daha önce olduğu gibi benzer bir formatta yeniden başladı.

¹²⁹ Bakınız AB’den Mesaj “Ortak bir Avrupa veri alanına doğru”, COM (2018) 232 son, s. 9.

¹³⁰ Bakınız <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2016/10/ICC-Policy-Primer-on-the-Internet-of-Everything.pdf>.

¹³¹ Bakınız <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2016/09/Trade-in-the-digital-economy-A-primer-on-global-data-flows-for-policymakers.pdf>.
¹³² CBD ve Nagoya Protokolünün yanı sıra, daha sektöre özgü diğer ABS araçlarının (WHO PIP çerçevesi veya FAO Uluslararası Anlaşması gibi) olduğu unutulmamalıdır. Nagoya Protokolü, ilkeleri ile uyumlu olan bu tür diğer uluslararası ABS araçlarını da tanıır. Bununla birlikte, böyle bir tanıma için ayrıntılı kriterler, Protokol Tarafları Konferansı’nda hala tartışılmaktadır.

Geriye kalan karmaşık ve tartışmalı konular şunları içerir: araçların amaçları ve yasal statüsü; Geleneksel Bilginin tanımları ve suistimali ve kötüye kullanılması; korumanın konusu ve kapsamı; korumadan yararlananlar; veri tabanları ve davranış kuralları, yaptırımlar ve çareler, istisnalar ve sınırlamalar (örneğin bağımsız olarak oluşturulmuş veya kamu malı olan Geleneksel Bilgi için) şeklinde tamamlayıcı önlemler, koruma terimi; ve korumanın herhangi bir formalite gerektirip gerektirmeyeceği. IGC'nin Genetik kaynaklarla ilgili müzakereleri bağlamında olduğu gibi, bir konu, patent başvuru sahiplerinin patent başvurularında yer alan tüm Geleneksel Bilginin menşe ülkesini veya kaynağını açıklamalarını talep eden bir teklifle ilgilidir. Aynı değilse de benzer konular, geleneksel kültürel ifadeler bağlamında da tartışmalıdır.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Yukarıda belirtildiği gibi, genetik kaynaklar ilişkili Geleneksel Bilgiye erişim, birçok sözleşme taraf ülkesinde halihazırda uygulanmakta olan Nagoya Protokolünde ele alınmaktadır. WIPO'daki tartışmalar 2019-21 boyunca iki yılda bir devam edecek ve geleneksel kültürel ifadelerin yanı sıra Geleneksel Bilgiye tahsis edilmiş oturumlarla devam edecektir. Geleneksel Bilgi ve geleneksel kültürel ifadelerin korunmasına yönelik bir veya daha fazla uluslararası belgenin kabulü için bir diplomatik konferans düzenlenip düzenlenmeyeceği veya müzakerelerin devam edip edilmeyeceği konusunda bir karar 2021'de WIPO Genel Kurulu tarafından verilecektir.

ICC'NİN KATKILARI

ICC, erişim ve fayda paylaşımı (ABS) üzerinde aktif olarak çalışmış olup, Genetik kaynaklarla ilişkili Geleneksel Bilgi ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere, BÇS ve Nagoya Protokolünün ilgili tüm toplantılarında iş dünyasını temsil etmektedir ve bu süreçlere iş deneyimi ve uzmanlığına katkıda bulunmaya devam edecektir. ICC, Genetik kaynaklar, Geleneksel Bilgi ve geleneksel kültürel ifadeler ile ilgili müzakereler ve tartışmalar sırasında IGC'de de temsil edilmiş ve Geleneksel Bilginin korunmasına ilişkin bir belgede iletilen iş görüşlerini ortaya koymuştur.¹³³

ICC, bunları gereksiz, başvuru sahipleri ve patent ofisleri için külfetli bulmadığı ve BÇS ve Nagoya Protokolü hedeflerine ulaşmadığı düşüncesiyle patent şartnamelerinde Genetik kaynaklar, Geleneksel Bilgi ve geleneksel kültürel ifadelerin zorunlu kaynak veya menşe açıklanması için tekliflere direnmeye devam etmektedir. ICC ayrıca herkesin Geleneksel Bilgi kullanma özgürlüğünün yanı sıra kamusal alandaki diğer tüm bilgi ve materyalleri gelecekteki yeniliklerin kaynağı olarak korumayı savunmaktadır.¹³⁴

¹³³

Geleneksel Bilginin Korunması — WIPO'ya Sunum (2016), iccwbo.org/publication/icc-paper-on-protecting-traditional-knowledge/ .
Bakınız <https://iccwbo.org/publication/patent-disclosure-requirements-relating-to-genetic-resources-will-they-work/> .

¹³⁴

Fikri mülkiyet haklarının uygulanması

C. Fikri mülkiyet haklarının uygulanması

I. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ DAVA EDİLMESİ

ARKA PLAN

Genel bir kural olarak, fikri mülkiyet hakları verilir ve bunların kapsamı, uygulanması ve geçerliliği belirli bir bölgedeki ulusal veya uluslar üstü yetkililer tarafından belirlenir. Bununla birlikte, bu tür parametreler altında bile, belirli bir yargı bölgesi dahilindeki mahkemeler arasında veya AB ticari markaları ve Topluluk tasarım sistemleri ve Avrupa Patent Sözleşmesi gibi uluslar üstü düzenler içinde yasaların uygulanma şekli farklılıkları olabilir.

Bu tutarsızlıklar — delil toplama ve iddia oluşturma için uygulanan kurallardaki farklılıklar dahil; maliyet, uzunluk, öngörülebilirlik ve davanın sonucundaki farklılıklar; zararların tazminine uygulanan kurallardaki farklılıklar; geçici yardımın mevcudiyeti; ve müvekkillerle hukuk danışmanları arasındaki iletişimin kutsallığı veya keşfedilebilirliği — çıkarlarının en iyi şekilde korunacağı yargı yetkisini arayan davacılar tarafından bazı forum alışverişlerine katkıda bulunmuştur. Bu bir dereceye kadar belirsizliğe yol açmaktadır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

1995 yılında yürürlüğe giren ve sadece fikri mülkiyet haklarının korunmasına değil, aynı zamanda gümrük tedbirlerinin, hukuki, idari ve cezai işlemlerin ve geçici tedbirlerin etkili bir şekilde uygulanmasına ilişkin asgari standartları sağlayan TRIPS gibi uyumlaştırma çabalarının temelini oluşturmaya devam etmek için dünya çapında önemli çabalar sarf edilmiş ve edilmektedir. AB Uygulama Direktifine¹³⁵ dayalı olarak, 135 AB üye ülkesi, fikri mülkiyet sahiplerine haklarını uygulayan AB genelinde benzer önlemler sağlamak için ulusal yasalarını uyarladı. AB Adalet Divanı, AB Uygulama Yönergesinde yer alan kavramlara AB üye devletlerinde tek tip bir yorum verilmesini sağlamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, 2012'de yürürlüğe giren Amerika İcatlar Yasası (AIA), ABD patent yasalarının ve prosedürlerinin diğer uluslararası fikri mülkiyet sistemlerine daha fazla uyumlu hale getirilmesi yoluyla daha fazla patent uyumlaştırması sağlamaktadır. Özellikle, AIA Amerika Birleşik Devletleri'ni "ilk mucitten dosyaya" sistemine taşıdı, önceki tekniğin tanımını yabancı kamu kullanımını içerecek şekilde genişletmiş ve genişletilmiş hibe sonrası itiraz işlemleri başlatmıştır.

Tabii ki, işletmeler sadece fikri mülkiyet haklarını uygulamakla kalmaz, aynı zamanda faaliyetlerini patent, telif hakkı ve ticari marka talepleri dahil olmak üzere her türden fikri mülkiyet haklarına karşı savunur. Fikri mülkiyet koruması, bölge bazında sağlandığından, küresel olarak faaliyet gösteren işletmeler, her biri fikri mülkiyetin uygulanması ve hasarın giderilmesi için farklı standartlar uygulayan ve tek bir yargı bölgesinde savunulabilir olan faaliyetlerin sonucu olarak, bir başkasında böyle olmayabilecek olan yetki alanlarındaki uygulama faaliyetlerinin hedefi olabilir.

Son yıllarda, patent anlaşmazlıkları genellikle ilaç, tıbbi cihaz ve bilgi ve iletişim teknolojisi (BİT) sektörlerinde ortaya çıkmıştır. Bu anlaşmazlıklar için popüler yargı bölgeleri arasında Çin, Almanya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri bulunmaktadır. Bununla birlikte, sağlık, otomotiv ve diğer bilgi ve iletişim teknolojisi dışı sektörlerde yapay zeka (AI), veri ve hücrel teknolojilerin kullanımı gibi yeni pazarlar oluşturmak için diğer endüstri teknolojilerinin artan kullanımıyla birlikte, bu teknolojilere erişim ve kullanım maliyetleri için yeni yasal sorunlar ortaya çıkmaktadır.

¹³⁵ Fikri mülkiyet haklarının uygulanmasına ilişkin 29 Nisan 2004 tarihli 2004/48 / EC sayılı Direktif.

Farklı sektörlerdeki farklı iş modelleri nedeniyle bu sorunlar daha da kötüleşebilir. Uyuşmazlıklar fikri mülkiyet haklarına dayandırılrsa da, genellikle ilgili bir ticari ihtilaftan kaynaklanmaktadır; bu nedenle, anti-tröst, ticari sır ihlalleri, düzenleyici veya önceden var olan sözleşmeye dayalı taahhüt endişeleri bunların sonuçlarını etkileyebilmektedir.

Fikri mülkiyet koruması ve uygulanması alanındaki tekdüzeliği ve öngörülebilirliği artırmak için uyum çabalarına rağmen iş dünyası, faaliyetlerini farklı ulusal yasalara göre uyarlamamanın gereğinin farkındadırlar. Farklı ticari marka kuralları — örneğin kullanım gereksinimleri — çeşitli ülkelerde bir markanın edinilmesi veya uygulanması kabiliyetini etkileyebilir. Eserlere ilişkin yasalarda, kurallar ve uygulanma şekillerindeki farklılıklar — örneğin istisnalar ve güvenli limanlar, manevi haklar ve tanıtım hakları ile ilgili olarak — farklı yargı bölgelerinde faaliyet gösteren işletmeler için yasal ve operasyonel zorluklar oluşturabilir. Patent hukukunda, bu tür farklılıklar, örneğin araştırma muafiyetlerini, önceki kullanıcı haklarını düzenleyen kurallar veya bir sağlık krizi gibi kamuya açık bir ihtiyaç olması halinde hakların lisanslanması için yapılan baskılar açısından da gözlemlenebilir.

Tahkim ve arabuluculuk, özellikle çokuluslu şirketleri ilgilendiren sözleşmeye dayalı konularda fikri mülkiyet anlaşmazlıklarının çözümünde önemli bir rol oynamaktadır. Farklı yargı alanlarında uyum eksikliği ve bu tür ihtilafların sıklıkla teknik bilgi gerektirmesi, alternatif uyuşmazlık çözümünün kullanımını teşvik etmektedir. Pek çok taraf, geleneksel dava masrafları nedeniyle bu alternatif forumları arayabilmektedir. Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO), Politikanın Aralık 1999'da uygulandığından bu yana UDRP'yi (Tekdüzen Alan Adı Uyuşmazlık Çözüm Politikası) uygulayarak bu tür anlaşmazlıkların yaklaşık 48.000'ini çözdüğünden, alan adı anlaşmazlıkları bu bağlamda özel bir referansı hak etmektedir.¹³⁶

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

İş dünyasının ve ulusal karar vericilerin hem uluslararası hem de bölgesel arenada uyumlaştırma çabalarını desteklemeye devam edecekleri öngörülebilir. İş dünyası ve karar vericiler de özel dikkat göstermeli ve çabalarını sahtecilik ve korsanlık gibi sorunlara etkili çözümlerin uygulanmasına izin verecek standartların uyumunu güçlendirmeye yönlendirmelidir. Bu tür çabalar, İnternet kullanımından kaynaklanan fikri mülkiyet ihlallerinden ve çevrimiçi platformlar aracılığıyla sahte ürünlerin varlığından kaynaklanan belirli zorlukları da dikkate almalıdır. ABD'de, sahtecilik yoluyla artan ticari marka ihlali tehdidini ele alan birkaç yasal girişim başlatıldı — bu tür girişimlerin çoğu çevrimiçi alana odaklanmaktadır. Bu, sadece on yıl önce gözetim tesis etme konusunda isteksizliğin olduğu bir alandır. Ancak sahteciliğin yaygınlığı göz önüne alındığında, özellikle internetin sınırsız doğası göz önüne alındığında bu bir odak noktası haline gelmiştir ve uyumlaştırmadan fayda sağlayacaktır.

Katılımcı üye devletlere klasik Avrupa Patentleri üzerinde yargı yetkisine sahip olacak ortak bir patent mahkemesi ve yeni bir Üniter Patent sağlamayı amaçlayan Avrupa Birleşik Patent Mahkemesi önemli bir uyumlaştırma projesidir. Aralık 2013'te AB üye devletleri arasında bir Anlaşma imzalandı. 31 Ocak 2020'de AB'den ayrılan Birleşik Krallık, Birleşik Patent Mahkemesi'nin AB hukuku ve AB Adalet Divanı'nın yargı yetkisi üstünlüğünü sağladığı için Mart 2020'de sisteme katılmaya devam etmeyeceğini belirtti. Mart 2020'de, Alman Anayasa Mahkemesi'nin anlaşmayla ilgili Alman onay kanununun hükümsüz olduğuna hükmettiği bir başka engel daha geldi. Şu anda Anlaşmanın yeniden müzakere edilip edilmeyeceği (örneğin muhtemelen AB üye devletlerinin ötesine genişletilmesi) belirsizdir. Öyle olması halinde, bu muhtemelen süreci yıllarca geciktirecektir. (Avrupa'daki patent sistemi hakkındaki B.I. bölümüne bakın).

Acil fikri mülkiyet koruması sağlamaya yönelik geçici çözüm yollarının varlığını ve etkililiğini sağlama çabaları dahil olmak üzere, mahkeme işlemlerini ve fikri mülkiyet yasalarını daha yakından uyumlu hale getirmek için daha fazla çaba

136

Bakınız www.wipo.int/amc/en/domains/.

gösterilmelidir. Özellikle patent davalarında, bu davalar genellikle karmaşık teknik konularla ilgili olduğundan mahkemeler bu ihtilafların çözümü için uzman bölümlerin ve yargıçların olmasını sağlamalıdır.

ICC'NİN KATKILARI

ICC, bu uyum çabalarından kaynaklanan, rekabet gücünü ve sosyal ve ekonomik refahı her zaman teşvik etmek isteyen konular hakkındaki iş dünyası uzmanlığını sağlamaya devam etmektedir. Mayıs 2016'da ICC, 24 ülkeden ICC uzmanları arasında yapılan bir ankete dayanarak, Fikri mülkiyet Uyuşmazlıklarının Yargıya Taşınması¹³⁷ başlıklı, dünya çapında uzmanlaşmış Fikri mülkiyet yargı bölgeleri (SIPJ'ler) hakkında bir rapor yayımladı. Raporda, SIPJ'lerin yapıları ve yetkinlikleri, hâkimlerin nitelikleri, yargılama usulleri, deliller ve temsil de dahil olmak üzere çeşitli yönleri ele alınmaktadır.

II. TAHKİM VEYA ARABULUCULUK YOLUYLA FİKRİ MÜLKİYET İHTİLAFLARININ ÇÖZÜMLENMESİ

Son yıllarda uluslararası ticaretin yaygınlaşmasıyla birlikte, çeşitli fikri mülkiyet haklarını içeren çeşitli ihtilaflar çoğalmıştır. Bu dönemde, öncelikle fikri mülkiyet haklarının ticaretini yapmaktan ziyade öncelikli olarak yaratmaya ve geliştirmeye odaklanan risk sermayesi yatırımları gibi yeni sözleşme ilişkileri modelleri ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda, artan dijitalleşme nedeniyle (örneğin, Nesnelerin İnternetinin yaygınlaşması), fikri mülkiyet hakları, geleneksel olarak ilgili oldukları endüstri sektörlerinin çok ötesinde bir önem kazanmıştır. Dolayısıyla, lisanslar, gizlilik anlaşmaları (NDA'lar) ve araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) anlaşmaları gibi teknoloji ile ilgili anlaşmalarda bir artış olmuştur. Bu anlaşmalar patent, ticari sırlar ve telif hakkı gibi fikri mülkiyet ile ilgili uyuşmazlıklara neden olmaktadır ve bu trendin devam etmesi beklenebilir. Fikri mülkiyet anlaşmazlıkları, diğer ticari anlaşmazlık türlerinden ister istemez temelde farklılık göstermezken, fikri mülkiyet ile ilgili anlaşmalardan kaynaklanan ihtilaflar, esnek prosedürler ve uzman bilgisi gerektiren karmaşıklıkta olabilir. Hem tahkim hem de arabuluculuk, bu mekanizmaları özellikle Fikri mülkiyet anlaşmazlıklarının çözümü için uygun hale getiren avantajlar sunmaktadır.

1. Tahkim

ARKA PLAN

Fikri mülkiyetle ilgili uyuşmazlıklarda tipik olarak bir Fikri mülkiyet sahipliğinin, geçerliliği, uygulanması, kapsamı, ihlali veya kötüye kullanılması yer alır. Diğer önemli hususlar, tazminatlar, telifler veya rekabet konuları ile ilgili olabilir.

Fikri mülkiyet lisanslarını içeren anlaşmazlıklar, fikri mülkiyetin devri için yapılan anlaşmalar (örneğin, bir işletme veya şirket edinimi bağlamında) veya fikri mülkiyetin geliştirilmesine bağlı anlaşmalar gibi (örneğin, araştırma ve iş sözleşmeleri veya risk sermayesi veya eş-finansman anlaşmaları) tahkimin uygun olabileceği birçok durum vardır.

Tahkimin Şu özellikleri bulunmaktadır: (i) anlaşmazlıkların çözülmesi için özel bir mekanizmadır; (ii) ulusal mahkemelere alternatiftir; (iii) taraflarca seçilir; ve (iv) tarafsız bir mahkeme tarafından tarafların hak ve yükümlülüklerinde nihai ve bağlayıcı kararlar alınır.

¹³⁷

Bakınız iccwbo.org/publication/adjudicating-intellectual-property-disputes-an-icc-report-on-specialised-ip-jurisdictions/.

Taraflar genellikle, çeşitli sebeplerden dolayı ulusal bir mahkemeye değil, tahkime gitmeyi tercih etmektedir. İlk olarak, tarafsızlık ilkesine dayanan tahkim, taraflara tarafsızlığı olan bir forumun yanı sıra mahkeme tarafından uygulanacak usul kurallarını ve dili seçme imkanını sunmaktadır. İkinci olarak, tahkim kararları, Tahkim Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin New York Sözleşmesi (New York Sözleşmesi) kapsamında doğrudan uygulanabilir.¹³⁸ Üçüncüsü, tahkim, tarafların, farklı yargı bölgelerindeki benzer anlaşmazlıkları dava etmeye gerek kalmadan, ihtilaflarının küresel bir çözümüne ulaşmalarına olanak tanır. Dördüncüsü, tahkim sürecinin özerk yapısı, taraflara ve hakemlere, ayrıntılı, katı ve zaman alan ulusal mahkeme prosedürlerine bağlı kalmadan, belirli bir dava için en uygun prosedürü serbestçe belirleme esnekliğine izin verir. Beşinci olarak, taraflar uzmanlık bilgisine sahip ve belirli hukuki geçmişlere sahip hakemleri seçebilirler. Altıncı olarak, tahkim kararları nihai ve bağlayıcı olduğundan ve genellikle temyiz olmadığından,¹³⁹ tahkim yargılaması ulusal mahkeme işlemlerinden daha hızlı olabilir. Tahkimin diğer bir avantajı, tahkimi ve hükmü özel ve gizli tutma imkanıdır ki bu, özellikle gizli bilgiler ve ticari sırlarla ilgili anlaşmazlıklar için münasiptir.

Taraflar genellikle bir anlaşmazlık ortaya çıkmadan önce, ana maddi hak sözleşmelerine bir tahkim hükmü ekleyerek, örneğin; lisans veya Ar-Ge anlaşması konusunda mutabık kalmaktadır. Alternatif olarak, taraflar bir anlaşmazlık ortaya çıktıktan sonra tahkime başvurmayı kabul edebilirler. Bu günlerde, fikri mülkiyet davalarında ihtilaf sonrası tahkim anlaşmaları, örneğin Standart Temel Patentler için FRAND lisanslarının verilmesini içeren durumlarda daha sık kullanılmaktadır.¹⁴⁰

Bir anlaşmazlığın halihazırda ortaya çıkıp çıkmadığına bakılmaksızın, fikri mülkiyet ile ilgili bir sözleşmenin taraflarının bir tahkim şartı hazırlarken veya tahkime sunarken dikkatlice dikkate alınması gereken üç önemli özel faktör vardır: (i) ihtiyati tedbir veya ihtiyati tedbirin mevcudiyeti; (ii) tahkim işlemlerinin gizliliği; ve (iii) hızlandırılmış tahkim prosedürlerini seçme imkanı.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Sınır ötesi ticari (fikri mülkiyet dahil) anlaşmazlıkların çözümüne yönelik kapsamlı bir çerçeve halihazırda mevcuttur. Birincisi ve en önemlisi, New York Sözleşmesi tahkim kararlarının 164 ülke yargı bölgesinde doğrudan icra edilebilir olmasını sağlamaktadır. İkinci olarak, 72 ülke Uluslararası Tahkimde UNCITRAL Model Yasasını benimsemiştir ve bazı ülkelerin ya bu yasayla uyumlu ya da tahkim yanlısı yaklaşımlarında daha da ileri giden yasaları vardır, böylece ülkelerin çoğu, iyi yerleşmiş içtihat hukukuyla desteklenen tahkim dostu yasalara sahiptir. Üçüncüsü, küresel ICC Uluslararası Tahkim Mahkemesi dahil olmak üzere birkaç tahkim kurumu, her yıl fikri mülkiyet anlaşmazlıklarında çok sayıda tahkim yargılaması yürütmektedir. [2017/2021] ICC Tahkim Kuralları, fikri mülkiyet anlaşmazlıklarının verimli ve etkili bir şekilde çözülmesini sağlamaktadır. Örneğin, çok partili yargılamalar için hükümler içerirler, acil geçici veya konservatuvar yardımı sağlayabilecek acil durum hakemleri ile hızlandırılmış prosedürler sağlarlar. Son olarak, Uluslararası Barolar Birliği ("IBA") gibi tanınmış uluslararası profesyonel kuruluşlar, delillerin alınması,¹⁴¹ çıkar çatışmaları¹⁴² veya tarafların ve taraf temsilcilerinin¹⁴³ uygun şekilde davranışı gibi tahkim yargılamalarıyla ilgili bir dizi

¹³⁸ Bakınız www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention.html.

¹³⁹ Taraflar aksini kabul etmedikçe. Nitekim, tahkim için geçerli olan yasanın zorunlu hükümlerine tabi olarak, taraflar bir tahkim mahkemesinde temyiz davası üzerinde anlaşabilirler.

¹⁴⁰ FRAND lisansı, Adil, Makul ve Ayrımcı Olmayan koşullarda sunulan bir lisanstır.

¹⁴¹ Uluslararası Ticari Tahkimde Delil Toplanmasına İlişkin IBA Kurallarına bakınız, www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx.

¹⁴² Uluslararası Tahkimde Çıkar Çatışmalarına İlişkin IBA Kılavuzlarına bakın, www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx

¹⁴³ Uluslararası Tahkimde Taraf Temsiline İlişkin IBA Kılavuzlarına bakın, https://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx.

alan hakkında faydalı rehberlik sağlayan kılavuzlar ve en iyi uygulamalar şeklinde yumuşak normlar yayınlamaktadır. Bu kapsamlı yasal çerçeve, mahkeme dışı anlaşmazlık çözümlerinde bir dizi olumlu gelişmeyi teşvik etmiştir.

Fikri mülkiyet işlemleri için önemli sonuçları olan önemli bir gelişme, fikri mülkiyet ile ilgili çok çeşitli anlaşmazlıkların artık "tahkime elverişli" olarak kabul edilmesidir, yani tahkim mahkemeleri.¹⁴⁴ tarafından karara bağlanabilir. Bu, özellikle telif hakları ve know-how ile ilgili fikri mülkiyet ihtilaflarının yanı sıra patentlerin ihlali ve telif ücretlerinin ödenmesi ile ilgili ihtilaflarda geçerlidir. Genel olarak, lisans anlaşmazlıkları gibi tahkimin düzenli olarak kullanıldığı klasik alanların ötesinde, patent ihtilaflarında tahkim kullanımının artması yönünde açık bir eğilim vardır.

Tahkime götürülemeyen bazı fikri mülkiyet uyuşmazlıkları bulunmaktadır. Özellikle patentler veya tescilli tasarımlar ve tescilli ticari markalar gibi fikri mülkiyet haklarının verilmesi veya iptaliyle ilgili anlaşmazlıklar. Bu tür haklar yalnızca bir ulusal mahkeme veya başka bir devlet yetkilisi tarafından iptal edilebilir — hakemlerin iptal kararı verme yetkisi yoktur. Benzer şekilde, bazı rekabet hukuku çözümleri — örneğin para cezaları — sadece rekabet yetkilileri veya ilgili bir ulusal mahkeme tarafından verilebilir. Bu sınırlamalara rağmen, geçerlilik veya rekabet hukuku sorularının bir tahkimde ele alınması genellikle mümkündür, sonuç genellikle sadece taraflar arasında bağlayıcıdır ve herkes için geçerli bir etkiye sahip değildir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Uluslararası ticaretteki artış ve fikri mülkiyet haklarının artan önemi düşünüldüğünde, sınır ötesi fikri mülkiyet anlaşmazlıklarının sayısının artmasını beklemek için nedenler vardır. Tahkim, ulusal mahkemeler önündeki yargılamalara çekici bir alternatif sunabilir. Tahkim tarafından sunulan avantajlardan yararlanmak için işletmeler, fikri mülkiyet uyuşmazlıklarının tahkimini değerlendirirken aşağıdaki noktaları dikkate almak isteyebilir:

- ▶ Öncül tahkim şartını, ICC Tahkim hükmünü örneğin ana maddi sözleşmelerine -örneğin lisans veya Ar-Ge sözleşmesine- dahil etmek veya ihtilaf sonrası tahkimi düşünmek. Bu bağlamda, ICC'nin model hükümler önerdiğine dikkat etmek öne.¹⁴⁵
- ▶ İhtiyati tedbir veya ihtiyati tedbirin tahkim başlamadan önce de mevcut olmasını sağlamak. Bu bağlamda taraflar, [2017/2021] ICC Tahkim Kuralları gibi, hakem heyeti tarafından geçici tedbirlerin alınmasının yanı sıra mahkemenin kurulmasından önce acil yardım için öngören tahkim kurallarını seçmeyi düşünmelidir.¹⁴⁶ Bir acil durum hakemi tarafından sağlanan acil durum telifi, yürürlükteki ulusal yasalar uyarınca her zaman icra edilemez olsa da, acil durum hakemleri tarafından verilen acil durum emirlerine uyulmaması nadirdir.¹⁴⁷ Bazı durumlarda, ulusal mahkemelerin desteği hem tahkim yargılaması öncesinde hem de sırasında yararlı olabilir. ICC Tahkim Kuralları uyarınca, taraflar, devam eden tahkim yargılamalarına rağmen ulusal mahkemelerden geçici tedbir talep edebilirler.
- ▶ Tahkim yargılaması ve nihai karar için bir gizlilik maddesi üzerinde anlaşmayı değerlendirmek. Temel esas sözleşmedeki gizlilik hükümleri tahkim prosedürü için de geçerli olabilse de, taraflar tahkim yargılamalarını, tahkimle ilgili belgeleri ve tahkim kararını kapsayan açık bir gizlilik hükmü eklemek isteyebilirler. Alternatif

¹⁴⁴ Tarafların tahkim yargılamasına girmeden önce uyuşmazlık konusu konulara potansiyel olarak hangi kanun (lar) in geçerli olduğunu ve bu kanunlara göre sorunun tahkime uygun olup olmadığını doğrulaması önemlidir.

¹⁴⁵ ICC Model Tahkim Maddeleri şu adresten bulunabilir: <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/arbitration-clause/>

¹⁴⁶ Bakınız örneğin ICC Tahkim Kuralları'nın acil hakem işlemleri sağlayan 29. Maddesi: iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration .

¹⁴⁷ Acil Tahkim Prosedürleri hakkındaki ICC Komisyonu Raporuna şu adresten bakın: <https://iccwbo.org/publication/emergency-arbitrator-proceedings-icc-arbitration-and-adr-commission-report/>

olarak, taraflar ya referans şartlarında gizlilik üzerinde anlaşabilir ya da mahkemeden bir gizlilik kararı vermesini talep edebilir. ICC Tahkim Kuralları, bu tür emirlere açıkça izin veren bir hüküm içerir".¹⁴⁸

- ▶ Zaman ve maliyetlerin önemli olduğu durumlarda, taraflar hızlandırılmış tahkim prosedürünün yanı sıra hem ICC Tahkim Kuralları hem de Ekleri kapsamında mevcut olan belirli yönetim tekniklerini seçmeyi düşünebilirler.¹⁴⁹
- ▶ Taraflar, tahkimi destekleyen ve New York Sözleşmesine taraf olan bir yasal çerçeveye sahip bir ülkede tahkim yerini açıkça seçmeye dikkat etmelidir.
- ▶ Taraflar, fikri mülkiyet konularında uzmanlığı gerekli gördüklerinde, tahkim şartlarında hakemlerin uygun niteliklere ve/veya deneyime sahip olması gerektiğini belirtmeyi düşünmelidirler; ve uyuşmazlık çözüm sürecinde tarafsız bir uzmanın atanması gerekiyorsa, ICC Uzman Kuralları altındaki hizmetlerden yararlanmayı düşünebilirler.
- ▶ Karmaşık fikri mülkiyet anlaşmazlıkları genellikle kapsamlı kanıt süreçleri gerektirir. Bu tür durumlarda, tarafların ve mahkemelerin Kanıt Toplanmasına ilişkin 2010 IBA Kurallarını kabul etmeleri tavsiye edilir.¹⁵⁰

ICC dahil, uzmanlık bilgisine sahip uluslararası kurumlardan sürekli destek verilmesi, fikri mülkiyet uyuşmazlıklarının tahkimini büyük ölçüde kolaylaştıracaktır.

Hükümetler aşağıdaki önlemleri almak isteyebilir:

- ▶ Tahkim Kararlarının Tanınması ve Uygulanmasına ilişkin New York Sözleşmesini onaylamak (1958). 164 ülke zaten bunu yaptı ve geri kalan devletleri onaylamaya ikna etmek için gayret gösterilmelidir.
- ▶ Modern bir tahkim yasasını benimseyin, örneğin, UNCITRAL Uluslararası Ticari Tahkim Model Yasasına dayanan bir tahkim yasası.
- ▶ Gerekirse, ulusal hukuk kapsamında bir acil durum hakemi tarafından verilen emirlerin uygulanmasını sağlamak için yasal tedbirler uyarlayın.

Teknik standartları geliştiren ve uygulayan standardizasyon kuruluşları gibi diğer ilgili aktörler, katılımcıları arasında bir uyuşmazlık çözüm mekanizması olarak tahkimi teşvik etmeyi düşünebilirler.

2. Arabuluculuk

ARKA PLAN

Arabuluculuk, arabulucunun — yani tarafsız bir üçüncü tarafın- çözüm dayatmadan anlaşmazlıklara menfaat temelli bir çözüm bulma konusunda taraflara yardımcı olması şeklindeki gizli bir süreç olarak tanımlanabilir. Arabuluculuk normalde gönüllü bir süreçtir. Arabulucular anlaşma noktalarını ve anlaşmazlıkları izole etmede, alternatif çözüm arayışı ve anlaşmazlıkların karşılıklı olarak tatmin edici bir çözüm bulunması için uzlaşma düşünülmesinde taraflara yardımcı olur. Arabulucular, bağlayıcı yargılama kararları alamaz ve tarafların anlaşmaya uyarak sözleşmeye bağlı olmak üzere bir anlaşmaya varmalarında taraflara yardımcı olur.

Arabuluculuğun gücü, tarafların, üçüncü bir tarafın çözümünün alıcıları olmaktan ziyade, anlaşmazlıklarının çözümünü müzakere etmelerine izin verirken, bunu yaparken tarafsız bir üçüncü tarafın da yardım etmesidir. Taraflar, finansal

¹⁴⁸ Madde 22(3)

¹⁴⁹ Madde 30 Hızlandırılmış Prosedür Hükümleri ve Madde X ve Ek XX tarafları Yönetim Tekniklerini kullanmaya teşvik eder. Ayrıca şu adreste bulunan ICC Komisyonu Raporuna da bakın: <https://iccwbo.org/publication/icc-arbitration-commission-report-on-techniques-for-controlling-time-and-costs-in-arbitration/>

¹⁵⁰ Bakınız www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx.

faktörler, gelecekteki ticari ilişkiler, rekabet, itibar ve piyasa değeri gibi mevcut ve gelecekteki ihtiyaçları ve ticari çıkarları temel alan bir çözüm üzerinde görüşebilir. Diğer avantajları, arabuluculuğun gizliliği ve arabulucunun tarafların kabul edilebilir her türlü ticari çözüme ulaşmasında yardımcı olabileceğidir.

Herhangi bir arabuluculuk, tarafların karşılıklı rıza halinde başlatılır. Arabuluculuk yapmak için tarafların sözleşmelerinde uyuşmazlığı çözme kararı, tarafların anlaşmazlıklarını sulh yoluyla çözmeye çalışacaklarını garanti etmenin en kolay yoludur, ancak arabuluculuk yapmak için yapılan bir anlaşma, arabuluculuğa başlamanın ön şartı değildir.¹⁵¹ Taraflar, anlaşmazlık halihazırda ortaya çıktığında hakemlik veya dava gibi diğer uyuşmazlık çözüm prosedürlerini daha önce başlatmış olsa dahi arabuluculuk girişiminde bulunmaya karar verebilir. Arabuluculukların yüksek başarı oranı, arabuluculuk yoluyla anlaşmazlığın çözümüne yönelik girişimin, işlemlerin herhangi bir aşamasında başarılı olabileceğini göstermektedir.

Arabuluculuğun amacı, bir anlaşmanın müzakeresi olduğundan, taraflar arasında hiçbir müzakerenin ve işbirliğinin mümkün olmadığı durumlar — örneğin kasıtlı taklitçilik veya korsanlıkla ilgili vakalar — normalde arabuluculuk için uygun değildir. Ancak arabulucu, anlaşmazlığın başlangıcında birbirinden çok uzak görünen ticari tarafların bir çözüme varmasını sağlayabilir.

Fikri mülkiyet ihtilaflarının arabuluculuğu, ihtilafların gizli kalmasının ve taraflar arasındaki iş ilişkilerinin korunmasının veya daha da geliştirilmesinin önemli olduğu durumlarda özellikle (çapraz) lisans anlaşmaları yoluyla uygun olabilir. Ayrıca, arabuluculuk, dava veya tahkim gibi çekişmeli yasal işlemlere uygun maliyetli ve hızlı bir alternatiftir. Arabuluculuğun tarafları -çoğu durumda- arabuluculuğun sonucunu doğrudan icra edeceklerdir çünkü arabuluculuğun sonucunu daha fazla tanıma ve tenfiz prosedürlerine ihtiyaç duymadan kendi aralarında kararlaştırmışlardır. Bu özellik, birkaç ülkenin dahil olabileceği uluslararası fikri mülkiyet anlaşmazlıklarında büyük avantaj sağlamaktadır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Etkili bir anlaşmazlık çözme yöntemi olarak arabuluculuğa ilgi düzeyi ve kabulü son 20 yılda önemli ölçüde büyümüştür. Şu anda, çoğu ülkedeki mahkemeler arabuluculuğu teşvik etmektedir ve başarılı bir arabuluculuğun ardından gelen tarafların nihai uzlaşma anlaşmasını desteklemektedir.¹⁵² Ayrıca, ICC Arabuluculuk Kuralları¹⁵³ gibi arabuluculuk hakkında bir takım kurumsal kurallar mevcuttur ve bunlar Fikri mülkiyet anlaşmazlıklarına çok uygundur. ICC arabuluculuğu, ICC Uluslararası ADR Merkezi tarafından yürütülür ve bu tür yönetilen arabuluculuk işlemlerinin avantajları çoktur. ICC ADR Merkezi; bütün taraflara gerekli bilgileri ve prosedürel engellerin aşılmasını sağlayarak davanın kurulmasını kolaylaştırabilir; tarafların arabulucu seçmesine veya atamasına üzere yardımcı olabilir; arabulucu ücretlerinin sabitlenmesi de dahil olmak üzere mali yönlerini denetleyebilir; ICC Arabuluculuk Kuralları uyarınca işlemlerin düzgün yürütülmesini gözlemleyebilir; gerekirse arabulucuyu değiştirebilir ve tarafların sorularını cevaplayabilir; ve tüm süreç boyunca yardım sağlayabilir.

Arabuluculuk konusundaki farkındalık, işletmeler arasında hızla yayılmaktadır. Sonuç olarak, ticari tarafların, Fikri mülkiyet uyuşmazlıkları da dahil olmak üzere, ticari uyuşmazlıkların çözümünde arabuluculuğa (yerli ve sınır ötesi) güveni yavaş yavaş ama kesinlikle arttırmıştır. Bu nedenle Fikri mülkiyet uyuşmazlıklarında ICC ve arabuluculuk hizmeti sunan diğer hizmetlerin kullanımı artacaktır.

¹⁵¹ ICC Önerilen Model Arabuluculuk Maddeleri <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/mediation/mediation-clauses/> adresinde bulunabilir.

¹⁵² Singapur Konvansiyonu da benzer şekilde arabuluculuk yoluyla ulaşılan yerleşimlerin uluslararası alanda tanınmasının önünü açmaktadır. Bakınız Uluslararası Uzlaşma Anlaşmalarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi — <https://www.singaporeconvention.org/>.

¹⁵³ iccwbo.org/dispute-resolution-services/mediation/mediation-rules/ adresine bakın.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Bazı mahkemeler, yargıçların, patent anlaşmazlıklarında tarafları bir karar almadan önce arabuluculuğa sevk ettiği arabuluculuk programları oluşturmuştur. Bölgesel düzeyde, arabuluculuk hizmetleri Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi (EUIPO) tarafından da sunulmaktadır. Arabuluculuk, EUIPO'da aralarındaki ticari marka veya tasarım konuları bağlamında alınan kararın temyiz edilmesinden sonra devreye girer. Şu an için bu, karşı itiraz veya iptal davalarda bir seçenek değildir.

Arabuluculuğa artan destek için kanıtlar, farklı ülkelerde ve bölgelerdeki yasama girişimindeki sayılarında görülebilir; bunların en önemlisi, sınır ötesi ticari anlaşmazlıkların çözümü için arabuluculuğa erişimi kolaylaştırmak üzere yapılan iddialı bir çaba olan AB Arabuluculuk Direktifidir.¹⁵⁴ Özellikle, FRAND anlaşmazlıklarında ADR mekanizmalarının kullanımına yönelik çağrılarda bir artış vardır.¹⁵⁵

Ana hedefleri, arabuluculuktan kaynaklanan sözleşmelerin uygulanabilirliğini artırmak ve arabuluculuk sürecinin gizliliğini daha da korumaktır; buna ek olarak, Üye Devletlerin bir arabulucunun davranış kuralları ve arabulucuların eğitimi yoluyla arabuluculuk kalitesini sağlamalarını teşvik eder.

3. Diğer ADR Mekanizmaları

Taraflarca, tahkim ve arabuluculuğa ek olarak, fikri mülkiyet ile ilgili anlaşmazlıkları çözmek için diğer ADR mekanizmaları veya ADR mekanizmalarının kombinasyonları düşünülebilir. Örneğin, işletmeler, Ar-Ge anlaşmaları veya yazılım geliştirme anlaşmaları gibi, uyuşmazlıkların ortaya çıkması muhtemel uzun vadeli sözleşmelerde ihtilaf Kurullarının kullanımını düşünmek isteyebilir. Benzer şekilde, bilimsel veya teknik nitelikteki belirli sorular için uzmanlar ve uzman belirlemesi kullanmak uygun olabilir.¹⁵⁶

III. SAHTECİLİK VE KORSANLIK

ARKA PLAN

Sahte ve korsan mal ticareti hakkında bildiğimiz tek belirli durum, endişe verici bir oranda artmaya devam etmesidir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi (EUIPO), sorunun ölçeğini ölçmeye çalışan sahte ve korsan malların 2016 dünya el koyma verilerine dayanarak 2019'da ortaklaşa bir rapor yayınladı. Bulgulara göre, sahte ve korsan ürünlerin uluslararası ticareti, dünya ticaretinin %3,3'ünü temsil ettiği tahmin edilen 2016 için 509 milyar ABD doları tutarında olabilir. 2013 yılında ele geçirme vakalarına dayanan 2016 raporu aracılığıyla yapılan benzer bir çalışma, bu rakamların 2013 yılında 461 milyar ABD doları olduğunu ve dünya ticaretinin %2,5'ini temsil ettiğini göstermekte olup, bu rakamlar artmaya devam etmektedir. Bu rakamlardaki artışla ilgili o kadar önemli olan şey, genel dünya ticaretinde görece bir yavaşlama sırasında meydana gelmeleri ve bu rakamların yalnızca küresel gümrük ele geçirmelerine dayanması ve ele geçirilmemiş "sonuçlandırılan" sahte malları içermemesidir. Ek olarak, bu

¹⁵⁴ Medeni hukuk ve ticaret konularında arabuluculuğun belli yönleri hakkında 21 Mayıs 2008 tarihli 2008/52/EC sayılı direktif.

¹⁵⁵ AB Komisyonu, alternatif uyuşmazlık çözümü (ADR) mekanizmalarının daha hızlı sunabileceği görüşünü dikkate alarak, adil, makul ve ayrımcı olmayan (FRAND) temelde standart temel patentler (SEP'ler) için lisanslarla ilgili anlaşmazlıklarda tahkim ve ADR kullanımını teşvik etmiştir. ve daha az maliyetli anlaşmazlık çözümü ve bu aracın potansiyel faydalarından şu anda yeterince yararlanılmadığını gözlemlemektedir. COM (2017) 712 nihai <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/26583/attachments/1/translations/en/renditions/native>; Münih IP Anlaşmazlık Çözümü Forumu da bu konuyla ilgili bir dizi kılavuz yayımladı: https://www.ipdr-forum.org/wp-content/uploads/2020/06/frandguidelines_helvetica_rz6_klein_online.pdf

¹⁵⁶ ICC Uzman Kuralları için <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/experts/> adresine bakın.

ICC Anlaşmazlık Kurulu Kuralları için <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/dispute-boards/> adresine bakın.

miktarlar yurt içinde üretilen ve tüketilen sahte ürünleri veya internet üzerinden dağıtılan korsan dijital ürünleri içermez.¹⁵⁷

Sahte sektöründe, bir şirketin daha büyük nihai ürününü oluşturan, önemli ölçüde gözden kaçan hammadde, içerik ve sahte bileşenler sorunu vardır. Bu kalitesiz veya karıştırılmış bileşenler ve parçalar, saygın üreticinin ürünlerinden kaldırılan ticari marka ihlalleri, logolar, işaretler ve bazen yasal seri numaraları taşıyan klasik sahte ürünleri içerebilir. Ancak bu ürünlerden bazıları, ürünün belirli bir kalitede olduğunu, gerekli standart malzeme testini karşıladığını veya önemli özelliklere sahip olduğunu yanlış bir şekilde onaylayan belgelerle birlikte gönderilen hiçbir marka adını da taşımaz. Düşük kaliteli, kalitesiz hammaddelerin ve ürünlerin amaçlı veya amaçsız satın alınması ve kullanılması, maliyetleri muazzam bir şekilde düşürmekte, karı artırmakta ve sahte ürün üreticisinin gerçek rekabeti alt üst etmesine izin vermektedir. Bu ürünler, özellikle yüksek talep ve kıtlık dönemlerinde meşru işletmelerin ve markaların tedarik zincirlerine girebilir. Sadece doğrudan üreticiden değil, aynı zamanda güvenilir tedarikçiler ve distribütörlerden de gelebilirler.

Sahte bileşenler ve parçalar, çok çeşitli sektörleri etkileyen küresel sorunlar yaratır. Örneğin, ilaç sektöründe sahte ilaç satın almak veya kullanmak, güvenlik ve sağlık riskleri yaratma potansiyeline sahiptir. İlaç tedarik zincirinde, ilk ham maddelerden üretime ve dağıtımına kadar, sahte veya yanlış etiketlenmiş malzemeler ve içerikler sağlamak için pek çok fırsat vardır ve bu da taklit ürün yaratma olasılıklarına yol açar. Otomobil parçaları sektörü ile ilgili olarak, yalnızca sahte lastikler ve aküler nedeniyle her yıl 2 milyar Euro'dan fazla kayıp olduğunu tahmin eden Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi (EUIPO) tarafından rapor edildiği üzere, piyasada bulunan sahte araç parçalarının miktarı artmaktadır. Dünya çapında en yaygın sahte araç parçaları arasında filtreler, fren balataları, farlar, jantlar ve hava yastıkları bulunmaktadır. Birleşik Krallık Fikri Mülkiyet Ofisi Telif Hakkı ve Uygulama Direktörü Dr. Ros Lynch şöyle demektedir: “Açıkça sahte araç parçaları, potansiyel olarak hayati tehlike oluşturan sonuçlar ile sürücüler, yolcular ve diğer yol kullanıcıları için ciddi risk oluşturabilir. Sahte araç parçaları üreten suçluların kamu güvenliği konusunda hiçbir endişeleri yoktur ve bunu başkalarının pahasına kar elde etmek için bir fırsat olarak kullanmaktadırlar”.¹⁵⁸

GÜNCEL GÖRÜNÜM

2020 COVID-19 pandemisi, küresel işletmeleri alt üst etti ve bugüne kadar tarihteki en önemli olumsuz tedarik zinciri güvenliği etkisini yaşadı. Orijinal ürünlerin eksikliği ve tedarikçi kesintisi, azalan tedarik zincirleri ve azalan tedariklere uyum sağlamak için azalan üretim ile meşru işletmeler için yıkıcı olmuştur. COVID-19 salgını, talep artışından ve birçok parça ve ürünün müteakip kıtlığından yararlanmak isteyen suç unsurları için birçok fırsat sağladı. Azaltılmış orijinal malzemeler, yasadışı aktörlerin tedarik zincirlerini kirliletecek sahte hammaddeler sunmalarına izin vermektedir. Bu tehditler, kaynak ve hammaddeler için normal fiyatlardan daha düşük fiyatlar sunarak meşru tedarik zincirlerindeki zayıflıkları istismar edecek olan bazı sahtecilere aittir. Bu tür tehditler her yerde yasal tedarik zincirlerini kirliletmektedir ve tüm sektörlerde sürekli olabilir.

Ek olarak, G20 ülkeleri, pandemiyle ilgili tedariklerin ve diğer temel malların sınırlar boyunca hareketini hızlandırmak, küresel tedarik zincirlerinin açık ticaret hatları ile hızlı hareket etmesini sağlamak ve kilit tedarik zincirlerindeki gereksiz ticaret engellerinin kaldırılması ihtiyacına yönelik açık ticareti garanti altına almak için DTÖ'nün tavsiyesini aldılar.¹⁵⁹ Bu, tıbbi ekipmanın, ilaçların ve gıda maddeleri dahil olmak üzere diğer temel mal ve hizmetlerin konuşlandırılmasını etkileyen tüm tarifeleri, kotaları ve diğer tarife dışı önlemleri tersine çevirmeyi ve yasaklamayı içermektedir. Tedarik zincirlerinin sınır ötesi doğası göz önüne alındığında, bu tavsiyeler ve koruma önlemleri, tedarik zincirinin standart altı

¹⁵⁷ OECD-EUIPO (2019), Yasadışı Ticaret: Sahte ve Korsan Mal Ticaretinde Eğilimler, OECD Basımı, Paris, <https://www.oecd.org/governance/risk/trends-in-trade-in-counterfeit-and-pirated-goods-g2g9f533-en.htm> .

¹⁵⁸ Bakınız <https://www.gov.uk/government/news/fake-vehicle-parts-are-on-the-rise> .

¹⁵⁹ Bakınız https://www.wto.org/english/tratop_e/covid19_e/medical_products_report_e.pdf .

veya sahte ürünler tarafından sızma fırsatını artırmıştır. Açık ticaret, suçluların, ticari markaları kopyalamaya ve standartların altında, bozulmuş ve sahte markalı ürünler sunmaya çalışırken meşru tedarik zincirlerindeki zayıflıklardan yararlanarak birçok ürüne olan talebin artması gibi, rahat gözetimden yararlanmasına izin vermiştir.

Nakliye operatörleri, tedarik zincirlerinin sahteciliğinin bir parçası olarak kötüye kullanıma maruz kalan kritik hizmetleri sağlayan araçlar olmaya devam ediyor. Büyük deniz konteyneri, kara taşımacılığı ve kuryeler veya posta hizmetleri aracılığıyla teslim edilen küçük paket gönderileriyle taşınan mallar, zorlu güvenlik açıkları sunmaya devam etmektedir. Konteynır kargosunun muazzam hacmi ve sahtecilerin, gönderilerin gerçek yapısını sahte evraklarla maskelemek için yaptığı işlemler, malların taşınmasını izlemeyi zorlaştırmaktadır. Deniz ve kara taşımacılığı, büyük hacimli sahte malların taşınması için tercih edilen araç olmaya devam etmektedir, ancak pandemi sırasında ithalat ve ihracat sevkiyatları azalırken, çevrimiçi satın alma ve doğrudan tüketicilere teslim edilen küçük paket gönderileri pandemiden önce bile çarpıcı bir şekilde artmıştır. Perakende web sitelerinden veya üçüncü taraf pazarlardan çevrimiçi olarak satın alınan ve ekspres veya uluslararası posta hizmetleri yoluyla gönderilen küçük paketler dahil olmak üzere e-ticaret, kaçakçılar tarafından yasadışı ticarete yoğun şekilde kötüye kullanılmıştır. Önemli zorluklardan biri, ithal edilen yüksek hacimli küçük paketlerin ve posta paketlerinin yasadışı veya kaçak mallar için kapsamlı bir şekilde denetlenemeyecek kadar çok olması gerçeğinde yatmaktadır. OECD, ele geçirilen sahte malların %63'ünün posta ve ekspres servislerle gönderildiğini tahmin ediyor ki bu da kolluk kuvvetleri için büyüyen bir zorluk teşkil etmektedir.¹⁶⁰ OECD ayrıca ele geçirme yollarına göre nakliye şeklinin % 51'i deniz, %23'ü posta ve ekspres hizmet, %19'u hava ve %8'i karayolu şeklinde olduğunu da bulmuştur.

2018 raporuna göre, el konulan tüm malların %65'i AB'ye deniz yolu üzerinden girerken, genellikle büyük sevkiyatlarda hava trafiği sahte ürünlerin %14'ünü oluştuyordu.¹⁶¹ Son olarak, kurye ve posta trafiği birlikte %11'ini ve çoğunlukla taşınan çevrimiçi sipariş edilen tüketim malları (örneğin ayakkabılar, giysiler, çantalar, saatler) oluştuyordu.

COVID-19 pandemisi, bir kısmı zorunluluktan kaynaklanan e-ticaret faaliyetlerinde artışa neden oldu. Bazı ürün sektörleri e-ticaret talebinde önemli artışlar görürken, diğerleri artan ekonomik belirsizlik nedeniyle e-ticaret satışlarında düşüş yaşadı. Bir marka sahibinin ürün talebinde ani bir artış veya düşüş yaşayıp yaşamadığına bakılmaksızın, genellikle yeni talep seviyelerini karşılamak için zorluklar ortaya çıkmaktadır. E-ticaret akışındaki bu farklılıklar, tedarik zinciri boyunca dalgalanma etkilerine neden olabilir. Örneğin, karşılanamayan hammadde talebinin artması, potansiyel müşteri kaybı nedeniyle marka sahiplerinde daha uzun vadeli aksamalara neden olabilir. Ek olarak, sınırlı bir dağıtım ağına yapılan zorlama, bir işletmenin artan sayıda müşteriye ürün sunma becerisini de önemli ölçüde etkileyebilir.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Belirli kanun uygulayıcı kurumları, giriş limanlarında ürün ele geçirme bilgileri gibi sahte ihlal bilgilerini özel sektörle paylaşmamakla eleştiren 2019 ABD Senato Komitesinin Personel Raporu "Sahtekarlıkla Mücadele" de dahil olmak üzere yakın tarihli birkaç resmi belge bulunmaktadır.¹⁶² Özel sektör ile kolluk kuvvetleri arasında daha iyi veri paylaşımı işbirliğine şu anda dünyanın çoğu yerinde, özellikle kriz zamanlarında ihtiyaç duyulmaktadır. Ürün sahteciliğini araştırmak için Kamu Özel Ortaklıkları kurma kavramı, kamu hukuku uygulayıcılarını ve ürün sahteciliğinin kurbanı olan özel ticari kuruluşları içermelidir. Böyle bir ortaklık kurarken güçlü bir işbirliği taahhüdü kesinlikle gereklidir. Bu, marka veya ürün sahiplerinin ihlalleri belirlemek ve düzeltmek için birden fazla çareye sahip olması ve ortaklığı feshetmesi ve hukuk yolları arayabilmesi durumunda çok kritiktir.

¹⁶⁰ Sahte Mal Ticaretinin Gerçek Yollarının Haritalanması: https://read.oecd-ilibrary.org/governance/mapping-the-real-routes-of-trade-in-fake-goods_9789264278349-en#page1 .

¹⁶¹ Bakınız https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_5912 .

¹⁶² Bakınız [https://www.finance.senate.gov/imo/media/doc/The%20Fight%20Against%20Fakes%20%20\(2019-11-07\).pdf](https://www.finance.senate.gov/imo/media/doc/The%20Fight%20Against%20Fakes%20%20(2019-11-07).pdf) .

E-ticaret aktivitesindeki artış, hak sahiplerinin çevrimiçi ihlalle mücadele etmek için teknolojiyi kullanım artışıyla karşılandı. Bu, e-ticaret marka koruma satıcı sektörü her ölçekteki hizmet markalarına hızla genişledikçe devam edecek bir trenddir. E-ticarete sofistike marka koruma teknolojilerinin kullanılması, önemli fikri mülkiyet risk verilerinin elde edilmesiyle sonuçlanabilirken, aynı zamanda pazarda geniş ölçekte ihlallerin sivil uygulanmasına da izin verebilir. Giderek artan bir şekilde, hak sahipleri, e-ticaret ortamında ihlal risklerini daha doğru bir şekilde değerlendirme konusunda daha yetenekli hale gelmekte ve genellikle piyasada etkili yasal işlem yapmak için verilerden daha fazla yararlanabilmektedir. Elde edilen veriler, gerektiğinde ceza ve sınır yaptırımı da dahil olmak üzere çevrimdışı yaptırım eylemlerini de geliştirebilir. Önümüzdeki yıllarda hak sahiplerine, markalarını korumak için bu verilerden tam olarak yararlanmaları istenecek ve fikri mülkiyetin korunmasında yer alan devlet kuruluşlarının da daha büyük hacimlerde fikri mülkiyet risk verilerinin mevcudiyetine uyum sağlaması gerekecektir. Fikri mülkiyet risk verilerinin etkili kullanımı, ihlal edenlerin pazarda tespit edilmekten kaçınmak için kullandıkları önlemlerin artması nedeniyle de giderek daha önemli hale gelmektedir.

Fikri mülkiyet riskinin değerlendirilmesinde artan etkililik, aynı zamanda dünya çapında yasal ve politika araçları aracılığıyla sistemik fikri mülkiyet güvenlik açıklarını ele alma çabalarının artmasıyla sonuçlanmıştır. Bu çabalar, genellikle e-ticaret araçlarının rollerini ve sorumluluklarını yeniden inceleyerek e-ticaret içindeki değişen yasal gereklilikleri ele almayı amaçlamaktadır. Denetleyici kanunların çoğu, e-ticaret gelişiminin ya öncesinde ya da ilk yıllarında oluşturulmuş olduğundan, genellikle e-ticaretle ilgili karmaşıklıkları yeterince ele almazlar. Hak sahipleri, önerilen bu yasal değişiklikleri etkilemek için fırsatların arttığını görmeli ve sektör koalisyonlarını kullanarak ve artan fikri mülkiyet risk verilerini etkin kullanımlarını en üst düzeye çıkararak bunu yapmaya hazır olmalıdır. Örneğin, EC başkanı Ursula von der Leyen'in gündeminde yeni bir Dijital Hizmetler Yasası bulunmaktadır.¹⁶³ Ek olarak, birçok e-ticaret aracı, marka sahibi ve tüketicinin endişelerini gidermek için bu pazarların itibarını tehdit edebilecek bu platformlarda fikri mülkiyet riskini azaltmak için kendi dahili prosedürlerini oluşturdu.

PAZAR YERİNİN KATKILARI

Öncelikle, pazar yerleri tarafından sağlanan hizmetin, kayıtlı kullanıcılara kendi risk ve sorumlulukları dahilinde ürün ve hizmetleri satmaları için web sitesinde reklam alanı sunmayı ve bilginin açık bir şekilde ifade edilmesini ve Genel Kullanım Şartlarına ve Koşullarına uygun olduğunu belirtmek gerekir.

Pazar yerlerinin, yürürlükteki herhangi bir Kanuna aykırı olduğu ortaya çıkabilecek veya üçüncü şahıs haklarına aykırı olarak kabul edilebilecek çevrimiçi platform listelemelerini kaldırmayı amaçlayan Genel Kullanım Koşullarında belirlenmiş katı kurallara sahip olduğunu belirtmek önemlidir.

Bununla ilgili olarak, Pazar yerleri yasayı veya hizmet kullanım koşullarını ihlal eden listelemeleri askıya alabilir veya iptal edebilir. Ayrıca, herhangi bir kullanıcı tarafından Genel Kullanım Koşullarına uyulmaması durumunda, pazar yerleri kullanıcının hesabını askıya alabilir veya iptal edebilir.

Ayrıca, en iyi alıcı deneyimini sağlamak için, pazar yerlerinin çoğu Marka Koruma Programları sunar, böylece fikri mülkiyet sahipleri (veya temsilcileri) ticari markalar, telif hakları, endüstriyel tasarımlar ve patentler ve faydalı modeller (bildirim ve kaldırma prosedürü) gibi kendi fikri mülkiyet haklarını ihlal edebilecek listelemelere kaydolabilir ve kolayca ve etkili bir şekilde rapor verebilir. Buna ek olarak, pazar yerleri, sitelerinde sahte ve korsan malların satışını önlemek için proaktif önlemler almaya ve aynı zamanda tekrar eden suçlulara yaptırımlar uygulamaya başladı.

Çevrimiçi alanı temsil eden sürekli gelişen ortam nedeniyle, marka sahipleri ile pazar yerleri arasındaki ortaklık ve işbirliği, sahteciliği ve korsanlığı engellemek için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, marka sahiplerini

¹⁶³

Bakınız https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_en.pdf.

pazaryerleriyle ilişki kurmaya ve hem fiziksel hem de çevrimiçi işlerde fikri mülkiyet portföylerini korumak için net bir fikri mülkiyet uygulama stratejisine sahip olmaya şiddetle teşvik ediyoruz.

ICC’NİN KATKILARI

ICC’nin Sahteciliğe ve Korsanlığa Son Vermeye İlişkin İş Dünyası Eylemleri (BASCAP), politika ve yasama tavsiyeleri içeren ve Fikri mülkiyetin daha iyi uygulanması savunan üye güdümlü bir girişimdir. BASCAP, INTERPOL, Dünya Fikri mülkiyet Örgütü ve Dünya Gümrük Örgütü gibi işletme ve hükümetler arası organizasyonları bir araya getiren yıllık Sahtecilik ve Korsanla Mücadele Kongresi’nin kurucu ortağıdır. Grup, Hindistan, Rusya, Türkiye ve Ukrayna’yı içeren ülkeler için belirli Fikri mülkiyet önerileri üretmiş ve dünya çapındaki hükümetlerin etkili bir Fikri mülkiyet uygulama rejimi için gerekli unsurlarını desteklemiştir. BASCAP, serbest ticaret bölgelerinde, takas mallarında ve aracı tedarik zincirlerinde sahteciliğe karşı savunmasızlığı gidermeye yönelik önerileri de teşvik etmektedir. BASCAP, sahtecilik ve korsanlığın sosyal ve ekonomik zararları konusunda tüketicileri eğitmek için “Sahteler Daha Pahalı, Ben Gerçeğini Alırım” kampanyasını başlattı. BASCAP, Fikri mülkiyetin ekonomiye kazandırılması için ICC’nin Fikri mülkiyet Komisyonu ile birlikte çalışmaktadır.

D. Fikri mülkiyet ile diğer politika alanları arasındaki etkileşim

I. SÜRDÜRÜLEBİLİR EKONOMİK KALKINMA

ARKA PLAN

Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, Binyıl Kalkınma Hedeflerini temel alan birbiriyle bağlantılı 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi (SKH'ler) belirlemiş ve 2016'da yürürlüğe girmiştir.¹⁶⁴ SKH'ler, sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını yansıtır ve ekonomik dışlanmadan sosyal eşitsizliğe ve çevresel bozulmaya kadar temel küresel zorlukları ele alan ve herkes için barış, refah ve fırsat sağlayan bir plandır. ICC, SKH'lerin şekillendirilmesinde merkezi bir rol oynamıştır ve politika çerçevelerinin iş için ve iş için işe yarayacak bir şekilde uygulanmasını sağlamak için ağıımız ve çok çeşitli ortaklarımızla ve iş dünyasında SKH'lerin teşvik edilmesinde ve uygulanmasında işletmenin tanımlayıcı rolünü tanıyan politikalar aracılığıyla çalışmaya devam ediyoruz. İnovasyon, işbirliği ve iyi yönetim, 2030 yılına kadar SKH'lere ulaşılmasına yardımcı olacak ve kimsenin geride kalmamasını sağlayacak temel itici güçler olacaktır.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Özellikle özel sektör katılım ve yatırımları tarafından yönlendirilen yenilikçi ve yaratıcı faaliyetler, SKH'lerin çoğuna ulaşmada çok önemli bir rol oynayacaktır. Ulusal ve uluslararası düzeyde destekleyici çerçeve koşulları, bu tür faaliyetleri desteklemek ve teşvik etmek için şarttır. Bunun önemli bir unsuru, fikri mülkiyetin edinilmesi ve uygulanması için etkili bir sistemdir. Fikri mülkiyet sistemi, yeniliklerden kaynaklanan — markalar, teknoloji, tasarımlar ve yaratıcı içerik gibi — yatırımlarını güvence altına almalarına yardımcı olan maddi olmayan varlıklara ilişkin yasal hakları olan yaratıcı ve üretici faaliyette yatırım yaparak yatırımcılara yenilikçiliği destekleme konusunda merkezi bir rol oynamaktadır.

SKH'lere ulaşmak için bir diğer önemli katalizör de işbirliğidir. Fikri mülkiyet sistemi, yeni süreçlerin, ürünlerin, hizmetlerin ve teknolojilerin geliştirilmesi için gerekli olan işbirliği ve bilgi ve bilgi birikimi değişimini desteklemek için gerekli yasal çerçeveyi sağlar.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, uluslararası topluluğun çalışmayı taahhüt ettiği belirli hedefleri özetlemektedir. Fikri mülkiyet sistemi tarafından desteklenen teknolojik yenilik, bunlardan birçoğuna ulaşmada önemli katkı sağlayacaktır.

Örneğin, tarımdaki yenilikler, tarımsal üretkenliği ve gıda güvenliğini iyileştirmeye yardımcı olacaktır; daha temiz, daha verimli, uygun fiyatlı enerji teknolojileri, güvenliği ve sürdürülebilir enerji kaynaklarına erişimi artırmaya yardımcı olacaktır; ve iyileştirilmiş su ve su yönetimi teknolojileri, su kaynaklarını koruyacak ve herkes için temiz su ve sıhhi tesisata erişimin sağlanmasına yardımcı olacaktır. Çevrenin idaresi ile ilgili hedefler, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik veya deniz koruma alanlarında da yenilikçi çözümler gerektirecektir. Tıp alanındaki yenilikler, daha sağlıklı bir nüfus ve tıbbi bakıma daha geniş erişim için çalışmanın önemli bir rol oynayacaktır. Bilgi İletişim Teknolojileri (ICT), daha önce izole edilmiş toplulukların dünyanın geri kalanıyla iletişim kurma ve etkileşim kurma ve yeni ekonomik, eğitimsel ve

164

Bakınız sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld

diğer olasılıkları açma becerilerinde devrim yapmıştır. Ticari markalar, tasarımlar ve eserler hakları gibi Fikri mülkiyet kapsamında desteklenen marka koruması, şirketin hesap verebilirliği ve sosyal sorumluluğunu geliştirir ve sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarını teşvik etmeye yardımcı olabilir, ki bunlar 2030 Gündeminin başka bir hedefidir. SKH'lerin birbiriyle bağlantılı yapısı, fikri mülkiyetin bir hedefi iletlemeye yardımcı olduğu durumlarda, dolaylı olarak diğer tüm hedefleri iletlemeye de yardımcı olduğu anlamına gelmektedir.

Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutuyla ilgili olarak Fikri mülkiyet, refah yaratmada açıkça önemli bir rol oynamaktadır ve ekonomiyi birkaç ülke ve bölgede desteklemektedir. Dünya ekonomisinin ve küresel ticaretin önemli bir kısmı markalar, teknoloji, tasarımlar ve yaratıcı içerik gibi maddi olmayan varlıklardan kaynaklanmaktadır. Bu varlıkların geliştirilmesine yönelik yatırımlar büyük ölçüde, Fikri mülkiyet sisteminin sağladığı yasal garantilerle koşullandırılmış olup, bu da bunların kullanımını, ticaretini ve değişimini desteklemektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutu, piyasalar tamamen açık ve rekabet halindeyken güçlenmekte ve işletmelerin küresel pazarda yer almalarına fırsatlar sağlamaktadır. Etkili bir Fikri mülkiyet koruması, sadece yerel teknolojik kapasitenin gelişmesine ve teknolojinin yaygınlaştırılmasına yardım eden dış yatırımları ve ortaklıkları çekmede aracı değil, aynı zamanda yerel işletmelerin küresel pazarlarda rekabet etme arayışlarında da yardımcı olur.

Yeşil teknolojiye gelişmeler — patentler, ticari sırlar ve yazılım koruması gibi teknolojiyle ilgili fikri mülkiyetle desteklenen — sürdürülebilir kalkınmanın çevresel boyutuna büyük olasılıkla önemli bir katkı sağlayacaktır (bkz. Bölüm D.II. Çevrenin korunması). Değişen tüketici alışkanlıkları ve üretim uygulamaları da önemli bir rol oynamaktadır. Ticari markalar, tasarımlar ve telif hakkı ile desteklenen mal ve hizmetlerin markalaşması, tüketiciler ve üreticiler arasında, ikincisini daha sürdürülebilir üretime ve birincisini daha sorumlu tüketime teşvik edebilecek bir bağlantı sağlar.

Fikri mülkiyetin sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutundaki rolü ile ilgili tartışmaların birçoğu, teknolojik açıdan daha gelişmiş ülkelere daha az olanlara teknolojinin aktarılması ve ikincisinde teknolojik kapasitenin oluşturulması etrafında toplanmıştır. Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemine ek olarak, bu konularla ilgili BM müzakereleri, Kalkınma için Finansman, BM Çerçeve İklim Değişikliği Sözleşmesi (UNFCCC), Bilgi Toplumu Dünya Zirvesi (WSIS) takip süreçleri, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS) ve Dünya Fikri mülkiyet Örgütü (WIPO)'nü içeren uluslararası forumlarda gerçekleştirilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini desteklemek üzere Kalkınma için Finansman ve Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi süreçlerinin bir sonucu olarak 2015 yılı sonunda bir teknoloji kolaylaştırma mekanizması başlatılmıştır.¹⁶⁵

Fikri mülkiyet sistemi, teknoloji transferini ve yaygınlaştırılmasını destekleyen yasal bir çerçeve sağlar ve sunduğu yasal garantiler, teknolojik işbirliğini ve oluşan bilgi değişimini ve kapasite geliştirmeyi teşvik etmektedir. İş dünyası, teknolojileri geliştirme ve ilgili uluslararası tartışmalara yayma konusundaki uzmanlığı ve deneyimine aktif olarak katkıda bulunmaktadır.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmada herhangi bir ilerleme kaydetmek için çeşitli paydaşlar arasındaki işbirliği esas olacaktır. İş dünyası, hükümetler ve diğer menfaat sahipleri ile birlikte çalışmaya ve sürdürülebilirlik konularını ele alan diğer ilgili hükümetler arası süreçlerin yanı sıra SKH'lerin uygulanmasına yönelik çabalara aktif olarak katkıda bulunmaya hazırdır. Bununla birlikte, benzer sorunlarla BM'nin forumlarının çokluğu, özellikle de teknoloji geliştirme ve aktarma alanında çalışmak için anlamlı bir katılımı zorlaştırabilir. Bunları düzene sokmak ve belirli hedeflerinin her birine netlik kazandıracak çabalar ortaya koymak memnuniyetle karşılanacaktır. Küresel ticaret çıkarlarını bu türden çeşitli platformlarda bütünleştirme zorunluluğu önemlidir, ancak aynı zamanda gelişmenin ekonomik, sosyal ve çevresel

¹⁶⁵

Bakınız: sustainabledevelopment.un.org/TFM 'ye.

boyutlarını bütünleştirmek de zordur. Geleceğin ortaya çıktığı noktada iş dünyasının merkezi bir rol oynaması gerektiği açıktır.

Tüm ülkelerdeki işletmeler sürdürülebilir kalkınma hedeflerini ileriye götürmek için pratik çözümler bulmaya ve yenilik yapmaya devam edecektir. Onların bunu yapmalarına izin vermek için, yenilik ekosistemleri yaratmak ve onları beslemek ve yenilikçi faaliyet yatırımlarına gerekli güveni oluşturmak için destekleyici ve tutarlı bir politika ortamına ihtiyaç duyulmaktadır. Buna, öngörülebilir, şeffaf ve sağlam yasal ve düzenleyici rejimler, istikrarlı bir makroekonomik çerçeve, vasıflı bir iş gücü, açık pazarlar ve etkili ve öngörülebilir Fikri mülkiyet sistemleri dahildir. Etkili bir Fikri mülkiyet sistemi aynı zamanda yerel kapasitenin geliştirilmesine ve sınır ötesine bilgi aktarılmasına yardımcı olan uluslararası Ar-Ge ve yaygınlaşma, işbirliği ve ortaklıkları teşvik edecektir. Gelişme politikalarında hükümetler bilinçli olarak, inovasyon sistemlerini de içeren ulusal ve uluslararası pazarlarda iş yenilikçilerini desteklemek için gerekli yönetim ve ekonomik altyapıyı yerleştirmeyi ve uluslararası işbirliğini ve mübadeleyi teşvik etmeyi amaçlamalıdır.

Sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarına adalet sağlayan şekillendirme politikası basit değildir. Bu boyutların herhangi birini ele alırsak, ülkeler diğerlerini zayıflatmamak konusunda ihtiyatlı davranmalıdır. Fikri mülkiyet ile ilişkili politika yapımında hükümetler, çevresel ve sosyal zorluklara yenilikçi çözümler teşvik ederek fikri mülkiyet sisteminin sadece ekonomik değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal boyutlara olan önemli katkısını da göz önünde bulundurmalıdır.

Özetle, hükümetler ve hükümetler arası fora (ekonomik, sosyal ve çevresel) her türlü küresel Fikri mülkiyet çerçevesini sürdürülebilir kalkınma için stratejik olarak önemli görmeli ve bunlara saygı göstermelidir. Fikri mülkiyet, sorunun bir parçası olarak değil, sürdürülebilir kalkınmanın çözümünün parçası olan bir araç olarak görülmelidir.

ICC'NİN KATKILARI

ICC, tartışmalara katılmak, etkinlikler düzenlemek ve yayınlar yapmak suretiyle sürdürülebilir kalkınmada Fikri mülkiyetin rolü üzerine tartışmalara katkıda bulunmaktadır.

Bu çok yönlü ve çok disiplinli yaklaşım, yalnızca 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve BM Kalkınma için Finansman süreçlerinde değil, aynı zamanda WIPO gibi küresel fikri mülkiyet sisteminin geleceğini şekillendiren büyük hükümetler arası forumlarda (WIPO ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) gibi çevreci ve diğer sürdürülebilir kalkınma boyutlarının geleceğini şekillendirenlerin (Dünya Ticaret Örgütü) ve Dünya Ticaret Örgütü'nün Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansları, (COP), Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS) ve Dünya Bilgi Toplumu Dünya Zirvesi (WSIS) takip süreçlerinde aktif liderlik içermektedir.

ICC'nin Sürdürülebilir Kalkınma konusundaki çalışmaları hakkında daha fazla bilgi ve bu konudaki en son yayınlarımız, web sitemizin Sürdürülebilirlik portalında bulunabilir.¹⁶⁶

¹⁶⁶

Bakınız iccwbo.org/global-issues-trends/responsible-business/sustainability/

II. ÇEVRE KORUMA

1. Biyolojik çeşitlilik

ARKA PLAN

Küresel toplum, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin (BÇS, 1993) kabul edilmesiyle sonuçlanmış biyolojik çeşitliliğin önemli değerini giderek daha fazla kabul etmektedir. BÇS'nin hedefleri, biyoçeşitliliği korumak, sürdürülebilir kullanımını teşvik etmek ve kullanımının faydalarını adil bir şekilde paylaşmaktır. BÇS, üye ülkelerin kendi sınırları içinde bulunan genetik kaynaklar (GK) üzerindeki egemenliğini tanıır ve genetik kaynaklara erişimin sağlanacağı ilkeleri belirler.

195 ülke ve Avrupa Birliği artık BÇS'ye taraftır; ABD onu imzalayan ancak onaylamayan tek büyük ülkedir. BÇS'nin 1993 yılında yürürlüğe girmesinden bu yana, erişim ve fayda paylaşımı ilkelerinin pratikte nasıl uygulanacağını kodlamak ve açıklığa kavuşturmak için farklı yollar aranmıştır. Buna yönelik ilerleme, çok zorlu müzakerelerden sonra Nagoya Protokolünün (Protokol) kabul edildiği Ekim 2010'da sağlandı.¹⁶⁷ Protokol, 2014 yılında yürürlüğe girmiş ve genetik kaynaklara ve/veya ilgili geleneksel bilgiye erişimi ve fayda paylaşımını düzenlemek isteyen Sözleşme Taraflarının açık kurallar koymasını gerektirmektedir. Öte yandan, bu tür genetik kaynakların ve/veya ilgili geleneksel bilginin kullanıldığı taraflar, sağlayıcı ülkenin erişim ve fayda paylaşımı (ABS) yasalarına uyulduğundan emin olmak için bu tür kullanımı izlemek için önlemler almalıdır. Protokol ayrıca, ABS'ye ilişkin ilkelerine uygun olan diğer uluslararası anlaşmaları da uzmanlaşmış araçlar olarak tanıyabilir. Ayrıntılı kriterler, Protokol Tarafları Konferansında hala tartışılmaktadır, ancak kabul edildiğinde, örneğin Gıda ve Tarım için Bitki Genetik Kaynakları Uluslararası Antlaşması (ITPGRFA)¹⁶⁸ ve spesifik genetik kaynak kategorisi için kurallar sağlayacak DSÖ Pandemik Influenza Hazırlığı (PIP) çerçevesini kapsayabilir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Protokol şu anda birçok ülke tarafından onaylanmış olsa da, tüm Sözleşme Tarafları için ulusal/bölgesel hukukta hükümlerin tamamı uygulanmamıştır. Örneğin, uyum önlemleri şimdiye kadar sadece AB, İsviçre, Norveç ve Japonya gibi birkaç ülkede ulusal hukuka konmuştur. Protokolün oluşturduğu temel araçlardan biri, yükümlülükler uymak ve uyumu takip etmek için kullanıcılara ve yetkililere sunulan tüm bilgileri içeren merkezi bir portal olması amaçlanan ABS Takas Merkezi'dir (ABS TM). Bununla birlikte, bilgi eksik olduğundan ve kullanıcı dostu olmadığından, ABS TM şimdilik uyumluluk için güvenilir bir araç değildir.

Uluslararası düzeyde, Protokolün Sözleşme Tarafları, diğer uluslararası ABS rejimlerinin Protokol kapsamında özel araçlar olarak kabul edilmesine ilişkin kriterler konusunda yukarıda bahsedildiği gibi, hala birkaç açık konuyla ilgilenmektedir. Ayrıca, sınır ötesi durumlarda genetik kaynakların ve ilgili geleneksel bilginin kullanımından elde edilen adil ve hakkaniyete uygun fayda paylaşımını sağlamak için Küresel Çok Taraflı Fayda Paylaşım Mekanizmasına ihtiyaç olup olmadığı veya önceden bilgilendirilmiş onay vermenin veya almanın mümkün olmadığı başka bir açık konudur.¹⁶⁹ Çok fazla ilgi çeken bir başka soru, dijital sıra bilgisi (DSB) ile Protokolün kapsamı arasındaki ilişki veya daha genel olarak DSB'nin fayda paylaşımı için bir tetikleyici olup olmayacağıdır.¹⁷⁰

¹⁶⁷ Genetik Kaynaklara Erişim ve Kullanımlarından Kaynaklanan Yararların Adil ve Hakkaniyete Uygun Paylaşımına İlişkin Nagoya Protokolü (ABS), Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, <https://www.cbd.int/abs/>.

¹⁶⁸ Bakınız <https://mls.planttreaty.org/itt/>

¹⁶⁹ Bakınız iccwbo.org/publication/the-need-for-and-modalities-of-a-global-multilateral-benefit-sharing-mechanism/.

¹⁷⁰ Bakınız <https://iccwbo.org/publication/digital-sequence-information/>

Sözde BÇS Tarafları Konferansı ve Nagoya Protokolü'ne ek olarak, ulusal yargı yetkisinin ötesinde bir uluslararası deniz genetik kaynak rejimine ilişkin müzakereler, sadece fayda paylaşımı ve teknoloji transferi sorunuyla değil, aynı zamanda fikri mülkiyet ile ilişkili Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) kapsamında yer almaktadır.

Fikri mülkiyet ile ilgili bir diğer konu -Protokol müzakereleri başlamadan önce zaten tartışılmıştı- genetik kaynak ve/veya geleneksel bilginin menşei/kaynağı için sözde patent açıklaması gerekliliğine odaklanan WIPO'da genetik kaynak, geleneksel bilgi ve geleneksel kültürel ifadelerin (TCE) korunması için uluslararası bir aracın müzakeresi ile ilgilidir. Gelişmekte olan ülkeler tarafından büyük ölçüde tercih edilmektedir. İş dünyası, temel patentlerin geçerliliği ve uygulanabilirliği üzerinde önemli sonuçları olabileceği ve patent sistemiyle uyumlu olmadığı için yasal belirsizliğe yol açacak böyle bir gerekliliğe karşı çıkıyor. Böyle bir rejim, nihayetinde Ar-Ge için biyoçeşitliliğin daha az kullanılmasına yol açabilir ve BÇS'nin ve Protokolün fayda paylaşımı hedefine aykırı olacak şekilde, paylaşılacak daha az fayda ile sonuçlanabilir. Son olarak, Protokolün onaylanması göz önüne alındığında, kötüye kullanımın önlenmesine yönelik bir sistem zaten mevcuttur ve bu da WIPO'nun patent ifşa gereklilikleri müzakerelerini gereksiz kılmaktadır.¹⁷¹

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Yukarıda atıfta bulunulan devam eden tartışmalara ek olarak, gelişmekte olan ülkeler tarafında, sınırlı fayda üretimi ve paylaşımı ve gelişmiş ülkeler açısından hala belirsiz ABS yasaları ve farklı, aşırı bürokratik idari erişim süreçleri göz önünde bulundurularak algılanan genel bir hayal kırıklığı vardır. Bu, gelecekte tüm ABS sisteminin yeniden düşünülmesine yol açabilir.¹⁷² Tartışmanın bir başka unsuru, biyoçeşitliliğin korunmasının ana finansman kaynağı olarak genetik kaynakların kullanımından elde edilen fayda paylaşımının yanlış anlaşılmasıdır. Bu, ABS yasaları kapsamında fayda paylaşımı üzerinde gereksiz bir yüksek ek baskı oluşturur. Biyolojik çeşitliliğin korunması için gereken finansman miktarı göz önünde bulundurularak diğer yenilikçi finansman mekanizmaları araştırılabilir.

İş dünyası, daha kullanıcı dostu ABS çözümlerini savunan bu tartışmalara yapıcı bir şekilde katılmaya devam edecek ve özellikle fikri mülkiyetin BÇS ve Protokolün amaçlarıyla uyumlu olmadığını ve korunması gerektiğini ve bu nedenle yeni patent açıklama gerekliliklerinin gerekli olmadığını göstermeye devam edecektir.

ICC'NİN KATKILARI

ICC, BÇS, Nagoya Protokolü ve ulusal yetki alanının ötesindeki deniz genetik kaynaklarına ilişkin UNCLOS kapsamında devam eden uluslararası tartışmalar ve müzakerelerde ve Nagoya Protokolünün kilit pazarlarda ulusal uygulamasında bir odak noktası görevi görür. ICC, WIPO'daki müzakerelere de katkıda bulunmaya devam etmektedir.

2. İklim değişikliği

ARKA PLAN

İklim değişikliği, zamanımızın en acil küresel sorunlarından biridir ve küresel çözümler gerektirmektedir. Fikri mülkiyet, bu çözümlerden bazılarının sağlanmasına yardımcı olmak için gereken yatırım ve yeniliği teşvik etmede önemli bir rol oynayabilir.

¹⁷¹ Genetik kaynaklarla ilgili ICC Belgesi Patent açıklama gerekliliklerine bakın: işe yarayacak mı?

¹⁷² Laird, S., Wynberg, R., Rourke, M., Humphries, F., Muller, M.R. ve Lawson, C. (2020). Erişim ve fayda paylaşımının genişletilmesini yeniden düşünün. Bilim, 367 (6483), 1200-1202

İklim değişikliğinin azaltılması ve adaptasyonu, tüm ülkelerin hem kamu hem de özel sektör tarafından çabalarını gerektirir. İklim değişikliğinin küresel niteliği, önemli yatırım gerektiren küresel adaptasyon ve azaltma hedeflerine ulaşmak için uluslararası düzeyde karşılıklı olarak mutabık kalınan şartlarda sürekli inovasyon, dağıtım ve teknoloji transferini gerektirir. Yatırım ve yeniliğe en büyük katkı özel sektörden gelirken, hükümetlerin rolü, uygun kurumsal çerçeveleri sağlamak ve teknoloji geliştirme, dağıtım ve işbirliğinde iş yatırımını hızlandıran ve ölçeklendiren politika ortamlarını mümkün kılmaktır. Fikri mülkiyet ve ilgili kurumsal çerçeveler, her türlü teknoloji geliştirme ve uygulama süreci için kritik öneme sahiptir ve teknoloji çözümleri sağlayıcılarının toplumun yararına sürekli teknolojik iyileştirmeye yatırım yapmaları için temel oluşturur. Bu nedenle, Paris Anlaşmasını ve iklimle ilgili diğer teknoloji faaliyetlerini uygulamaya yönelik uluslararası çabalar için vazgeçilmez bir temeldir ve hükümetler, iş dünyası ve toplum tarafından iklim değişikliğine tepki vermesine yönelik eylemlerini desteklemek için sürdürülmeli ve güçlendirilmelidir. Ayrıca, teknoloji ihtiyaçlarını bulup mevcut teknolojilerle eşleştirmede önemli bir rol oynayabilirler.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Karşılıklı mutabık kalınan şartlarla teknoloji transferi ve iklim finansmanı, hem azaltım hem de adaptasyon konusunda uluslararası iklim politikalarında temel taşlardır. İklim değişikliğine küresel çözümleri tartışmak ve müzakere etmek için hükümetler arası ana forum Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC)'dir. Sözleşme 1994 yılında yürürlüğe girdi ve şu anda 196 imzacı taraf ile Avrupa Birliği bulunmaktadır. 2015 yılında, uluslararası iklim politikalarında önemli bir gelişme kaydedilmiştir. 4 Kasım 2016'da yürürlüğe giren Paris Anlaşması¹⁷³ ile, iklimle ilgili diğer çok taraflı müzakereler ve BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi gibi anlaşmalarla birlikte- uluslararası iklim politikalarında, teknoloji ve Fikri mülkiyet Paris Anlaşmasında özellikle belirtilmediği halde- doğrudan ve dolaylı etkiler içeren yeni bir yönerge imzalanmıştır.

Paris Anlaşması'nın kapsayıcı hedefi, "küresel ortalama sıcaklıktaki artışı sanayi öncesi seviyelerin 2° C'nin çok altında tutmak ve sıcaklık artışını sanayi öncesi seviyelerin 1,5 °C üzerinde sınırlandırma çabalarını sürdürmek ve bunun iklim değişikliğinin risklerini ve etkilerini önemli ölçüde azalacağını kabul etmektir".¹⁷⁴ Paris Anlaşması'nın hedeflerine ulaşmak için, "bu yüzyılın ikinci yarısında eşitlik temelinde ve sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğu ortadan kaldırma çabaları bağlamında kaynaklardan insan kaynaklı emisyonların ve sera gazlarının yutulmasıyla ortadan kaldırılması arasındaki dengeyi sağlamak amacıyla mümkün olan en kısa sürede küresel sera gazı emisyonları zirvesine ulaşmalıyız [...] ve bundan sonra mevcut en iyi bilime uygun olarak hızlı azaltımlar yapmayı hedeflemeliyiz".¹⁷⁵

2018'de Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) — Birleşmiş Milletler iklim değişikliğiyle ilgili bilim değerlendirme organı -1.5°C'ye ilişkin "Doğal ve beşeri sistemler için iklimle ilgili risklerin şuan dakinden 1,5°C daha fazla global ısınma için yüksek olduğu fakat ancak 2°C'den daha düşük olduğunu" belirten IPCC Özel Raporunu yayınladı. Diğer bir deyişle, iklim değişikliğinin en kötü etkilerinden kaçınmak için ısınma meselelerinin ve global ısınmanın her yarım derecesinin 1,5°C ile sınırlandırılmış olması gerekir. Paris Anlaşmasının hedeflerine, bu en son bilim doğrultusunda ulaşmak, özellikle enerji tedariki ve kullanımı açısından, iş dünyasında ve toplumda benzeri görülmemiş bir sistem dönüşümü gerektirecektir. Teknoloji geliştirme ve dağıtım, bu hedeflere ulaşmada önemli bir rol oynayacaktır.

Paris Anlaşması'nın iki önemli kolu teknoloji transferi ve iklimin finansmanıdır. Teknoloji önemli bir rol oynamaktadır ve ihtiyaç duyulan her yerde kullanılabilirliği sağlanmalıdır. Ayrıca önemli miktarda finansman ve yatırım gerekmektedir. Vaatler gerçek transferler bu miktarın altında kalsa bile yılda 100 milyar doların üzerindedir. İklim değişikliğine etkili bir yanıt, önümüzdeki on yıllarda küresel ölçekte süregelen yeniliği gerektirir. Uluslararası topluluk, gelişmekte olan

¹⁷³ Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (2016) uyarınca Paris Anlaşması, unfccc.int/paris_agreement/items/9485.php.
¹⁷⁴ Adı geçen eser Madde 2
¹⁷⁵ Adı geçen eser Madde 4

ülkelerin teknoloji açığını kapatmalarına yardımcı olmak ve ülkeler arasında hem iklim ile ilgili yeniliği teşvik etmek hem de yeni ve mevcut teknolojileri geliştirmek, ticari hale getirmek ve daha da yaygınlaştırmak için politikalar ve araçlar hazırlamamasına yardımcı olmak için çeşitli adımlar atmış durumdadır.

Fikri mülkiyet, teknolojilerin aktarılması ve yaygınlaştırılmasının desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle patentler, önemli teknolojilerin, özellikle de temiz teknolojinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli özel sektör yatırımlarının teşvik edilmesi için birincil araç sağlamaktadır. Fikri mülkiyet ve ilgili araçlar da teknoloji transferi süreçlerinde diğer ilgili rolleri üstlenir. Örneğin, patentler, teknoloji transferini kolaylaştırmak ve hızlandırmak için teknolojileri ve teknoloji sahiplerini belirlemek için kamuya açık iyi bir bilgi kaynağı sağlar. Bu nedenle, Fikri mülkiyet teknolojiye erişmek veya onu aktarmak için bir önkoşul, bir engel değildir. İstikrarlı ve etkin Fikri mülkiyet koruması, teknolojinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gereklidir ve Fikri mülkiyet çerçevelerinin zayıflaması bu hedeflere ters etki yaratacaktır.

Böyle bir Fikri mülkiyete, Paris Anlaşmasında veya kabul metninde atıfta bulunulmamıştır. Özellikle UNFCCC, yatırımları daha zor ve az öngörülebilir kılacak yeni Fikri mülkiyet esnekliklerini getiren tüm önerilere direnmiştir. Bu direnç, Fikri mülkiyetin artık etkili iklim politikaları için kritik bir engel veya bariyer olarak görülmediğini göstermektedir. Bu durum, Fikri mülkiyetin dağılımı ve bulunabilirliği ile gelişmekte olan ülkelerin Başarılı Uygulama için bir engel olarak Fikri mülkiyeti belirtmeyen Teknoloji İhtiyaç Değerlendirmeleri (TİD) gibi belgeler ile desteklenmektedir.

Aslında, Fikri mülkiyetin, etkili ve verimli iklim politikası uygulaması için gerekli olan birçok teknolojiye erişimi olumsuz yönde etkilediğine dikkat edilmelidir. Söz konusu teknolojiler, Fikri mülkiyet korumasına bağlı olarak önemli maliyet primleri olmaksızın Fikri mülkiyete tabi olsa bile, tümüyle Fikri mülkiyet tarafından korunmayabilir — örneğin; çünkü Fikri mülkiyet koruması süresi dolmuştur¹⁷⁶ — veya ürün piyasada ücretsiz bulunabilmektedir. Bu durum, iklim değişikliğine uyum teknolojileri için özellikle geçerlidir, çünkü bu teknolojilerin çoğunun ücretsiz olduğu ya da gerek olmamasına rağmen “iklim değişikliğine adaptasyon” etiketi altında olması, ancak işlevselliği nedeniyle “Taşkın koruma”, “sulama”, “yapı teknolojileri” vb nedeniyle zaten piyasada bulunduğu içindir.

Yasal ve kurumsal tutarlılık perspektifinden ve ticaretle ilgili fikri mülkiyet konularını tartışmak için gerekli uzmanlığa dayalı olarak, WTO TRIPS Konseyi, fikri mülkiyet haklarıyla ilgili tüm tartışmalar için uygun yerdir. Bu, fikri mülkiyet konularına ilişkin tartışmaları ilgili organlara ve uzman gruplarına yönlendiren Paris Anlaşması ile tutarlıdır. Nitekim yeşil teknoloji ve fikri mülkiyet konusundaki tartışmalar birkaç yıldır DTÖ TRIPS Konseyinin gündeminde yer almaktadır.

Temiz enerji teknolojisini daha az gelişmiş ülkelere, yürürlükteki fikri mülkiyet haklarına saygı gösterirken karşılıklı olarak mutabık kalınan koşullarda transfer etme çabaları yoğunlaştırılmalıdır, ancak bu hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomilerin artan yenilik kapasitesinin geliştirilmesine ve sürdürülmesine bağlıdır.

Fikri mülkiyet hakları gibi, serbest ticaret ve yatırım ve iklim finansmanı için elverişli çerçevelerle piyasalara erişim, ihtiyaç duyulan iklim teknolojilerine erişimin sağlanması için çok önemlidir ve bunların yokluğu önemli bir engel teşkil etmektedir. WTO TRIPS anlaşması, engelsiz serbest ticareti teşvik etmek ve güvence altına almak için fikri mülkiyet korumasını küresel olarak uyumlu hale getirmektedir. WIPO Green gibi özel pazar yerleri de sürdürülebilir teknolojilerin işlemlerini kolaylaştırmada değerli bir rol oynayabilir.¹⁷⁷

¹⁷⁶ Patentlere ve Temiz Enerjiye: Kanıt ve Politika Arasındaki Engeli Aşmak (UNEP, EPO ve ICTSD, 2010); documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/cc5da4b168363477c12577ad00547289/\$FILE/patents_clean_energy_study_en.pdf .
¹⁷⁷ Bakınız www3.wipo.int/wipogreen/en/ .

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

UNFCCC müzakerelerinin ardından, hükümetler ve işletmeler artık gerekli kurumsal çerçevenin geliştirilmesine ve Paris Anlaşmasının pratikte uygulanabilmesini sağlamaya odaklanıyor. İklim Teknolojisi Merkezi ve Ağı (CTCN) ve Teknoloji Yürütme Komitesi (TEC), UNFCCC'nin bu operasyonel kolunun örnekleridir.

Pek çok zorlu konu hala masada durmaktadır. Fikri mülkiyet korumasını sınırlama veya sorgulamaya yönelik her türlü çaba -ister UNFCCC içinde isterse başka bir biçimde- Paris Anlaşması'nın taahhütlerini ve zorluklarını karşılamada ters etki yaratacaktır.

UNFCCC şemsiyesi altında çok önemli konular, yeterli araçlarla ve özel politikalarla doğrulanması gereken teknoloji transferi ve iklim finansmanıdır. Bunlar, yalnızca günümüz teknolojilerinin gereksinimleri dikkate alınarak değil, aynı zamanda yarının teknolojilerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için uygun bir ortam sağlama veya yaratma ihtiyacı da dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Paris Anlaşması, Teknoloji Çerçevesini güçlendirir ve Teknoloji İhtiyaç Değerlendirmeleri (TNA'lar) ve Teknoloji Yol Haritaları gibi yararlı araçlar sağlar.

Optimal bir inovasyon ve teknoloji ortamı sunmak için, tüm ülkelerin, özellikle yeterince temsil edilmeyen gruplar için bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında eğitimi özendiren, yenilikçileri teşvik eden, Ar-Ge'yi güdüleyen ve ayrıca inovasyona ve hem ülke içinde hem de sınırlar ötesinde işbirliğine dayalı teknoloji ortaklıklarına yatırımı özendiren politikalar tanımlaması ve uygulaması gerekir. Uygun mali önlemler, vasıflı ve çeşitli bir işgücü, fiziksel altyapı (yollar, limanlar, boru hatları ve ulaşım, elektriğe güvenilir erişim veya yüksek hızlı internet erişimi) ile tamamlanan sağlam, güvenilir, tutarlı ve istikrarlı bir yasal ve idari ortam ve Yenilikçilerin ve girişimcilerin teknoloji geliştirme ve ticarileştirmeye yatırım yapmasına olanak sağlamak için sağlam bir ulusal ve küresel yatırım ve finansman altyapısı çok önemlidir. Doğrudan yabancı yatırımı (DYY) teşvik etmeye ve etkinleştirmeye yönelik politikalar ve bir ülkenin küresel tedarik zincirlerine entegre edilmesine yardımcı olabilecek bir eş finansman aracı olarak sağlam bir küresel pazar mekanizması, hem şirketlerin, hem tüketicilerin hem de bir bütün olarak ekonominin inovasyon değer zincirini yükseltmesine yardımcı olacaktır..

İleri teknolojiye inovasyon, özellikle ileri araştırma kurumlarında olmak üzere eğitimde tutarlı yatırımlar ve işgücüne yönelik devam eden eğitimlerin yanı sıra göçü ve nitelikli yabancı işçilerin iş gücüne entegrasyonunu mümkün kılacak etkili politikaları gerektirir. Yeniliği teşvik edecek tedbirler, mevcut teknolojiyi ve potansiyel ortakları belirlemek için patentleri ve patent veri tabanlarını analiz etme kapasitesini de içermelidir. Yerel karar alıcılarının, işçilerin ve tüketicilerin eğitilmesi, kapasite geliştirme önemli bir bileşeni olacaktır. Bu tür kritik inovasyon altyapısı firmaların yenilik yapmalarına ve kamu özel ortaklıklarının temelini atmalarına olanak tanıyacaktır.

Son olarak, Paris Anlaşması'nın olumlu ruhunu ve amacını teknolojik çözümler aracılığıyla uygulanabilir somut yaklaşımlara dönüştürmek, Anlaşmanın sürdürülebilir uygulaması için çok önemli olacaktır. Ülkeler iklim planlarını ve uzun vadeli iklim stratejilerini geliştirirken, özel sektör, Paris Anlaşması'nın hedeflerinin uygulanmasına yardımcı olmak için gerekli teknolojik çözümler ve çerçeve koşulları hakkında hükümetleri bilgilendirmeye yardımcı olacak değerli bir kaynak olabilir.

ICC'NİN KATKILARI

Dünya çapında 45 milyon şirketin kurumsal temsilcisi olarak — ICC, küresel sıcaklık artışını 1,5°C'nin altında tutmanın ve 2050'ye kadar net sıfır emisyonu ulaşmanın acil gereğinin farkındadır. ICC, iklim arenasında uzun süredir devam eden bir angajmana sahiptir ve Paris Anlaşmasının uygulanmasını savunmada ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini (SKH'ler) şekillendirmede merkezi bir rol oynamıştır.

ICC, resmi UNFCCC İş Odak Noktasıdır. Aynı zamanda bu forumlara iş perspektifini getiren Yeşil İklim Fonu ve IPCC'nin gözlemcileriyiz. Bu roller, ICC'nin BM Genel Kurulundaki Gözlemci Statüsü¹⁷⁸ ile birleştiğinde, iş perspektifini BM iklim müzakerelerine getirmek için benzersiz bir konumda olduğumuz anlamına gelir.

Teknoloji ve fikri mülkiyetle ilgili olarak, ICC, Teknoloji Yürütme Komitesi (TEC), İklim Teknolojisi Merkezi ve Ağı (CTCN) ve Yeşil İklim Fonu (GCF) gibi özel UNFCCC organlarına girdi sağlamaktadır. Uluslararası ve ulusal düzeylerdeki tartışmalarda ICC, fikri mülkiyetin önemli rolünü ve yeşil ekonomiye geçiş için gerekli olan genel imkan sağlayan koşulları savunmaktadır. Çevreye duyarlı teknolojilerin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve kullanımına ilişkin olumlu örnekleri paylaşıyor ve bu süreçler için elverişli ortamlar yaratan politikaları vurgulayan durum belgeleri yayınlıyoruz. Daha genel olarak, Paris Anlaşması ve en son iklim bilimine uygun olarak tutarlı politika çerçevelerini savunmaya ve bunlara ilişkin girdi sağlamaya kararlıyız ve küresel iş hırsını artırmaya ve geniş ölçekte eylemi harekete geçirmeye kararlıyız.

ICC, çevresel vergilendirme ilkeleri ve çevresel mal ve hizmetlerle ilgili ICC Dünya Ticaret Gündemi (WTA) tavsiyeleri dahil olmak üzere fikri mülkiyetin rolü ve kolaylaştırıcı ortamlar konusunda hükümetlere ve Hükümetlerarası Kuruluşlara (HAK'lar) kritik geri bildirim sağlamaya devam etmektedir.¹⁷⁹ ICC, ICT, Politika ve Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma ile ilgili 2017 belgesinde etkinleştirici bir politika ortamının önemini vurgulamıştır.¹⁸⁰

ICC'nin iklim değişikliği konusundaki çalışmaları hakkında daha fazla bilgi ve bu konudaki en son yayınlarımız, web sitemizin İklim Eylemleri portalında bulunabilir.¹⁸¹

III. REKABET

ARKA PLAN

Gerilimler, doğal olarak rekabet yasaları (ABD'deki "antitröst yasası") ile Fikri mülkiyet arasında bulunmaktadır.¹⁸² TRIPS 8.2 ve 40. Maddeler, WTO üyelerine, Fikri mülkiyetten yola çıkarak rekabet karşıtı uygulamaları kontrol altına almaya yönelik önlemleri almalarını sağlamaktadır. WTO, OECD ve UNCTAD bu tür uygulamaları incelemek için gruplar kurmuş ancak önemli yasal faaliyet ve antitröst uygulanması ulusal düzeyde veya AB düzeyinde olmuştur.

Son yıllarda, fikri mülkiyet alanındaki antitröst uygulamasının dikkate değer bir genişlemesi olmuştur ve uygulama organları, Fikri mülkiyetin kullanılmasının rekabet karşıtı olduğunu ispatlayabilecek çeşitli farklı yollar belirlemiştir:

- Fikri mülkiyetin mülkiyetinden kaynaklanan hakim durum, hak sahibi tarafından, mesela fikri mülkiyeti rakiplerine veya korunan teknolojinin uygulayıcılarına lisanslamayı reddederek, standart temel patentleri (STP'ler) ihlal ederlere karşı tedbir kararı aldırarak veya rakiplerin pazara girmesini engellemek için patent ofislerini yarıltarak istismar edilebilir.
- Bir lisans veren, lisans alanın, ürün veya hizmetlerinin fiyatını belirleme kabiliyetine ilişkin kısıtlamalar, belirli kullanım alanlarındaki kısıtlamalar, belirli kullanım alanlarına yönelik kısıtlamalar, müşteri kısıtlamaları ve coğrafi

¹⁷⁸ Bakınız iccwbo.org/global-issues-trends/global-governance/business-and-the-united-nations/ .

¹⁷⁹ ICC Dünya Ticaret Gündemine bakın — Bali Sonrası İşletme Öncelikleri: iccwbo.org/publication/icc-world-trade-agenda-post-bali-business-priorities/ .

¹⁸⁰ Bakınız iccwbo.org/publication/ict-policy-sustainable-economic-development/ .

¹⁸¹ Bakınız iccwbo.org/global-issues-trends/responsible-business/climate-change/ .

¹⁸² Patentler ve standartlar arasındaki ilişki, A.II.2.2, Patentler ve Standartlar bölümünde ele alınmaktadır.

kısıtlamalar, “bağlama” veya rekabet etmeme düzenlemeleri gibi marka içi veya markalar arası rekabeti kısıtlayan rekabete aykırı lisans koşullarını lisans alana uygulayabilir.

GÜNCEL GÖRÜNÜM

Avrupa Komisyonu’nun aksine, ABD makamları geleneksel olarak teknolojik lisans sözleşmeleriyle bağlantılı olarak daha katı bir yaklaşım benimsemiştir. Örneğin, 2003 yılında Federal Ticaret Komisyonu tarafından ve 2007 yılında Federal Ticaret Komisyonu ve Adalet Bakanlığı’nın ortaklaşa hazırladığı raporlar, Fikri mülkiyetin sadece antitröst açısından tekel oluşturmadığı ve patent sahiplerinin genellikle Antitröst yasalarını ihlal etmeden teknolojilerini başkalarına lisanslamayı reddettiğini göstermiştir. Yakın zamandaki yaptırım yönergeleri ve yaptırım politikası beyanları bu durumu doğrulamaktadır.

Buna karşılık, Avrupa Komisyonu, istisnai piyasa koşullarında, Fikri mülkiyeti zorunlu lisanslamayı uzun zamandır teşvik etmiştir. İlk vakalar, eser korumalı televizyon programlarının lisanslanması, piyasa araştırma sonuçlarının yapılandırılması ve atıkların geri dönüşümü ile ilgili davaları kapsamıştır. Ayrıca, Avrupa Komisyonu, yenilikleri engelleyen patent sahipleri için, teknik bilgiye açık olmama konusunda Microsoft aleyhinde uygulama önlemi aldı ve ilaç endüstrisini “savunmaya yönelik patentlere”- sahiplerin, ilgili yenilikçi çabaları artık izlemediği patentler- karşı isteklilik — yönünde uyardı. Avrupa Komisyonu, 2009 yılında ilaç sektörüyle ilgili soruşturmasını müteakiben, orijin firmaları ile jenerik firmalar arasındaki gecikme ve ters ödeme sözleşmelerine ilişkin çeşitli araştırmaları başarıyla yapmış ve Fikri mülkiyetin sahibine bir dizi önemli cezalar uygulamıştır.

ABD rekabet örgütleri, potansiyel olarak rekabet karşıtı lisans anlaşmalarının değerlendirilmesi için yönergeler yayımlamış ve genellikle bir “mantık kuralı” yaklaşımını uygulamıştır.¹⁸³ Bu yaklaşım uyarınca, sadece makul olmayan bir şekilde ticareti sınırlayan anlaşmaların antitröst yasalarını ihlal ettiği ve sonuç olarak yaptırımsız kalamayacağı ve para cezasına katlanılabileceği anlaşılmıştır. Bu bağlamda mahkemeler, bir sözleşmenin rekabet öncesi etkilerinin, rekabetçi fayda sağlıyorsa avantajlarından daha ağır olup olmadığını analiz etmektedir. Örneğin, davanın gerçeklerine bağlı olarak, bir lisans sahibinin, lisans verenin rakipleri ile bir lisans sözleşmesine girmesini engelleyen bir lisanslama hükmü, lisans veren kişinin rakiplerinin lisans verenin daha önceki araştırma ve geliştirmesine serbestçe ulaşmasını önlemek için bu anlaşmanın gerekli olması halinde izin verilebilir. Ayrıca, patentin hakim bir konum yaratmaması koşuluyla, ABD’de bir patent lisansını kullanmak da mümkündür. Ayrıca, lisans sahibinin bir lisansla üretilen ürünleri satması gereken asgari fiyatın uygulanması, nedensellik analizi kuralına tabidir.

AB’de, Avrupa Komisyonu, Fikri mülkiyetle ilgili çeşitli tiplerdeki potansiyel kısıtlayıcı anlaşmalara yoğun bir ilgi duymaktadır. Bağlama konusunda, AB teknoloji transferi yönergeleri ilgili ABD yasalarına göre daha sıkıdır: patent hakim bir konum oluşturmaya da bağlama, rekabete aykırı kabul edilebilir. Komisyon aynı zamanda, bir Fikri mülkiyet lisansı ile üretilen ürünlerle ilgili asgari fiyat ayarının, AB rekabet kuralları kapsamında haklı gösterilemeyeceğini düşünmektedir.

Avrupa Komisyonu, “güvenli liman” hükümleri çerçevesinde, Avrupa Birliği’nin İşleyişine İlişkin Antlaşma’nın (TFEU) 101. Maddesi uyarınca rekabete aykırı olmayan sözleşmelerin yasaklanmasından otomatik olarak muafiyet sağladığı belirli sınıf anlaşmalarına ilişkin blok muafiyet düzenlemeleri yayınlamıştır.

Fikri mülkiyet anlaşmaları ile alakalı olan iki temel AB blok muafiyeti vardır:

¹⁸³ Ocak 2017’de ABD Adalet Bakanlığı ve Federal Ticaret Komisyonu fikri mülkiyetin lisanslanması için gözden geçirilmiş Antitröst Kurallarını yayınladı.

- 31 Aralık 2022'ye kadar yürürlükte kalacak olan araştırma ve geliştirme işbirliği sözleşmeleri hakkındaki 1217/2010 / EC Regülasyonu.
- 30 Nisan 2026 kadar yürürlükte kalacak olan teknoloji transferi anlaşmaları hakkında 316/2014 sayılı Regülasyon.

Teknoloji transferi anlaşmaları hakkındaki 316/2014 sayılı Regülasyon, belirli türden Fikri mülkiyet lisans sözleşmeleri için, TFEU'nun 101. Maddenin (1) Rekabet Edebilirlik Sözleşmelerinin Yasaklanması'ndan "kategoriye göre" bir muafiyet sağlanmasını öngörmektedir. Bununla birlikte, güvenli liman dar bir şekilde tanımlanmıştır ve yalnızca tarafların pazar payı belirli eşikleri aşmaz ve sözleşme "sert" veya "kara listeye alınmış" rekabet kısıtlamaları içermiyorsa geçerlidir. Muafiyetin kapsamı önemli ölçüde, tarafların, etkilenen ilgili teknoloji ve ürün pazarlarında rakip olarak görüp görmediğine göre değişmektedir. Örneğin, bir teknoloji transferi anlaşmasının tarafları rakip olarak kabul edilirse, muafiyet sadece aşağıdaki koşullar için geçerlidir: Tarafların birleşik pazar payı ilgili pazarda (pazarlarda) % 20'yi aşmamaktadır; sözleşme fiyat sabitleme veya bir dizi belirli pazar ve müşteri tahsisatı sağlamamaktadır; ve bir tarafın çıktısını, lisans sahibinin kendi teknolojisini kullanabilme kabiliyetini veya tarafların — lisanslı bilgi birikimin üçüncü kişilere açıklanmasını önlemek için vazgeçilmez bir durum olmadıkça — araştırma ve geliştirme kabiliyetlerini kısıtlayan maddeleri içermemektedir. Buna ek olarak, Avrupa Komisyonu, güvenli liman blok düzenlemelerinin kapsamı dışında kalan fikri mülkiyet lisans anlaşmalarının değerlendirilmesi için yönergeler de yayınlamıştır.¹⁸⁴

Bu Tüzük ve beraberindeki talimatlar, geri verme hükümleri, patent havuzu lisansı ve lisans sahibinin lisanslı Fikri mülkiyetin geçerliliği konusunda bir zorluk üzerine lisans sözleşmesini feshetme hakkı ile ilgili olarak önceki AB güvenli liman hükümlerine göre oldukça katıdır. Bu hükümler özellikle, artık güvenli liman hükümleri kapsamına girmemekte ve uygulanamamakta ve tüzükler uyarınca bireysel olarak değerlendirme yapılmasını gerektirmektedir. Bu değişiklikler, geçmiş yıllarda Avrupa Komisyonunun artan oranda endişe ettiği bir risk olan geçersiz Fikri mülkiyeti "ayıklamak" amacıyla yapılmıştır.

Asya dahil olmak üzere diğer birçok yargı alanındaki mahkemeler ve antitröst uygulayıcı kurumlar, fikri mülkiyet, antitröst ve sözleşme hukuku arayüzünde fikri mülkiyet ile ilgili davranışlarla giderek daha fazla karşı karşıya kalmaktadır ve bazen köklü ABD ve AB yaklaşımlarından önemli ölçüde farklılaşan pozisyonlar alabilirler.

GELECEK PERSPEKTİFLERİ

AB'de, Avrupa Komisyonu'nun, özellikle standart temel patentler (STP'ler) alanında olmak üzere, fikri mülkiyet ile ilgili işlemlere karşı antitröst uygulama önlemi almaya devam etmesi beklenebilir. Zaten 2014 yılında, STP'lerin lisanslanması ve Samsung ile ilgili olarak mobil telefon sektöründe ihtiyati tedbir talebiyle ilgili bir uzlaşma kararı ve Motorola aleyhine bir yasaklama kararı kabul etti. STP/ FRAND alanındaki ilgili rehberlik C-170/13 sayılı Huawei ve ZTE davasındaki kararı ve giderek artan bir şekilde Birleşik Krallık Temyiz Mahkemesi kararı gibi ulusal mahkemeler tarafından sağlanmaktadır. Şu anda Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesinde ve bir dizi Alman ve Hollanda mahkemesinde derdest olan Unwired Planet ile Huawei arasındaki davada Avrupa Birliği Adalet Divanınca sağlanmaktadır. Buna ek olarak, 2017'de Avrupa Komisyonu STP'ler hakkında bir tebliğ yayınladı. Avrupa Komisyonu ve potansiyel olarak ulusal rekabet yürütme kurumları, ilaç sektöründe ve Avrupa birleşme kontrol kuralları kapsamında onay gerektiren şirket birleşmeleri ve ortak girişimler dahil olmak üzere diğer fikri mülkiyetin yoğun olduğu sektörlerde potansiyel olarak kısıtlayıcı anlaşmaları araştırmaya devam edecektir. Fikri mülkiyet lisansı, Avrupa Komisyonu'nun Nesnelerin İnterneti sektörüne yönelik Temmuz 2020'de başlatılan antitröst soruşturması bağlamında ve Yatay İşbirliği Anlaşması kılavuzlarının gözden geçirilmesi bağlamında da ön plana çıkabilir. Mevcut Kılavuz,

¹⁸⁴

Bakınız https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_14_299 .

standartların kullanımına adil erişim sağlamak için ilgili fikri mülkiyet haklarına ilişkin rehberlik içeren “Standardizasyon Anlaşmalarını” kapsamaktadır.

ABD ve AB dışındaki yargı bölgelerindeki mahkemelerin ve antitröst uygulama kurumlarının, fikri mülkiyet antitröst ve sözleşme hukukunu içeren konularda karar vermeye davet edilmesi beklenmektedir.

ICC’NİN KATKILARI

ICC, AB’nin araştırma geliştirme ve teknoloji transferi konusundaki çeşitli önerileri üzerine değerlendirmeler yapmış ve bu alandaki gelişmeleri izlemeye devam etmektedir.¹⁸⁵

¹⁸⁵

Bakınız. www.iccwbo.org/advocacy-codes-and-rules/areas-of-work/competition/technology-transfer/ .

ICC Fikri Mülkiyet Komisyonu

BİZ KİMİZ?

50 ülkeden yaklaşık 400 iş dünyası yöneticisi ve özel uygulayıcılarıyla ICC'nin Fikri mülkiyet Komisyonu, uluslararası iş dünyasının sesini temel Fikri mülkiyet konuları üzerine yapılan tartışmalarına katmaktadır.

Komisyon, uluslararası ticareti destekleyen, yaratım ve inovasyona yapılan yatırımları ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı kolaylaştıracak verimli Fikri mülkiyet sistemlerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

ODAK NOKTALARI

Dünyadaki ekonomileri büyütmek için, yayınlar ve etkinlikler yoluyla Fikri mülkiyetin korumasının yaşamsal rolünü açıklanarak, Fikri mülkiyeti toplum için olumlu bir güç olarak teşvik etmek.

Yasal kesinliği sağlayan ve yaratımı ve yeniliği teşvik eden, iyi işleyen ve maliyet etkin Fikri mülkiyet sistemlerini sağlamak için karar alıcılarla birlikte çalışarak verimli Fikri mülkiyet sistemleri oluşturmak.

Dijital ekonomi, çevre, sağlık, gelişme ve rekabet politikası gibi alanlarda Fikri mülkiyetin rolü hakkında hükümetler ve diğer paydaşlarla yapılan uluslararası tartışmalara katılarak Fikri mülkiyet konusundaki yeni sorunlarla mücadele etmek.

İş dünyasının, teknolojik ve diğer gelişmelerin Fikri mülkiyete etkilerini raporlamak ve paylaşımlar yoluyla anlamasını sağlamak.

ETKİNLİKLER

Fikri mülkiyetin farklı yönleri hakkında Komisyon yayınları, amiral gemisi Fikri mülkiyet Yol Haritası, iş dünyası ve karar alıcılar için temel Fikri mülkiyet politika konularına genel bakış ve dünya genelindeki uzmanlardan gelen katkıları içermektedir. Inovasyon ve Fikri mülkiyet hakkındaki ICC araştırma serisi, inovasyon ve teknoloji yayılımını desteklemek için Fikri mülkiyetin pratikte nasıl kullanıldığına dair bilgiler sunmaktadır.

ICC'nin dünyadaki konferansları ve toplantıları, karar alıcılarla tartışmaları teşvik etmekte ve farklı sektörlerden ve bölgelerden işletmelerin Fikri mülkiyet konularında en yeni bilgileri ve en iyi uygulamaların paylaşımlarını sağlamaktadır.

ICC'NİN FİKRİ MÜLKİYET KOMİSYONUNA KATILARAK

- ▶ Fikri mülkiyet gelişmeleri hakkında en yeni bilgilere erişin
- ▶ ICC adı altında uluslararası politika geliştirmeye öncülük edin ve katkıda bulunun
- ▶ Uluslararası toplantı ve organizasyonlara katılın
- ▶ Farklı ülkelerden ve sektörlerden farklı alanlarda uzman kişilerden bilgi alın ve iletişim kurun

FROM INTELLECTUAL PROPERTY
TO ARBITRATION
AND STRATEGIC LITIGATION.

WE ARE DANNEMANN SIEMSEN

120 years' providing excellent advice to national and international clients on the main cases involving the practice of civil and business law, operating in various areas of law and industry segments.

In addition to being leaders in Intellectual Property in Latin America, we are exemplary in legal consulting and strategic litigation. With a team of over 240 highly trained professionals, we offer innovative solutions focused on results in the most diverse specialities, from Privacy and Data Protection to Arbitration and Mediation, from Commercial Contracts to Judicial Reorganisation and Environmental Law.

Credito: krtlokhin/stock.com

Rio de Janeiro
55 21 2237 - 8700

São Paulo
55 11 2155 - 9500

Brasília
55 61 3433 - 6694

dannemann.com.br

DA PROPRIEDADE INTELECTUAL À ARBITRAGEM E LITÍGIOS ESTRATÉGICOS.

SOMOS DANNEMANN SIEMSEN

120 anos de assessoria a clientes nacionais e internacionais, nas principais demandas da advocacia cível e empresarial de excelência, atuando em diversas áreas do Direito e segmentos da indústria. Além de líderes em Propriedade Intelectual na América Latina, somos referência em consultoria jurídica e litígios estratégicos. Com um time de mais de 240 profissionais, altamente capacitado, oferecemos soluções inovadoras e focadas em resultados, nas mais diversas especialidades, da Privacidade e Proteção de Dados a Arbitragem e Mediação, de Contratos Comerciais à Recuperação Judicial e o Direito Ambiental.

Crédito: krtlokhin/stock.com

Lockdown shouldn't mean slowdown for great ideas.

In a pandemic world, innovation is more important than ever. But getting ideas to market also has more challenges. CMS has over 450 intellectual property specialists in over 40 countries to help define, deliver and defend your IP. The expertise you want to innovate at the pace the world needs.

CMS is an international law firm that helps clients to thrive through technical rigour, strategic expertise and a deep focus on partnerships.

Your trusted advisor in Europe and globally.

As part of the **world's largest law firm**, Dentons' Global Intellectual Property and Technology (IP&T) Group offers wider geographic coverage of key markets than any other law firm. We provide our clients with sector-focused expertise, thanks to ready access to leading specialists in almost every sector of global business. With over **600** IP and technology lawyers **located in every key market worldwide**, we are committed to ensuring that our clients receive best-in-market service anywhere in the world. While experts in their own jurisdictions, our lawyers also have deep experience in **multi-jurisdictional IP matters** – from prosecution to litigation and from licensing to data privacy issues.

Stefan Dittmer

Partner, Co-Head Intellectual
Property and Technology
in Germany

D +49 30 2 64 73 390
stefan.dittmer@dentons.com

600+

IP&T
practitioners
worldwide

150+

IP&T
practitioners
in Europe

46

leading
lawyers in
Chambers

**Dentons, the law firm
of the future is here.**

[dentons.com](https://www.dentons.com)

© 2020 Dentons. Dentons is a global legal practice providing client services worldwide through its member firms and affiliates. Please see [dentons.com](https://www.dentons.com) for Legal Notices.

HANKUN汉坤律师事务所
Han Kun Law Offices

汉坤律师事务所是中国领先的综合性律师事务所之一，专注于国内、国际间复杂的商业交易和争议的解决，是中国律师行业的领军律所之一。在具体业务领域里，汉坤尤其以私募股权、兼并和收购、境内外证券发行与上市、投资基金/资产管理、竞争法、银行金融、飞机融资、外商直接投资、公司合规、私人财富管理、知识产权、争议解决等板块的法律服务著称，连年被国际权威法律媒体评为亚太区顶级中国律所。汉坤目前有近400名专业人员，分布于中国几个主要商业中心城市，北京、上海、深圳和香港。汉坤的律师拥有优秀的学历背景和丰富的项目实践经验，具有长期服务于境内外客户和参与复杂跨国交易的丰富经验。

Han Kun is a leading full-service law firm in China. Over the years, Han Kun has been widely recognized as a leader in complex cross-border and domestic transactions. Our main practice areas include private equity, mergers and acquisitions, international and domestic capital markets, investment funds, assets management, competition law, banking and finance, aviation finance, foreign direct investment, compliance, private client wealth management, intellectual property and dispute resolution. As of today, we have nearly 400 lawyers located in the four offices of the firm in Beijing, Shanghai, Shenzhen and Hong Kong. All our lawyers are graduates of top universities and speak at least a foreign language. Many have worked outside of China and have extensive experience in complex cross-border transactions as counsel to both Chinese and foreign clients.

www.hankunlaw.com私募股权和风险投资
Private Equity and Venture Capital兼并和收购
Mergers and Acquisitions境内外资本市场
Domestic and International Capital Markets投资基金/资产管理
Investment Funds/Asset Management银行和金融
Banking and Finance航空及航空金融
Aviation and Aviation Finance结构化金融和资产证券化
Structured Finance and Asset-backed Securitization金融科技
Fintech反垄断/竞争法
Antitrust/Competition公司合规
Corporate Compliance科技、媒体和电信 (TMT)
Technology, Media and Telecoms生命科学与健康
Life Sciences and Healthcare房地产和基础设施
Real Estate and Infrastructure家事法、信托与财富规划
Family Law, Trust and Wealth Planning税务规划
Tax Planning劳动人事
Labor and Employment知识产权
Intellectual Property争议解决
Dispute Resolution企业重组改制
Corporate Restructuring能源、矿产
Energy and Minerals减资、清算和破产
Capital Reduction, Winding Up and Bankruptcy

北京·上海·深圳·香港

Beijing·Shanghai·Shenzhen·Hong Kong

Strategic use of IP focusing on increasing the effectiveness of investments in R&D

Venturini IP is a **boutique IP office** with extensive knowledge and experience focused on supporting its national and international clients to navigate the **Brazilian patent system**

CONTACT US

Praça Pio X, 89, suite 202 - 20040-020 - Rio de Janeiro - Brazil
Tel: +55 21 2081 6990 - info@venturini-ip.com - www.venturini-ip.com

Smart technology requires
smart IP litigation and arbitration.
Get creative with us.

MİLLETLERARASI TİCARET ODASI (ICC)

Milletlerarası Ticaret Odası (ICC), 100'den fazla ülkede 45 milyondan fazla şirketin kurumsal temsilcisidir. ICC'nin temel misyonu, işin herkes için her gün, her yerde işlemlerini sağlamaktır. Benzersiz bir savunma, çözümler ve standart belirleme karışımıyla, pazar lideri uyuşmazlık çözüm hizmetleri sağlamanın yanı sıra uluslararası ticareti, sorumlu iş davranışını ve düzenlemeye yönelik küresel bir yaklaşımı teşvik ediyoruz. Üyelerimiz arasında dünyanın önde gelen birçok şirketi, KOBİ'ler, iş dernekleri ve yerel ticaret odaları bulunmaktadır.

www.iccwbo.org

Bizi Twitter'da takip edin: @iccwbo

33-43 avenue du Président Wilson, 75116 Paris, France
T +33 (0)1 49 53 28 28 E icc@iccwbo.org
iccwbo.org [@iccwbo](https://twitter.com/iccwbo)

Çevrimiçi: iccwbo.org/iproadmap
Yayın numarası: 813TR
ISBN: 978-92-842-0598-1